

Hans H. Ørberg

LINGVA LATINA

PER SE ILLUSTRATA

Pars I

FAMILIA ROMANA

EXERCITIA LATINA

I

Hans H. Ørberg

LINGVA LATINA

PER SE ILLUSTRATA

Pars I

FAMILIA ROMANA

EXERCITIA LATINA I

Hans Ørberg

LINGVA LATINA PER SE ILLUSTRATA

Pars I:

- Familia Romana (978-1-58510-201-3); hard cover (978-1-58510-238-5)
- Latine Disco: Student's Manual (978-1-58510-050-7)
- Grammatica Latina (978-1-58510-223-5)
- Exercitia Latina I (978-1-58510-212-9)
- Latin-English Vocabulary (978-1-58510-049-1)
- Lingva Latina: Familia Romana CD-ROM for PC (87-90696-08-5)
- Exercitia Latina I CD-ROM for PC (978-87-90696-10-8)

Pars II:

- Roma Aeterna (978-1-58510-233-4); hardcover (978-1-58510-314-0)
- Exercitia Latina II (978-1-58510-067-5)
- Indices (87-997016-9-3)
- Instructions for Part II (978-1-58510-055-2)
- Latin-English Vocabulary (978-1-58510-052-1)
- Lingva Latina: Roma Aeterna CD-ROM For PC (87-90696-09-3)
- Exercitia Latina II CD-ROM for PC (978-87-90696-12-2)

Ancillaries:

- CD-ROM for Mac, contains Familia Romana, Roma Aeterna, Exercitia Latina I & II (978-87-90696-13-9)
- Caesaris: Commentarii De Bello Gallico (87-90696-06-9)
- Colloquia Personarvm (978-1-58510-156-6)
- Menaechmi ex Plavti Comoedia (1-58510-051-X)
- P. Vergilii Maronis: Aeneis, Libros I et IV (978-87-90696-17-7)
- Petronivs: Cena Trimalchionis (87-90696-04-2)
- Plavtus: Amphitryo (87-997016-7-7)
- Sallustius & Cicero: Catilina (87-90696-11-5)
- Sermones Romani (97-90696-07-7)

For College Students:

- Lingva Latina: A College Companion (978-1-58510-191-7)

For further information on the complete series and new titles, visit www.pullins.com.

Copyright © 2005 Hans Ørberg

ISBN 10: 1-58510-212-1

ISBN 13: 978-1-58510-212-9

Distributed by Focus Publishing / R Pullins Company, PO Box 369, Newburyport, MA 01950 (www.pullins.com) with permission of Domus Latina. All rights reserved. No part of this publication may be produced, stored in a retrieval system, produced on stage or otherwise performed, transmitted by any means, electronic, mechanical, by photocopying, recording, or by any other media or means without prior written permission of the publisher.

15 14 13 12 11 10 9 8 7 6

0310BB

INDEX LECTIONVM

Cap. I		Cap. X	
Lēctiō I: ex. 1-3	1	Lēctiō I: ex. 1-3	30
Lēctiō II: ex. 4-7	1	Lēctiō II: ex. 4-7	31
Lēctiō III: ex. 8-10	2	Lēctiō III: ex. 8-10	32
Lēctiō grammatica: ex. 11	3	Lēctiō grammatica: ex. 11	33
Cap. II		Cap. XI	
Lēctiō I: ex. 1-4	4	Lēctiō I: ex. 1-4	34
Lēctiō II: ex. 5-9	4	Lēctiō II: ex. 5-7	35
Lēctiō III: ex. 10-11	6	Lēctiō III: ex. 8-11	36
Lēctiō grammatica: ex. 12-13	6	Lēctiō grammatica: ex. 12-13	37
Cap. III		Cap. XII	
Lēctiō I: ex. 1-2	7	Lēctiō I: ex. 1-4	38
Lēctiō II: ex. 3-5	7	Lēctiō II: ex. 5-12	39
Lēctiō III: ex. 6-9	8	Lēctiō III: ex. 13-16	41
Lēctiō grammatica: ex. 10	9	Lēctiō grammatica: ex. 17-20	43
Cap. IV		Cap. XIII	
Lēctiō I: ex. 1-4	10	Lēctiō I: ex. 1-4	44
Lēctiō II: ex. 5-9	11	Lēctiō II: ex. 5-8	46
Lēctiō grammatica: ex. 10-11	12	Lēctiō III: ex. 9-11	47
Cap. V		Lēctiō grammatica: ex. 12	48
Lēctiō I: ex. 1-5	13	Cap. XIV	
Lēctiō II: ex. 6-8	14	Lēctiō I: ex. 1-3	48
Lēctiō grammatica: ex. 9-11	15	Lēctiō II: ex. 4-6	49
Cap. VI		Lēctiō III: ex. 7-10	50
Lēctiō I: ex. 1-5	16	Lēctiō grammatica: ex. 11	52
Lēctiō II: ex. 6-11	18	Cap. XV	
Lēctiō grammatica: ex. 12	19	Lēctiō I: ex. 1-3	52
Cap. VII		Lēctiō II: ex. 4-6	53
Lēctiō I: ex. 1-3	19	Lēctiō III: ex. 7-9	54
Lēctiō II: ex. 4-6	20	Lēctiō grammatica: ex. 10	55
Lēctiō III: ex. 7-10	21	Cap. XVI	
Lēctiō grammatica: ex. 11	22	Lēctiō I: ex. 1-3	56
Cap. VIII		Lēctiō II: ex. 4-7	57
Lēctiō I: ex. 1-4	22	Lēctiō III: ex. 8-11	58
Lēctiō II: ex. 5-7	23	Lēctiō grammatica: ex. 12	59
Lēctiō III: ex. 8-11	24	Cap. XVII	
Lēctiō grammatica: ex. 12-15	25	Lēctiō I: ex. 1-3	59
Cap. IX		Lēctiō II: ex. 4-7	60
Lēctiō I: ex. 1-5	27	Lēctiō III: ex. 8-11	62
Lēctiō II: ex. 6-8	28	Lēctiō grammatica: ex. 12	63
Lēctiō grammatica: ex. 9-11	29		

Cap. XVIII

Lēctiō I: ex. 1-5	64
Lēctiō II: ex. 6-11	65
Lēctiō III: ex. 12-14	67
Lēctiō grammatica: ex. 15-16	68

Cap. XIX

Lēctiō I: ex. 1-4	68
Lēctiō II: ex. 5-7	69
Lēctiō III: ex. 8-11	70
Lēctiō grammatica: ex. 12	72

Cap. XX

Lēctiō I: ex. 1-4	73
Lēctiō II: ex. 5-7	74
Lēctiō III: ex. 8-10	75
Lēctiō grammatica: ex. 11	76

Cap. XXI

Lēctiō I: ex. 1-4	76
Lēctiō II: ex. 5-8	78
Lēctiō III: ex. 9-12	79
Lēctiō grammatica: ex. 13-14	81

Cap. XXII

Lēctiō I: ex. 1-4	82
Lēctiō II: ex. 5-7	83
Lēctiō grammatica: ex. 8-10	84

Cap. XXIII

Lēctiō I: ex. 1-3	85
Lēctiō II: ex. 4-6	86
Lēctiō III: ex. 7-11	87
Lēctiō grammatica: ex. 12-13	88

Cap. XXIV

Lēctiō I: ex. 1-4	89
Lēctiō II: ex. 5-8	90
Lēctiō grammatica: ex. 9-10	92

Cap. XXV

Lēctiō I: ex. 1-2	93
Lēctiō II: ex. 3-5	93
Lēctiō III: ex. 6-9	94
Lēctiō grammatica: ex. 10-11	95

Cap. XXVI

Lēctiō I: ex. 1-3	96
Lēctiō II: ex. 4-6	97
Lēctiō III: ex. 7-9	98
Lēctiō grammatica: ex. 10-11	99

Cap. XXVII

Lēctiō I: ex. 1-3	100
Lēctiō II: ex. 4-6	101
Lēctiō III: ex. 7-10	102
Lēctiō grammatica: ex. 11-12	103

Cap. XXVIII

Lēctiō I: ex. 1-3	104
Lēctiō II: ex. 4-6	106
Lēctiō III: ex. 7-10	107
Lēctiō grammatica: ex. 11-12	108

Cap. XXIX

Lēctiō I: ex. 1-3	109
Lēctiō II: ex. 4-6	110
Lēctiō III: ex. 7-10	111
Lēctiō grammatica: ex. 11	113

Cap. XXX

Lēctiō I: ex. 1-3	113
Lēctiō II: ex. 4-7	114
Lēctiō III: ex. 8-11	115
Lēctiō grammatica: ex. 12-13	116

Cap. XXXI

Lēctiō I: ex. 1-3	117
Lēctiō II: ex. 4-6	118
Lēctiō III: ex. 7-10	119
Lēctiō grammatica: ex. 11-12	120

Cap. XXXII

Lēctiō I: ex. 1-2	121
Lēctiō II: ex. 3-6	121
Lēctiō III: ex. 7-11	123
Lēctiō grammatica: ex. 12-13	124

Cap. XXXIII

Lēctiō I: ex. 1-3	125
Lēctiō II: ex. 4-6	126
Lēctiō III: ex. 7-11	127
Lēctiō grammatica: ex. 12-14	129

Cap. XXXIV

Lēctiō I: ex. 1-3	130
Lēctiō II: ex. 4-6	131
Lēctiō III: ex. 7-9	132
Lēctiō grammatica: ex. 10-11	133

Cap. XXXV

Lēctiō I: ex. 1	134
Lēctiō II: ex. 2	134
Lēctiō grammatica: ex. 3	135

In omni disciplina informa est artis praeceptio
sine summa assiduitate exercitationis

(Rhetorica ad Herennium III.40)

NOTAE

abl.	ablātīvus
acc.	accūsātīvus
āct.	āctīvum
adi.	adiectīvum
adv.	adverbium
cēt.	cēterī -ae -a
comp.	comparātīvus
coni.	coniūctīvus
dat.	datīvus
dēcl.	dēclīnātiō
dēp.	dēponens
ex.	exercitium
f., fēm.	fēmīnīnum
fut.	futūrum
gen.	genetīvus
imp.	imperātīvus
imperf.	imperfectum
ind.	indicātīvus
inf.	īnfinītīvus
m., masc.	masculinum
n., neutr.	neutrum
nōm.	nōminātīvus
p.	pāgina
part.	participium
pass.	passīvum
perf.	perfectum
pers.	persōna
plūr., pl.	plūrālis
plūsquamperf.	plūsquamperfectum
pos.	positivus
praes.	praesēns
sing., sg.	singulāris
sup.	superlātīvus
voc.	vocātīvus
[1, 2, 3, 4]	coniugātiō I, II, III, IV
1, 2, 3	persōna I, II, III
-	thema praesentis
~	thema perfectī
≈	thema supīnī
	finis thematis
/	sīve
<	factum ex

EXERCITIA LATINA

CAPITVLVM PRIMVM

*Lēctiō prīma (versūs 1-21)***Exercitium 1**

1. Italia in Eurōpā _____ .
2. Gallia in Eurōpā _____ .
3. Italia et Gallia in Eurōpā _____ .
4. Arabia in Eurōpā nōn _____ .
5. Arabia in Asiā _____ .
6. Syria quoque in Asiā _____ .
7. Syria et Arabia in Asiā _____ .
8. Hispānia in Asiā nōn _____ .
9. Hispānia et Gallia et Italia in Eurōpā _____ .

Exercitium 2

1. Italia _____ Eurōpā est; Graecia _____ in Eurōpā est.
2. Italia _____ Graecia in Eurōpā sunt.
3. Est _____ Arabia in Eurōpā? Arabia in Eurōpā _____ est.
4. _____ est Arabia? In Asiā est Arabia.
5. Arabia nōn est in Eurōpā, _____ in Asiā.
6. Germānia _____ in Asiā, _____ in Eurōpā est.
7. Rhēnus est in Germāniā. Rhēnus _____ est.

Exercitium 3

1. Ubi est Rōma? ...
2. Ubi est Italia? ...
3. Estne Graecia in Eurōpā? ...
4. Ubi est Aegyptus? ...
5. Estne Hispānia in Eurōpā? ...
6. Estne Syria in Eurōpā? ...
7. Ubi est Syria? ...
8. Estne Gallia in Asiā? ...
9. Ubi est Gallia? ...
10. Estne Germānia in Eurōpā? ...

*Lēctiō secunda (versūs 22-61)***Exercitium 4**

1. Corsica īnsul _____ est. Corsica et Sardinia īnsul _____ sunt.
2. Rhēnus fluvi _____ est. Rhēnus et Dānuvius fluvi _____ sunt.
3. Brundisium oppid _____ est. Brundisium et Tūsculum oppid _____ sunt.
4. Sicilia īnsula magn _____ est.
5. Nīlus est fluvius magn _____ .
6. Brundisium oppidum magn _____ est.
7. Tūsculum nōn oppid _____ magn _____ , sed oppid _____ parv _____ est.
8. Melita nōn est īnsul _____ magn _____ , sed īnsul _____ parv _____ .
9. Tiberis nōn fluvi _____ magn _____ , sed fluvi _____ parv _____ est.
10. Rhēnus et Nīlus fluvii magn _____ sunt
11. Sicilia et Sardinia īnsulae magn _____ sunt.
12. Brundisium et Sparta oppida magn _____ sunt.

Cap. I*Lēctiō I*

est

sunt

et

fluvius

in

-ne

nōn

quoque

sed

ubi

ubi? in ...

nōn est

Lēctiō II

-us -ī

-a -ae

-um -a

fluvius fluvii

magnus magni

īnsula īnsulae

magna magnae

oppidum oppida

magnum magna

fluvius est
fluvii sunt
insula est
insulae sunt
oppidum est
oppida sunt

Graecus
imperium
multi
num
pauci
provincia
quid
Romani

est-ne...?   est
                         non est
num... est?   non est

Lectio III

duo
Latinus
littera
mille
numerus
primus
secundus
sex
syllaba
tertius
tres
unus
vocabulary

Exercitium 5

1. Sicilia insula est. Sicilia et Sardinia _____ sunt.
2. Rhenus fluvius est. Rhenus et Danuvius _____ .
3. Tusculum oppidum est. Tusculum et Brundisium _____ .
4. Corsica et Sardinia insulae sunt. Sicilia quoque _____ est.
5. Nilus et Tiberis fluvii sunt. Danuvius quoque _____ .
6. Sparta et Delphi oppida sunt. Brundisium quoque _____ .

Exercitium 6

1. Tusculum non oppidum Graecum, sed oppidum _____ est.
2. Sparta est oppidum _____ .
3. _____ Nilus oppidum est? Nilus non est oppidum.
4. _____ est Nilus? Nilus fluvius est.
5. In Arabia non multi, sed _____ fluvii sunt.
6. Quid est Gallia? Gallia est _____ Romana.
7. In imperio Romano non paucae, sed _____ provinciae sunt.
8. Magnum est _____ Romanum.

Exercitium 7

1. Estne Aegyptus in Africa? ...
2. Estne Hispania in Africa? ...
3. Ubi est Hispania? ...
4. Num Arabia in Europa est? ...
5. Ubi est Arabia? ...
6. Ubi est Sparta? ...
7. Num Sparta insula est? ...
8. Quid est Sparta? ...
9. Num Euboea oppidum est? ...
10. Quid est Euboea? ...
11. Quid est Tusculum? ...
12. Num Tusculum oppidum Graecum est? ...
13. Num Nilus fluvius parvus est? ...
14. Estne Creta insula Graeca? ...
15. Suntne Rhodus et Naxos insulae Graecae? ...
16. Suntne multae insulae in Graecia? ...
17. Suntne multi fluvii in Arabia? ...
18. Quid est Tiberis? ...

Lectio tertia (versus 62–83)

Exercitium 8

1. III _____ Romanus est. I et II _____ sunt.
2. Non _____ Latinum est. Non et sed _____ sunt.
3. Γ _____ Graeca est. Γ et Δ _____ sunt.
4. A et B litterae _____ sunt. C quoque _____ est.
5. In et num _____ Latina sunt. Et quoque _____ est.
6. _____ [I] et _____ [II] numeri sunt. _____ [III] quoque _____ est.
7. In vocabulo Latina sunt _____ [VI] litterae et _____ [III] _____ :
syllaba _____ La-, _____ -ti-, _____ -na.
8. In capitulo primo sunt _____ [M] vocabula.

Exercitium 9

1. Quid est B? ...
2. Quid est II? ...
3. Quid est *fluvius*? ...
4. Num c littera Graeca est? ...
5. Num *fluvius* vocābulum Graecum est? ...
6. Estne D littera Latīna? ...
7. Quid est Δ? ...
8. Suntne A et B litterae Latīnae? ...
9. Num Γ et Δ litterae Latīnae sunt? ...
10. Num c littera p̄rīma est? ...
11. Num A littera secunda est? ...
12. Estne B littera secunda? ...

Exercitium 10

1. Itali ____ in Eurōpā est.
2. Rōma in Itali ____ est.
3. Itali ____ et Graeci ____ in Eurōp ____ sunt.
4. Rōma nōn in Graeci ____, sed in Itali ____ est.
5. Imperi ____ Rōmān ____ magnum est.
6. In imperi ____ Rōmān ____ multae p̄vīnciae sunt.
7. Gallia est p̄vīnci ____ Rōmāna.
8. In p̄vīnci ____ Galliā sunt multī fluvīi.
9. *Ubi* est vocābul ____ Latīnum.
10. In vocābul ____ *ubi* sunt trēs litterae.
11. Capitul ____ p̄rīmum: IMPERIVM ROMANVM.
12. In capitul ____ p̄rīm ____ multa vocābula sunt.

-a
in -ā
-um
in -ō

Lēctiō grammatica (versūs 84–106)**Lēctiō grammatica****Exercitium 11**

1. *Fluvius* singulāris est. *Fluvīi* _____ est.
2. *Īnsulae* plūrālis est. *Īnsula* _____ est.
3. *Oppidum* _____ est. *Oppida* _____ est.
4. Singulāris: *fluvius*; plūrālis: _____ .
5. Plūrālis: *īnsulae*; singulāris: _____ .
6. Singulāris: *oppidum*; plūrālis: _____ .
7. Plūrālis: *numeri*; singulāris: _____ .
8. Singulāris: *littera*; plūrālis: _____ .
9. Plūrālis: *vocābula*; singulāris: _____ .
10. Singulāris: *īnsula magna*; plūrālis: _____ .
11. Plūrālis: *oppida magna*; singulāris: _____ .
12. Singulāris: *numerus Rōmānus*; plūrālis: _____ .
13. Plūrālis: *litterae Graecae*; singulāris: _____ .
14. Singulāris: *vocābulum Latīnum*; plūrālis: _____ .
15. Plūrālis: *exempla*; singulāris: _____ .

singulāris (sing.)
plūrālis (plūr.)
sing. plūr.
-us -ī
-a -ae
-um -a

Cap. II*Lectiō I*

vir viri
fēmina fēminae
puer pueri
puella puellae

pater
māter
filius
filia
liberī
Mārcus
pater Mārci
Iūlia
pater Iūliae
Iūlius
filius Iūlii
Aemilia
filius Aemiliae

quis?
quae?
quid?
quī?

...que = et ...

Lectiō II

dominus
domina
servus servi
servi servorum
ancilla ancillae
ancillae ancillarum
liberī
liberorum

CAPITVLVM SECVNDVM*Lectiō prima (versūs 1–24)***Exercitium 1**

1. Mārcus puer Rōmānus est; Iūlia est _____ Rōmāna.
2. Iūlius est vir Rōmānus; Aemilia _____ Rōmāna est.
3. Mārcus nōn puella, sed _____ est.
4. Mārcus et Quīntus sunt _____, nōn puellae.
5. Iūlius et Mēdus nōn pueri, sed _____ sunt; Dāvus quoque _____ est.
6. Nōn viri, sed _____ sunt Aemilia et Dēlia; Syra quoque _____ est.

Exercitium 2

1. Iūlius pater est. Aemilia est _____.
2. Iūlia filia est. Mārcus et Quīntus sunt _____.
3. Mārcus et Quīntus et Iūlia sunt trēs _____.
4. Iūlia nōn māter, sed _____ est.
5. Nōn pater, sed _____ est Mārcus.
6. Mārcus filius Iūlii est: Iūlius est pater Mārc _____.
7. Quīntus filius Iūlii est: Iūlius est pater Quīnt _____.
8. Iūlia filia Iūlii est: Iūlius est pater Iūli _____.
9. Mārcus et Quīntus filii Aemiliae sunt: Aemilia est māter Mārc _____ et Quīnt _____.
10. Iūlia filia Aemiliae est: Aemilia est māter Iūli _____.
11. Iūlia est filia Iūli _____ et Aemili _____.
12. Iūlius est pater Mārc _____ et Quīnt _____ et Iūli _____.
13. Māter Mārc _____ et Quīnt _____ et Iūli _____ est Aemilia.

Exercitium 3

1. _____ est Quīntus? Quīntus puer Rōmānus est.
2. _____ est pater Quīnti? Pater Quīnti est Iūlius.
3. _____ est māter Quīnti? Aemilia est māter Quīnti.
4. _____ est filia Iūlii et Aemiliae? Filia Iūlii et Aemiliae Iūlia est.
5. _____ sunt filii? Filii sunt Mārcus et Quīntus.
6. _____ est Tūsculum? Tūsculum oppidum est.
7. _____ est Γ? Γ est littera Graeca.

Exercitium 4

Exemplum: filiū et filiae = filii filiaequē.

1. Litterae et numerī = _____.
2. Mārcus et Quīntus = _____.
3. Pueri et puellae = _____.
4. Fēminae puerique = _____.
5. Servi ancillaeque = _____.
6. Ūna filia duoque filii = _____.

*Lectiō secunda (versūs 25–61)***Exercitium 5**

1. Mēdus nōn est filius Iūlii, Mēdus _____ Iūlii est.
2. Dēlia nōn est filia Aemiliae, Dēlia _____ Aemiliae est.
3. Iūlius _____ Mēdi est. Aemilia _____ Dēliae est.
4. Dāvus et Mēdus nōn sunt dominī, sed _____.
5. Syra et Dēlia nōn sunt dominae, sed _____.
6. Iūlius dominus Dāvī est: Iūlius est dominus serv _____.
7. Iūlius dominus Dāvī et Mēdi est: Iūlius est dominus serv _____.
8. Aemilia domina Syrae est: Aemilia est domina ancill _____.

9. Aemilia domina Syrae et Dēliae est: Aemilia est domina ancill _____ .
10. Mārcus, Quīntus Iūliaque nōn servī, sed _____ sunt.
11. Iūlius dominus serv _____ est et pater liber _____ .

Exercitium 6

1. Quis est pater Mārci? ...
2. Quae est māter Mārci? ...
3. Quae est filia Iūlii et Aemiliae? ...
4. Quī sunt filiī Iūlii et Aemiliae? ...
5. Quis est Mēdus? ...
6. Quī sunt Mēdus et Dāvus? ...
7. Quae est Dēlia? ...
8. Quis est dominus servōrum? ...
9. Quae est domina ancillārum? ...
10. Cuius servus est Mēdus? ...
11. Cuius filius est Mārcus? ...

quis est...?
 quae est...?
 quī sunt...?
 cuius? -ī
 -ae

Exercitium 7

1. Iūlius est dominus mult _____ serv _____ .
2. Numerus serv _____ est centum.
3. Aemilia est domina mult _____ ancill _____ .
4. Numerus serv _____ et ancill _____ magnus est.
5. In familia est magnus numerus serv _____ et ancill _____ .
6. Numerus liber _____ est trēs.
7. In familiā Iūlii est parvus numerus liber _____ .
8. In Graeciā est magnus numerus insul _____ .
9. In Arabiā est parvus numerus fluvī _____ .
10. In Italiā est magnus numerus oppid _____ .

-ōrum
 -ārum

Exercitium 8*Exemplum:*

Multī/paucī servī = magnus/parvus numerus servōrum.

magnus numerus -ōrum
 = multī -ī / multa -a

1. Multae insulae = _____ .
2. Paucī fluvīi = _____ .
3. Multa oppida = _____ .
4. Paucī liberī = _____ .
5. Magnus numerus vocābulōrum = _____ .
6. Magnus numerus litterārum = _____ .
7. Parvus numerus exemplōrum = _____ .

magnus numerus -ārum
 = multae -ae

parvus numerus -ōrum
 = paucī -ī / pauca -a

parvus numerus -ārum
 = paucae -ae

Exercitium 9

1. _____ servī sunt in familiā Iūlii? _____ [C] servī.
2. Mēdus et Dāvus _____ [II] servī sunt.
3. Syra et Dēlia sunt _____ [II] ancillae.
4. Tūsculum et Brundisium _____ [II] oppida sunt.
5. _____ liberī in familiā sunt? _____ [III] liberī.
6. In familiā nōn _____ [II] filiae, sed _____ [I] filia est.
7. In familiā nōn _____ [I] filius, sed _____ [II] filiī sunt.
8. *Vir, puer, puella* _____ [III] vocābula sunt.
9. Rhēnus et Dānūvius et Tiberis _____ [III] fluvīi sunt: _____ [II] fluvīi magnī et _____ [I] fluvīus parvus.
10. Brundisium et Sparta et Delphī _____ [III] oppida sunt: _____ [II] oppida magna et _____ [I] oppidum parvum.

quot?
 ūnus -a -um
 duo duae duo
 trēs tria
 centum
 mille

Lēctiō III

me|us -a -um...

tu|us -a -um...

antīquus

cēteri -ae -a

ecce

novus

pāgina

titulus

liber librī

librī librōrum

capitulū capitula

capitulī capitulōrum

R = 'er'

Lēctiō grammatica

masculīnum (masc., m.)

fēminīnum (fēm., f.)

neutrum (neutr., n.)

masc. -us (-r)

fēm. -a

neutr. -um

11. Sardinia et Sicilia et Melita sunt _____ [III] insulae: _____ [II] insulae magnae et _____ [I] insula parva.
12. In Graeciā _____ insulae sunt? In Graeciā sunt _____ [M] insulae parvae magnaeque.

Lēctiō tertiā (versūs 62–92)

Exercitium 10

1. Cornēlius: "Estne Mēdus filiū _____?"
2. Iūlius: "Mēdus nōn est filiū _____."
3. Cornēlius: "Estne Dēlia filia _____?"
4. Iūlius: "Dēlia nōn est filia _____."
5. Cornēlius: "Suntne ancillae _____ Dēlia et Syra?"
6. Iūlius: "Dēlia et Syra sunt ancillae _____."
7. Cornēlius: "Quī sunt filiī _____?"
8. Iūlius: "Filiī _____ sunt Mārcus et Quīntus."
9. Cornēlius: "Quot servī sunt in familiā _____?"
10. Iūlius: "In familiā _____ sunt centum servī. Numerus servōrum _____ est centum. Familia _____ magna est."
11. Cornēlius: "Centum servī! Magnus est numerus servōrum _____!"

Exercitium 11

1. _____ duo lib _____ Latīnī: liber _____ [↔ novus] et liber _____.
2. Numerus lib _____ Latīnōrum magnus est.
3. 'LINGVA LATINA' est _____ lib _____ tuī Latīnī.
4. In LINGVA LATINA sunt multae _____ (pāg. 1, 2, 3, cēterae) et multa capitul _____ (cap. I et II et III et _____).
5. Numerus capitulest magnus.
6. IMPERIVM ROMANVM est capitul _____ prīmum.
7. Titulus capitul _____ prīmī est 'IMPERIVM ROMANVM'.
8. In capitulō prīmō mult _____ vocābul _____ sunt.
9. Numerus vocābul _____ magnus est.
10. Rōma est vocābul _____ prīmum capitul _____ prīm _____.
11. R est littera prīma vocābul _____ prīmī.

Lēctiō grammatica (versūs 93–121)

Exercitium 12

1. Servus vocābulum masculīnum est. Ancilla vocābulum _____ est. Oppidum vocābulum _____ est.
2. Puer nōn est vocābulum fēminīnum, sed _____.
3. Servus et dominus vocābula _____ sunt; fluvius quoque _____ est.
4. Ancilla et domina vocābula _____ sunt; insula quoque _____ est.
5. Oppidum et imperium vocābula _____ sunt; exemplum quoque _____ est.
6. Masculīnum: vir Rōmān _____.
7. Fēminīnum: fēmin _____ Rōmān _____.
8. Neutrum: imperi _____ Rōmān _____.

Exercitium 13

1. *Iūlius pater Mārci* est: *Mārci* _____ est.
2. *Iūlius pater Iūliae* est: *Iuliae* quoque _____ est.
3. *Iūlius dominus servi* est: *servi* _____ singularis est.
4. *Iūlius dominus servōrum* est: *servōrum* est _____ .
5. *Aemilia domina ancillae* est: *ancillae* _____ est.
6. *Aemilia domina ancillarum* est: *ancillarum* est _____ .
7. *Titulus capituli* est *FAMILIA ROMANA* : *capituli* _____ est.
8. *Numerus capitulōrum magnus* est: *capitulōrum* est _____ .
9. Genetivus: singularis *servi* _____ , plūralis *servi* _____ .
10. Genetivus: singularis *ancillae* _____ , plūralis *ancillae* _____ .
11. Genetivus: singularis *capituli* _____ , plūralis *capituli* _____ .

genetivus (gen.)	sing.	plūr.
masc.	-ī	-ōrum
fēm.	-ae	-ārum
neutr.	-ī	-ōrum

CAPITVLVM TERTIVM*Lēctiō prīma (versūs 1–21)***Exercitium 1**

1. In _____ primā sunt trēs _____ : Iūlia, Mārcus, Quīntus.
2. Iūlia _____ : “Lalla, lalla!” Iūlia _____ est.
3. Mārcus laetus nōn est, Mārcus _____ est.
4. Mārcus Iūliam _____ .
5. _____ Iūlia nōn cantat, sed _____ .
6. Mārcus _____ : “Hahahae!”
7. Iūlia: “Ubi est māter?” Iūlia Aemiliam nōn _____ .
8. Iūlia Aemiliam _____ : “Mamma!”
9. Aemilia _____ .

Exercitium 2

1. Mārcus Iūli _____ pulsat.
2. Mārcus Quīnt _____ nōn videt, sed Quīntus Mārc _____ videt.
3. Quīntus: “Quid? Mārcus puell _____ pulsat?”
4. Quīntus Mārc _____ pulsat, et Mārcus pulsat Quīnt _____ .
5. Iūlia nōn videt Aemili _____ .
6. Iūlia Aemili _____ vocat: “Mamma!”
7. Mārcus irātus Iūli _____ pulsat.
8. Iūlia: “Mamma! Mārcus _____ pulsat!”

*Lēctiō secunda (versūs 22–48)***Exercitium 3**

1. Iūlia cant _____ , et Mārcus eam puls _____ !
2. Iam Iūlia nōn cant _____ , sed plūr _____ .
3. Iūlia Aemiliam nōn vid _____ ; Iūlia Aemiliam voc _____ .
4. Aemilia ven _____ et interrog _____ : “Ubi est Iūlius?”
5. Mārcus respond _____ : “Pater dorm _____ .”
6. Quīntus Iūlium voc _____ .
7. Iūlius dorm _____ neque Quīntum aud _____ .
8. Mārcus rīd _____ , quia Iūlius nōn ven _____ .
9. Aemilia Mārcum verber _____ .

Cap. III*Lēctiō I*

cantat
iam
irātus
laetus
persōna
plōrat
pulsat
ridet
scaena
venit
videt
vocat
-um
-am
mē

Lēctiō II

-at
-et
-it

audit
cūr
dormit
eam
eum
hic
improbis
interrogat
neque
probus
quia
respondet
tē
verberat

cūr? quia

Lectiō III

-us	-um	-at
-a	-am	-et
	eum	-it
	eam	
	mē	
	tē	

-us quī	-um	-at
-a quae	-am	-et
	-it	

-us quem	-us	-at
-a quam	-a	-et
		-it

Exercitium 4

1. Aemilia Quīntum _____ : "Quis mē vocat?"
2. Quīntus _____ : "Iūlia ____ vocat."
3. Aemilia _____ : "_____ Iūlia plōrat?"
4. Quīntus _____ : "Iūlia plōrat, _____ Mārcus _____ pulsat."
5. Aemilia: "Mārcus puer _____ est! Ubi est Iūlius?"
6. Quīntus: "Pater nōn _____ est, sed Mārcus _____ est."
7. Quīntus Iūlium vocat; Iūlius _____ [: Quīntum] nōn _____ .
8. Mārcus: "Pater _____ neque tē audit."
9. Iūlius Quīntum nōn audit _____ venit.
10. Aemilia Mārcum _____ : tuxtax!
11. Mārcus plōrat. Iūlius Mārcum _____ ; iam Iūlius nōn _____ .
12. Mārcus nōn puer _____ , sed puer improbus est.

Exercitium 5

Exemplum: Cūr Iūlia cantat? Iūlia cantat quia laeta est.

1. Cūr Mārcus Iūliam pulsat? ...
2. Cūr Iūlia plōrat? ...
3. Cūr Mārcus rīdet? ...
4. Cūr Iūlia nōn pulsat Mārcum? ...
5. Cūr Aemilia venit? ...
6. Cūr Iūlius Quīntum nōn audit? ...
7. Cūr Mārcum verberat Aemilia? ...
8. Cūr Mārcus plōrat? ...
9. Cūr venit Iūlius? ...

Lectiō tertia (versūs 49–82)

Exercitium 6

1. Mārc _____ Iūli _____ pulsat, quia Iūli _____ cantat.
2. Iūli _____ plōrat, quia Mārcus e _____ pulsat.
3. Iūlia Aemili _____ vocat. Aemili _____ venit.
4. Aemili _____ Quīnt _____ videt et e _____ interrogat: "Quis _____ vocat?"
5. Quīnt _____ respondet: "Iūli _____ _____ vocat."
6. Aemilia: "Ubi est Iūlius?" Aemili _____ Iūli _____ nōn videt.
7. Quīnt _____ Iūli _____ vocat: "Pater!"
8. Iūli _____ Quīnt _____ nōn audit.
9. Aemili _____ irāta Mārc _____ verberat.
10. Mārc _____ plōrat, quia Aemili _____ e _____ verberat.
11. Iūli _____ Mārc _____ audit, et venit.
12. Iūlius Aemili _____ et Mārc _____ et Quīnt _____ et Iūli _____ videt.
13. Aemilia: "Mārc _____ puer improb _____ est."
14. Quīntus: "Mārc _____ parv _____ puell _____ pulsat!"
15. Iūli _____ irāt _____ puer _____ improb _____ verberat.
16. Iūli _____ est puell _____ prob _____ .

Exercitium 7

1. Puella _____ cantat laeta est.
2. Puer _____ puellam pulsat improbus est.
3. Iūlia, _____ cantat, puella proba est.
4. Mārcus, _____ puer improbus est, puellam et puerum pulsat.
5. Puella _____ Mārcus pulsat est Iūlia.
6. Puer _____ Mārcus pulsat est Quīntus.

7. Iūlia, _____ parva puella est, Aemiliam vocat.
8. Aemilia, _____ Iūlia vocat, venit.
9. Aemilia, _____ māter est liberōrum, filium improbum verberat.
10. Filius _____ Aemilia verberat est Mārcus.
11. Quīntus, _____ filius probus est, Iūlium vocat.
12. Iūlius, _____ Quīntus vocat, nōn venit.
13. Mārcus, _____ Aemilia verberat, plōrat.
14. Iūlius, _____ iam nōn dormit, puerum audit.
15. Puer _____ Iūlius audit est Mārcus.

Exercitium 8

1. Quis Iūliam pulsat? ...
2. Quis plōrat? ...
3. Quis rīdet? ...
4. Quem Quīntus videt? ...
5. Quem Iūlia vocat? ...
6. Quis venit? ...
7. Quem Aemilia interrogat? ...
8. Quis vocat Iūlium? ...
9. Quem Aemilia verberat? ...
10. Quis iam plōrat? ...
11. Quem audit Iūlius? ...
12. Quem Iūlius verberat? ...

quis? -us
-a
quem? -um
-am

Exercitium 9

1. _____ Iūliam pulsat? Mārcus Iūliam pulsat.
2. _____ Mārcum videt? Quīntus Mārcum videt.
3. _____ Quīntus pulsat? Mārcum Quīntus pulsat.
4. _____ Aemiliam vocat? Iūlia Aemiliam vocat.
5. _____ Aemilia interrogat? Quīntum Aemilia interrogat.
6. _____ respondet? Quīntus respondet.
7. _____ vocat Quīntus? Iūlium vocat Quīntus.
8. _____ verberat Iūlius? Mārcum verberat Iūlius.

quis?
quem?

Lēctiō grammatica (versūs 83–118)

Lēctiō grammatica

Exercitium 10

Exempla: *Quīntus Mārcum videt. Mārcus Quīntum nōn videt.*
Iūlia Aemiliam vocat. Aemilia Iūliam audit.

1. *Quīntus* nōminātivus est. *Mārcum* est _____ .
2. *Quīntum* accūsātivus est. *Quīntus* est _____ .
3. *Iūlia* _____ est. *Aemiliam* _____ : est.
4. *Iūliam* _____ est. *Aemilia* _____ est.
5. Nōminātivus: *Mārcus*. Accūsātivus: *Mārc* _____ .
6. Nōminātivus: *Aemilia*. Accūsātivus: *Aemili* _____ .
7. Accūsātivus: *Iūlium*. Nōminātivus: *Iūli* _____ .
8. Accūsātivus: *Iūliam*. Nōminātivus: *Iūli* _____ .
9. Nōminātivus: *puer improbus*. Accūsātivus: *puer* _____ *improb* _____ .
10. Nōminātivus: *parva puella*. Accūsātivus: *parv* _____ *puell* _____ .

nōminātivus (nōm.)
accūsātivus (acc.)
masc.
nōm. -us (-r)
acc. -um
fēm.
nōm. -a
acc. -am

Cap. IV

Lēctiō I

decem
duo
novem
octō
quattuor
quīnque
septem
sex
trēs
ūnus

2 + 2 = 4
3 + 3 = 6
4 + 4 = 8
5 + 5 = 10
2 + 3 = 5
3 + 4 = 7
4 + 5 = 9

abest absunt
adest adsunt
eius
habet
numerat
nummus
pecūnia
rūrsus
sacculus
salūtat
salvē
suus
tacet
tantum

CAPITVLVM QVARTVM

Lēctiō prīma (versūs 1–43)

Exercitium 1

1. I = _____ .
2. II = _____ .
3. III = _____ .
4. IV = _____ .
5. V = _____ .
6. VI = _____ .
7. VII = _____ .
8. VIII = _____ .
9. IX = _____ .
10. X = _____ .

Exercitium 2

1. Quot sunt II et II? II et II sunt _____ .
2. Quot sunt III et III? ...
3. Quot sunt IV et IV? ...
4. Quot sunt V et V? ...
5. Quot sunt II et III? ...
6. Quot sunt III et IV? ...
7. Quot sunt IV et V? ...

Exercitium 3

1. In sacculō Iūlii _____ est.
2. Iūlius pecūniam in sacculō _____ .
3. In sacculō _____ [: Iūlii] multī _____ sunt.
4. Iūlius pecūniam _____ : “I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII, IX, X.”
5. Iūlius: “Quid? Decem _____ ?”
6. Iūlius _____ pecūniam suam numerat: “I, II, III.... X.”
7. In _____ Iūlii nōn centum, sed _____ decem nummī sunt.
8. Iūlius: “Ubi est servus meus?” Iūlius servum _____ Dāvum nōn videt. Dāvus _____ .
9. Mēdus nōn abest; Mēdus _____ .
10. Dāvus venit. Iam duo servī _____ ; cēteri servī _____ .
11. Dāvus dominum _____ : “Salvē, domine!”
12. Iūlius Dāvum salūtat: “ _____ , Dāve! Ubi est pecūnia mea?”
13. Dāvus nōn respondet: Dāvus _____ .

Exercitium 4

1. Quot persōnae adsunt in scaenā primā? ...
2. Quot virī et quot fēminae adsunt? ...
3. Quid Iūlius in sacculō habet? ...
4. Centumne nummī in sacculō sunt? ...
5. Adestne Dāvus? ...
6. Quot servī adsunt? ...
7. Quis est servus quī adest? ...
8. Quem vocat Mēdus? ...
9. Quem Dāvus salūtat? ...
10. Quot servī iam adsunt? ...

Lēctiō secunda (versūs 44–98)

Exercitium 5

Exempla: Iūlius pecūniam suam numerat.

Mēdus pecūniam eius [: Iūlii] habet.

1. Ubi est pecūnia Iūlii? Pecūnia _____ in sacculō est.
2. Iūlius pecūniam _____ in mēnsā pōnit.
3. Aemilia pecūniam _____ [: Iūlii] videt.
4. Adestne servus Iūlii? Servus _____ adest.
5. Iūlius servum _____ videt.
6. Dāvus venit et dominum _____ salūtat.
7. Dāvus sacculum _____ in mēnsā pōnit.
8. In sacculō _____ pecūnia nōn est: sacculus _____ vacuus est.
9. Dāvus nūllam pecūniam in sacculō _____ habet.
10. Iūlius ūnum nummum in sacculō _____ [: Dāvī] pōnit.
11. Iūlius: “Sūme sacculum tuum!” Dāvus sacculum _____ sūmit.
12. Mēdus nōn _____ pecūniam, sed Iūlii in sacculō _____ habet.

Exercitium 6

1. Mēdus Dāvum vocat: “Dāv_____!”
2. Dāvus Mēdum interrogat: “Quid est, Mēd_____?”
3. Mēdus: “St! Tacē, Dāv_____! Dominus adest.”
4. Servus dominum salūtat: “Salvē, domin_____!”
5. Dominus servum salūtat: “Salvē, serv_____!”
6. Iūlius: “Ubi est pecūnia mea, Dāv_____?”
7. Dāvus: “Ecce sacculus meus, domin_____.”
8. Iūlius: “Discēde, bon_____ serv_____!”
9. Iūlius Mēdum vocat: “Mēd_____! Venī, improb_____ serv_____!”

Exercitium 7

1. Iūlius Mēdum interrogat: “Ubi sunt nummī meī?” Mēdus _____ verbum respondet.
2. Mēdus Dāvum _____: “In sacculō Dāvī sunt nummī tuī!”
3. Dāvus: “_____ sacculus meus.” Dāvus sacculum suum in _____ pōnit.
4. In sacculō Dāvī nūlla pecūnia est: sacculus _____ est.
5. Dāvus servus _____ [= probus] est.
6. Iūlius ūnum nummum in sacculō Dāvī _____.
7. Dāvus laetus sacculum suum _____ et _____.
8. Quid Mēdus videt in mēnsā? Mēdus _____ Iūlii videt.
9. Mēdus baculum, _____ in mēnsā est, videt et discēdit.
10. Mēdus discēdit, quia _____ pecūniam dominī habet.

Exercitium 8

1. Iūlius: “Dāvum voc_____, Mēde!”
2. Mēdus Dāvum voc_____ : “Dāve, ven_____!” Dāvus ven_____.
3. Mēdus: “Salūt_____ dominum!” Dāvus dominum salut_____.
4. Dominus: “Tac_____ et aud_____, serve!” Servus tac_____ et aud_____.
5. Dominus: “Respond_____, serve!” Servus respond_____.
6. Dominus: “Sacculum tuum in mēnsā pōn_____!” Servus sacculum suum in mēnsā pōn_____.
7. Servus: “Vid_____, domine: sacculus meus vacuus est.” Dominus sacculum vacuum vid_____.
8. Dominus: “Sūm_____ sacculum tuum et discēd_____!” Servus sacculum suum sūm_____ et discēd_____.

Lēctiō II

eius
suum -am -ō
pecūniā eius
pecūniam eius
sacculū eius
sacculū eius
in sacculō eius
pecūniam suam
sacculū suum
in sacculō suō

-e

accūsāt
baculum
bonus
discēdit
ecce
is
mēnsa
nūllus
pōnit
quod
sūmit
vacuus

[1] -ā -at
[2] -ē -et
[3] -e -it
[4] -ī -it

Exercitium 9

1. Quot persōnae adsunt in scaenā secundā? ...
2. Quem Mēdus accūsāt? ...
3. Quid Dāvus in mēnsā pōnit? ...
4. Quot nummī in sacculō Dāvī sunt? ...
5. Estne Dāvus servus improbus? ...
6. Cūr Dāvus laetus discēdit? ...
7. Quid Mēdus videt in mēnsā? ...
8. Adestne Mēdus in scaenā tertiā? ...
9. Cūr Mēdus abest? ...
10. Num Mēdus servus probus est? ...

Lēctiō grammatica

Lēctiō grammatica (versūs 99–122)

Exercitium 10 Exempla: *Mēdus Dāvum vocat: "Dāve!"**Servus dominum salūtat: "Salvē, domine!"*

vocātīvus (voc.)
nōm. -us
voc. -e

1. *Dāve* nōn nōminātīvus, sed _____ est.
2. *Domine* quoque _____ est.
3. Nōminātīvus: *Dāvus*. Vocātīvus: *Dāv*_____.
4. Nōminātīvus: *dominus*. Vocātīvus: *domin*_____.
5. Vocātīvus: *Mēde*. Nōminātīvus: *Mēd*_____.
6. Nōminātīvus: *servus*. Vocātīvus: *serv*_____.
7. Nōminātīvus: *Mārcus*. Vocātīvus: *Mārc*_____.
8. Vocātīvus: *Quīnte*. Nōminātīvus: *Quīnt*_____.
9. Nōminātīvus: *-us*. Vocātīvus: *-*_____.

Exercitium 11 Exempla: *Dominus: "Salūtā mē!"* *Servus dominum salūtat.**Dominus: "Tacē et audī!"* *Servus tacet et audit.**Dominus: "Discēde, serve!"* *Servus discēdit.*

imperātīvus (imp.)
indicātīvus (ind.)

- [1] imp. -ā
ind. -at
- [2] imp. -ē
ind. -et
- [3] imp. -e
ind. -it
- [4] imp. -ī
ind. -it

1. *Salūtāt* indicātīvus est. *Salūtā* est _____.
2. *Tacet* et *audit* nōn imperātīvus, sed _____ est.
3. *Tacē* et *audī* nōn indicātīvus, sed _____ est.
4. *Discēde* quoque _____ est. *Discēdit* _____ est.
5. Indicātīvus: *vocat*. Imperātīvus: *voc*_____.
6. Indicātīvus: *videt*. Imperātīvus: *vid*_____.
7. Imperātīvus: *pōne*. Indicātīvus: *pōn*_____.
8. Imperātīvus: *venī*. Indicātīvus: *ven*_____.
9. Indicātīvus: *audit*. Imperātīvus: *aud*_____.
10. Indicātīvus: *sūmit*. Imperātīvus: *sūm*_____.
11. Indicātīvus: *-at*. Imperātīvus: *-*_____.
12. Indicātīvus: *-et*. Imperātīvus: *-*_____.
13. Imperātīvus: *-e*. Indicātīvus: *-*_____.
14. Imperātīvus: *-ī*. Indicātīvus: *-*_____.

CAPITVLVM QVINTVM

Lēctiō prīma (versūs 1–46)

Exercitium 1

1. Serv_____ abest; dominus serv_____ vocat.
2. Serv_____ absunt; dominus serv_____ vocat.
3. Ancill_____ abest; domina ancill_____ vocat.
4. Ancill_____ absunt; domina ancill_____ vocat.
5. Mārc_____ et Quīnt_____ fili_____ Iūlii sunt.
6. Iūlius nōn ūn_____ fili_____ , sed duōs fili_____ habet.
7. Iūlia fili_____ Iūlii est.
8. Iūlius nōn duās fili_____ , sed ūn_____ fili_____ habet.
9. Iūlius numm_____ su_____ numerat: in sacculō sunt decem numm_____ .
10. Iūlius ūn_____ numm_____ in sacculō Dāvī pōnit.
11. Iam ūn_____ numm_____ in sacculō Dāvī est.
12. Dāvus ūn_____ numm_____ habet. Iūlius mult_____ numm_____ habet.
13. Bacul_____ Iūlii in mēnsā est; Mēdus bacul_____ videt.
14. Iūlius interrogat. Mēdus null_____ verb_____ respondet.
15. In hortō sunt mult_____ ros_____ et mult_____ lili_____ .
16. Iūlia mult_____ ros_____ et mult_____ lili_____ videt in hortō.

Exercitium 2

1. Iūlius in magnā _____ habitat.
2. Iūlius magnam villam cum magnō _____ habet.
3. Iūlius _____ familiā suā in villā _____ .
4. In hortō sunt multae _____ et multa _____ .
5. Hortus Iūlii est magnus et _____ .
6. Nāsus Syrae nōn pulcher, sed _____ est.
7. Syra fēmina _____ nōn est, quia _____ magnum et foedum habet.
8. Iūlius Aemiliam _____ , quia _____ pulchra et proba fēmina est.
9. Iūlius nōn _____ , sed cum magnā familiā in villā habitat.
10. In villā duo _____ et multae fenestrae sunt.
11. In ātriō nullae _____ sunt.
12. Impluvium in _____ est. In impluviō _____ est.
13. In _____ est parvus hortus.
14. Iūlia in parvō _____ dormit; _____ Mārcus [= M. quoque] in parvō cubiculō dormit.

Exercitium 3

1. Iūlius in villā habit_____ .
2. Iūlius et Aemilia in villā habit_____ .
3. Aemilia trēs liberōs hab_____ .
4. Iūlius et Aemilia trēs liberōs hab_____ .
5. Aemilia Iūlium am_____ et Iūlius Aemiliam am_____ .
6. Iūlius et Aemilia liberōs suōs am_____ .
7. Servi dominum salūt_____ et dominus servōs salūt_____ .
8. Dominus imper_____ ; servi pār_____ .
9. Puella cant_____ . Pueri nōn cant_____ , sed rīd_____ .
10. Mārcus in parvō cubiculō dorm_____ .
11. Iūlius et Aemilia in magnō cubiculō dorm_____ .

Cap. V

Lēctiō I

-us -ī
-um -ōs
-a -ae
-am -ās
-um -a

amat
aqua
ātrium
cubiculum
cum
ea
etiam
fenestra
foedus
habitat
hortus
lilium
nāsus
ōstium
peristylum
pulcher
rosa
sōlus
vīlla

[1] -at -ant
[2] -et -ent
[4] -it -iunt

-ō -is
-ā

Exercitium 4

1. Iūlius in magn___ vill___ habitat cum Aemili___ et cum liber___ et serv___ .
2. Iūlius et Aemilia cum Mārc___ et Quīnt___ et Iūli___ in vill___ habitant.
3. Iūlius villam cum magn___ hort___ habet.
4. In hort___ multae rosae sunt.
5. Iūlius hortum habet cum mult___ ros___ .
6. In Itali___ multae villae cum magn___ hort___ sunt.
7. In hort___ villārum sunt rosae.
8. In vill___ Italiae magna ātria sunt.
9. Iūlius villam cum magn___ ātri___ habet.
10. In ātri___ impluvium est; in impluvi___ est aqua.
11. Iūlius cum Aemili___ in magn___ cubicul___ dormit.
12. Mārcus et Quīntus in parv___ cubicul___ dormiunt.

Exercitium 5

1. Ubi habitat Iūlius? ...
2. Num Iūlius sōlus habitat? ...
3. Quot filiōs et quot filiās habet Iūlius? ...
4. Quot servōs habet? ...
5. Ubi sunt rosae et lilia? ...
6. Ubi est impluvium? ...
7. Quot fenestrae in ātriō sunt? ...
8. Ubi dormit Quīntus? ...
9. Servī ubi dormiunt? ...
10. Estne Iūlius in villā? ...
11. Estne Aemilia in oppidō cum virō suō? ...
12. Sōlane est Aemilia in peristylō? ...

Lēctiō II

is iī
ea eae
id ea

eum eōs
eam eās

eius eōrum
eārum

eō iīs
eā

*Lēctiō secunda (versūs 47–105)***Exercitium 6**

1. Mēdus servus est; dominus _____ est Iūlius.
2. Mēdus et Dāvus servī sunt; dominus _____ est Iūlius.
3. Servī dominum suum vident et _____ salūtant.
4. Dominus servōs suōs videt et _____ salūtāt.
5. Syra ancilla est; domina _____ est Aemilia.
6. Syra et Dēlia ancillae sunt; domina _____ est Aemilia.
7. Ancillae dominam suam vident et _____ salūtant.
8. Domina ancillās suās videt et _____ salūtāt.
9. Estne sōla Aemilia? ___ sōla nōn est, liberī cum ___ sunt.
10. Estne sōlus Iūlius? Neque ___ sōlus est, servī cum ___ sunt.
11. Suntne ancillae cum Aemiliā? _____ cum dominā nōn sunt.
12. Iūlia in peristylō est; māter _____ cum ___ est.
13. Ubi sunt puerī? ___ quoque in peristylō sunt.
14. Liberī sōlī nōn sunt: māter _____ cum _____ est neque ___ ab _____ discēdit.
15. Hortus pulcher est, in ___ sunt multae rosae.
16. Estne pulchrum peristylum? ___ quoque pulchrum est; in ___ parvus hortus est.
17. Villa magna est; in ___ sunt multa cubacula.
18. Servī in cubiculis dormiunt; cubacula _____ nōn magna sunt.
19. Suntne parva cubacula liberōrum? ___ quoque parva sunt.

Exercitium 7

1. Iūlia ab Aemiliā discēd_____ ; puerī nōn discēd_____ .
2. Aemilia imperat: "Iūliam voc____ , puerī!"
3. Puerī Iūliam voc____ : "Iūlia! Ven____ !" .
4. Iūlia eōs nōn aud____ neque ven____ .
5. Iūlia puerōs voc____ : "Mārce et Quīnte! Ven____ !" .
6. Puerī Iūliam aud____ neque ab Aemiliā discēd_____ .
7. Quīntus: "Carp____ rosās, Iūlia!" Iūlia rosās carp____ et ex hortō ven____ cum quīnque rosīs.
8. Iūlia: "Vid____ rosās meās, mamma! Vid____ , puerī!"
9. Puerī rosās vid____ . Aemilia: "Ecce puella pulchra!"
10. Iūlia: "Aud____ , Mārce et Quīnte!"
11. Mārcus: "Māter nāsum tuum foedum nōn vid____ !" .
12. Iūlia plōr____ . Mārcus rīd____ . Aemilia: "Tac____ , Mārce!"
13. Mārcus nōn tac____ . Mārcus et Quīntus rīd____ .
14. Aemilia: "Tac____ , puerī improbī!" Puerī tac____ .
15. Iūlia: "Sūm____ rosās, mamma, eāsque in aquā pōn____ !" .
16. Quid ag____ Iūlia? Ea ūnam rosam sūm____ et discēd_____ .
17. Aemilia: "Discēd____ , puerī! Ag____ ! Sūm____ cēterās rosās eāsque in aquā pōn____ !" .
18. Puerī rosās sūm____ , discēd____ , et rosās in aquā pōn____ .
19. Aemilia: "Ven____ , ancillae!" Ancillae ven____ .
20. Aemilia: "Quid ag____ puerī? Ag____ , Dēlia! Discēd____ et interrog____ eōs!"

[1]	-ā	-āte
	-at	-ant
[2]	-ē	-ēte
	-et	-ent
[3]	-e	-ite
	-it	-unt
[4]	-ī	-īte
	-it	-iunt

Exercitium 8

1. Aemilia ____ peristyl____ est ____ liber____ , sed ____ vir____ su____ .
2. Iūlia rosās ____ hort____ videt et ____ Aemili____ discēdit.
3. Puerī ____ Aemili____ sunt neque ____ e____ discēdunt.
4. Iūlia ____ hort____ venit ____ quīnque ros____ .
5. Rident puerī. Iūlia ____ ūn____ ros____ ____ i____ discēdit.
6. ____ vill____ magnum ātrium est ____ impluvi____ .
7. ____ ātri____ puerī aquam sūmunt ____ impluvi____ rosāsque ____ aqu____ pōnunt.
8. Iūlius ____ oppid____ est ____ quattuor serv____ , sed ____ Aemili____ .

ab		-ō
cum		-ā
ex		-is
in		
sine		

Lēctiō grammatica (versūs 106–156)

Lēctiō grammatica

Exercitium 9

Exempla: *Iūlius nōn ūnum servum, sed multōs servōs habet.*
Aemilia nōn ūnam ancillam, sed multās ancillās habet.
Villa nōn ūnum cubiculum, sed multa cubicula habet.

1. *Servum* nōn nōminātivus, sed _____ est. *Servōs* quoque _____ est.
2. *Servōs* nōn accūsātivus singulāris, sed _____ est.
3. *Servum* est accūsātivus _____ .
4. *Ancillam* accūsātivus est. *Ancillās* quoque _____ est.
5. *Ancillam* _____ est; *ancillās* est _____ .
6. *Cubiculum* nōminātivus et _____ est. *Cubicula* quoque _____ et _____ est.
7. *Cubiculum* nōminātivus et accūsātivus _____ est.
8. *Cubicula* est _____ et _____ .
9. Singulāris: nōminātivus *servus*, accūsātivus *serv*_____ .

accūsātivus singulāris
et plūrālis

accūsātivus

	<u>sing.</u>	<u>plūr.</u>
m. nōm.	-us	-ī
acc.	-um	-ōs
f. nōm.	-a	-ae
acc.	-am	-ās
n. nōm.	-um	-a
acc.	-um	-a

ablātīvus (abl.)

	sing.	plūr.
m. nōm.	-us	-ī
abl.	-ō	-īs
f. nōm.	-a	-ae
abl.	-ā	-īs
n. nōm.	-um	-a
abl.	-ō	-īs

imperātīvus et indicātīvus

	sing.	plūr.
[1] imp.	-ā	-āte
ind.	-at	-ant
[2] imp.	-ē	-ēte
ind.	-et	-ent
[3] imp.	-e	-ite
ind.	-it	-unt
[4] imp.	-ī	-ite
ind.	-it	-iunt

Cap. VI*Lēctiō I*

ad
ambulat
amicus
ante
apud
autem
circum
duodecim
inimicus
inter
it eunt
itaque
lectica

10. Plūrālis: nōminātīvus *servī*, accūsātīvus *serv*_____.
11. Singulāris: nōminātīvus *ancilla*, accūsātīvus *ancill*_____.
12. Plūrālis: nōminātīvus *ancillae*, accūsātīvus *ancill*_____.
13. Singulāris: nōminātīvus et accūsātīvus *cubicul*_____.
14. Plūrālis: nōminātīvus et accūsātīvus *cubicul*_____.

Exercitium 10 Exempla: *Cum ūnō servō. Cum multis servīs.**Cum ūnā ancillā. Cum multis ancillīs.**Cum ūnō cubiculō. Cum multis cubiculīs.*

1. *Servō* nōn nōminātīvus, sed _____ est.
2. *Servō* _____ singulāris est; *servīs* _____ est.
3. *Ancillā* ablātīvus _____ est; *ancillīs* _____ est.
4. *Cubiculō* _____ est; *cubiculīs* est _____.
5. Singulāris: nōminātīvus *servus*, ablātīvus *serv*_____.
6. Plūrālis: nōminātīvus *servī*, ablātīvus *serv*_____.
7. Singulāris: nōminātīvus *ancilla*, ablātīvus *ancill*_____.
8. Plūrālis: nōminātīvus *ancillae*, ablātīvus *ancill*_____.
9. Singulāris: nōminātīvus *cubiculum*, ablātīvus *cubicul*_____.
10. Plūrālis: nōminātīvus *cubica*, ablātīvus *cubicul*_____.

Exercitium 11

1. *Vocā* imperātīvus singulāris est; *vocāte* _____ est.
2. *Vocat* indicātīvus _____ est; *vocant* est _____ plūrālis.
3. *Vidē, pōne, venī* _____ est; *vidēte, pōnite, venīte* _____ est.
4. *Videt, pōnit, venit* _____ est; *vident, pōnunt, veniunt* _____ est.
5. Imperātīvus singulāris: *cantā, tac*_____, *ag*_____, *aud*_____.
6. Imperātīvus plūrālis: *cant*_____, *tac*_____, *ag*_____, *aud*_____.
7. Indicātīvus singulāris: *cantat, tac*_____, *ag*_____, *aud*_____.
8. Indicātīvus plūrālis: *cant*_____, *tac*_____, *ag*_____, *aud*_____.

CAPITVLVM SEXTVM*Lēctiō prīma (versūs 1–45)***Exercitium 1**

1. _____ Flāminia est _____ Rōmam et Arīminum.
2. Villa Iūlii _____ Tūsculum est, neque _____ ā Rōmā.
3. Ab oppidō _____ villam nōn longa via est.
4. Iūlius ab oppidō ad villam _____.
5. Villa est _____ eum, oppidum _____ eum est.
6. Dominus et quattuor servī ad villam _____.
7. Servī in viā _____; dominus in _____ est neque ambulat.
8. Duo servī lecticam cum dominō _____.
9. Syrus et Lēander duōs _____ in _____ portant.
10. _____ venit Iūlius? Ab oppidō venit.
11. _____ it Iūlius? Ad villam it.
12. Duo servī dominum ab oppidō ad villam _____ [= portant].
13. Dominus sōlus nōn est, _____ quattuor servī _____ eum sunt.

14. Mēdus nummōs Iūlii habet; _____ is nōn est cum dominō.
15. Mēdus dominum irātum _____ .
16. Mēdus servus _____ est. Dāvus _____ [= sed D.] servus bonus est.
17. Dāvus Mēdum nōn amat; Dāvus _____ Mēdī nōn est.
18. Dāvus et Mēdus nōn amīcī, sed _____ sunt.
19. Via Latīna nōn tam _____ est quam via Appia.
20. In _____ Rōmānō antīquō sunt _____ [XII] _____ .
21. _____ Tūsculum mūrus nōn _____ longus est _____ circum Rōmam.

longus
malus
mūrus
nam
porta
portat
post
procul
prope
quam
quō
saccus
tam
timet
umerus
unde
vehit
via

Exercitium 2

1. Ubi est via Latīna? ...
2. Quid est Capua? ...
3. Num fluvius Tiberis tam longus est quam Nilus? ...
4. Estne Tūsculum procul ā Rōmā? ...
5. Ubi est villa Iūlii? ...
6. Ubi est Iūlius? ...
7. Ambulatne Iūlius? ...
8. Quot servī apud dominum sunt? ...
9. Quī lectīcam portant? ...
10. Quid portant Syrus et Lēander? ...
11. Quō it Iūlius? ...
12. Unde venit Iūlius? ...
13. Cūr Mēdus apud dominum nōn est? ...
14. Suntne amīcī Mēdus et Dāvus? ...

Exercitium 3

1. Iūlius nōn _____ villā, sed _____ oppidō venit.
2. Iūlia _____ Aemiliā et _____ puerīs discēdit.
3. Iūlius _____ ūnō ad decem numerat, neque _____ decem ad centum.
4. Mēdus _____ dominō discēdit, Dāvus _____ eō nōn discēdit.
5. Britannia est procul _____ Italiā et _____ Rōmā.
6. Imperium Rōmānum est _____ Hispāniā ad Arabiam et _____ Britannā ad Āfricam.

ab ante a- e- i- o- u- h-
ā/ab ante cēterās
litterās

Exercitium 4

1. Via Appia est inter Rōm_____ et Brundisi_____ .
2. Inter oppid_____ sunt viae. Circum multa oppid_____ sunt mūrī.
3. Villa Iūlii est prope oppid_____ Tūscul_____ .
4. Inter oppid_____ et vill_____ nōn longa via est.
5. Iūlius ab oppid_____ Tūscul_____ ad vill_____ su_____ it.
6. Dominus in lectīc_____ est inter du_____ serv_____ .
7. Ursus est ante domin_____, Dāvus post e_____ est.
8. Quattuor servī apud domin_____ (= cum domin_____) sunt.
9. Aemilia in vill_____ est sine vir_____ su_____ Iūli_____ .
10. Puerī apud Aemili_____ sunt neque ab e_____ discēdunt.
11. Iūlia ex hort_____ ad Aemili_____ venit cum quīnque ros_____ .
12. *Ab*, nōn *ā*, ante litter_____ *a-*, *e-*, *i-*, *o-*, *u-*, *h-*!

ad	-um	ab/ā	-ō
ante	-am	ex	-ā
post	-ōs	in	-is
inter	-ās	cum	
prope	-a	sine	
circum			
apud			

Exercitium 5

1. Servī _____ saccōs portant sunt Syrus et Lēander.
2. Saccī _____ servī portant nōn parvī sunt.
3. Saccus _____ Lēander portat est magnus.
4. Servus _____ magnum saccum portat laetus nōn est.
5. Dominus _____ servī vehunt est Iūlius.

quī quī
quem quōs

Lēctiō II

quō? -um
-am

unde? -ō
-ā

ubi? -ī
-ae

[1] -at -ant
-atur -antur

[2] -et -ent
-ētur -entur

[3] -it -unt
-itur -untur

[4] -it -iunt
-itur -iuntur

-us	-um	-t
-a	-am	_____
-ī	-ōs	-nt
-ae	-ās	_____
-us	ab/ā -ō	-tur
-a	-ā	_____
-ī	-īs	-ntur
-ae	_____	_____

-ō
-ā
-is

- Servī _____ Iūlium vehunt sunt Ursus et Dāvus.
- Servī _____ dominus vocat ad eum veniunt.
- Dominus verberat servōs _____ nōn pārent.
- Servī _____ dominus verberat improbī sunt.
- Nummī _____ Mēdus in sacculō suō habet Iūlii sunt.

Lēctiō secunda (versūs 46–95)

Exercitium 6

- Quō it Mēdus? Mēdus Rōm_____ it, nam amīca eius Rōm_____ habitat.
- Unde venit Cornēlius? Cornēlius Rōm_____ venit.
- Quō it Cornēlius? Cornēlius Tūscul_____ it, nam is Tūscul_____ habitat.
- Unde venit Mēdus? Mēdus Tūscul_____ venit.
- Mēdus Tūscul_____ Rōm_____ it.
- Cornēlius Rōm_____ Tūscul_____ it.
- Iam Mēdus Rōm_____ apud amīcam suam est.
- Ubi est Cornēlius? Tūscul_____ est apud familiam suam.

Exercitium 7

- Dominus nōn ambul_____, sed ā servīs port_____.
- Iūlius Aemiliam am_____ et ab Aemiliā am_____.
- Iūlius et Aemilia liberōs suōs am_____ et ab iīs am_____.
- Servī malī dominum tim_____ neque ā dominō tim_____.
- Quīntus Mārcum vid_____ neque ab eō vid_____.
- Quīntus Mārcum puls_____ et ab eō puls_____.
- Quīntus Iūlium voc_____ neque ab eō aud_____.
- Puerī Iūliam voc_____ neque ab eā aud_____.
- Equus Cornēlium veh_____ ; Iūlius nōn equō, sed lecticā veh_____.
- Dominī veh_____, servī ambul_____.
- Fēminae rosīs dēlect_____.
- Iūlius nummōs in mēnsā pōn_____ et numer_____.
- Nummī ā Iūliō in mēnsā pōn_____ et numer_____.

Exercitium 8

Exemplum: Dominus servum vocat = Servus ā dominō vocatur.

- Ancilla dominum salūtat = Dominus ...
- Dominus ā servīs salūtatur = Servī ...
- Dominus servōs interrogat = ...
- Dāvus accūsatur ā Mēdō = ...
- Dāvus sacculum in mēnsā pōnit = ...
- Iūlius ā Mēdō timetur = ...
- Iūlius Mēdum vocat = ...
- Iūlia ā puerīs vocatur = ...
- Iūlia puerōs nōn audit = ...
- Puerī vocantur ā Iūliā = ...
- Servī improbī dominum irātum timent = ...
- Servī improbī ā dominō irātō verberantur = ...

Exercitium 9

- Cornēlius equ_____ vehitur.
- Iūlius lectic_____ vehitur.
- Iūlia verb_____ Aemiliae dēlectatur.
- Dominus servum improbum bacul_____ verberat.
- Servī saccōs umer_____ portant.

6. Servī dominum lectīc_____ vehunt.
7. Mēdus vi_____ Latīn_____ Tūsculō Rōmam it.

Exercitium 10

1. Cornēlius nōn ambulat, sed _____ vehitur.
2. Tūsculum, _____ Cornēlius habitat, prope Rōmam est.
3. Servī quī magnam lectīcam portant _____ sunt.
4. Lȳdia est _____ Mēdī, quae Rōmae habitat.
5. Mēdus ōstium Lȳdiae _____ . Lȳdia: “ _____ !”
6. Mēdus _____ ōstium intrat et amīcam suam salūtāt.

Exercitium 11

1. Ubi habitat Cornēlius? ...
2. Unde Cornēlius venit et quō it? ...
3. Ambulatne Cornēlius? ...
4. Cūr Mēdus equō nōn vehitur? ...
5. Cūr laetus est Mēdus? ...
6. Quae est Lȳdia? ...
7. Ubi Lȳdia habitat? ...
8. Cūr Ursus et Dāvus fessī sunt? ...
9. Cūr Iūlius fessus nōn est? ...
10. Quī Iūlium salūtāt? ...

Lēctiō grammatica (versūs 96–139)**Exercitium 12**

1. *Amātur, amantur* nōn verbum āctīvum, sed _____ est.
2. *Amat, amant* nōn verbum passīvum, sed _____ est.
3. *Videt, vident* quoque verbum _____ est; *vidētur, videntur* est verbum _____ .
4. *Pōnit, pōnunt* āctīvum est; *pōnitur, pōnuntur* _____ est.
5. *Audit, audiunt* _____ est; *audītur, audiuntur* est _____ .
6. Āctīvum: singulāris *voc*____, *tim*____, *veh*____, *aud*____; plūrālis *voc*____, *tim*____, *veh*____, *aud*____ .
7. Passīvum: singulāris *voc*____, *tim*____, *veh*____, *aud*____; plūrālis *voc*____, *tim*____, *veh*____, *aud*____ .

CAPITVLVM SEPTIMVM**Lēctiō prīma (versūs 1–29)****Exercitium 1**

1. In peristylō Aemilia virum suum _____ .
2. Iūlia in cubiculō suō rosam ante nāsū _____ .
3. Iūlia nōn rīdet, sed _____ : in _____ eius sunt _____ .
4. Iūlia _____ ante oculōs tenet et _____ in speculō videt.
5. Syra ōstium pulsāt. Iūlia: “Intrā!” Syra ōstium _____ et in cubiculum intrat.
6. Syra ōstium post sē _____ .
7. Iūlia: “Num nāsus meus foedus est?” Syra: “ _____ nāsus tuus _____ est.”
8. Iūlia sē _____ et Syra lacrimās eius videt.
9. Syra: “ _____ oculōs! _____ laeta!”

amīca
equus
fessus
intra
per
pulsat
ubi

Lēctiō grammatica

āctīvum (āct.)

passīvum (pass.)

sing. plūr.

[1] āct. -at -ant
pass. -ātur -antur[2] āct. -et -ent
pass. -ētur -entur[3] āct. -it -unt
pass. -itur -untur[4] āct. -it -iunt
pass. -itur -iuntur**Cap. VII****Lēctiō I**

aperit
claudit
es
exspectat
fōrmōsus
immō
lacrima
lacrimat
oculus
sē
speculum
tenet
terget
vertit

Exercitium 2

1. Quid agunt Mārcus et Quīntus? ...
2. Estne Aemilia apud filiōs? ...
3. Cūr Aemilia laeta nōn est? ...
4. Ubi est Iūlia? ...
5. Quid Iūlia ante nāsum tenet? ...
6. Rīdetne Iūlia? ...
7. Cūr Iūlia lacrimat? ...
8. Quid Iūlia in speculō videt? ...
9. Estne formōsus nāsus Iūliae? ...
10. Quis in cubiculum eius intrat? ...
11. Cūr Syra lacrimās Iūliae nōn videt? ...
12. Quid Iūlia ante Syram tenet? ...
13. Cūr Syra oculōs claudit et tacet? ...

Exercitium 3

1. Iūlia in cubiculō suō est; ante _____ est speculum.
2. Iūlia speculum ante _____ tenet et _____ in speculō videt.
3. Iūlia _____ interrogat: "Estne foedus nāsus meus?"
4. Syra intrat; Iūlia _____ post _____ in speculō videt.
5. Syra Iūliam ante _____ videt; Iūlia ante _____ est.
6. Iūlia _____ vertit, et Syra _____ interrogat: "Quid est, Iūlia?"
7. Iūlius intrat neque ōstium post _____ claudit.
8. Iūlius intrat et ōstiārius ōstium post _____ claudit.
9. Dominus servum ad _____ vocat et _____ interrogat.

sē
eum
eam

Lēctiō II

Lēctiō secunda (versūs 30–60)

Exercitium 4

1. Iūlia in cubicul_____ su_____ est.
2. Syra in cubicul_____ Iūliae intrat.
3. Syra: "Venī in hort____, Iūlia! In hort____ sunt rosae."
4. In vill_____ Aemilia virum suum exspectat.
5. Iūlius in vill_____ intrat; iam Iūlius in ātri_____ est.
6. Aemilia in ātri_____ intrat.

in villā   in villam
in hortō   in hortum
in ātriō   in ātrium

Exercitium 5

1. Unde venit Iūlius? ...
2. Ubi servī lectīcam pōnunt? ...
3. Quī Iūlium salūtant ante ōstium? ...
4. Quō Iūlius et puerī intrant? ...
5. Quis ōstium post eōs claudit? ...
6. Ubi Lēander saccum pōnit? ...
7. Estne vacuus saccus Lēandrī? ...
8. Quid Iūlius ē saccō sūmit? ...
9. Quid Iūlius Mārcō et Quīntō dat? ...
10. Quid inest in saccō Syrī? ...
11. Filiīsne tantum Iūlius māla et pira dat? ...
12. Adestne Iūlia? ...

Exercitium 6

1. Iūlius nōn _____ [= tantum] Mārcō, sed _____ Quīntō mālum dat.
2. Iūlius _____ Mārcō _____ Quīntō mālum dat.
3. Pater filiīs nōn solum māla, _____ pira dat.
4. Iam puerī _____ māla _____ pira habent, sed servī _____ māla _____ pira habent.

nōn solum... sed
etiam...
et... et...
neque... neque...

5. _____ Syrus _____ Lēander mālum habet.
6. Iūlius _____ _____ Syrō, sed etiam Lēandrō mālum dat.
7. Iam _____ servī _____ filiī māla habent.
8. Nōn solum Iūlia, _____ _____ Syra abest.
9. _____ Iūlia _____ Syra absunt: _____ Iūlia _____ Syra adest.
10. Iūlia _____ in ātriō _____ in hortō est.

*Lēctiō tertiā (versūs 61–104)***Exercitium 7**

1. Iūlius: "Ecce mālum tuum, Mārce." Iūlius Mārce _____ mālum dat: pater fili _____ mālum dat.
2. Iūlius Mārce et Quīntō māla dat: pater fili _____ māla dat.
3. Dominus servum vocat et e _____ mālum dat.
4. Iūlius Syr _____ serv _____ su _____ mālum dat.
5. Dominus servōs vocat et i _____ māla dat.
6. Dominus Syr _____ et Lēandr _____ serv _____ su _____ māla dat.
7. Iūlius Aemiliam salūtat et e _____ ōsculum dat.
8. Aemilia Iūli _____ vir _____ su _____ ōsculum dat.
9. Iūlius nōn solum Aemili _____ ōsculum dat, sed etiam Iūli _____ fili _____ su _____ ōsculum et mālum dat.
10. Iūlia māl _____ su _____ ōsculum dat!
11. Domina ancillam vocat et e _____ mālum dat.
12. Aemilia Dēli _____ ancill _____ su _____ mālum dat.
13. Domina ancillās vocat et i _____ māla dat.
14. Aemilia Dēli _____ et Syr _____ ancill _____ su _____ māla dat.
15. Iūlius: "Ecce nummus tuus, Dāve." Dominus serv _____ nummum dat.
16. C _____ Iūlius nummum dat? Servus c _____ Iūlius nummum dat est Dāvus.
17. C _____ Iūlius ōsculum dat? Fēmina c _____ Iūlius ōsculum dat est Aemilia.

Exercitium 8

1. Saccus quī hīc est = h _____ saccus.
2. Rosa quae hīc est = h _____ rosa.
3. Mālum quod hīc est = h _____ mālum.
4. Puella qu _____ hīc est = h _____ puella.
5. Speculum qu _____ hīc est = h _____ speculum.
6. Equus qu _____ hīc est = h _____ equus.

Exercitium 9

1. Iūlius ad villam _____ et filiōs salūtat: " _____ , filiī!"
2. Ōstium aperitur ab _____ .
3. In saccīs quōs servī portant _____ et _____ sunt.
4. Saccī nōn vacuī, sed _____ sunt.
5. Quid _____ in saccīs? In saccō Lēandrī māla _____ .
6. Iūlius Mārce mālum _____ : "Ecce mālum tuum, Mārce."
7. Aemilia ad Iūlium _____ et eī _____ dat.
8. Dēlia: "Venī in ātrium, Iūlia! _____ pater tuus tē exspectat."
9. Iūlia _____ [= ex] cubiculō _____ ; ancillae quoque _____ .
10. Iūlia in ātrium _____ , nōn ambulat.
11. Iūlia: "Ecce rosa. _____ pulchra est haec rosa?"

Lēctiō III

-ō	-is		
-ae			
eī	-iīs		
cui			
-us	-ō	-um	dat
-a	-ae	-am	
-ī	-īs	-ōs	dat
-ae	eī	-ās	
i	īs	-a	

hic quī
haec quae
hoc quod

adit
advenit
currit
dat
ē
exit exeunt
illic
inest insunt
mālum
nōnne
ōsculum
ōstiārius
pirum
plēnus
salvēte

Exercitium 10

1. Cui Iūlius ōsculum dat? ...
2. Unde venit Aemilia? ...
3. Cūr Iūlia nōn adest? ...
4. Quō puerī currunt? ...
5. Estne Iūlia in hortō? ...
6. Quō it Dēlia? ...
7. Estne sōla Iūlia in cubiculō suō? ...
8. Quō Iūlia currit? ...
9. Quī sunt in ātriō? ...
10. Cui Iūlia ōsculum dat? ...
11. Quid Iūlius filiae suae dat? ...

Lēctiō grammatica

datīvus (dat.)

	sing.	plūr
m. nōm.	-us	-ī
dat.	-ō	-īs
f. nōm.	-a	-ae
dat.	-ae	-īs
n. nōm.	-um	-a
dat.	-ō	-īs
prōnōmen		
nōm. m.	is	īi
f.	ea	eae
dat. m./f.	eī	īis

Cap. VIII*Lēctiō I*

abit abeunt
accipit
alius
ānulus
aspicit
collum
cōsistit
digitus
emit
gemma
margarīta
ōrnāmentum
ōrnat
pecūniōsus

*Lēctiō grammatica (versūs 105–121)***Exercitium 11**Exempla: *Dominus servō mālum dat: dominus eī mālum dat.**Dominus ancillae mālum dat: dominus eī mālum dat.**Fluvius oppidō aquam dat.**Dominus servīs et ancillīs māla dat: dominus īis māla dat.**Fluviū oppidīs aquam dant.*

1. *Servō, ancillae, oppidō, eī* nōn nōminātīvus, sed _____ est. Etiam *servīs, ancillīs, oppidīs, īis* _____ est.
2. *Servō, ancillae, oppidō, eī* est datīvus _____.
3. *Servīs, ancillīs, oppidīs, īis* nōn _____ singulāris, sed _____ est.
4. Singulāris: nōminātīvus *servus*, datīvus *serv*_____.
5. Plūrālis: nōminātīvus *servī*, datīvus *serv*_____.
6. Singulāris: nōminātīvus *ancilla*, datīvus *ancill*_____.
7. Plūrālis: nōminātīvus *ancillae*, datīvus *ancill*_____.
8. Singulāris: nōminātīvus *oppidum*, datīvus *oppid*_____.
9. Plūrālis: nōminātīvus *oppida*, datīvus *oppid*_____.
10. Singulāris: nōminātīvus *is ea*, datīvus *e*_____.
11. Plūrālis: nōminātīvus *īi eae*, datīvus *i*_____.

CAPITVLVM OCTAVVM*Lēctiō prīma (versūs 1–35)***Exercitium 1**

1. In _____ Albīnī sunt multae _____ et _____ et alia _____.
2. Albīnus est tabernārius quī ōrnāmenta _____.
3. _____ tabernārii māla et pira vēndunt.
4. _____ tabernam habet _____ est.
5. Multae fēminae ante tabernam Albīnī _____.
6. Eae quae pecūniam habent ōrnāmenta _____.
7. _____ pecūniam nōn habent ōrnāmenta _____ et rūrsus _____.
8. Aemilia multa ōrnāmenta ā virō suō _____.
9. Aemilia _____ in digitō et margarītās in _____ habet.
10. Margarītae collum Aemiliae _____.
11. _____ Aemiliae ānulō ōrnātur.
12. Quī magnam pecūniam habet _____ est.

Exercitium 2

1. Quis est Albīnus? ...
2. Quid vēndit Albīnus? ...
3. Aliī tabernārii quid vēdunt? ...
4. Cūr fēminae ōrnāmenta emunt? ...
5. Num ōrnāmentum est līnea sine margarītis? ...
6. Cūr Aemilia multa ōrnāmenta habet? ...
7. Ubi sunt margarītae Aemiliae? ...
8. Quid digitum Aemiliae ōrnat? ...
9. Estne Mēdus cum dominō suō? ...
10. Quod ōrnāmentum habet Lȳdia? ...
11. Cūr Lȳdia nūlla alia ōrnāmenta habet? ...

quī
quae
taberna
tabernārius
vēndit

Exercitium 3

Exemplum: Iūlia Iūliō rosam dat = Iūlius rosam accipit ā Iūliā.

1. Iūlius Dāvō nummum dat = Dāvus...
2. Aemilia ānulum accipit ā Iūliō = ...
3. Virī fēminīs ōrnāmenta dant = ...
4. Servus mālum accipit ā dominō = ...
5. Mēdus Lȳdiae rosam dat = ...
6. Servī nummōs accipiunt ā dominō = ...

accipit accipiunt

Exercitium 4

1. Iūlius ad vīllam _____; quattuor servī cum eō _____.
2. Aemilia ē peristylō _____ et in ātrium intrat.
3. Aemilia ad virum suum _____.
4. Iūlia ab Aemiliā _____; etiam puerī _____.
5. Servī in ātrium intrant et rūrsum _____.
6. Multae fēminae ad tabernam _____ et rūrsum _____.
7. Quid _____ in sacculō? In sacculō nummī _____.
8. Quot servī sunt in ātriō? Duo servī _____, cēteri _____.
9. Mēdus nōn _____, Mēdus _____.

ad-venit ad-veniunt
ad-it ad-eunt
ab-it ab-eunt
ex-it ex-eunt
ad-est ad-sunt
ab-est ab-sunt
in-est in-sunt

Lēctiō secunda (versūs 36–82)

Lēctiō II

Exercitium 5

1. Iūlia: “_____ nāsus meus foedus est?”
2. Syra: “Quid? _____ fōrmōsus est nāsus meus?”
3. Iūlius: “Ubi est Iūlia? _____ mē exspectat?”
4. Iūlia: “_____ haec rosa pulchra est?”
5. Aemilia: “_____ hīc centum nummī sunt?”
6. Albīnus: “_____ pulchrī sunt hī ānuli?”
7. Mēdus: “_____ ānulus sine gemmā vīginti sēstertiīs cōnstat?”
8. _____ Hispānia īnsula est?
9. _____ magnum est imperium Rōmānum?

num...?
nōn-ne...?

Exercitium 6

1. Albīnus _____: “Ōr-nā-men-ta!”
2. Lȳdia: “Aspice _____ tabernam, Mēde!”
3. Lȳdia tabernam Albīnī digitō _____.
4. Lȳdia: “Ō, _____ pulchra sunt _____ ōrnāmenta!”
5. Albīnus Lȳdiae et Mēdō ānulōs _____: “Aspicite hōs ānulōs!”
6. Mēdus: “Quot nummīs _____ ānulus _____?” [*< gemma*].

clāmat
cōnstat
convenit
gemmaus
ille
mōnstrat
octōgintā

ostendit
pretium
quam
sēstertius
tantus

7. Albīnus: “_____ huius ānuli est centum _____ [= nummī].
Haec gemma sōla _____ [Lxxx] sēstertiīs cōnstat.”
8. Mēdus: “_____ [= tam magna] gemma ad tam parvum ānulum nōn _____.”

Exercitium 7

1. Cūr Lȳdia cōnsistit? ...
2. Quid aspicit Lȳdia? ...
3. Quō eunt Mēdus et Lȳdia? ...
4. Quae ōrnāmenta Albīnus iis ostendit? ...
5. Cūr Mēdus ōrnāmenta nōn emit? ...
6. Quid est ānulus gemmātus? ...
7. Quot sēstertiīs cōnstat ānulus gemmātus? ...
8. Quot sēstertiīs cōnstat gemma sōla? ...
9. Quid Mēdus videt post Albīnum? ...
10. Quid Lȳdia ante oculōs tenet? ...

Lēctiō III

Lēctiō tertia (versūs 83–133)

-e -ite
-it -iunt
accipe accipite
accipit accipiunt
aspice aspiciate
aspicit aspiciunt

Exercitium 8

1. Lȳdia: “Aspic_____ illam tabernam, Mēde!” Mēdus tabernam aspice_____.
2. Mēdus et Lȳdia ōrnāmenta aspice_____.
3. Albīnus iis ānulum ostendit: “Aspic_____ hunc ānulum!”
4. Iūlia Iūliō rosam ostendit: “Aspic_____ hanc rosam, pater!” Iūlius rosam aspice_____.
5. Iūlia: “Accip_____ rosam, pater!” Pater rosam accip_____ ā filiā suā.
6. Iūlius: “Accip_____ māla, servī!” Servī māla accip_____ ā dominō.

Exercitium 9

1. _____ pecūnia est in sacculō Mēdī? _____ [xc] sēstertiī.
2. Albīnus: “Id nōn _____ est. Pretium ānuli est sēstertiī centum.”
3. Mēdus: “Id est _____ magnum pretium. Accipe nōnāgintā sēstertiōs _____ nullōs!”
4. Ānulus nōn in digitō _____, sed in digitō _____ pōnitur.
5. Digitus quārtus nōn _____ [= tam magnus] est _____ digitus medius.
6. Decem et decem sunt _____ [xx].

Exercitium 10

1. Mēdus: “Quot numm_____ cōnstat ānulus gemmātus?”
2. Albīnus: “Hic ānulus centum sēsterti_____ cōnstat.”
3. Mēdus: “Alii ānulum gemmātum octōgintā sēsterti_____ vēndunt.”
4. Quant_____ preti_____ Mēdus ānulum emit?
5. Mēdus ānulum emit sēsterti_____ nōnāgintā.
6. Albīnus Mēdō ānulum vēndit sēsterti_____ nōnāgintā.
7. Nōn magn_____ preti_____ Mēdus ānulum emit.

Exercitium 11

1. Quid Lȳdia Mēdō ostendit? ...
2. Cūr lacrimat Lȳdia? ...
3. Quid Mēdus in mēnsā pōnit? ...
4. Estne vacuus sacculus Mēdī? ...
5. Quantō pretiō Mēdus ānulum emit? ...
6. Cūr Mēdus Albīnō centum sēstertiōs nōn dat? ...

aut
medius
nimis
nōnāgintā
quantus
quārtus
satis
tantus quantus
vigintī

-ō -īs
(ablātivus pretiī)

7. Cui Mēdus ānulum novum dat? ...
8. In quō digitō Mēdus ānulum pōnit? ...
9. Cūr ānulus ad digitum medium nōn convenit? ...
10. Ad quem digitum ānulus convenit? ...
11. Cūr laeta est Lȳdia? ...
12. Mēdusne Lȳdiae viam mōnstrat? ...

Lēctiō grammatica (versūs 134–223)

Exercitium 12

1. Qu_____ Rōmam it? Servus Rōmam it. Qu_____ servus? Servus qu_____ Rōmam it est Mēdus, servus improbus. Is servus Rōmam it.
2. C_____ servus est Mēdus? Mēdus est servus Iūlii. Dominus c_____ servus Rōmam it est Iūlius. Iūlius est dominus e_____ servī.
3. Qu_____ servum Iūlius vocat? Mēdus est servus qu_____ Iūlius vocat. E_____ servum vocat dominus.
4. C_____ servō Iūlius nummum dat? Dāvus est servus c_____ Iūlius nummum dat. E_____ servō dominus nummum dat.
5. Ā qu_____ servō amātur Lȳdia? Servus ā qu_____ Lȳdia amātur est Mēdus. Ab e_____ servō amātur Lȳdia.
6. Qu_____ servī Iūlium vehunt? Servī qu_____ Iūlium vehunt sunt Ursus et Dāvus. I_____ servī Iūlium vehunt.
7. Qu_____ servōrum Iūlius dominus est? Servī qu_____ dominus est Iūlius sunt Mēdus, Dāvus, Ursus, Syrus, cēteri. Iūlius est dominus e_____ servōrum.
8. Qu_____ servōs vocat Iūlius? Servī qu_____ Iūlius vocat sunt Dāvus et Syrus. E_____ servōs vocat dominus.
9. Qu_____ servīs Iūlius nummōs dat? Dāvus et Syrus sunt servī qu_____ Iūlius nummōs dat. I_____ servīs dominus nummōs dat.
10. Ā qu_____ servīs Iūlius vehitur? Ursus et Dāvus sunt servī ā qu_____ Iūlius vehitur. Ab i_____ servīs dominus vehitur.

Exercitium 13

1. Qu_____ fēmina cum Mēdō ambulat? Fēmina qu_____ cum Mēdō ambulat est Lȳdia. E_____ fēmina ambulat cum Mēdō.
2. C_____ fēminae amīcus est Mēdus? Lȳdia est fēmina c_____ amīcus est Mēdus. Mēdus e_____ fēminae amīcus est.
3. Qu_____ fēminam amat Mēdus? Fēmina qu_____ Mēdus amat est Lȳdia. E_____ fēminam amat Mēdus.
4. C_____ fēminae Mēdus ānulum dat? Fēmina c_____ Mēdus ānulum dat est Lȳdia. E_____ fēminae Mēdus ānulum dat.
5. Ā qu_____ fēminā Mēdus amātur? Fēmina ā qu_____ Mēdus amātur est Lȳdia. Ab e_____ fēminā amātur Mēdus.
6. Qu_____ ancillae absunt? Ancillae qu_____ absunt sunt Dēlia et Syra. E_____ ancillae absunt.
7. Qu_____ ancillārum Aemilia domina est? Dēlia et Syra sunt ancillae qu_____ domina est Aemilia. Ea domina e_____ ancillārum est.
8. Qu_____ ancillās vocat Aemilia? Ancillae qu_____ Aemilia vocat sunt Dēlia et Syra. E_____ ancillās vocat domina.
9. Qu_____ ancillīs Aemilia māla dat? Ancillae qu_____ Aemilia māla dat sunt Dēlia et Syra. I_____ ancillīs domina māla dat.
10. Ā qu_____ ancillīs domina salūtātur? Ancillae ā qu_____ salūtātur domina sunt Dēlia et Syra. Ab i_____ ancillīs domina salūtātur.

Lēctiō grammatica

prōnōmina masculīnum:

nōm.	quis/quī	quī
acc.	quem	quōs
gen.	cuius	quōrum
dat.	cui	quibus
abl.	quō	quibus
nōm.	is	iī
acc.	eum	eōs
gen.	eius	eōrum
dat.	eī	iīs
abl.	eō	iīs

fēminīnum:

	sing.	plūr.
nōm.	quae	quae
acc.	quam	quās
gen.	cuius	quārum
dat.	cui	quibus
abl.	quā	quibus
nōm.	ea	eae
acc.	eam	eās
gen.	eius	eārum
dat.	eī	iīs
abl.	eā	iīs

neutrum:		
	sing.	plūr.
nōm.	quid/quod	quae
acc.	quid/quod	quae
gen.	cuius	quōrum
dat.	cui	quibus
abl.	quō	quibus
nōm.	id	ea
acc.	id	ea
gen.	eius	eōrum
dat.	eī	iīs
abl.	eō	iīs

m.	f.	n.
hic	haec	hoc
hunc	hanc	hoc
huius	huius	huius
huic	huic	huic
hōc	hāc	hōc
hī	hae	haec
hōs	hās	haec
hōrum	hārum	hōrum
hīs	hīs	hīs
ille	illa	illud
illum	illam	illud
illius	illius	illius
illi	illi	illi
illō	illā	illō
illi	illae	illa
illōs	illās	illa
illōrum	illārum	illōrum
illis	illis	illis

Exercitium 14

1. Qu_____ est Capua? Capua est oppidum. Qu_____ oppidum prope villam Iūlii est? Tūsculum est oppidum qu_____ prope villam est. I_____ oppidum est prope villam.
2. Qu_____ emit Mēdus? Ōrnāmentum emit. Qu_____ ōrnāmentum emit Mēdus? Ōrnāmentum qu_____ Mēdus emit est ānulus gemmātus. I_____ ōrnāmentum emit Mēdus.
3. FAMILIA ROMANA est titulus capitulī. C_____ capitulī? Capitulum c_____ titulus est FAMILIA ROMANA est capitulum secundum. Titulus e_____ capitulī est FAMILIA ROMANA.
4. C_____ capitulō titulus datur IMPERIVM ROMANVM? Capitulum c_____ hic titulus datur est capitulum primum. E_____ capitulō datur hic titulus.
5. Lȳdia ōrnāmentō suō dēlectātur. Qu_____ ōrnāmentō? Ōrnāmentum qu_____ Lȳdia dēlectātur est ānulus. E_____ ōrnāmentō dēlectātur Lȳdia.
6. Qu_____ vocābula neutra sunt? Neutra sunt vocābula qu_____ -um habent. E_____ vocābula neutra sunt.
7. Qu_____ ōrnāmenta vēndit Albīnus? Ōrnāmenta qu_____ Albīnus vēndit sunt ānuli et margarītae. E_____ ōrnāmenta vēndit Albīnus.
8. Qu_____ vocābulōrum plūrālis -a habet? Vocābula qu_____ plūrālis -a habet neutra sunt. Plūrālis e_____ vocābulōrum -a habet.
9. Qu_____ oppidis fluvii Padus et Tiberis aquam dant? Oppida qu_____ ii fluvii aquam dant sunt Placentia et Ōstia et cētera multa. I_____ oppidis fluvii Padus et Tiberis aquam dant.
10. Qu_____ verbis dēlectātur Iūlia? Verba qu_____ Iūlia dēlectātur sunt "Ecce puella pulchra!" I_____ verbis dēlectātur puella.

Exercitium 15

1. H_____ servus est Lēander, ill_____ servus est Syrus.
2. Lēander h_____ saccum portat, ill_____ saccum portat Syrus.
3. H_____ saccus portātur ab h_____ servō, ill_____ ab ill_____ .
4. Saccus h_____ servī magnus est, ill_____ est parvus.
5. In h_____ saccō māla sunt, in ill_____ pira.
6. Iūlius h_____ servō mālum dat, ill_____ dat pirum.
7. H_____ fēmina est Lȳdia, ill_____ fēmina est Dōrippa.
8. Mēdus h_____ fēminam amat, nōn ill_____ .
9. Ab h_____ fēminā Mēdus amātur, nōn ab ill_____ .
10. Mēdus amicus h_____ fēminae est, nōn ill_____ .
11. Mēdus h_____ fēminae ānulum dat, nōn ill_____ .
12. H_____ cubiculum magnum est, ill_____ est parvum.
13. Fenestra h_____ cubiculī nōn tam parva est quam ill_____ .
14. Iūlius et Aemilia in h_____ cubiculō dormiunt, nōn in ill_____ .
15. Lȳdia: "Aspice ill_____ ōrnāmenta, Mēde, ill_____ ānulōs et ill_____ gemmās! Nōnne pulchrī sunt ill_____ ānuli et ill_____ gemmae?"
16. Albīnus: "Aspicite h_____ ōrnāmenta, h_____ ānulōs et h_____ gemmās! Nōnne pulchrī sunt h_____ ānuli et h_____ gemmae?"
17. Lȳdia: "Quantum est pretium h_____ ānulōrum et h_____ gemmārum?"
18. Mēdus: "Nec in h_____ ānulis nec in ill_____ gemmae sunt."

CAPITVLVM NONVM

Lēctiō prīma (versūs 1–38)

Exercitium 1

1. Ecce pāstor cum can_____ et centum ov_____ .
2. Pāstor ūnum can_____ et centum ov_____ habet.
3. Pāstor est dominus can_____ et ov_____ .
4. Pāstor can_____ et ov_____ cibum dat.
5. Can_____ et ov_____ ā pāstōr_____ cibum accipiunt.
6. Dominus huius pāstōr_____ est Iūlius.
7. Iūlius pāstōr_____ suō pānem dat.
8. Iūlius nōn ūnum pāstōr_____ , sed multōs pāstōr_____ habet.
9. Iūlius est dominus multōrum pāstōr_____ .
10. Iūlius pāstōr_____ suīs pānem dat.
11. Pāstōr_____ pānem accipiunt ā dominō suō.
12. Ovēs ā pāstōr_____ suīs nōn abeunt.

Exercitium 2

1. Pāstor in _____ est cum _____ et centum _____ .
2. Ūna ovis _____ est, cēterae sunt _____ .
3. _____ ovibus suīs aquam et _____ dat.
4. Cibus ovium est _____ ; ovēs herbam _____ , et aquam _____ ē _____ .
5. Cibus pāstōris est _____ ; pāstor pānem _____ .
6. Post campum _____ sunt; inter montēs sunt _____ .
7. In campō est parvus _____ , in quō ūna _____ est.
8. In _____ multae arborēs sunt.
9. In silvīs et in montibus sunt _____ , quī ovēs edunt.
10. _____ lūcet; nūlla nūbēs in _____ est.
11. Caelum est _____ terram.
12. In _____ sunt campī et silvae, montēs et vallēs.
13. Sōl _____ ; nūlla _____ ante sōlem est.
14. _____ arbore nōn sōl, sed _____ est.
15. Pāstor ad arborem it: pāstor umbram _____ .
16. Pāstor ovēs suās ad arborem _____ .
17. Iam pāstor et ovēs sub arbore _____ .

Exercitium 3

1. Ubi est pāstor? ...
2. Quot ovēs apud eum sunt? ...
3. Quid inest in saccō pāstōris? ...
4. Ovēsne pānem edunt? ...
5. Cūr canis pāstōrem amat? ...
6. Quis est dominus pāstōris? ...
7. Quid vidētur post campum? ...
8. Inter montēs quid est? ...
9. Quot arborēs in colle sunt? ...
10. Cūr pāstor et ovēs in silvam nōn intrant? ...
11. Quid est in caelō? ...
12. Quō pāstor ovēs dūcit? ...
13. Cūr pāstor umbram petit? ...
14. Ubi iacet pāstor? ...

Cap. IX

Lēctiō I

-is -ēs
 -em -ēs
 -is -ium
 -ī -ibus
 -e -ibus
 - -ēs
 -em -ēs
 -is -um
 -ī -ibus
 -e -ibus

albus
 arbor
 bibit
 caelum
 campus
 canis
 cibus
 collis
 dūcit
 ēst edunt
 herba
 iacet
 lūcet
 lupus
 mōns
 niger
 nūbēs
 ovis
 pānis
 pāstor
 petit
 rīvus
 silva
 sōl
 sub
 suprā
 terra
 umbra
 vallis

pāstor bonus (m.)
 ovis alba (f.)

-(is)	-us/-a
-em	-um/-am
-is	-ī/-ae
-ī	-ō/-ae
-e	-ō/-ā
-ēs	-ī/-ae
-ēs	-ōs/-ās
-(i)um	-ōrum/-ārum
-ibus	-īs

ūna nūbēs
 duae nūbēs

vallis	magna
nūbēs	
arbor	

pānis	magnus
collis	
canis	
mōns	

Lēctiō II

eum relinquit
 = ab eō abit

accurrit
 bālat
 clāmor
 dēns
 dum
 errat
 impōnit
 ipse
 lātrat

Exercitium 4

1. Pāstor bon_____ ab ovibus nōn abit.
2. Ovēs pāstōrem bon_____ amant.
3. Iūlius est dominus pāstōris bon_____.
4. Iūlius pāstōrī bon_____ pānem dat.
5. Ovēs ā pāstōre bon_____ nōn abeunt.
6. Pāstōrēs bon_____ ab ovibus su_____ nōn abeunt.
7. Iūlius mult_____ pāstōrēs habet.
8. Iūlius est dominus mult_____ pāstōrum.
9. Iūlius pāstōribus su_____ pānem dat.
10. Ovēs ā pāstōribus su_____ nōn abeunt.
11. In campō sunt mult_____ ovēs alb_____ et ūn_____ ovis nigr_____.
12. Pāstor mult_____ ovēs alb_____ et ūn_____ ovem nigr_____ habet.
13. Pāstor est dominus ovium alb_____ et ovis nigr_____.
14. Pāstor ovibus alb_____ et ovī nigr_____ cibum dat.
15. Pāstor in campō est cum mult_____ ovibus alb_____ et ūn_____ ove nigr_____.

Exercitium 5

1. In caelō nūllae nūb_____ sunt.
2. Nūll_____ nūb_____ ante sōlem est.
3. Pāstor nūll_____ nūbem in caelō videt.
4. In campō est coll_____ parv_____ cum magn_____ arbor_____.
5. Coll_____ est mōns parv_____.
6. Post campum sunt magn_____ mont_____.
7. In parv_____ coll_____ ūn_____ arbor est.
8. In magnā silvā mult_____ arbor_____ sunt.
9. Pāstor ov_____ su_____ ad parv_____ coll_____ dūcit.
10. Pāstor fess_____ cum ov_____ su_____ in umbrā magn_____ arbor_____ iacet.
11. Arbor pāstōr_____ fess_____ et ov_____ fess_____ umbram dat.

Lēctiō secunda (versūs 39–86)

Exercitium 6

Exemplum: Mēdus ā Iūliō abīt = Mēdus Iūlium relinquit.

1. Servus improbus ā dominō suō abīt = Servus improbus...
2. Servī probī dominōs suōs nōn relinquunt = Servī probī...
3. Mēdus et Lȳdia ā tabernā abeunt = Mēdus et Lȳdia...
4. Iūlia ab Aemiliā et puerīs abīt = Iūlia...
5. Ovis nigra pāstōrem suum relinquit = Ovis nigra...
6. Canis ā pāstōre nōn abīt = Canis...
7. Pāstor ovēs albās relinquit = Pāstor...
8. Lupus ab ove et cane abīt = Lupus...

Exercitium 7

1. _____ pāstor dormit, ovis nigra abīt.
2. Canis ovem videt et _____ : "Baubau!"
3. Pāstor ovēs _____ et silvam petit.
4. Ovis nigra in magnā silvā _____.
5. In terrā sunt _____ lupī; lupus _____ nōn procul abest.
6. Lupus in silvā cibum _____.
7. Pāstor ovem quaerit, neque eam _____.
8. Lupus _____ : "Uhuhū!" Ovis _____ : "Bābā!"
9. Ovis cōsistit et expectat _____ lupus venit.

10. Oculi lupī in umbrā lūcent _____ gemmae.
11. Lupus _____ suōs albōs ostendit!
12. Sed ecce canis _____ et sine _____ [< timēre] lupum petit!
13. Pāstor clāmat; canis _____ eius audit.
14. Pāstor parvam ovem in umerōs _____ .

petit
quaerit
relinquit
reperit
timor
ululat
ut
vestigium

Exercitium 8

1. Quō abit ovis nigra? ...
2. Dormitne canis? ...
3. Quid agit pāstor? ...
4. Ubi ovis nigra errat? ...
5. Quid ovis videt in terrā? ...
6. Quid lupus in silvā quaerit? ...
7. Quid pāstor et canis quaerunt? ...
8. Ululatne canis? ...
9. Quid ovis ante sē in umbrā videt? ...
10. Cūr lupus ovem relinquit? ...
11. Quō pāstor ovem nigram portat? ...
12. Cēterae ovēs quid agunt? ...

*Lēctiō grammatica (versūs 87–127)**Lēctiō grammatica***Exercitium 9**

Dēclīnātiō prīma

Exemplum: vill|a, gen. sing. -ae, f.

	Sing.	Plūr.		
1. Nōm.	<i>vill</i> _____	<i>vill</i> _____		
2. Acc.	<i>vill</i> _____	<i>vill</i> _____		
3. Gen.	<i>vill</i> _____	<i>vill</i> _____		
4. Dat.	<i>vill</i> _____	<i>vill</i> _____		
5. Abl.	<i>vill</i> _____	<i>vill</i> _____		
6.	<i>Villa</i> _____	_____	singulāris est.	
7.	<i>Villā</i> _____	_____	singulāris est.	
8.	<i>Villae</i> _____	_____	aut _____	singulāris est aut _____
9.	<i>Villam</i> _____	_____	_____	est.
10.	<i>Villārum</i> _____	_____	_____	est.
11.	<i>Villās</i> _____	_____	_____	est.
12.	<i>Villīs</i> _____	_____	aut _____	_____ est.

dēclīnātiō I (dēcl. I)

(gen. sing. -ae)
sing. plūr.
nōm. -a -ae
acc. -am -ās
gen. -ae -ārum
dat. -ae -īs
abl. -ā -īs

Exercitium 10

Dēclīnātiō secunda

*Exempla: domin|us, gen. sing. -ī, m.**verb|um, gen. sing. -ī, n.*

	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
1. Nōm.	<i>domin</i> _____	<i>domin</i> _____	<i>verb</i> _____	<i>verb</i> _____
2. Acc.	<i>domin</i> _____	<i>domin</i> _____	<i>verb</i> _____	<i>verb</i> _____
3. Gen.	<i>domin</i> _____	<i>domin</i> _____	<i>verb</i> _____	<i>verb</i> _____
4. Dat.	<i>domin</i> _____	<i>domin</i> _____	<i>verb</i> _____	<i>verb</i> _____
5. Abl.	<i>domin</i> _____	<i>domin</i> _____	<i>verb</i> _____	<i>verb</i> _____
6. Voc.	<i>domin</i> _____			

dēclīnātiō II

(gen. sing. -ī)
masc.
sing. plūr.
nōm. -us -ī
acc. -um -ōs
gen. -ī -ōrum
dat. -ō -īs
abl. -ō -īs
voc. -e

dēclīnātiō II

(gen. sing. -ī)		
neutr.		
	sing.	plūr.
nōm.	-um	-a
acc.	-um	-a
gen.	-ī	-ōrum
dat.	-ō	-īs
abl.	-ō	-īs

dēclīnātiō III

(gen. sing. -is)		
masc./fēm.		
	sing.	plūr.
nōm.	-	-ēs
acc.	-em	-ēs
gen.	-is	-um
dat.	-ī	-ibus
abl.	-e	-ibus
nōm.	-is	-ēs
acc.	-em	-ēs
gen.	-is	-ium
dat.	-ī	-ibus
abl.	-e	-ibus

Cap. X

Lēctiō I

aēr
āla
aquila
asinus
avis
bēstia
capit
cauda
cum
deus
facit
fera
ferus
homō
leō
mercātor

7. *Domine* _____ singulāris est.
8. *Dominī* _____ singulāris est aut _____ plūrālis.
9. *Dominīs et verbīs* _____ aut _____ plūrālis est.
10. *Dominō et verbō* _____ aut _____ singulāris est.
11. *Dominōrum et verbōrum* _____ est.
12. *Dominōs* _____ est.
13. _____ est.
14. *Domīnus* _____ est.
15. *Verba* _____ aut _____ plūrālis est.
16. *Verbī* _____ singulāris est.
17. *Verbum* _____ aut _____ est.

Exercitium 11

Dēclīnātiō tertiā

Exempla: *pāstor*, gen. sing. -ōr|is, m.

ov|is, gen. sing. -is, f.

	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
1. Nōm.	<i>pāstor</i>	<i>pāstōr</i> _____	<i>ov</i> _____	<i>ov</i> _____
2. Acc.	<i>pāstōr</i> _____	<i>pāstōr</i> _____	<i>ov</i> _____	<i>ov</i> _____
3. Gen.	<i>pāstōr</i> _____	<i>pāstōr</i> _____	<i>ov</i> _____	<i>ov</i> _____
4. Dat.	<i>pāstōr</i> _____	<i>pāstōr</i> _____	<i>ov</i> _____	<i>ov</i> _____
5. Abl.	<i>pāstōr</i> _____	<i>pāstōr</i> _____	<i>ov</i> _____	<i>ov</i> _____
6.	<i>Pāstor</i> _____	singulāris est.		
7.	<i>Pāstōre et ove</i> _____	est.		
8.	<i>Pāstōrem et ovem</i> _____	est.		
9.	<i>Pāstōrēs et ovēs</i> _____	aut _____	plūrālis est.	
10.	<i>Pāstōrī et ovī</i> _____	est.		
11.	<i>Pāstōribus et ovibus</i> _____	aut _____	plūrālis est.	
12.	<i>Pāstōris</i> _____	est.		
13.	<i>Ovis</i> _____	aut _____	singulāris est.	
14.	<i>Pāstōrum et ovium</i> _____	est.		

CAPITVLVM DECIMVM

Lēctiō prīma (versūs 1–34)

Exercitium 1

1. Lupus et canis et ovis _____ sunt.
2. Virī et fēminae _____ sunt.
3. Lupus est bēstia _____ ; etiam _____ bestia fera est.
4. In Āfricā sunt multi leōnēs et aliae _____ [= bēstiae ferae].
5. _____ sunt bēstiae quae in aquā _____ .
6. _____ sunt bēstiae quae in āere _____ .
7. _____ est magna avis fera quae parvās avēs _____ et ēst.
8. Avis quae volat ālās _____ ; piscis quī natat _____ movet.
9. Homō quī ambulat _____ movet.
10. _____ homō ambulat, pedēs moventur.
11. Cum avis in _____ volat, _____ moventur.
12. Avis ālās habet, itaque avis volāre _____ .
13. Leō volāre nōn potest, _____ [= quia] ālās nōn habet.
14. Hominēs, quī pedēs habent, ambulāre _____ .
15. Quī ambulat vestigia in terrā _____ .
16. Nōn solum equus, sed etiam _____ hominem vehere potest.

17. Mercurius est _____ mercatorum et _____ deorum.
 18. _____ est homo qui emit et vendit.

movet
 natat
 nuntius
 pes
 piscis
 potest possunt
 quod
 volat

Exercitium 2

1. Quid est leo? ...
2. Quid bestiae ferae edunt? ...
3. Cur leones ab hominibus timentur? ...
4. Quae bestiae in aqua natant? ...
5. Quae bestiae volant? ...
6. Quid movetur cum avis volat? ...
7. Quot pedes habet homo? ...
8. Equus quot pedes habet? ...
9. Cur equus volare non potest? ...
10. Cur pisces ambulare non possunt? ...
11. Hominēsne natāre possunt? ...
12. Quis est Mercurius? ...
13. In pedibus et in petaso Mercurii quid est? ...
14. Quorum deus est Mercurius? ...
15. Quid est mercator? ...

Exercitium 3

1. In Africa sunt multi leo_____ .
2. In Africa magnus numerus leo_____ est.
3. Multi hom_____ Romae habitant.
4. Romae habitat magnus numerus hom_____ .
5. Leo non est amicus hom_____ , neque homo amicus leo_____ est.
6. Homo leo_____ timet, et hom_____ timet leo_____ .
7. Leo ab hom_____ timetur, et hom_____ timetur a leo_____ .
8. Leo_____ timentur ab hom_____ , et hom_____ a leo_____ timentur.

leo leon|is
 homo homin|is

*Lectio secunda (versus 35–73)**Lectio II***Exercitium 4**

1. Aves vol_____ possunt; pisces nat_____ possunt.
2. Equus ambul_____ et curr_____ potest.
3. Oves lupum aud_____ possunt, neque eum vid_____ possunt.
4. Iulia centum numer_____ non potest.
5. Homo mortuus se mov_____ non potest.
6. Sub aqua homo non potest spir_____ .
7. Sine anima nemō potest viv_____ .
8. Animam duc_____ necesse est homini.
9. Necesse non est gemmas hab_____ .
10. Qui gemmas vendit pecuniam fac_____ potest.

-re
 [1] -are
 [2] -ere
 [3] -ere
 [4] -ire

Exercitium 5

Exempla: Iulius Iuliam portare/vehere potest.

Iulia a Iulio portare/vehere potest.

1. Iulia magnum saccum port_____ non potest.
2. Magnus saccus a parva puella port_____ non potest.
3. Hominēs deos neque vid_____ neque aud_____ possunt.
4. Dei neque vid_____ neque aud_____ possunt ab hominibus.
5. Nemō pisces numer_____ potest: pisces numer_____ non possunt.
6. Qui pecuniam habet cibum em_____ potest.

-re -ri/-i
 [1] -are -ari
 [2] -ere -eri
 [3] -ere -i
 [4] -ire -iri

anima
 animal
 flūmen
 folium
 mare
 mortuus
 necesse
 nēmō
 nidus
 ōvum
 parere
 pullus
 pulmō
 rāmus
 spīrāre
 vīvere
 vīvus
 volunt

flūmen	flūmin a
flūmin is	flūmin um
flūmin ī	flūmin ibus
flūmin e	flūmin ibus
mar e	mar ia
mar is	mar ium
mar ī	mar ibus
animal	animāl ia
animāl is	animāl ium
animāl ī	animāl ibus

Lēctiō III

ascendere
 audēre
 cadere
 canere
 crassus
 enim
 ergō
 esse
 lectus
 lūdere
 occultāre
 perterritus

7. Sine pecūniā cibus em_____ nōn potest.
8. Mārcus et Quīntus nōn possunt lectīcam veh_____ .
9. Ā parvīs puerīs lectīca veh_____ nōn potest.
10. Canis ōstium neque aper_____ neque claud_____ potest.
11. Ōstium ā cane neque aper_____ neque claud_____ potest.

Exercitium 6

1. Magnum _____ est Nilus.
2. Ōceanus Atlanticus magnum _____ est.
3. Piscēs nōn in terrā, sed in aquā _____ .
4. Cum homō _____ , anima in _____ intrat et rūsus exit.
5. _____ est āēr quī in pulmōnēs dūcitur.
6. Quī spīrat _____ est, quī nōn spīrat est _____ .
7. Sine animā et cibō _____ vīvere potest.
8. Spīrāre et ēsse hominibus _____ est.
9. Hominēs et bēstiae _____ sunt.
10. Avēs in arboribus _____ faciunt.
11. Nīdī sunt inter _____ et _____ arborum.
12. In nīdīs sunt _____ aut pullī.
13. Avēs ōva _____ , ex quibus _____ exeunt.
14. Ovis nōn ōva, sed pullōs vīvōs _____ .
15. Fēminae quae pecūniam facere _____ ōrnāmenta sua vēndunt.

Exercitium 7

1. Nilus magn_____ flūm_____ est.
2. Nilus et Rhēnus magn_____ flūm_____ sunt.
3. Mārcus et Quīntus in parvō flūm_____ natant.
4. Puerī in aquā flūm_____ natant.
5. Parva flūm_____ magnō flūm_____ aquam dant.
6. Ōceanus magn_____ mar_____ est.
7. Inter Eurōpam et Āfricam mult_____ mar_____ sunt.
8. In Ōceanō et in cēterīs mar_____ multī sunt piscēs.
9. In flūm_____ quoque magnus numerus piscium est.
10. Nēmō piscēs mar_____ et flūm_____ numerāre potest.
11. Piscēs sunt animāl_____ quae vīvunt in mar_____ .
12. Leō est animal qu_____ in terrā vīvit.
13. Magnus numerus animāl_____ in terrā vīvunt.
14. Parv_____ animāl_____ ā magnīs animāl_____ eduntur.

*Lēctiō tertiā (versūs 74–131)***Exercitium 8**

1. Iūlia cum puerīs lūdere _____ , neque īī cum puellā _____ volunt.
2. Puerī Iūliam _____ [= cantāre] audiunt.
3. Iūlia _____ pulchram habet: _____ Iūliae pulchra est.
4. Avēs _____ sunt neque canunt; puerī _____ [= nam puerī] nīdōs quaerunt.
5. Avēs perterritae inter folia arborum sē _____ .
6. Quīntus in arborem _____ ; Mārcus eum aspicit neque ipse in arborem ascendere _____ .
7. Nōn _____ , sed tenuis est rāmus quō nīdus _____ .
8. Rāmus _____ puerum crassum sustinēre nōn potest.
9. Quīntus ad terram _____ .

10. Puer spīrat; _____ vivit, nam quī spīrat mortuus _____ nōn potest.
 11. Pater filium in villam portat et in _____ pōnit.

sustinēre
 tenuis
 vōx
 vult

Exercitium 9

Exempla: Albīnus clāmat. Lȳdia Albīnum clāmāre audit.

Saccus ā Syrō aperitur. Puer saccum ā Syrō aperiri videt.

Saccus plēnus est. Puer saccum plēnum esse videt.

1. Iūlia canit. Puerī Iūli _____ can _____ audiunt.
 2. Iūlia ā Mārcō pulsātur. Quīntus Iūli _____ ā Mārcō puls _____ videt.
 3. Iūlia plōrat et Mārcus rīdet. Quīntus Iūli _____ plōr _____ et Mārc _____ rīd _____ audit.
 4. Aemilia venit. Puerī Aemili _____ ven _____ vident.
 5. Aemilia irāta est. Mārcus Aemili _____ irāt _____ es _____ videt.
 6. Pulli mortuī sunt. Iūlia pull _____ mortu _____ es _____ videt.
 7. Dāvus ā Iūliō interrogātur et ā Mēdō accūsātur. Aemilia Dāv _____ ā Iūliō interrog _____ et ā Mēdō accūs _____ audit.
 8. Mēdus ā Iūliō vocātur neque venit. Aemilia Mēd _____ ā Iūliō voc _____ audit neque e _____ ven _____ videt.

-us	-um	-re	videt
-a	-am	-rī	audit
-is	-em	-ī	
-	-		
-ī	-ōs		vident
-ae	-ās		audiunt
-ēs	-ēs		
-a			

Exercitium 10

1. Quid pueri in hortō agunt? ...
2. Quid agit Iūlia? ...
3. Cūr avēs hortī nōn canunt? ...
4. Cūr Mārcus Quīntum vocat? ...
5. Mārcusne in arborem ascendit? ...
6. Quid est in nidō ad quem Quīntus ascendit? ...
7. Cūr rāmus tenuis Quīntum sustinēre nōn potest? ...
8. Quid Mārcus perterritus videt? ...
9. Estne mortuus Quīntus? ...
10. Pullīne mortuī sunt? ...
11. Quid facit Mārcus? ...
12. Quō pater currit et quid videt? ...
13. Quō Iūlius filium suum portat? ...
14. Quid videt Aemilia? ...

Lēctiō grammatica (versūs 132–183)**Lēctiō grammatica****Exercitium 11**

1. Vocā imperātivus est. Vocā|re est _____ .
2. Vidē|re, pōn|ere, audī|re nōn imperātivus, sed _____ est.
3. Imperātivus: intrā. Īnfinītivus: intr _____ .
4. Imperātivus: tacē. Īnfinītivus: tac _____ .
5. Imperātivus: discēde. Īnfinītivus: discēd _____ .
6. Imperātivus: venī. Īnfinītivus: ven _____ .
7. Vocā|re est Īnfinītivus actīvī. Vocā|rī _____ passīvī est.
8. Vidē|rī, pōn|ī, audī|rī nōn Īnfinītivus actīvī, sed _____ _____ est.
9. Īnfinītivus: actīvum voc _____ , passīvum voc _____ .
10. Īnfinītivus: actīvum vid _____ , passīvum vid _____ .
11. Īnfinītivus: actīvum pōn _____ , passīvum pōn _____ .
12. Īnfinītivus: actīvum aud _____ , passīvum aud _____ .

Īnfinītivus (inf.)		
	imp.	Īnf.
[1]	-ā	-āre
[2]	-ē	-ēre
[3]	-e	-ere
[4]	-i	-ire
Īnfinītivus		
	act.	pass.
[1]	-āre	-ārī
[2]	-ēre	-ērī
[3]	-ere	-ī
[4]	-ire	-īrī

Cap. XI

Lectiō I

ōs ōr|is
crūs crūr|is
corpus corpor|is
caput capit|is

aeger
atque
auris
bene
bracchium
capillus
caput
color
cor
corpus
crūs
fluere
frōns
gena
iecur
īnfrā
labrum
lingua
male
manus
medicus
membrum
ōs
pectus
pōculum
ruber
sānāre
sanguis
sānus
sedere
stāre
super
vēna
venter
viscera

CAPITVLVM VNDECIMVM

Lectiō prima (versūs 1–41)

Exercitium 1

1. In corp_____ hūmānō nōn ūn_____ crūs, sed duo crūr_____ sunt.
2. Corp_____ hūmān_____ duo bracchia et duo crūr_____ habet.
3. In crūr_____ pedēs sunt.
4. In corp_____ hūmānō ūn_____ caput est, nōn duo capit_____ .
5. In capit_____ est ūn_____ ōs, nōn duo ōr_____ .
6. Quot capit_____ et quot ōr_____ habent duo corp_____ ?

Exercitium 2

1. In _____ hūmānō sunt quattuor _____ : duo _____ et duo _____ .
2. In bracchiō _____ est, in crūre pēs.
3. In _____ sunt duo oculī, duae _____ , ūnus nāsus, ūnum _____ .
4. Ōs est inter duo _____ ; in ōre sunt dentēs et _____ .
5. Lingua et labra _____ sunt ut rosae.
6. Suprā oculōs _____ est, _____ oculōs sunt _____ .
7. _____ caput capillus est.
8. _____ virōrum nōn tam longus est quam fēminārum.
9. Quī oculōs bonōs habet _____ videt.
10. Quī oculōs malōs habet _____ videt.
11. Īnfrā collum est _____ , in quō _____ et pulmōnēs sunt.
12. In corde est _____ , cuius _____ ruber est.
13. Sanguis per _____ ad cor _____ .
14. Īnfrā pulmōnēs est _____ , in quō cibus est.
15. Cor, pulmōnēs, _____ , venter sunt _____ hūmāna.
16. Quī ventrem malum habet nōn est _____ , sed _____ .
17. _____ est vir quī hominēs aegrōs _____ [= sānōs facit].
18. Aemilia apud lectum Quīntī _____ .
19. Syra quoque adest, neque ea sedet, sed _____ .
20. Māter filiō suō aquam in _____ dat _____ [= et] filius aquam bibit.

Exercitium 3

1. Quot membra sunt in corpore hūmānō? ...
2. Quid est in bracchiō? ...
3. In crūre quid est? ...
4. Quot aurēs et quot oculī sunt in capite? ...
5. Quid est in ōre? ...
6. Cūr Syra male audit? ...
7. Ubi sunt pulmōnēs? ...
8. In corde et in vēnīs quid est? ...
9. Quī color est sanguinis? ...
10. In ventre quid est?
11. Quid est medicus? ...
12. Estne sānus Quīntus? ...
13. Estne sōlus in cubiculō suō? ...
14. Ubi sedet Aemilia? ...
15. Sedetne Syra?
16. Quid māter filiō aegrō dat? ...
17. Cūr Quīntus mālum nōn ēst? ...

Exercitium 4

1. Syra pulch_____ nōn est neque nāsus eius pulch_____ est.
2. Ūna ovis nig_____ est, cēterae sunt albae.
3. Canis pāstōris nōn est albus, sed nig_____ .
4. Quīntus aeg_____ est, Iūlia aeg_____ nōn est.
5. Māter filiō aeg_____ mālum rub_____ dat.
6. Quīntus dentem nig_____ habet.
7. Dēns nig_____ nōn est sānus, sed aeg_____ .
8. Capillus Mēdī nōn rub_____, sed nig_____ est.

-er	-ra	-rum	
pulcher		aeger	
pulchr a		aegr a	
pulchr um		aegr um	
niger		ruber	
nigr a		ruvr a	
nigr um		ruvr um	

*Lēctiō secunda (versūs 42–91)***Exercitium 5**

Exempla: Dominus: “Tacē, serve!” Dominus servum tacēre iubet.

Dominus: “Tacēte, servī!” Dominus servōs tacēre iubet.

1. Medicus: “Ōs aper_____, puer, et linguam ostend_____!” Medicus puer_____ ōs aper_____ et linguam ostend_____ iubet.
2. Lȳdia: “Cōnsist_____, Mēde! Aspice_____ tabernam!” Lȳdia Mēd_____ cōnsist_____ et tabernam aspice_____ iubet.
3. Iūlius: “Curr_____ in hortum, puerī!” Iūlius puer_____ in hortum curr_____ iubet.
4. Iūlius: “Curr_____, Mārce!” Iūlius Mārc_____ curr_____ iubet.
5. Domina: “Aper_____ fenestrās, ancillae!” Domina ancill_____ fenestrās aper_____ iubet.
6. Aemilia: “Claud_____ oculōs atque dorm_____, Quīnte!” Aemilia Quīnt_____ oculōs claud_____ atque dorm_____ iubet.
7. Syra: “Terg_____ oculōs, Iūlia! Es laeta!” Syra Iūli_____ oculōs terg_____ et laetam es_____ iubet.

Lēctiō II

-us	-um	-re	iubet
-a	-am		
-	-em		
-is	-ōs		
-ī	-ās		iubent
-ae	-ēs		
-ēs			

Exercitium 6

Exempla: Iūlia canit. Mārcus Iūliam canere audit.

Mārcus: “Iūlia canit.” Mārcus ‘Iūliam canere’ dicit.

1. Puer dorm_____. Medicus puer_____ dorm_____ videt.
2. Medicus: “Puer dorm_____.” Medicus ‘puer_____ dorm_____’ dicit.
3. Lingu_____ puerī rubr_____ est. Medicus lingu_____ eius rubr_____ es_____ videt.
4. Medicus: “Lingu_____ eius rubr_____ est.” Medicus ‘lingu_____ eius rubr_____ es_____’ dicit.
5. Pēs dol_____. Quīntus ped_____ dol_____ sentit.
6. Quīntus: “Pēs dol_____!” Quīntus ‘ped_____ dol_____’ dicit.
7. Servī clām_____ et rīd_____. Aemilia serv_____ clām_____ et rīd_____ audit.
8. Aemilia: “Servī clām_____ et rīd_____!” Aemilia ‘serv_____ clām_____ et rīd_____’ dicit.
9. Saccul_____ Dāvī vacu_____ est. Iūlius saccul_____ vacu_____ es_____ videt.
10. Iūlius: “Saccul_____ Dāvī vacu_____ est.” Iūlius dicit ‘saccul_____ Dāvī vacu_____ es_____’.

-us	-um	-re	dicit
-a	-am		
-	-em		
-is	-		
-ī	-ōs		dīcunt
-ae	-ās		
-ēs	-a		

Exercitium 7

1. Ubi habitat medicus? ...
2. Quō Iūlius servum suum ire iubet? ...
3. Ambulatne servus quī medicum arcessit? ...
4. Quō it Iūlius cum medicō? ...
5. Quid medicus videt? ...
6. Quid dicit medicus? ...

7. Cūr Syra verba medicī audire nōn potest? ...
8. Quid medicus Quīntum facere iubet? ...
9. Quī color est linguae? ...
10. Quid dīcit medicus? ...
11. Quid medicus videt inter dentēs albōs? ...
12. Suntne sānī dentēs Quīntī? ...
13. Quid dīcit Quīntus? ...
14. Quid medicus tangit? ...
15. Quid sentit Quīntus et quid dīcit? ...

Lēctiō III

Lēctiō tertiā (versūs 92–139)

Exercitium 8

1. Iūlia bene can____, sed Mārcus e____ male can____ putat.
2. Quīnt____ mortu____ nōn est, sed Syra putat Quīnt____ mortu____ esse.
3. Iūlius et Aemilia medic____ stult____ es____ putant.
4. Quīnt____ oculōs claud____ neque dorm____; Aemilia Quīnt____ oculōs claud____ videt et e____ dorm____ putat.
5. Dāvus Mēd____ putat nummōs Iūlii hab____.
6. Mēdus preti____ ānuli nimis magn____ es____ putat.
7. Lȳdia putat ānul____ gemmāt____ pulchr____ es____.
8. Puerī nās____ Iūliae foed____ es____ putant atque dīcunt!
9. Vi____ long____ nōn est, sed servī quī lectīcam portant vi____ long____ es____ putant.
10. Rōmānī de____ Neptūn____ in marī viv____ putant; Mercurī____ autem putant inter caelum et terram vol____.

Exercitium 9

1. Servus Iūlii Tūsculum it atque medicum _____.
2. Servus cum medicō ad villam _____ [= rūsus venit].
3. Medicus interrogat: "Quis _____ [= aeger est]?"
4. Medicus linguam Quīntī _____ [= aspicit].
5. Medicus digitum in pedem puerī impōnit: medicus pedem eius _____.
6. Quīntus digitum medicī in pede suō _____.
7. Quīntus: "Ei! Pēs _____!" Quīntus 'pedem dolēre' _____.
8. Medicus puerum oculōs claudere iubet, et _____ sūmit.
9. Medicus cultrum ad brachium Quīntī _____.
10. Puer sanguinem _____ brachiō fluere sentit; capillī _____, cor _____.
11. Quīntus _____ iacet _____ [= neque] oculōs aperit; itaque Syra eum mortuum esse _____.
12. Māter _____ [= laeta est] quod filius vivit.
13. Aemilia sanguinem dē brachiō Quīntī _____.
14. Iūlius: "Iam filius _____ [= meus et tuus] nōn _____ [= solum] pede, sed etiam brachiō aeger est."

Exercitium 10

Exemplum: Māter gaudet quod filius vivit = Māter filium vivere gaudet.

1. Quīntus gaudet quod medicus abest = Quīntus medic____ ab____ gaudet.
2. Lȳdia gaudet quod Mēdus Rōmam venit = Lȳdia Mēd____ Rōmam ven____ gaudet.

aegrōtāre
appōnere
arcessere
culter
dē
dētergēre
dicere
dolēre
gaudēre
horrēre
modo
nec
noster
palpitāre
putāre
quiētus
revenīre
sentīre
spectāre
tangere

4. *Mārcus Quīntum in arborem ascendere _____ : "In arborem ascende, Quīnte!"*
5. *Quīntus in terrā iacet nec sē movet; itaque Mārcus eum mortuum esse _____ .*
6. *Mārcus clāmat. Iūlius Mārcum clāmāre _____ et accurrere _____ .*
7. *Mārcus: "Quīntus mortuus est." Mārcus _____ 'Quīntum mortuum esse.'*
8. *Pater manum in pectus filiū impōnit et cor eius palpitāre _____ .*
9. *Iūlius laetus est: pater filiū vivere _____ .*
10. *Quīntus ambulāre nōn potest, ergō _____ est eum ā Iūliō portārī.*

Cap. XII

Lēctiō I

*dat + nōm + est/sunt =
nōm + acc + habe(n)t*

*pater patr|is
māter mātr|is
frāter frātr|is*

*arma
armātus
avunculus
cognōmen
fert
frāter
gladius
mīles
nōmen
pīlum
praenōmen
scūtum*

CAPITVLVM DVODECIMVM

Lēctiō prīma (versūs 1–35)

Exercitium 1

Exemplum: Mārcus ūnam sorōrem habet = Mārcō (dat) ūna soror est.

1. Iūlius trēs liberōs habet = Iūliō...
2. Aemiliae ūnus frāter est = ...
3. Dāvus multōs amīcōs habet = ...
4. Hominī improbō paucī sunt amīcī = ...
5. Homō duōs oculōs et duās aurēs habet = ...
6. Corporī hūmānō quattuor membra sunt = ...
7. Hominēs ālās nōn habent = ...
8. Mercuriō ālae in pedibus sunt = ...
9. Vir Rōmānus tria nōmina habet = ...
10. Rōmānīs multī deī sunt = ...

Exercitium 2

1. Mārcō pat _____ et māt _____ , frāt _____ et soror sunt.
2. Mārcus pat _____ et māt _____ , frāt _____ et sorōrem habet.
3. Iūliae duo frāt _____ sunt: Iūlia duōs frāt _____ habet.
4. Nōmina frāt _____ sunt Mārcus et Quīntus.
5. Iūlia māt _____ et frāt _____ suīs rosās ostendit.
6. Iūlia ā māt _____ et ā frāt _____ suīs discēdit.
7. Iūlia rosam dat pat _____ , pat _____ filiae ōsculum dat.
8. Iūlia pat _____ suum amat et ā pat _____ suō amātur.
9. Avunculus nōn est frāt _____ pat _____ , sed māt _____ .
10. Puerī Rōmānī nōn ā māt _____ , sed ā pat _____ suīs nōmina habent.

Exercitium 3

1. Mārcō et Quīntō ūna _____ est: Iūlia.
2. Iūliae duo _____ sunt: Mārcus et Quīntus.
3. Frāter Aemiliae, cui _____ est Aemilius, _____ liberōrum est.
4. Pūblius _____ est; alia _____ sunt Mārcus, Quīntus, Titus.
5. Paulus nōn praenōmen, sed _____ est.
6. Aemilia _____ est quod frāter eius procul ab eā abest.
7. Liberī: "Ubi est avunculus noster?" Iūlius: "Avunculus _____ est in Germāniā."
8. _____ Rōmānus pīlum et _____ et scūtum _____ [= portat].

9. _____ et gladius et _____ sunt _____ militis Rōmānī.
 10. Mīles est vir _____ [= quī arma fert].

soror
 trīstis
 vester

Exercitium 4

1. Quis est frāter Mārcī? ...
2. Quae soror Mārcī est? ...
3. Quot frātrēs sunt Iūliae? ...
4. Mārcō quot sorōrēs sunt? ...
5. Quot filiī et quot filiae Iūliō sunt? ...
6. Quod nōmen est filiae? ...
7. Filiīs quae nōmina sunt? ...
8. Quod nōmen mātrī est? ...
9. Quod cognōmen est Iūliō? ...
10. Num 'Quīntus' cognōmen est? ...
11. Quot nōmina virō Rōmanō sunt? ...
12. Quid est praenōmen? ...
13. Quis est avunculus Mārcī? ...
14. Quot frātrēs sunt Aemiliae? ...
15. Cūr Aemilia trīstis est? ...
16. Ubi est frāter Aemiliae? ...
17. Estne Aemilius mercātor Rōmānus? ...
18. Quid mīles Rōmānus fert? ...

Lēctiō secunda (versūs 36–91)

Lēctiō II

Exercitium 5

1. Mīl_____ Rōmānus bona arma fert.
2. Bona arma ā mīl_____ Rōmānō feruntur.
3. Arma mīl_____ Rōmānī sunt gladius, scūtum, pīlum.
4. In Germāniā multī mīl_____ sunt, et ped_____ et equ_____ .
5. In Germānia magnus numerus mīl_____ est, et ped_____ et equ_____ .
6. Equ_____ est mīl_____ quī equō vehitur; quī pedibus it ped_____ est.
7. Pīlum ped_____ Rōmānī nōn tam longum est quam hasta equ_____ .
8. Pīlum ā ped_____ Rōmānō fertur, hasta ab equ_____ fertur.

mīles milit[is]
 pedes pedit[is]
 eques equit[is]

Exercitium 6

Exempla: Gladius longus. Gladius brevis.

Hasta longa. Hasta brevis.

1. Gladius long_____ nōn tam lev_____ est quam gladius brev_____ .
2. Hasta brev_____ nōn tam grav_____ est quam hasta long_____ .
3. Saccus Lēandrī magn_____ et grav_____ est, saccus Syrī est parv_____ et lev_____ .
4. Quīntus est puer crass_____, Mārcus puer tenu_____ est.
5. Aemilia nōn laet_____, sed trīst_____ est.
6. Capillus Aemiliae nōn brev_____, sed long_____ est.
7. Haec linea long_____ et tenu_____ est: [_____].
8. Haec linea est brev_____ et crass_____ : [-].

-us -us -us -is
 -a -a -a -is

A nōn tam -us/-a/-is est
quam B = B -ior est
quam A

Exercitium 7

Exemplum: Mārcus nōn tam crassus nec tam gravis est quam Quīntus
= Quīntus crassior et gravior est quam Mārcus.

1. Via Latīna nōn tam longa est quam via Appia = ...
2. Cornēlius nōn tam pecūniōsus est quam Iūlius = ...
3. Syra nōn tam fōrmōsa est quam Aemilia = ...
4. Quīntus nōn tam levis est quam Mārcus = ...
5. Saccus Syrī nōn tam gravis est quam Lēandrī = ...
6. Capillus Iūliae nōn tam brevis est quam Mārcī = ...
7. Mēdus nōn tam probus est quam Dāvus = ...
8. Digitus quārtus nōn tam longus neque tam crassus est quam digitus medius = ...

genetivus partitivus
(< pars)

Exercitium 8

Exemplum: Prōvincia est pars imperiī Rōmānī.

1. Littera est pars vocābul_____ .
2. Umerī et pectus partēs corpor_____ hūmān_____ sunt.
3. Manus pars bracci_____ est ut pēs pars crūr_____ est.
4. Ātrium et peristylum partēs vill_____ Rōmān_____ sunt.
5. Praenōmen est pars prīma nōmin_____ Rōmān_____ .
6. Aegyptus pars Āfric_____ est.
7. Magna pars Eurōp_____ est in imperiō Rōmānō.

imperāre/pārere + dat

Exercitium 9

Exempla: Pater filiō et filiae imperat; liberī patrī suō pārent.

1. Dominus serv_____ suō imperat; servus domin_____ su_____ pāret.
2. Domina ancill_____ suae imperat; ancilla domin_____ su_____ pāret.
3. Iūlius Mēd_____ imperat: "Venī!" nec Mēdus e_____ pāret.
4. Mārcus sorōr_____ su_____ imperat: "Tacē, Iūlia!" neque ea frātr_____ su_____ pāret.
5. Dux milit_____ imperat, militēs duc_____ su_____ pārent.
6. Rōmānī Gall_____ imperant, Gallī Rōmān_____ pārent.
7. C_____ dominō Dāvus pāret? Dominus c_____ Dāvus pāret est Iūlius.

-us -ūs
-um -ūs
-ūs -uum
-uī -ibus
-ū -ibus

Exercitium 10

1. In Germāniā magnus exercit_____ Rōmānus est.
2. In exercit_____ Rōmānō multī militēs sunt.
3. Dux exercit_____ est quī exercit_____ dūcit.
4. Dux Rōmānus magnō exercit_____ imperat.
5. In Germāniā et in Britannīā magnī exercit_____ Rōmānī sunt, quī contrā magnōs hostium exercit_____ pugnant.
6. Graecī et Gallī iam exercit_____ Rōmānīs pārent.
7. Multī Graecī et Gallī in exercit_____ Rōmānīs militant.
8. Ducēs exercit_____ Rōmānōrum ā militibus suis nōn discēdunt.

ac
arcus
barbarus
bellum
brevis
contrā
dividere
dux

Exercitium 11

1. Militēs pilis et gladiis _____ .
2. Puerī nōn armīs, sed _____ pugnant.
3. _____ est miles quī ex equō pugnat.
4. Aemilius nōn eques, sed _____ est.
5. Gladius quī ā pedite _____ nōn est longus et _____ , sed _____ et levis.
6. Gladius brevis nōn gravis, sed _____ est.

7. Pedes hastam longam et gravem _____ [= portāre] nōn potest.
8. Graecī et Rōmānī nōn sunt hominēs _____ ut Germānī _____
[= at-que] Britannī, quī Germāniam et Britanniam _____ .
9. Prōvincia est _____ imperiī Rōmānī.
10. Dānuvius flūmen Germāniam ab imperiō Rōmānō _____ .
11. Dānuvius est _____ imperiī Rōmānī.
12. Graecia _____ Graecōrum est.
13. Rōmānī _____ Germānōs pugnant; Germānī enim _____
Rōmānōrum sunt, ac _____ est inter Rōmānōs et Germānōs.
14. Hostēs exercitum Rōmānum _____ [= timent].
15. Quī exercitū imperat _____ exercitūs est.
16. Hispānī, quī in _____ Rōmānō _____ [= militēs sunt], nōn
modo gladiōs et pīla, sed etiam _____ que ferunt.

Exercitium 12

1. Quid agunt militēs Rōmānī in Germāniā? ...
2. Quibus armīs militēs Rōmānī pugnant? ...
3. Quid est eques? ...
4. Aemiliusne eques est? ...
5. Quam longum est pīlum Aemiliī? ...
6. Estne longus gladius eius? ...
7. Suntne Graecī hominēs barbarī? ...
8. Estne Germānia prōvincia Rōmāna? ...
9. Quid est prōvincia? ...
10. Quam prōvinciam Gallī incolunt? ...
11. Quod flūmen Germāniam ā Galliā dīvidit? ...
12. Quae flūmina finēs sunt imperiī Rōmānī? ...
13. Quae est patria Germānōrum? ...
14. Cūr Rōmānī contrā Germānōs pugnant? ...
15. Cui exercitus Rōmānus pāret? ...

Lēctiō tertiā (versūs 92–142)**Exercitium 13**

1. Aemilius, quī miles fort_____ est, gladium brev_____ et lev_____ fert.
2. Militī fort_____ Rōmān_____ est gladius brev_____ et lev_____ .
3. Miles Rōmān_____ gladiō brev_____ et lev_____ armātus est.
4. Rōmānī, militēs fort_____, gladiōs brev_____ et lev_____ ferunt.
5. Militibus fort_____ Rōmān_____ sunt gladii brev_____ et lev_____ .
6. Militēs Rōmān_____ gladii brev_____ et lev_____ armātī sunt.
7. In anulō Aemiliae est gemma magn_____ et grav_____ .
8. Aemilia gemmam habet magn_____ et grav_____ .
9. Aemilia gemmā magn_____ et grav_____ ornatur.
10. Pretium gemmae magn_____ et grav_____ est sēstertiī centum.
11. Aemilia mult_____ gemmās grav_____ habet.
12. Magnum est pretium gemmārum grav_____ .
13. Ōs vocābulum nōn long_____, sed brev_____ est; in hōc vocābulō brev_____
duae litterae sunt.
14. Ōs et pēs vocābula nōn long_____, sed brev_____ sunt.

eques
exercitus
ferre fertur
finis
gravis
hostis
incolere
levis
metuere
militāre
pars
patria
pedes
pugnāre
pugnus
sagitta

Lēctiō III

gladius/hasta gravis
scūtum grave

-us/-a	-is
-um/-am	-em
-ī/-ae	-is
-ō/-ae	-ī
-ō/-ā	-ī
-um	-e
-ī/-ae	-ēs
-ōs/-ās	-ēs
-ōrum/-ārum	-ium
-īs	-ibus
-a	-ia

gladius/hasta gravior
scūtum gravius

-ior -iōrēs
-iōrem -iōrēs
-iōris -iōrum
-iōrī -iōribus
-iōre -iōribus
-ius -iōra

altus
castra
dēfendere
dīvidere
equitātus
expugnāre
fortis
fossa
fugere
iacere
impetus
lātus

metus
mīlia
oppugnāre
passus
vāllum

Exercitium 14

1. Via Appia long_____ et lāt_____ est quam via Latīna.
2. Multae viae long_____ et lāt_____ sunt quam via Latīna.
3. Saccus Syrī lev_____ est quam saccus Lēandri.
4. Syrus saccum lev_____ portat quam Lēander.
5. In saccō lev_____ sunt pira.
6. *Iūlius* nōmen brev_____ est quam *Cornēlius*.
7. Litterae Graecae nōmina long_____ habent quam Latīnae.
8. Rōmānī pīlis brev_____ et lev_____ pugnant quam Germānī.
9. Militēs Rōmānī fort_____ sunt quam Germānī et duci fort_____ pārent quam illi.
10. Dux Rōmānus fort_____ est quam dux Germānōrum et militibus fort_____ imperat quam ille.
11. Cornēlius equum fōrmōs_____ habet quam Iūlius; Cornēlius dominus equī fōrmōs_____ est.
12. Ōrnāmenta fēminam pulchram pulchr_____ facere possunt.
13. Quod ōrnāmentum pulchr_____ est quam ānulus gemmātus?

Exercitium 15

1. Militēs Rōmānī in _____ habitant.
2. Circum castra vāllum et _____ est.
3. Vāllum prope x pedēs _____ est et duo _____ [MM] _____ longum.
4. Via quae castra in duās partēs _____ centum pedēs _____ est.
5. Cum hostēs castra _____, Rōmānī _____ ascendunt.
6. Hostēs castra _____ nōn possunt, quia Rōmānī castra _____.
7. Hostēs pīla in castra _____ nōn possunt.
8. _____ [= equitēs] in hostēs _____ facit.
9. Hostēs arma ad terram iaciunt ac _____.
10. Mīles _____ nōn fugit et sine _____ [= timōre] hostēs oppugnat.
11. Rhēnus est flūmen longum et lātum et _____.

Exercitium 16

1. Ubi habitant mīlitēs Rōmānī? ...
2. Ubi sunt castra in quibus Aemilius habitat? ...
3. Cūr nullī puerī in castrīs habitant? ...
4. Quid est circum castra Rōmāna? ...
5. Quam altum et quam longum est vāllum castrōrum? ...
6. Quot portae in castra dūcunt? ...
7. Quam lāta via est inter duās portās? ...
8. Cum castra oppugnantur, quid agunt Rōmānī? ...
9. Quibus armīs vāllum dēfenditur? ...
10. Quid facit mīles fortis quī ab hoste petitur? ...
11. Quō fugiunt Germānī? ...
12. Cūr pīla Germānōrum procul iaci nōn possunt? ...
13. Cūr Germānia ā Rōmānīs nōn expugnātur? ...
14. Num Rōma ab hostibus expugnārī potest? ...

Lēctiō grammatica (versūs 143–225)

Exercitium 17

Dēclīnātiō quārta

Exemplum: *man|us*, gen. sing. -ūs, f.

	Sing.	Plūr.
1. Nōm.	<i>man</i> _____	<i>man</i> _____
2. Acc.	<i>man</i> _____	<i>man</i> _____
3. Gen.	<i>man</i> _____	<i>man</i> _____
4. Dat.	<i>man</i> _____	<i>man</i> _____
5. Abl.	<i>man</i> _____	<i>man</i> _____
6.	<i>Manibus</i> est _____ aut _____ plūrālis.	
7.	<i>Manū</i> _____ <i>singulāris</i> est.	
8.	<i>Manūi</i> _____ _____ est.	
9.	<i>Manum</i> _____ _____ est.	
10.	<i>Manus</i> _____ _____ est.	
11.	<i>Manūs</i> est _____ <i>singulāris</i> aut _____ aut _____ plūrālis.	
12.	<i>Manuum</i> _____ _____ est.	

Exercitium 18

Exemplum: *Mūrus altus. Porta alta. Vāllum altum.*

1. *Alt|us -a -um* est _____ *prīmae et secundae dēclīnātiōnis*.
	Singulāris			Plūrālis		
	Masc.	Fēm.	Neutr.	Masc.	Fēm.	Neutr.
2. Nōm.	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____
3. Acc.	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____
4. Gen.	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____
5. Dat.	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____
6. Abl.	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____
7. Voc.	<i>alt</i> _____					
8. Masculīnum: <i>altus</i> est _____ , <i>altum</i> _____ , <i>altōs</i> _____ plūrālis, <i>altī</i> _____ <i>singulāris</i> aut _____ plūrālis, <i>alte</i> _____ .						
9. Fēminīnum: <i>alta</i> est _____ <i>singulāris</i> , <i>altam</i> _____ , <i>altās</i> _____ , <i>altae</i> _____ aut _____ <i>singulāris</i> aut _____ plūrālis, <i>altā</i> _____ , <i>altārum</i> _____ .						
10. Neutrum: <i>altum</i> est _____ aut _____ <i>singulāris</i> , <i>alta</i> _____ aut _____ plūrālis.						
11. Masculīnum et neutrum: <i>altī</i> est _____ <i>singulāris</i> , <i>altō</i> _____ aut _____ <i>singulāris</i> , <i>altōrum</i> _____ .						
12. <i>Altīs</i> _____ aut _____ plūrālis est.						

Lēctiō grammatica

dēclīnātiō IV
(gen. sing. -ūs)

	sing.	plūr.
nōm.	-us	-ūs
acc.	-um	-ūs
gen.	-ūs	-uum
dat.	-ūi	-ibus
abl.	-ū	-ibus

adiectīvum

dēcl. I et II

	masc. sing.	plūr.
nōm.	-us	-ī
acc.	-um	-ōs
gen.	-ī	-ōrum
dat.	-ō	-īs
abl.	-ō	-īs
voc.	-e	
fēm.		
nōm.	-a	-ae
acc.	-am	-ās
gen.	-ae	-ārum
dat.	-ae	-īs
abl.	-ā	-īs
neutr.		
nōm.	-um	-a
acc.	-um	-a
gen.	-ī	-ōrum
dat.	-ō	-īs
abl.	-ō	-īs

adiectivum	
dēcl. III	
masc./fēm.	
	sing. plūr.
nōm.	-is -ēs
acc.	-em -ēs
gen.	-is -ium
dat.	-ī -ibus
abl.	-ī -ibus
neutr.	
nōm.	-e -ia
acc.	-e -ia
gen.	-is -ium
dat.	-ī -ibus
abl.	-ī -ibus

comparativus (comp.)	
masc./fēm.	
	sing. plūr.
nōm.	-ior -iōrēs
acc.	-iōrem -iōrēs
gen.	-iōris -iōrum
dat.	-iōrī -iōribus
abl.	-iōre -iōribus
neutr.	
nōm.	-ius -iōra
acc.	-ius -iōra
gen.	-iōris -iōrum
dat.	-iōrī -iōribus
abl.	-iōre -iōribus

Cap. XIII

Lēctiō I

decimus
duodecimus
nōnus
octāvus
prīmus
quārtus
quīntus

Exercitium 19

Exemplum: *Saccus gravis*, *Gemma gravis*, *Scūtum grave*.

- Gravis* -e est adiectivum _____ dēclīnātiōnis.
Singularis Plūralis
Masc./Fēm. Neutr. Masc./Fēm. Neutr.
- Nōm. *grav*_____ *grav*_____ *grav*_____ *grav*_____
- Acc. *grav*_____ *grav*_____ *grav*_____ *grav*_____
- Gen. *grav*_____ *grav*_____ *grav*_____ *grav*_____
- Dat. *grav*_____ *grav*_____ *grav*_____ *grav*_____
- Abl. *grav*_____ *grav*_____ *grav*_____ *grav*_____
- Masculinum et fēmininum: *gravis* est _____ aut _____
singularis, *gravem* _____, *gravēs*
_____ aut _____ plūralis.
- Neutrum: *grave* est _____ aut _____ singularis,
gravia _____ aut _____ plūralis, *gravis*
_____ singularis.
- Gravī* _____ aut _____ singularis est.
- Gravibus* _____ aut _____ plūralis est.
- Gravium* _____ est.

Exercitium 20

Comparativus

Exemplum: *Gladius longior*, *Via longior*, *Pilum longius*.

- Longior* -ius -iōr|is est _____ adiectivī.
Singularis Plūralis
Masc./Fēm. Neutr. Masc./Fēm. Neutr.
- Nōm. *longior* *longius* *longiōr*_____ *longiōr*_____
- Acc. *longiōr*_____ *longius* *longiōr*_____ *longiōr*_____
- Gen. *longiōr*_____ *longiōr*_____ *longiōr*_____ *longiōr*_____
- Dat. *longiōr*_____ *longiōr*_____ *longiōr*_____ *longiōr*_____
- Abl. *longiōr*_____ *longiōr*_____ *longiōr*_____ *longiōr*_____
- Masculinum et fēmininum: *longior* est _____ singularis,
longiōrem _____, *longiōrēs* _____
aut _____ plūralis.
- Neutrum: *longius* est _____ aut _____ singularis,
longiōra _____ aut _____ plūralis.
- Longiōre* _____ singularis est.
- Longiōrī* _____ est.
- Longiōribus* est _____ aut _____ plūralis.
- Longiōris* _____ est.
- Longiōrum* est _____.

CAPITVLVM TERTIVM DECIMVM

Lēctiō prīma (versūs 1–45)

Exercitium 1

- _____ mēnsis _____ [I] est.
- _____ mēnsis _____ [II].
- _____ mēnsis _____ [III].
- _____ mēnsis _____ [IV].
- _____ mēnsis _____ [V].
- _____ mēnsis _____ [VI].

7. _____ mēnsis _____ [VII].
8. _____ mēnsis _____ [VIII].
9. _____ mēnsis _____ [IX].
10. _____ mēnsis _____ [X].
11. _____ mēnsis _____ [XI].
12. _____ mēnsis _____ [XII].

secundus
septimus
sextus
tertius
ūndecimus

Exercitium 2

1. _____ dīviditur in duodecim mēnsēs.
2. Iānuārius _____ annī p̄rimus est.
3. December est mēnsis annī _____ .
4. In annō sunt _____ quīnque [CCCLXV] _____ .
5. _____ est centum annī; duo saecula sunt _____ [CC] annī.
6. Centum annī _____ saeculum est longum _____ .
7. Mēnsis Iānuārius ā deō Iānō _____ [= nōmen habet].
8. Iānus est deus Rōmānus cui duae _____ sunt.
9. Tempore antiq̄uō Mārtius mēnsis p̄rimus _____ .
10. _____ [= illō tempore] Octōber mēnsis octāvus erat.
11. _____ autem Iānuārius est mēnsis p̄rimus; Octōber _____ [= ergō Octōber] mēnsis decimus est.
12. Februārius _____ [XXVIII] aut _____ [XXIX] diēs habet.
13. Cēteri _____ [XI] mēnsēs longiōrēs sunt.
14. Aprīlis _____ [XXX] diēs habet; _____ Iūnius xxx diēs habet.
15. Sex mēnsēs sunt _____ pars annī.
16. P̄rima pars diēi est _____ .
17. Diēs est tempus ā māne ad _____ .
18. _____ est tempus ā vesperō ad māne.
19. Māne est _____ diēi, vesper _____ diēi est.
20. Diēs in duodecim _____ dīviditur.
21. Hōra sexta, quae _____ nōminātur, diem dīvidit in duās _____ partēs.

aequus
annus
diēs
dīmidius
ducentī
duodētrīgintā
erat
faciēs
fīnis
hōra
igitur
initium
item
māne
mēnsis
meridiēs
nōmināre
nunc
nox
postrēmus
saeculum
sexāgintā
tempus
trecentī
trīgintā
tunc
ūndecim
ūndētrīgintā
vel
vesper

Exercitium 3

1. Quot mēnsēs sunt in annō? ...
2. Quī mēnsis annī p̄rimus est? ...
3. Quis est mēnsis annī postrēmus? ...
4. Quot diēs habet annus? ...
5. Num homō ducentōs annōs vīvere potest? ...
6. Ā quō nōminātur mēnsis Iānuārius? ...
7. Quot oculōs et quot ōra habet deus Iānus? ...
8. Cūr mēnsis nōnus September nōminātur? ...
9. Quot diēs habet mēnsis September? ...
10. Quam longus est mēnsis Octōber? ...
11. Estne mēnsis Februārius longior quam Mārtius? ...
12. Quae est pars diēi postrēma? ...
13. In quot hōrās dīviditur diēs? ...
14. Quot mēnsēs sunt dīmidia pars annī? ...

accūsātīvus temporis

Exercitium 4*Exemplum:* Iūlia duās hōrās dormit.

1. Homō sānus centum ann_____ vīvere potest.
2. Nēmō ducent_____ ann_____ vīvit.
3. Canis duodecim ann_____ vīvere potest.
4. Mēdus mult_____ hōr_____ in sōle ambulat.
5. Aemilius sex mēns_____ mīlitat in Germāniā.
6. Quīntus trēs di_____ et trēs noct_____ in lectō iacet.
7. Mīlitēs pauc_____ hōr_____ dormiunt.

Lēctiō II

*Lēctiō secunda (versūs 46–101)***Exercitium 5**

-ior -issimus
-issima
-ius -issimum
-iōrēs -issimī
-issimae
-iōra -issima

1. Nūllus mēnsis brev_____ est quam Februārius: is mēnsis annī brev_____ est.
2. Sōl est stēlla clār_____ quam cēterae stēllae: sōl stēlla caelī clār_____ est.
3. Nīlus flūmen long_____ et lāt_____ est quam cētera flūmina Āfricae: id flūmen Āfricae long_____ et lāt_____ est.
4. Nūlli mīlitēs fort_____ sunt quam Rōmānī: Rōmānī mīlitēs fort_____ sunt.
5. *Tiberius* praenōmen long_____ est quam cētera praenōmina: id praenōmen Latīnum long_____ est.
6. Verba *ire* et *dare* brev_____ sunt quam cētera verba Latīna: ea verba Latīna brev_____ sunt.
7. Merīdiē sōl alt_____ in caelō est quam ante et post merīdiem: merīdiē sōl alt_____ est in caelō.
8. Mēdus: "Nūlla fēmina tam fōrmōsa aut tam proba est quam Lydia: ea fēmina fōrmōs_____ ac prob_____ est!"

Exercitium 6

-ēs -ēs
-em -ēs
-ēī -ērum
-ēī -ēbus
-ē -ēbus

1. Di_____ est tempus ā māne ad vesperum.
2. Hōra sexta di_____ dīvidit in duās aequās partēs.
3. Vesper est finis di_____ .
4. Di_____ primō mēnsis Septembris nōmen est kalendae Septembrēs.
5. Di_____ quīntō decimō post lūnam novam lūna plēna est.
6. Aestāte di_____ longiōrēs sunt quam noctēs.
7. Annus CCCLXV di_____ habet; numerus di_____ magnus est.
8. Primīs mēnsium di_____ nōmina sunt *kalendae Iānuāriae, Februāriae, Mārtiae, Aprilēs, cētera.*
9. Mēnsēs incipiunt ab iis di_____ quī *kalendae* dicuntur.

Exercitium 7

aequinoctium
aestās
atque
autumnus
calidus
clārus
exiguus
fōrma
frīgidus
glaciēs

1. Nōn sōl, sed _____ et _____ lūcent nocte.
2. _____ lūnae ā sōle venit; itaque lūna nōn tam _____ est quam sōl.
3. Sōl terram et lūnam lūce suā _____ .
4. Nōn _____ lūna lūce sōlis illūstrātur; ea pars lūnae quae nōn illūstrātur _____ est.
5. Cum lūna nova est, _____ [= parva] pars eius vidētur.
6. Lūna dīmidia _____ habet litterae D.
7. Diēs mēnsis I dīcitur _____ , V aut VII _____ , XIII aut XV _____ .
8. A. d. VIII kal. Apr. et a. d. VIII kal. Oct. _____ dīcuntur, nam iis diēbus nox aequa est _____ diēs.

9. Tempora annī sunt vēr, _____, autumnus, _____.
10. _____ ā Mārtiō, _____ ā Septembrī _____ [= initium facit].
11. Aestās nōn tempus _____, sed tempus _____ est.
12. Eō tempore multī Rōmānī _____ [: Rōmam] relinquunt.
13. Hieme nōn solum _____, sed etiam _____ dē nūbibus cadit.
14. Hieme _____ Germāniae glaciē _____.
15. Germānī puerī super _____ lacuum lūdunt.

hiems
idūs
illūstrāre
imber
incipere
kalendae
lacus

Exercitium 8

1. Unde venit lūx lūnae? ...
2. Num tōta lūna sōle illūstratur? ...
3. Quis dicitur diēs tertius decimus mēnsis Aprilis? ...
4. Quō mēse longissimī sunt diēs? ...
5. Quae sunt quattuor tempora annī? ...
6. Ā quō mēse incipit annus? ...
7. Quod annī tempus incipit ā mēse Decembrī? ...
8. Quī mēnsis annī frigidissimus est? ...
9. Cūr multī hominēs urbem relinquunt aestāte? ...
10. Quandō folia dē arboribus cadunt? ...
11. Quandō arborēs novīs foliīs ōrnantur? ...
12. Quī diēs annī brevissimus est? ...

lūna
lūx
nix
nōnae
obscurus
operīre
stēlla
tōtus
urbs
vēr

*Lēctiō tertia (versūs 102–149)**Lēctiō III***Exercitium 9**

1. Antiquīs temporibus Mārtius mēnsis prīmus _____.
2. September, quī nunc mēnsis nōnus _____, tunc mēnsis septimus _____.
3. Tunc Rōma urbs nōn tam pulchra _____ quam nunc _____.
4. Tunc Rōmānī pauciōres _____ quam nunc _____.
5. Ante tempus Caesaris mēnsī septimō nōmen _____ Quīntilis.

(nunc) est sunt
(tunc) erat erant

Exercitium 10

1. Aestāt _____ diēs longiōrēs sunt quam hiem _____.
2. Mēns _____ Mārti _____ et mēns _____ Septembr _____ diēs aequī sunt ac noctēs.
3. Hōr _____ sext _____ vel merīdi _____ sōl altissimus est.
4. Quandō lūcet lūna? Lūna noct _____ lūcet.
5. Di _____ octāv _____ post lūnam novam lūna dīmidia est.
6. Vēr _____ arborēs novīs foliīs ōrnantur.
7. E _____ tempor _____ avēs nīdōs faciunt.

*ablātivus temporis***Exercitium 11**

1. Estne Quīntus in cubiculō suō? ...
2. Estne obscurum cubiculum Quīntī? ...
3. Cūr Aemilia fenestram claudit? ...
4. Cūr Quīntus hōrās longās esse putat? ...
5. Quod tempus est annī? ...
6. Ā quō nōminātur mēnsis Iūlius? ...
7. Quod nōmen eī mēnsī erat ante tempus Caesaris? ...
8. Num Iūlius vel Quīntilis mēnsis quīntus est? ...
9. Cūr Quīntus dormīre nōn potest? ...
10. Ubi sōl lūcet cum nox est in Italiā? ...
11. Quandō hominēs dormiunt? ...
12. Quae urbs est caput imperiī Rōmānī? ...

Lēctiō grammatica

dēclīnātiō v

(gen. sing. -ēī)

	gen. sing.	plūr.
nōm.	-ēs	-ēs
acc.	-em	-ēs
gen.	-ēī	-ērum
dat.	-ēī	-ēbus
abl.	-ē	-ēbus

positīvus (pos.)
comparātīvus (comp.)
superlātīvus (sup.)pos. -us -a -um / -is -e
comp. -ior -ius
sup. -issim|us -a -um

Cap. XIV

Lēctiō I

uter utra utrum?

A-ne an B?

alter -era -erum:

aut A aut B

uter- utra- utrum-que:

et A et B

neuter -tra -trum:

nec A nec B

Lēctiō grammatica (versūs 150–176)

Exercitium 12

Dēclīnātiō quīnta

Exemplum: *di|ēs*, gen. sing. -ēī, m.

	Sing.	Plūr.
1. Nōm.	<i>di</i> _____	<i>di</i> _____
2. Acc.	<i>di</i> _____	<i>di</i> _____
3. Gen.	<i>di</i> _____	<i>di</i> _____
4. Dat.	<i>di</i> _____	<i>di</i> _____
5. Abl.	<i>di</i> _____	<i>di</i> _____
6.	<i>Diē</i> est _____ singulāris.	
7.	<i>Diēbus</i> _____ aut _____ plūrālis est.	
8.	<i>Diēī</i> est _____ aut _____ singulāris.	
9.	<i>Diem</i> _____ est.	
10.	<i>Diērum</i> _____ est.	
11.	<i>Diēs</i> est _____ singulāris aut _____ aut _____ plūrālis.	

Exercitium 13

Exempla: *Februārius mēnsis brevis est, brevior quam ceteri mēnsēs: Februārius mēnsis annī brevissimus est.*1. *Brev|is -e* positīvus est; *brevior -ius* _____ est; *brevissim|us -a -um* est _____.

	Masc.	Fēm.	Neutr.
2. Pos.	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____
3. Comp.	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____
4. Sup.	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____
5. Pos.	<i>brev</i> _____	<i>brev</i> _____	<i>brev</i> _____
6. Comp.	<i>brev</i> _____	<i>brev</i> _____	<i>brev</i> _____
7. Sup.	<i>brev</i> _____	<i>brev</i> _____	<i>brev</i> _____

CAPITVLVM QVARTVM DECIMVM

Lēctiō prīma (versūs 1–32)

Exercitium 1

Exempla:

Uter servus, Dāvusne an Mēdus?Uterque servus: et Dāvus et Mēdus.Alter servus: aut Dāvus aut Mēdus.Neuter servus: nec Dāvus nec Mēdus.

1. Duo puerī in hortum eunt, _____ puer ambulat, _____ currit.
2. _____ ē duōbus puerīs currit? Quīntus currit. _____ ambulat? Mārcus ambulat.
3. Iūlius: "Curre, Mārce!" Iam _____ puer currit, et Mārcus et Quīntus; _____ puer ambulat, nec Mārcus nec Quīntus.
4. Aemilia et Lȳdia sunt duae fēminae: _____ fēmina Rōmāna est, _____ Graeca.
5. _____ ē duābus fēminīs est Graeca? Lȳdia est Graeca.
6. _____ fēmina pulchra est, et Aemilia et Lȳdia; _____ fēmina foeda est, nec Aemilia nec Lȳdia.

7. Nilus et Rhēnus sunt duo flūmina: _____ flūmen in Āfricā est, _____ in Eurōpā.
8. _____ ē duōbus flūminibus in Āfricā est, Nilusne an Rhēnus? Nilus in Āfricā est.
9. _____ flūmen magnum est, et Nilus et Rhēnus; _____ flūmen parvum est, nec Nilus nec Rhēnus.

Exercitium 2

1. Uterque puer in lectō _____ [= iacet].
2. Uter puer dormit, Mārcusne _____ Quīntus?
3. Mārcus dormit, sed Quīntus _____ .
4. Mārcus nōn aegrōtat, sed _____ .
5. Āēr frīgīdus per fenestram _____ intrat.
6. Fenestra Quīntī nōn aperta, sed _____ est.
7. Puer vigilāns _____ canere audit: "Cucurrū!"
8. Dāvus: " _____ pēs tuus sē habet _____ [= hōc diē]?"
9. Quīntus: "Pēs male sē _____ . Dā _____ aquam, Dāve!" Dāvus eī aquam dat.

Exercitium 3

1. Cūr Mārcus quiētus in lectō suō cubat? ...
2. Cūr alter puer vigilat nec dormire potest? ...
3. Uter ē duōbus puerīs aegrōtat? ...
4. Pēsne solum dolet Quīntō? ...
5. Suntne magna cubacula puerōrum? ...
6. Uter puer fenestrā apertā dormit? ...
7. Quid per fenestram apertam intrat? ...
8. Cūr fenestra Quīntī clausa est? ...
9. Quid audit Quīntus? ...
10. Cūr Mārcus gallum nōn audit? ...
11. Quid gallus canēns salūtat? ...
12. Quem vocat Quīntus? ...
13. Quōmodo sē habet pēs Quīntī hodiē? ...
14. Cūr Quīntus noctem longam esse putat? ...
15. Quid Dāvus puerō aegrō dat? ...

Lēctiō secunda (versūs 33–74)**Exercitium 4***Exempla:*

Servus ambulāns = servus quī ambulat; servī ambulantēs = servī quī ambulant.

Membrum dolēns = membrum quod dolet; membra dolentia = membra quae dolent.

Puella canēns = puella quae canit; puellae canentēs = puellae quae canunt.

Puer dormiēns = puer quī dormit; puerī dormientēs = puerī quī dormiunt.

1. Puella plōr _____ [= quae plōrat]; puellae plōr _____ [= quae plōrant].
2. Puer rīd _____ [= quī rīdet]; puerī rīd _____ [= quī rīdent].
3. Cor palpit _____ [= quod palpitat]; corda palpit _____ [= quae palpitant].
4. Equus curr _____ [= quī currit]; equī curr _____ [= quī currunt].
5. Pāstor dorm _____ [= quī dormit]; pāstōrēs dorm _____ [= quī dormiunt].
6. Ovis err _____ [= quae errat]; ovēs err _____ [= quae errant].
7. Canis lātr _____ [= quī lātrat]; canēs lātr _____ [= quī lātrant].

an
 apertus
 clausus
 cubāre
 gallus
 habēre, sē h.
 hodiē
 mihi
 quōmodo
 valēre
 vigilāre

Lēctiō II

[1] -āns -antēs
 -antia
 [2] -ēns -entēs
 -entia
 [3] -ēns -entēs
 -entia
 [4] -iēns -ientēs
 -ientia

adhūc
 afferre
 deinde
 excitāre
 frīgēre
 induere
 inquit
 lavāre
 māne
 mergere
 nūdus
 poscere
 primum
 pūrus
 solēre
 sordidus
 surgere
 tibi
 toga
 tunica
 vestimenta
 vestire

8. Animal vol_____ [= quod volat]; animālia vol_____ [= quae volant].
 9. Stēlla lūc_____ [= quae lūcet]; stēllae lūc_____ [= quae lūcent].

Exercitium 5

1. Iam hōra p̄rīma est, sed Mārcus _____ dormit.
2. Servus clāmāns puerum dormientem _____ .
3. Mārcus ē lectō _____ ac servum aquam _____ iubet.
4. Servus eī aquam _____ et Mārcus manūs _____ .
5. Iam manūs eius nōn _____ , sed _____ sunt.
6. Mārcus p̄rīmum manūs, _____ faciem lavat.
7. Dāvus eum caput tōtum in aquam _____ iubet.
8. _____ [= hōrā p̄rīmā] puer manūs et faciem aquā frīgīdā lavat.
9. Quīntus, quī ante Mārcum surgere _____ , hodiē nōn surgit, quod pēs et caput eī dolet.
10. "Mihi quoque caput dolet" _____ Mārcus, et Dāvus " _____ caput nōn dolet!" inquit.
11. Mārcus _____ , quia āēr frīgīdus est et corpus eius _____ est.
12. Tunica et toga sunt _____ Mārcī.
13. Mārcus vestimenta sua ā servō _____ : "Dā mihi _____ et _____ , Dāve! _____ mē!"
14. Mārcus _____ tunicam, deinde togam _____ .

Exercitium 6

1. Quō it Dāvus Quīntum relinquēns? ...
2. Vigilatne Mārcus? ...
3. Quōmodo Dāvus puerum excitat? ...
4. Quid Mārcus Dāvum afferre iubet? ...
5. Estne calida aqua quam Dāvus affert? ...
6. Quid Mārcus p̄rīmum lavat? ...
7. Tōtumne corpus lavat Mārcus? ...
8. Estne frīgīda aqua quā Rōmānī post merīdiem lavantur? ...
9. Cūr nōn surgit Quīntus? ...
10. Doletne caput Mārcō? ...
11. Cūr Mārcus frīget? ...
12. Quid Mārcus ā Dāvō poscit? ...
13. Quae sunt vestimenta Mārcī? ...
14. Num Dāvus Mārcum vestit? ...

Lēctiō tertiā (versūs 75–132)

Exercitium 7

1. Ancilla can_____ et rīd_____ ā puellā dormi_____ nōn auditur.
2. Puella dormi_____ ancillam can_____ et rīd_____ nōn audit, sed servum clām_____ audit.
3. Servus clām_____ puellam dormi_____ excitat.
4. Puella dormi_____ nōn ab ancillā can_____ et rīd_____ , sed ā servō clām_____ excitātur.
5. Puella vōcem ancillae can_____ et rīd_____ nōn audit, sed vōcem servī clām_____ audit.
6. Ancillae can_____ et rīd_____ ā puellis dormi_____ nōn audiuntur.
7. Puellae dormi_____ ancillās can_____ et rīd_____ nōn audiunt, sed servōs clām_____ audiunt.

Lēctiō III

-āns   -antēs
 -antem
 -antis   -antium
 -antī   -antibus
 -ante/-antī
 -āns   -antia
 -ēns   -entēs
 -entem
 -entis   -entium
 -entī   -entibus
 -ente/-entī
 -ēns   -entia

8. Servi clām _____ puellās dormi _____ excitant.
9. Puellae dormi _____ nōn ab ancillis can _____ et rīd _____ , sed ā servis clām _____ excitantur.
10. Puellae vōcēs ancillārum can _____ et rīd _____ nōn audiunt, sed vōcēs servōrum clām _____ audiunt.
11. Dāvus nōn puerō val _____ , sed puerō aegrōt _____ aquam dat.
12. Servus dominō imper _____ pāret. Servi dominīs imper _____ pārent.
13. Quīntus nec crūs dol _____ , nec brachium dol _____ movet.
14. Puer aegrōt _____ membra dol _____ nōn movet.
15. Avēs animālia vol _____ sunt; ovis nōn est animal vol _____ .

Exercitium 8

1. Virī Rōmānī togam _____ .
2. Mīles gladium gerit manū _____ , scūtum manū _____ .
3. Vir _____ [= togam gerēns] militāre nōn potest.
4. Mārcus, cui pedēs frīgēt, _____ induit.
5. Dāvus puerum _____ cum venīre iubet: "Venī mē _____ !"
6. In ātriō _____ liberōs suōs expectant.
7. Quīntus, quī _____ ēsse solet, hodiē _____ ēsse potest.
8. Dāvus Mārcō librum et _____ et _____ et rēgulam affert.
9. Iūlius: "Hodiē Mēdus _____ cum ire nōn potest, Mārce."
10. Mēdus librum et tabulam et cēterās _____ Mārcī ferre solet.
11. Mārcus ipse nihil ferre solet _____ mālum.
12. Filius discēdēs " _____ , pater!" inquit.

Exercitium 9

1. Sine pecūniā nūlla r _____ [= nihil] emī potest.
2. Mēdus Lȳdiae r _____ pulchram emit.
3. Pretium eius r _____ est centum sēstertīi.
4. Eī r _____ nōmen est 'ānulus gemmātus'.
5. Eā r _____ ōrnātur digitus.
6. In tabernīs Rōmānīs multae r _____ emī possunt.
7. Quī magnam pecūniā habet multās r _____ emere potest.
8. Magnus est numerus eārum r _____ quae Rōmae emī possunt.
9. Villa Iūliī multīs r _____ pulchris ōrnātur.

Exercitium 10

1. Quid est toga? ...
2. Utrum brachium virō togātō nūdum est? ...
3. Cūr mīles Rōmānus togam nōn gerit? ...
4. Quid mīles manū sinistrā gerit? ...
5. Cūr Mārcus calceōs poscit? ...
6. Quō eunt Dāvus et Mārcus? ...
7. Quī sunt in ātriō? ...
8. Quid est ante parentēs? ...
9. Quō it Aemilia? ...
10. Quid māter filiō aegrōtantī dat? ...
11. Quid pater dat filiō valentī? ...
12. Quās rēs Mārcus sēcum fert? ...
13. Quis cum puerīs ire solet? ...
14. Quid dicit puer discēdēs? ...
15. Quid pater respondet? ...

calceus
dexter
gerere
mēcum
multum
nihil
parentēs
praeter
rēs
sēcum
sinister
stilus
tabula
tēcum
togātus
valē

rēs rēs
rem rēs
reī rērum
reī rēbus
rē rēbus

Lēctiō grammatica

participium (part.)

[1] -ā|ns -a|nt|is

[2] -ē|ns e|nt|is

[3] -ēns -ent|is

(-i|ēns -i|ent|is)

[4] -i|ēns -i|ent|is

masc./fēm.

sing. plūr.

nōm. -ns -nt|ēs

acc. -nt|em -nt|ēs

gen. -nt|is -nt|ium

dat. -nt|ī -nt|ibus

abl. -nt|e|ī -nt|ibus

neutr.

nōm. -ns -nt|ia

acc. -ns -nt|ia

gen. -nt|is -nt|ium

dat. -nt|ī -nt|ibus

abl. -nt|e|ī -nt|ibus

Cap. XV

Lēctiō I

ego sum habeō

tū es habēs

is/ea est habe|t

Lēctiō grammatica (versūs 133–150)

Exercitium 11

1. *Vocā|re* infīnītīvus est. *Vocā|ns* est _____ .
2. *Vidē|ns*, *pōn|ēns*, *audi|ēns* _____ sunt.
3. Infīnītīvus *volāre*, participium *vol*_____ .
4. Infīnītīvus *sedere*, participium *sed*_____ .
5. Participium *dūcēns*, infīnītīvus *dūc*_____ .
6. Participium *veniēns*, infīnītīvus *ven*_____ .
7. Participium *faciēns*, infīnītīvus *fac*_____ ; item participium *capiēns*, *iaciēns*, *fugiēns*, *pariēns*, *accipiēns*, *aspiciēns*, infīnītīvus *cap*_____ , *iac*_____ , *fug*_____ , *par*_____ , *accip*_____ , *aspic*_____ .

Singularis

Plūrālis

Masc./Fēm.

Neutr.

Masc./Fēm.

Neutr.

8. Nōm. *volāns* *vol*_____ *vol*_____ *vol*_____ *vol*_____9. Acc. *vol*_____ *vol*_____ *vol*_____ *vol*_____10. Gen. *vol*_____ *vol*_____ *vol*_____ *vol*_____11. Dat. *vol*_____ *vol*_____ *vol*_____ *vol*_____12. Abl. *vol*_____/____ *vol*_____/____ *vol*_____ *vol*_____13. Nōm. *canēns* *can*_____ *can*_____ *can*_____14. Acc. *can*_____ *can*_____ *can*_____ *can*_____15. Gen. *can*_____ *can*_____ *can*_____ *can*_____16. Dat. *can*_____ *can*_____ *can*_____ *can*_____17. Abl. *can*_____/____ *can*_____/____ *can*_____ *can*_____

18. Masculinum et fēminīnum: *volāns*, *canēns* est _____ singularis, *volantem*, *canentem* _____ , *volantēs*, *canentēs* _____ aut _____ plūrālis.

19. Neutrum: *volāns*, *canēns* _____ aut _____ singularis est, *volantia*, *canentia* _____ aut _____ plūrālis.

20. *Volante*, *canente* _____ est.21. *Volantī* _____ aut _____ singularis est, *volantibus* _____ aut _____ .22. *Volantis*, *canentis* est _____ , *volantium*, *canentium* _____ plūrālis.

CAPITVLVM QVINTVM DECIMVM

Lēctiō prīma (versūs 1–40)

Exercitium 1

1. Dēlia: "Ego laeta _____. Nōnne tū laeta _____ , Syra?"
2. Syra: "_____ laeta nōn _____. Cūr tū laeta _____ , Dēlia?"
3. Dēlia: "Laeta _____ , quia Lēander mē amat: _____ amīcus meus _____ ; _____ amīca eius _____ ."
4. Dēlia amīcum habe _____ , itaque _____ laeta _____ .
5. Dēlia: "Nōnne tū amīcum habē _____ , Syra?"
6. Syra: "Ego amīcum nōn habe _____ ."
7. Dēlia: "Cūr amīcum nōn habē _____ ?"
8. Syra: "Amīcum nōn habe _____ , quia fōrmōsa nōn _____. _____ amīcum habē _____ , quia fēmina fōrmōsa _____ ."

Exercitium 2

1. Diodōrus _____ Mārcī est; Mārcus _____ Diodōrī est.
2. Diodōrus puerōs _____ verberat; eō modō magister discipulōs improbōs _____ solet.
3. Diodōrus enim magister _____ est.
4. Sextus primus ad _____ advenit.
5. Magister intrāns discipulum salūtat eumque _____ iubet: "Salvē, Sexte! _____!"
6. _____ [= deinde] Sextus in _____ suā cōnsīdit.
7. Discipulus _____ [= tacēns] ante magistrum sedet.
8. Sextus iam adest, _____ [= sed] ceterī discipulī _____ adsunt.
9. Magister irātus _____: "Ō, discipulōs improbōs...!"
10. Titus _____ [= ōstium] pulsat _____ lūdum intrat.
11. Titus nōn _____ intrat, sed primum iānuam pulsat.

Exercitium 3

1. Quō it Mārcus? ...
2. Quis est Diodōrus? ...
3. Cūr Mārcus magistrum suum metuit? ...
4. Quōmodo magister discipulōs improbōs pūnit? ...
5. Cui discipulī pārent? ...
6. Quis discipulus primus ad lūdum advenit? ...
7. Quid facit Sextus cum magister intrat? ...
8. Cūr irātus est magister? ...
9. Estne Sextus discipulus improbus? ...
10. Quid facit Titus antequam lūdum intrat? ...
11. Quid magister eum facere iubet? ...
12. Cūr Titus librum suum nōn habet? ...
13. Tūne magister/magistra an discipulus/discipula es? ..

Lēctiō secunda (versūs 41–95)**Exercitium 4**

1. Lēander saccum port _____ ; item Syrus saccum port _____ .
2. Dāvus et Ursus lectīcam cum dominō port _____ .
3. Lēander: "Saccus quem tū port _____ , Syre, levior est quam is quem ego port _____ ."
4. Dāvus: "Saccī quōs vōs port _____ , Syre et Lēander, leviōrēs sunt quam lectīca quam nōs port _____ ."
5. Iūlia can _____ . Puerī nōn can _____ , sed rīd _____ , quod Iūliam canere aud _____ , nam puerī eam male canere put _____ .
6. Iūlia: "Cūr vōs rīd _____ , puerī, cum mē canere aud _____ ? Nōnne mē bene canere put _____ ?"
7. Mārcus: "Nōs rīd _____ cum tē canere aud _____ , Iūlia, quia tē male canere put _____ !"
8. Quīntus: "Ego nōn rīd _____ cum tē canere aud _____ ."
9. Iūlia: "Aud _____ ne, Mārce? Quīntus nōn rīd _____ cum mē canere aud _____ . Cūr tū nōn rīd _____ , Quīnte? Tūne mē bene canere put _____ ?"
10. Quīntus: "Ego put _____ tē vōcem satis pulchram habēre. Nōn male can _____ , ut parva puella."
11. Iūlia: "Ego bene can _____ , at vōs male can _____ !"
12. Quīntus: "Nōn male can _____ , ut magnī puerī!"

antequam
at
cōnsidere
discipulus
exclāmāre
iānuā
lūdus
magister
nōndum
pūnīre
sella
sevērus
statim
tacitus
tum
virga

Lēctiō II

- [1] -ō -āmus
-ās -ātis
-at -ant
- [2] -eō -ēmus
-ēs -ētis
-et -ent
- [3] -ō -īmus
-is -itis
-it -unt
- [4] -iō -īmus
-īs -ītis
-it -iunt

convenire
 desinere
 domi
 inferior
 nisi
 nos
 posterior
 quid
 quod
 reddere
 redire
 se
 si
 tergum
 verum
 vos

Exercitium 5

1. Mārcus (ad Sextum et Titum): “ _____ magistrum nōn salūtātis...”
2. Sextus et Titus: “Id _____ nōn est: _____ magistrum salūtāmus.”
3. Magister: “Vērum dicitis. _____ Mārcus dicit vērum nōn est.”
4. Magister irātus _____ Mārci verberat.
5. Tergum est pars corporis _____ .
6. Mārcus nōn lacrimat, neque enim lacrimāre puerō Rōmānō _____ .
7. Magister eum verberāre _____ , atque puer ad sellam suam _____ .
8. _____ [= cūr] Mārcus nōn cōnsīdit? Nōn cōnsīdit, quia pars tergī _____ eī dolet.
9. Quīntus nōn in ludō, sed _____ est.
10. Mārcus: “Quīntus dicit ‘ _____ aegrum esse’.”
11. Magister: “ _____ frāter tuus aeger est, in lūdum ire nōn potest.”
12. Magister Mārcum Titō tabulam _____ iubet.
13. Magister: “Necesse est tē pūnīre, _____ tabulam nunc reddis Titō!”

Exercitium 6

1. Quis discipulus postrēmus advenit? ...
2. Mārcusne magistrum salūtāt? ...
3. Cūr magister Mārcum verberat? ...
4. Cūr Mārcus nōn lacrimat? ...
5. Quō magister puerum redire iubet? ...
6. Cūr Mārcus nōn cōnsīdit? ...
7. Quid est tergum? ...
8. Ubi est frāter Mārci? ...
9. Cūr Quīntus in lūdum ire nōn potest? ...
10. Quid magister puerōs iubet? ...
11. Cūr Mārcus librum Titī habet? ...
12. Cūr Titus nōn potest mālum reddere Mārcō? ...

Lēctiō III

ego nōs
 tū vōs
 is iī

sum sumus
 es estis
 est sunt

possum possumus
 potes potestis
 potest possunt

*Lēctiō tertiā (versūs 96–128)***Exercitium 7**

1. Dāvus et Ursus, quī dominum vehunt, iam fessī _____ .
2. Syrus et Lēander saccōs vehunt; _____ nōndum fessī _____ .
3. Dāvus: “Nōs fessī _____ . Nōnne vōs fessī _____ , Syre et Lēander?”
4. Syrus: “ _____ fessī nōn _____ . Cūr _____ fessī _____ , Dāve et Urse?”
5. Ursus: “Nōs fessī _____ , quia dominus gravis _____ .”
6. Dāvus: “St! Dominus dormit; _____ quoque fessus _____ .”
7. Ursus: “ _____ quī vehitur fessus esse nōn pot _____ .”
8. Servī, quī dominum portāre iam nōn pos _____ , lecticam in viā pōnunt. Dominus excitātur.
9. Iūlius: “Cūr hīc consistimus? Ubi _____ ?”
10. Dāvus: “In monte _____ . Iam tē portāre nōn pos _____ , domine.”
11. Iūlius: “Quid mē portāre nōn pot _____ ?”
12. Dāvus: “Tē portāre nōn pos _____ , quia nimis gravis _____ .”
13. Iūlius: “Ego gravis nōn _____ , nec lectīca gravis _____ .”
14. Ursus: “Sine tē lectīca gravis nōn _____ . Tūne apud lectīcam ambulāre pot _____ ?”
15. Iūlius: “Fessus _____ : ambulāre nōn pos _____ .”
16. Dāvus: “ _____ nōn tam fessus _____ quam nōs _____ .”
17. Iūlius: “Vērum dīcis: ego nōn tam fessus _____ quam vōs _____ , sed _____ dominus _____ , _____ servī _____ !”

Exercitium 8

1. Magister librum aperit ac _____ incipit.
2. Dum magister recitat, _____ discipulī dormiunt [= nūllus discipulus vigilat].
3. Discipulī tam bene dormiunt quam domī in _____ [= parvīs lectīs].
4. Ergō posteriōrem librī partem nōn audiunt, sed tantum _____ partem.
5. Magister eōs verberat. Discipulī: "Cūr _____ verberās?"
6. Magister: "_____ verberō, quod aliō modō _____ excitāre nōn possum."
7. In lūdō dormīre nōn _____ .

lectulus
licēre
nōs (acc)
omnēs
prior
recitāre
vōs (acc)

Exercitium 9

1. Quid facit magister antequam recitāre incipit? ...
2. Tōtumne librum audiunt discipulī? ...
3. Cūr nōn audiunt posteriōrem librī partem? ...
4. Cūr magister recitāre dēsinit? ...
5. Quōmodo magister discipulōs excitat? ...
6. Quid Mārcus dicit magistrō irātō? ...
7. Quōmodo magister discipulōs pūnit? ...
8. Cūr discipulī nōn cōnsīdunt? ...
9. Cūr magister eōs ante sellās stāre iubet? ...
10. Quid recitat magister sedēns? ...
11. Num in lūdō dormīre licet? ...
12. Quid est lectulus? ...
13. Tūne stāns dormīre potes? ...
14. Ubi vōs dormīre solētis, discipulī? ...

*Lēctiō grammatica (versūs 129–170)**Lēctiō grammatica***Exercitium 10**

1. Voc|ō, vocā|mus _____ prīma est.
2. Vocā|s, vocā|tis _____ est.
3. Voca|t, voca|nt _____ est.
4. Voc|ō persōna _____ singulāris est; vocā|mus est _____ plūrālis.
5. Vocā|s _____ secunda _____ est; vocā|tis est _____ .
6. Voca|t persōna _____ est; voca|nt est _____ .

persōna (pers.)

	sing.	plūr
pers. 1	-ō	-mus
pers. 2	-s	-tis
pers. 3	-t	-nt
[1]	1 -ō	-ā mus
	2 -ā s	-ā tis
	3 -a t	-a nt
[2]	1 -e ō	-ē mus
	2 -ē s	-ē tis
	3 -e t	-e nt
[3]	1 -(i)ō	-imus
	2 -is	-itis
	3 -it	-(i)unt
[4]	1 -i ō	-ī mus
	2 -ī s	-ī tis
	3 -i t	-ī unt

	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
7. Pers. 1	am__	am__	vid__	vid__	aud__	aud__
8. Pers. 2	am__	am__	vid__	vid__	aud__	aud__
9. Pers. 3	am__	am__	vid__	vid__	aud__	aud__
10. Pers. 1	dūc__	dūc__	fac__	fac__	s__	s__
11. Pers. 2	dūc__	dūc__	fac__	fac__	es	es__
12. Pers. 3	dūc__	dūc__	fac__	fac__	es__	s__

Cap. XVI

Lēctiō I

appellāre
ēgredi
flāre
flūctus
implēre
īnferus
īnfluere
interesse
locus
maritimus
mergere
merx
nauta
nāvigāre
nāvis
opperīri
ōra
paulum
portus
secundus
situs
sive
superus
tempestās
tranquillus
turbāre
turbidus
vēlum
ventus

ablātīvus absolūtus

I: cum adiectivō

CAPITVLVM SEXTVM DECIMVM

Lēctiō p̄ima (versūs 1–40)

Exercitium 1

1. Italia inter duo maria _____ .
2. Id mare quod suprā Italiam _____ est 'mare _____' _____
[= vel] 'mare Hadriaticum' _____ [= nōminātur].
3. Īnfra Italiam situm est mare _____ sive Tūscum.
4. In Tiberī flūmine nōn multum, sed _____ aquae est.
5. Itaque magnae _____ Rōmam adire nōn possunt.
6. Ōstia est oppidum _____ quod magnum _____ habet.
7. In _____ maritimā multī sunt portūs.
8. Ōs flūminis est _____ quō flūmen in mare _____ .
9. Rēs quās mercātōrēs emunt ac vēndunt _____ dīcuntur.
10. Cum nūllus _____ flat, mare _____ est.
11. Cum magnus ventus _____ , mare _____ est.
12. _____ est magnus ventus.
13. Tempestās mare _____ atque altōs _____ facit, quī nāvem aquā
_____ possunt.
14. Nāvis quae aquā implētur in mare _____ cum nautis.
15. Itaque _____ tempestātēs metuunt nec marī turbidō _____
volunt.
16. Is quī nāvigāre vult ventum secundum _____ [= exspectat].
17. Ventus _____ est ventus quī ā tergō flat.
18. Ventō secundō nāvēs ē portū _____ [= exeunt].
19. _____ nāvium ventō implentur.

Exercitium 2

1. Inter quae maria sita est Italia? ...
2. Cūr magnae nāvēs Rōmam adire nōn possunt? ...
3. Ubi sita est Ōstia? ...
4. Quid dicitur locus quō flūmen in mare īnfluit? ...
5. In quod mare Tiberis īnfluit? ...
6. Ubi sita sunt oppida Brundisium, Puteoli, Genua? ...
7. Quid est portus? ...
8. Quōmodo mercēs ex Āfricā in Italiam vehuntur? ...
9. Num mercēs tantum vehuntur nāvibus? ...
10. Quid facit is quī nāvigāre vult? ...
11. Quandō tranquillum est mare? ...
12. Quid est tempestās? ...
13. Cūr nautae tempestātēs metuunt? ...
14. Quid nautae in portū opperiantur? ...

Exercitium 3

1. Vent_____ secund_____ nāvēs ē portū ēgrediuntur.
2. Nāvēs plēn_____ vēl_____ per mare vehuntur.
3. Nautae neque mar_____ tranquill_____ neque mar_____ turbid_____ nāvigāre volunt.
4. Mārcus fenestr_____ apert_____ dormit, Quīntus fenestr_____ claus_____ cubat.
5. Puer ocul_____ claus_____ in lectō cubat.
6. Mārcus surgit ac ped_____ nūd_____ ante lectum stat.
7. Mārcus manūs lavat atque man_____ pūrīs ē cubiculō exit.
8. Quīnt_____ aegr_____ trēs tantum discipulī adsunt.

9. Patr_____ vīv_____ filius pecūniōsus nōn est.
 10. Lūn_____ plēn_____ nox obscūra nōn est.

Lēctiō secunda (versūs 41–95)

Exercitium 4

Exempla: verēri = timēre

verētur = timet, verentur = timent

verēns = timēns

1. In portū necesse est ventum opper_____ .
2. Nautae ventum secundum opper_____ .
3. Mēdus, quī dominum sevērū ver_____, ex Italiā in Graeciam proficisc_____ vult.
4. Ventō secundō nāvis ē portū ēgred_____ .
5. Sōl or_____ ; Mēdus et Lȳdia sōlem or_____ intu_____ .
6. Mēdus laet_____ quia cum amīcā suā proficisc_____ .
7. Lȳdia Rōmā proficisc_____ laet_____ nōn potest; dē oculis eius lacrimae lāb_____ .
8. Mēdus amīcam suam trīstem complect_____ atque cōnsōl_____ .
9. Quīntus oculis clausīs cultrum medicī opper_____ .
10. Parentēs filium vīvere laet_____ .
11. Ovēs pāstōrem suum sequ_____ ; canis ovēs sequ_____ .
12. Omnēs nautae Neptūnum, deum maris, ver_____ .
13. Oculī hūmānī sōlem intu_____ nōn possunt.

Exercitium 5

Exemplum: Iūlius nummōs suōs numerat Aemiliā spectante
 (= dum Aemilia spectat).

1. Sōl_____ orient_____ nāvis proficiscitur mult_____ homin_____ spectant_____ .
2. Magistr_____ recitant_____ discipulī dormiunt.
3. Mārcus rīdet plōrant_____ sorōr_____ !
4. Sōl_____ lūcent_____ pāstor umbram petit.
5. Pāstor_____ dormient_____ ovis abit, sed pāstor lātrant_____ can_____ excitātur.
6. Cēter_____ tacent_____ et audient_____ medicus Quīntum oculōs claudere iubet.
7. Gall_____ canent_____ excitātur puer.

Exercitium 6

1. _____ est pars nāvis posterior.
2. Illīc sedet _____ , is est nauta quī nāvem _____ .
3. _____ est ea pars caelī unde sōl hōrā primā _____ .
4. _____ est ea caelī pars quō sōl hōrā duodecimā _____ .
5. Oriēns et occidēns partēs caelī _____ sunt.
6. Ea caelī pars ubi sōl merīdiē stat appellātur _____ .
7. Pars contrāria dicitur _____ ā septem stēllis quae _____ in eā parte caelī stant.
8. Nautae ad occidentem nāvīgantī merīdiēs ā _____ est, ā _____ septentriōnēs, oriēns ā tergō.
9. Ventō secundō atque caelō _____ multae nāvēs _____ [= ūnō tempore] ē portū ēgrediuntur.
10. Mēdus et Lȳdia nāvem _____ et ex Italiā _____ .
11. Lȳdia Mēdum in puppim ascendentem _____ .

Lēctiō II

- [1] -ārī
 -ātur -antur
 -āns
- [2] -ērī
 -ētur -entur
 -ēns
- [3] -ī
 -itur -untur
 -ēns
- [4] -īrī
 -ītur -iuntur
 -iēns
 (orjtur)

ablātīvus absolūtus
II: cum participiō
 (-ntē -ntibus)

cernere
 complectī
 cōnscondere
 cōnsōlārī
 contrārius
 dextra
 gubernāre
 gubernātor
 intuērī
 lābī
 laetārī
 merīdiēs
 occidēns
 occidere
 oriēns
 orīrī

proficiscī
puppis
semper
septentriōnēs
sequī
serēnus
simul
sinistra
verērī

12. Lȳdia trīstis est, sed Mēdus _____ [= gaudet] nec iam dominum _____ .
 13. Mēdus faciem Lȳdiae _____ [= spectat]: dē oculīs eius lacrimae _____ .
 14. Mēdus amīcam suam _____ eamque multis verbīs _____ .
 15. Parvae rēs quae procul absunt oculīs _____ nōn possunt.

Exercitium 7

1. Ubi sedet gubernātor et quid agit? ...
2. Quid est puppis? ...
3. Quae sunt quattuor partēs caelī? ...
4. Quae dicitur ea caelī pars unde sōl oritur? ...
5. Pars contrāria quae est? ...
6. Unde Mēdus et Lydia nāvem cōnscendunt? ...
7. Quō proficiscuntur? ...
8. Cūr in Graeciam ire volunt? ...
9. Quid sēcum ferunt in nāve? ...
10. Quid Mēdus et Lydia ē nāve spectant? ...
11. Cūr hominēs in portū vix cernī possunt? ...
12. Num trīstis est Mēdus? ...
13. Cūr Lydia nōn laetātur? ...
14. Quōmodo Mēdus amīcam suam cōnsōlātur? ...
15. Quam in partem nāvīgant? ...

Lēctiō III

Lēctiō tertia (versūs 96–150)

multum		-ī
paulum		-ae
		-is

Exercitium 8

Exemplum: Puer aeger multum aquae bibit et paulum cibī ēst.

1. In Tiberī nōn multum, sed paulum aqua_____ est.
2. Iūlius multum pecūni_____ habet.
3. Ovēs multum herb_____ edunt.
4. Pāstor nōn paulum pān_____ sēcum fert.
5. In corde et in vēnīs multum sanguin_____ est.
6. Post paulum tempor_____ discipulī dormiunt.

Exercitium 9

1. Quīntus, quī mult_____ esse solet, hodiē paul_____ ēst.
2. Quīntus mult_____ crassior est quam Mārcus et paul_____ crassior quam Iūlia.
3. Nāvis proficiscitur; paul_____ post terra cernī nōn potest.
4. Nūbēs oriuntur, nec mult_____ post tempestās oritur.
5. Iam flūctūs mult_____ altiōrēs sunt quam paul_____ ante.
6. Nautae mult_____ aquae ē nāve hauriunt.
7. Nāvis paul_____ levior fit.
8. Dānuvius flūmen mult_____ longius est quam Tiberis et paul_____ longius quam Rhēnus.

multum	
paulum	
multō	-ior -ius
paulō	post
	ante

Exercitium 10

1. Dum gubernātor _____ [↔ tacet], Mēdus caelum spectat.
2. Ab occidente nūbēs oriuntur nōn albae, sed _____ .
3. Nauta deum Neptūnum _____ : “Ō Neptūne!”
4. Paulō post _____ caelum et mare illūstrat, et statim magnus _____ auditur.
5. Simul tempestās oritur; mare turbidum _____ [= esse incipit].

āter
cōnārī
fierī fit
fulgur
haurīre
iactāre

6. Nāvis flūctibus _____ ac _____ [= prope nōn] gubernāri potest.
7. Necesse est aquam _____ et mercēs iacere.
8. Gubernātor Neptūnum invocat _____ timōrem [= quia timet].
9. Lydia Chrīstum invocat: "Ō Chrīste! _____ nōs!"
10. Mēdus Lydiam lābentem sustinēre _____, nec _____ [= sed nōn] ipse stāre potest.
11. Lydia _____ [= rūsus] Chrīstum invocat: "Ō Chrīste! Iubē mare tranquillum _____!"

invocāre
iterum
loquī
propter
servāre
tonitrus
vērō
vix

Exercitium 11

1. Quid Mēdus in occidente videt? ...
2. Quid gubernātor opperitur? ...
3. Cūr Neptūnum invocant nautae? ...
4. Cūr nāvis gubernāri vix potest? ...
5. Quid nautae ē nāve hauriunt? ...
6. Cūr mercēs in mare iaciuntur? ...
7. Ubi est mercātor cuius mercēs iaciuntur? ...
8. Quem dominum Lydia invocat? ...
9. Quid tum agit Mēdus? ...
10. Cūr Mēdus loquī nōn potest? ...
11. Cūr nautae aquam haurire dēsunt? ...
12. Mergiturne nāvis? ...

Lēctiō grammatica (versūs 151–165)

Lēctiō grammatica

Exercitium 12

1. *Timē|re* verbum āctivum est; *timē|rī* verbum _____ est.
2. *Verē|rī* est verbum _____; *verē|rī* et *lāb|ī* verba _____ sunt.
3. Īnfīnītivus verbī dēpōnentis nōn in *-re* dēsinit, sed in *-rī/-ī* ut Īnfīnītivus verbī _____.
4. Īnfīnītivus: *cōn*____, *intu*____, *loqu*____, *opper*____.
5. Persōna tertia verbī dēpōnentis nōn in *-t, -nt* dēsinit, sed in *-tur, -ntur* ut persōna tertia verbī _____.
6. Persōna tertia: singularis: *cōn*____, *intu*____, *loqu*____, *opper*____; plūrālis: *cōn*____, *intu*____, *loqu*____, *opper*____.
7. Participium verbī dēpōnentis dēsinit in *-ns* ut participium verbī _____.
8. Participium: nōm. sing. *cōn*____, *intu*____, *loqu*____, *opper*____.

verbum dēpōnēns
verbum āctivum:
īnf. *-re*
pers.3 *-t -nt*
verbum passivum et
dēpōnēns:
īnf. *-rī -ī*
pers. 3 *-tur -ntur*
verbum āctivum et
dēpōnēns:
part. *-ns -ntis*

CAPITVLVM SEPTIMVM DECIMVM

Cap. XVII

Lēctiō prīma (versūs 1–41)

Lēctiō I

Exercitium 1

1. Quot sunt x et III? ...
2. Quot sunt x et IV? ...
3. Quot sunt x et v? ...
4. Quot sunt x et VI? ...
5. Quot sunt x et VII? ...
6. Quot sunt x et VIII? ...
7. Quot sunt x et IX? ...
8. Quot sunt xx et VIII? ...
9. Quot sunt xx et IX? ...
10. Quot sunt xx et x? ...

duodētrīgintā
duodēvīgintī
quattuordecim
quīndecim
sēdecim
septendecim
trēdecim
trīgintā
ūndētrīgintā
ūndēvīgintī

centēsimus
discere
docēre
doctus
indoctus
industrius
interpellāre
nescire
nōngentī
octingentī
piger
postrēmō
prāvē
prāvus
prūdēns
quadrāgintā
quadringentī
quīngentī
quīnquāgintā
quisque quemque
rēctē
rēctus
respōsum
scire

sescentī
septingentī
septuāgintā
tollere
tot
ūsque

Lēctiō II

-ō -mus
-s -tis
-t -nt

-or -mur
-ris -mini
-tur -ntur

Exercitium 2

1. Discipulus est puer quī _____ .
2. Quī discipulōs _____ magister est.
3. Magister est vir _____ , quī multās rēs _____ .
4. Discipulī sunt puerī _____ , quī multās rēs _____ [= nōn sciunt].
5. Discipulus quī nihil discere vult _____ est.
6. Sextus nec stultus nec piger est, sed _____ atque _____ .
7. Magister: "Dīc numerōs ā decem _____ ad centum!"
8. _____ discipulus manum _____ , primum Sextus, deinde Titus, _____ Mārcus.
9. Titus numerōs dīcit ā x ad xxii, tum magister eum _____ .
10. Titus decimum _____ numerum dīcit ā xx ad c: "Vigintī, trīgintā, _____ , _____ , sexāgintā, _____ , octōgintā, nōnāgintā, centum."
11. Sextus, quī numerōs ā c ad m dīcere iubētur, _____ [= tam multōs] numerōs dīcere nōn vult.
12. Sextus _____ [c] quemque numerum tantum dīcit: "Centum, ducentī, trecentī, _____ , _____ , _____ , _____ , _____ , _____ , mille."
13. Magister: "Quot sunt _____ [xl] et decem?" Sextus: " _____ [l]." Mārcus: "Sexāgintā."
14. Quod Sextus respondet _____ est.
15. _____ Mārcī nōn rēctum, sed _____ est.
16. Sextus _____ respondet; Mārcus _____ respondet.

Exercitium 3

1. Quid magister puerōs docet? ...
2. Num doctī sunt discipulī? ...
3. Quī discipulus multās rēs discit? ...
4. Sedentne discipulī magistrō recitante? ...
5. Quid faciunt discipulī antequam respondent? ...
6. Omnēsne simul manum tollunt? ...
7. Quōs numerōs dīcit Titus? ...
8. Num Sextus omnēs numerōs dīcit ā centum ad mille? ...
9. Estne Sextus puer stultus? ...
10. Omnēsne discipulī rēctē respondent? ...
11. Cūr Mārcus prāvē respondet? ...

Lēctiō secunda (versūs 42–87)

Exercitium 4

1. Bonus discipulus magistrum salūta_____ cum eum vide_____ et ā magistrō salūtā_____ cum ab eō vidē_____ .
2. Sextus: "Ego magistrum salūt_____ cum eum vide_____ et ā magistrō salūt_____ cum ab eō vide_____ ."
3. Mārcus: "Ego numquam ā magistrō salūt_____ ."
4. Sextus: "Tū nōn salūtā_____ ā magistrō cum ab eō vidē_____ , quia ipse magistrum nōn salūtā_____ cum eum vidē_____ ."
5. Bonī discipulī magistrum salūta_____ cum eum vide_____ et ā magistrō salūta_____ cum ab eō vide_____ .

6. Sextus et Titus: "Nōs magistrum salūtā_____ cum eum vidē_____ et ā magistrō salūtā_____ cum ab eō vidē_____."
7. Mārcus: "Vērum dicitis: vōs magistrum salūtā_____ cum eum vidē_____ et ā magistrō salūtā_____ cum ab eō vidē_____, quia magister amīcus patribus vestrīs est!"

Exercitium 5

- Syra Iūliam vocat = Iūlia ā Syrā voc_____ .
- Syra Iūliam quaerit nec eam reperit = _____ .
- Iūlia: "Syra mē vocat" = "(Ego) _____."
- Iūlia: "Syra mē quaerit nec mē reperit" = "(Ego) _____ nec _____."
- Mārcus: "Syra tē vocat" = "(Tū) _____."
- Mārcus: "Syra tē quaerit nec tē reperit" = "(Tū) _____ nec _____."
- Syra puerōs vocat = _____ .
- Syra puerōs quaerit nec eōs reperit = _____ nec _____ .
- Puerī: "Syra nōs vocat" = "(Nōs) _____."
- Puerī: "Syra nōs quaerit nec nōs reperit" = "(Nōs) _____ nec _____."
- Iūlia: "Syra vōs vocat" = "(Vōs) _____."
- Iūlia: "Syra vōs quaerit nec vōs reperit" = "(Vōs) _____ nec _____."

Exercitium 6

- Magister Sextum _____ : "Bonus es discipulus, Sexte. Semper rēctē, _____ prāvē respondēs."
- Mārcus nōn laudātur, sed _____ .
- Quod magister interrogat nōn difficile, sed _____ est.
- Mārcus vērō semper prāvē respondet, _____ facile est quod interrogātur; neque enim _____ antequam respondet.
- Mārcus: "Quod ego interrogor nimis _____ est, neque aliī discipulī tam _____ interrogantur quam ego."
- xxx et viii sunt _____ , xxx et ix _____ .

Exercitium 7

- Cūr Sextus et Titus laudantur ā magistrō? ...
- Estne difficile quod magister interrogat? ...
- Quem magister reprehendit? ...
- Cūr Mārcus numquam laudātur?
- Num Mārcus semper interrogātur? ...
- Estne magister amīcus patribus discipulōrum? ...
- Quīntusne ā magistrō reprehenditur? ...
- Quot sunt quadrāgintā et octō? ...
- Estne facile quod vōs interrogāminī, discipulī? ...
- Tūne saepe ā magistrō/magistrā laudāris? ...
- Tūne Mārcum stultum esse putās? ...

- [1] -or -āmur
-āris -āminī
-ātur -antur
- [2] -eor -ēmur
-ēris -ēminī
-ētur -entur
- [3] -or -imur
-eris -iminī
-itur -untur
- [4] -ior -imur
-īris -iminī
-ītur -iuntur

- cōgitāre
difficilis
duodēquadrāgintā
facilis
laudāre
numquam
quamquam
reprehendere
saepe
ūndēquadrāgintā

Lēctiō III

[1]	-or	-āmur
	-āris	-āminī
	-ātur	-antur
[2]	-eor	-ēmur
	-ēris	-ēminī
	-ētur	-entur
[3]	-or	-imur
	-eris	-iminī
	-itur	-untur
[4]	-ior	-imur
	-īris	-īminī
	-ītur	-iuntur

A: "(ego) -ō"

AA: "(nōs) -mus"

A dicit	'sē -re'
AA dicunt	

absēns
as
certus
computāre

Lēctiō tertiā (versūs 88–152)

Exercitium 8

Exempla: vereor = timeō verēmur = timēmus
verēris = timēs verēminī = timētis
verētur = timet verentur = timent

1. Nauta nōn proficisc____, quia ventum secundum opper____.
2. Mēdus: "Cūr nōn proficisc____, nauta? Quid opper____?"
3. Nauta: "Nōn proficisc____, quia ventum secundum opper____."
4. Nautae nōn proficisc____, quia ventum secundum opper____.
5. Mēdus: "Cūr nōn proficisc____, nautae? Quid opper____?"
6. Nautae: "Nōn proficisc____, quia ventum secundum opper____."
7. Mēdus laet____ nec iam dominum ver____.
8. Mēdus: "Ego laet____ nec iam dominum ver____. Cūr tū nōn laet____, Lȳdia? Quid ver____?"
9. Nautae nōn laet____, quia tempestātem ver____.
10. Mēdus: "Nōnne ventō secundō laet____, nautae? Cūr caelum intu____? Quid ver____?"
11. Nautae: "Nōn laet____, quia tempestātem ver____. Nūbēs ātrās procul in caelō intu____."

Exercitium 9

Exempla:

Magister: "Ego bene recitō." Magister dicit 'sē bene recitāre.'

Discipulī: "Nōs bene recitāmus." Discipulī dicunt 'sē bene recitāre.'

Iūlius: "Servus meus abest." Iūlius dicit 'servum suum abesse.'

Iūlius: "Servum meum quaerō." Iūlius dicit 'sē servum suum quaerere.'

Discipulī: "Probī sumus ac magistrō nostrō pārēmus." Discipulī dicunt 'sē probōs esse ac magistrō suō pārēre.'

1. Iūlia: "Ego bene canō." Iūlia dicit '____ bene can____.'
2. Albīnus: "Ōrnāmenta vēndō." Albīnus dicit ____ ōrnāmenta vēnd____.'
3. Servus: "Fessus sum." Servus dicit '____ fess____ es____.'
4. Servī: "Fessī sumus." Servī dicunt '____ fess____ es____.'
5. Nauta: "Ventum secundum opperior." Nauta dicit '____ ventum secundum opper____.'
6. Nautae: "Neptūnum verēmur." Nautae dicunt '____ Neptūnum ver____.'
7. Iūlius: "Filius meus aegrōtat." Iūlius dicit 'Fili____ aegrōt____.'
8. Titus: "Ego librum meum nōn habeō." Titus dicit '____ librum ____ nōn hab____.'
9. Sextus: "Laudor ā magistrō meō." Sextus dicit '____ laud____ ā magistrō ____.'
10. Servus: "Dominō meō pārēō." Servus dicit '____ dominō ____ pār____.'
11. Lȳdia: "Cum amīcō meō proficiscor." Lȳdia dicit '____ cum amīcō ____ proficisc____.'
12. Militēs: "Nōs patriam nostram dēfendimus." Militēs dicunt '____ patriam ____ dēfend____.'

Exercitium 10

1. Quintus, quī hodiē abest, etiam _____ ā magistrō laudātur.
2. Magistrō suō pārēre _____.
3. Magister ē sacculō suō _____ duōs nummōs, _____ et _____.

4. Magister: "Quot sēstertii sunt sex dēnārii?" Titus digitis _____ :
 "...quattuor, ...octō, ...duodecim..."
5. Titus: "Sunt sēstertii... vīgintī? an trīgintā?" Titus nōn _____, sed
 _____ est. Sextus autem rēctē respondet.
6. Magister Sextō assem dat, et dēnārium in sacculō _____ .
7. Magister _____ nōn est neque pecūniam suam discipulis
 _____ .
8. Mārcus: " _____ [= cūr] nōs computāre docēs, magister?"
9. Magister: "Id exemplō _____ possum: Sī sēdecim assēs cum
 amicō tuō _____ [= dividis]..."

dēmōstrāre
 dēnārius
 incertus
 largīri
 largus
 oportere
 partiri
 prōmere
 quārē
 repōnere

Exercitium 11

1. Quid magister ē sacculō suō prōmit? ...
2. Quot assēs est ūnus sēstertius et quot sēstertii ūnus dēnārius? ...
3. Quōmodo parvī discipulī computant? ...
4. Cūr Titus magistrō interrogantī nōn statim respondet? ...
5. Quid dicit Sextus manum tollēns? ...
6. Cūr incertum est respōsum Titī? ...
7. Sextusne incertus est? ...
8. Quid magister Sextō dat? ...
9. Estne largus magister Diodōrus? ...
10. Quārē puerī computāre discunt? ...
11. Cūr Mārcus decem assēs nōn habet? ...
12. Cūr magister Mārcum nihil docēre potest? ...
13. Tūne pecūniam tuam partiris cum amicīs? ...

Lēctiō grammatica (versūs 153–193)

Lēctiō grammatica

Exercitium 12

1. *Laud|or, laudā|mur* est persōna _____ verbī passivī.
  2. *Laudā|ris, laudā|mini* est persōna _____ verbī passivī.
  3. *Laudā|tur, lauda|ntur* est persōna _____ verbī passivī.
  4. Persōnae verbī passivī: persōna tertia *-tur, -ntur*; persōna
 secunda *- _____, - _____*; persōna prima *- _____, - _____*.
	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
5. Pers. 1	<i>vocor</i>	<i>voc _____</i>	<i>vid _____</i>	<i>vid _____</i>
6. Pers. 2	<i>voc _____</i>	<i>voc _____</i>	<i>vid _____</i>	<i>vid _____</i>
7. Pers. 3	<i>voc _____</i>	<i>voc _____</i>	<i>vid _____</i>	<i>vid _____</i>
8. Pers. 1	<i>dūc _____</i>	<i>dūc _____</i>	<i>aud _____</i>	<i>aud _____</i>
9. Pers. 2	<i>dūc _____</i>	<i>dūc _____</i>	<i>aud _____</i>	<i>aud _____</i>
10. Pers. 3	<i>dūc _____</i>	<i>dūc _____</i>	<i>aud _____</i>	<i>aud _____</i>
11. *Laet|or, laetā|mur* est persōna _____ verbī dēpōnentis.
  12. *Laetā|ris, laetā|mini* est persōna _____ verbī dēpōnentis.
  13. *Laetā|tur, laeta|ntur* est persōna _____ verbī dēpōnentis.
	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
14. Pers. 1	<i>cōnor</i>	<i>cōn _____</i>	<i>ver _____</i>	<i>ver _____</i>
15. Pers. 2	<i>cōn _____</i>	<i>cōn _____</i>	<i>ver _____</i>	<i>ver _____</i>
16. Pers. 3	<i>cōn _____</i>	<i>cōn _____</i>	<i>ver _____</i>	<i>ver _____</i>
17. Pers. 1	<i>loqu _____</i>	<i>loqu _____</i>	<i>part _____</i>	<i>part _____</i>
18. Pers. 2	<i>loqu _____</i>	<i>loqu _____</i>	<i>part _____</i>	<i>part _____</i>
19. Pers. 3	<i>loqu _____</i>	<i>loqu _____</i>	<i>part _____</i>	<i>part _____</i>

Persōnae verbī passivī
 et dēpōnentis

	sing.	plūr.
pers. 1	<i>-or</i>	<i>-mur</i>
pers. 2	<i>-ris</i>	<i>-mini</i>
pers. 3	<i>-tur</i>	<i>-ntur</i>
[1]	1 <i>-or</i>	<i>-ā mur</i>
	2 <i>-ā ris</i>	<i>-ā mini</i>
	3 <i>-ā tur</i>	<i>-a ntur</i>
[2]	1 <i>-e or</i>	<i>-ē mur</i>
	2 <i>-ē ris</i>	<i>-ē mini</i>
	3 <i>-ē tur</i>	<i>-e ntur</i>
[3]	1 <i>-or</i>	<i>-imur</i>
	2 <i>-eris</i>	<i>-imini</i>
	3 <i>-itur</i>	<i>-untur</i>
[4]	1 <i>-i or</i>	<i>-i mur</i>
	2 <i>-i ris</i>	<i>-i mini</i>
	3 <i>-i tur</i>	<i>-i untur</i>

Cap. XVIII

Lēctiō 1

idem eadem idem
 eundem eandem idem
 eiusdem
 eidem
 eōdem eādem eōdem

coniungere
 cōnsonāns
 dictāre
 erus
 frequēns
 intellegere
 ita
 iungere
 legere
 lingua
 rārus
 scrībere
 sententia
 sic
 significāre
 varius
 vōcālis

facere
 facit faciunt

CAPITVLVM DVODEVICESIMVM

Lēctiō prima (versūs 1–61)

Exercitium 1

1. Dāvus et Ursus sunt servī ____dem dominī.
2. Dāvus et Ursus ____dem dominum habent.
3. Dāvō et Ursō ____dem dominus est.
4. Dāvus et Ursus ____dem dominō pārent.
5. Dāvus et Ursus cum ____dem dominō habitant.
6. Dēlia et Syra sunt ancillae ____dem dominae.
7. Dēlia et Syra ____dem dominam habent.
8. Dēliae et Syrae ____dem domina est.
9. Dēlia et Syra ____dem dominae pārent.
10. Dēlia et Syra cum ____dem dominā habitant.
11. Patrī et filiō ____dem cognōmen est.
12. Pater et filius ____dem cognōmen habent.
13. Mare Īferum et Tūscum sunt duo nōmina ____dem maris.
14. ____dem marī duo nōmina sunt.
15. Pater et māter in ____dem cubiculō dormiunt.

Exercitium 2

1. Ex litterīs Latīnīs sex _____ sunt, cēterae sunt _____.
2. In _____ Latīnā *k* littera nōn _____, sed _____ est.
3. Cōnsonāns semper cum vōcālī _____.
4. Cum vocābula _____ [= iunguntur], _____ fiunt.
5. Haec vocābula *dominus* et _____ eundem hominem _____.
6. Magister librōs et Graecōs et Latīnōs _____ potest.
7. Mārcus vocābula Graeca nōn _____.
8. Discipulī in tabulīs _____ id quod magister iīs _____.
9. _____ [= eō modō] puerī scrībere discunt.
10. Mārcus vocābulum *homō* scrībit _____ [= hōc modō]: *OMO*.
11. Barbarīs nōn eadem lingua, sed _____ linguae sunt.

Exercitium 3

1. Quot sunt litterae Latīnae? ...
2. Quot sunt vōcālēs et quot cōnsonantēs? ...
3. Estne *b* vōcālis an cōnsonāns? ...
4. Suntne vōcālēs an cōnsonantēs litterae *e* et *o*? ...
5. In quibus vocābulīs reperiuntur litterae *y* et *z*? ...
6. Quid est *zephyrus*? ...
7. Num *k* littera frequēns est in linguā Latīnā? ...
8. Quid est *Kaesō*? ...
9. In vocābulō *familia* quot litterae et quot syllabae sunt? ...
10. Utrum vocābulum rārius est *dominus* an *erus*? ...
11. Quōs librōs magister legere potest? ...
12. Quōmodo parvus discipulus legit? ...
13. Quid scrībunt discipulī? ...
14. Omnēsne discipulī rēctē scrībunt? ...

Exercitium 4

1. Vōcālis per sē syllabam _____ potest.
2. Sine vōcālī syllaba _____ nōn potest.
3. Cōnsonāns per sē syllabam nōn _____.

4. Sī cōsonāns cum vōcālī iungitur, syllaba _____ .
5. Cum syllabae coniunguntur, vocābula _____ .
6. Ōrnāmenta fēminam pulchram etiam pulchriorem _____ .
7. Ōrnāmentis fēmina pulchra etiam pulchrior _____ .

fieri
fit fiunt

Exercitium 5

1. In tabulā suā _____ que discipulus eandem sententiam scribit.
2. Magister _____ que discipulum ad sē vocat, primum Sextum, tum Titum, postrēmō Mārcum.
3. Magister tabulam _____ que discipulī aspicit.
4. Magister suam _____ que discipulō tabulam reddit.
5. Parvus discipulus cum legit _____ que litteram _____ que syllabae et _____ que syllabam _____ que vocābuli dicit.
6. Ita _____ que vocābulum ā _____ que discipulō legitur.
7. In vocābulō *September* _____ que syllaba vōcālem habet: in _____ que syllabā eadem vōcālis est.
8. In linguā Graecā suum _____ que litterae nōmen est, ut A *alpha*, B *bēta*, Γ *gamma*, Δ *delta*, cēt.

quis- quae- quod -que
quem- quam- quod -que
cuius-que
cui-que
quō- quā- quō -que

*Lēctiō secunda (versūs 62–118)**Lēctiō II***Exercitium 6**

1. Titus nōn tam stultus nec tam pig _____ est quam Mārcus.
2. Mārcus stultior et pig _____ est quam cēteri discipulī.
3. Mārcus discipulus stultissimus et pig _____ est.
4. Ānulus sine gemmā nōn tam pulch _____ est quam ānulus gemmātus.
5. Ānulus quem Mēdus emit pulch _____ est quam cēteri ānulī Albīnī.
6. Mēdus ānulum Albīnī pulch _____ emit.
7. Capillus Sextī et Titī nōn tam nig _____ est quam Mārcī.
8. Capillus Mārcī nig _____ est quam cēterōrum puerōrum.
9. Capillus Mārcī nig _____ est.

-er
-rior
-errimus

Exercitium 7

Exempla: Quālis miles est Aemilius? Miles probus et fortis est.

Quōmodo pugnat? Aemilius probē et fortiter pugnat.

1. Quālis discipulus est Mārcus? Mārcus discipulus stult _____ est.
2. Quōmodo Mārcus respondet? Mārcus stult _____ respondet.
3. Quāle est respōsum Sextī? Respōsum eius rēct _____ est.
4. Quōmodo Sextus respondet? Sextus rēct _____ respondet.
5. Quālēs sunt litterae Mārcī? Litterae eius nōn pulchr _____ sunt, sed foed _____ (= turp _____).
6. Quōmodo scribit Mārcus? Mārcus nōn pulchr _____, sed foed _____ (= turp _____) scribit.
7. Magister librōs Latīn _____ et Graec _____ legere potest.
8. Magister et Latīn _____ et Graec _____ legere potest.
9. Mārcus lev _____ manū scribit: Mārcus lev _____ scribit.
10. Militēs fort _____ nōn fugiunt, sed fort _____ pugnant.
11. Aemilius long _____ abest ā sorōre suā.
12. Pater pecūniam suam aequ _____ partitur inter filiōs.
13. Cert _____ Aemilia fēmina pulchrior est quam Syra.
14. Mēnsēs annī nōn aequ _____ longī sunt.
15. Syra mal _____ aurēs habet: Syra _____ audit.
16. Aquila bon _____ oculōs habet: aquila _____ videt.

-us -a -um
-ē
-is -e
-iter
bonus -a -um
bene
malus -a -um
male

A nōn tam -ē/-iter -t
quam B = B -ius -t
quam A

Exercitium 8

Exemplum:

Sextus nōn tam prāvē nec tam turpiter scribit quam Mārcus =
Mārcus prāvius et turpius scribit quam Sextus.

1. Lūna nōn tam clār_____ lūcet quam sōl = Sōl clār_____ lūcet quam lūna.
2. Hostēs nōn tam fort_____ pugnant quam Rōmānī = Rōmānī fort_____ pugnant quam hostēs.
3. Manus fēminae nōn tam grav_____ pulsat quam virī = Manus virī grav_____ pulsat quam fēminae.
4. Mārcus nōn tam pulchr_____ scribit quam Sextus = Sextus pulchr_____ scribit quam Mārcus.
5. Titus nōn tam stult_____ respondet quam Mārcus nec tam sevēr_____ reprehenditur = Mārcus stult_____ respondet quam Titus et sevēr_____ reprehenditur.
6. Titus nōn tam foed_____ nec tam lev_____ scribit quam Mārcus = Mārcus foed_____ et lev_____ scribit quam Titus.

Exercitium 9

-ior -ius
-ius
-issimus -a -um
(-rimus -a -um)
-issimē (-rimē)

1. Nulla stēlla clār_____ est quam sōl: sōl stēlla clār_____ est.
2. Nulla stēlla clār_____ lūcet quam sōl: sōl clār_____ lūcet.
3. Mārcus stult_____ est quam cēterī discipulī: Mārcus discipulus stult_____ est.
4. Nēmō stult_____ respondet quam Mārcus: Mārcus stult_____ respondet.
5. Nullī militēs fort_____ sunt quam Rōmānī; Rōmānī militēs fort_____ sunt.
6. Nullī militēs fort_____ pugnant quam Rōmānī; militēs Rōmānī fort_____ pugnant.
7. Nēmō rēct_____ aut pulchr_____ scribit quam Sextus: is rēct_____ ac pulcher_____ scribit.
8. Mārcus turp_____ et prāv_____ scribit quam cēterī discipulī: is turp_____ et prāv_____ scribit.

Exercitium 10

addere
apis
bēstiola
cēra
comparāre
corrigere
deesse
dūrus
efficere
exaudīre
ferrum
māteria
mendum
mollis
premere
quālis
tālis
turpis

1. Magister litterās Mārcī cum litterīs Titī _____ .
2. _____ sunt litterae eōrum? Aequē _____ [= foedae] sunt.
3. _____ litterae vix legī possunt.
4. Id quod Mārcus parvā vōce dicit ā magistrō _____ .
5. In tabulā Mārcī iv _____ sunt, nam iv litterae _____ .
6. Magister litterās quae dēsunt _____ ; ita menda _____ .
7. Tabulae operiuntur _____ , id est _____ mollī quam _____ , _____ [= parvae bēstiae] industriae, faciunt.
8. Cēra nōn est māteria _____ , sed _____ .
9. _____ est māteria dūra ex quā gladiī _____ .
10. Sī cēra nimis dūra est, necesse est stilum _____ .

Exercitium 11

1. Quāles sunt litterae Sextī? ...
2. Cūr difficile est litterās Titī et Mārcī legere? ...
3. Titusne pulchrius scribit quam Mārcus? ...
4. Cūr facile est rēctius quam Mārcus scribere? ...
5. Cum quō discipulō sē comparat Titus? ...
6. Uter sevērius reprehenditur, Titusne an Mārcus? ...

7. Cūr Mārcus OMO ABET scribit? ...
8. Quae littera in iis vocābulis deest? ...
9. Quot menda sunt in sententiā Mārci? ...
10. Quōmodo magister menda Mārci corrigit? ...
11. Cūr tenuēs sunt līneae quās Mārcus scribit? ...
12. Quā materiā tabulae operiuntur? ...
13. Quae animālia cēram faciunt? ...
14. Cūr Mārcus aliam tabulam poscit? ...
15. Quid est ferrum? ...

Lēctiō tertiā (versūs 119–192)

Lēctiō III

Exercitium 12

Iūlia cantat: “La-la-la...” Estne *la* vocābulum Latīnum? *La* nōn est vocābulum, sed syllaba nihil significāns quam puella laeta iterum atque iterum cantat.

1. Quot _____ Iūlia *la* cantat? Iūlia *la* cantat quīnque _____ : “La-la-la-la-la.”
sex _____ : “La-la-la-la-la-la.”
sept _____ : “La-la-la-la-la-la-la.”
oct _____ : “La-la-la-la-la-la-la-la.”
nov _____ : “La-la-la-la-la-la-la-la-la.”
dec _____ : “La-la-la-la-la-la-la-la-la-la.”
2. Mārcus, quī eandem syllabam tot _____ audire nōn vult, puellam cantantem pulsat.
3. Tum Quīntus Mārcum pulsat. Quot _____ ? _____ [1×] tantum, nam Mārcus item Quīntum _____ pulsat.
4. Quot _____ Iūliam pulsat Mārcus? Mārcus Iūliam _____ [2×] pulsat.
5. Iūlia _____ [3×] mātrem vocat: “Mamma! Mam-ma! Ma-am-ma!”
6. Magister Mārcum interrogat _____ [4×]: “Quot sunt xxx et x? xxx et vii? xxx et viii? xxx et ix?”
7. Mārcus _____ [1×] rēctē et _____ [3×] prāvē respondet.

-iēs
quotiēs?
semel (1×)
bis (2×)
ter (3×)
quater (4×)
quīnquiēs (5×)
sexiēs (6×)
septiēs (7×)
octiēs (8×)
noviēs (9×)
deciēs (10×)
totiēs

Exercitium 13

1. In vocābulō HOCVLVS H littera _____ .
2. Titus stilum vertēns eam litteram _____ .
3. Magister id quod Titus agit nōn _____ .
4. Sextus multās _____ ad patrem suum absentem scribit.
5. Sextus est discipulus _____ [= industrius].
6. Magister nōn stilō in cērā, sed _____ in _____ scribit.
7. Ea herba ex quā charta efficitur _____ appellātur.
8. Kalendīs discipulī magistrō suō _____ afferunt.
9. Magister ānulum suum in cēram _____ : ita epistulam _____

animadvertere
calamus
charta
dēlere
epistula
impiger
imprimere
mercēs
papyrus
signāre
superesse

Exercitium 14

1. Quotiēs Mārcus eandem litteram scribit? ...
2. Quotiēs scribit tōtam sententiam? ...
3. Quid Titus in tabulā Mārci animadvertit? ...
4. Cūr Titus nūllum verbum facit? ...
5. Quōmodo Mārcus vocābulum HOCVLOS corrigit? ...
6. Semperne domī est pater Mārci? ...
7. Stilōne in cērā scribit magister? ...
8. Ubi papyrus reperitur? ...

Lēctiō grammatica

adiectivum (adi.)
adverbium (adv.)

adi. -us -a -um
adv. -ē

adi. -is -e
adv. -iter

comparativus et super-

lātivus adverbii
pos. -ē/-iter
comp. -ius
sup. -issimē (-rimē)

Cap. XIX

Lēctiō I

bonus -a -um
melior -ius
optimus -a -um

malus -a -um
pēior -ius
pessimus -a -um

magnus -a -um
māior -ius
māximus -a -um

parvus -a -um
minor minus
minimus -a -um

multī -ae -a
plūrēs -a
plūrimī -ae -a

9. Ad quem magister epistulam scrībit? ...
10. Quid magister in epistulā suā scrībit? ...
11. Quid magister poscit ā discipulīs? ...
12. Quid est mercēs? ...
13. Quandō discipulī mercēdem afferre solent? ...
14. Quid magister addit antequam epistulam signat? ...

Lēctiō grammatica (versūs 193–212)

Exercitium 15

Exempla: *Discipulus stultus stultē respondet.*

Manus levis leviter scrībit.

1. *Stultus* adiectivum est; *stultē* _____ est.
2. *Stultus* et *levis* nōn adverbia, sed _____ sunt.
3. *Stultē* et *leviter* nōn sunt _____, sed _____.
4. Adiectivum: *rēct|us -a -um*; adverbium: *rēct|_____*.
5. Adiectivum: *fort|is -e*; adverbium: *fort|_____*.
6. Adverbium: *longē*; adiectivum: *long|_____ - _____ - _____*.
7. Adverbium: *graviter*; adiectivum: *grav|_____ - _____*.
8. Adiectivum: *pulcher -chr|a -chr|um*; adverbium: *pulchr|_____*.

Exercitium 16

Exempla: *Mārcus prāvē et turpiter scrībit.*

Nēmō prāvius aut turpius scrībit quam Mārcus.

Mārcus prāvissimē et turpissimē scrībit.

1. *Prāvē* et *turpiter* positivus adverbii est; *prāvius* et *turpius* est _____, *prāvissimē* et *turpissimē* _____ adverbii.
2. Positivus: *rēctē*; comparativus: *rēct|_____*; superlātivus: *rēct|_____*.
3. Positivus: *leviter*; comparativus: *lev|_____*; superlātivus: *lev|_____*.
4. Positivus: *pulchrē*; comparativus: *pulchr|_____*; superlātivus: *pulchr|_____*.

CAPITVLVM VNDEVICESIMVM

Lēctiō prīma (versūs 1–58)

Exercitium 1

1. Magister: "Sextus bonus discipulus est; nēmō discipulōrum meōrum _____ est quam ille: Sextus discipulus meus _____ est."
2. Magister: "Mārcus malus discipulus est; nēmō discipulōrum meōrum _____ est quam ille: Mārcus discipulus meus _____ est."
3. Sicilia īnsula magna est, _____ quam Corsica et Sardinia; Sicilia _____ hārum īnsulārum est.
4. Melita īnsula parva est, multō _____ quam Sicilia et Sardinia; Melita _____ hārum īnsulārum est.
5. Digtus quārtus _____ est quam digitus medius et _____ quam digitus quīntus, quī _____ est ex quīnque digitis.
6. Ōstia est magnum oppidum, _____ quam Tūsculum, sed _____ quam Rōma.
7. Iūlius multōs servōs habet, _____ quam Cornēlius aut Fabius; ex tribus dominis Iūlius _____ servōs habet.

Exercitium 2

1. Aemilia _____ Iūlii est; Iūlius _____ Aemiliae est.
2. Marītus et uxor sub eōdem _____ habitant.
3. Inter altās _____, quae tēctum sustinent, tria _____ stant.
4. Iūnō, _____ [= uxor] Iovis, est _____ mātṛōnārum.
5. Venus dea _____ ac _____ est, neque _____ alia dea pulchrior est quam illa; _____ Veneris ab omnibus laudātur.
6. Venus et Cupīdō ab _____ invocantur.
7. Ante decem annōs Aemilia nōn _____, sed _____ erat, quae apud parentēs suōs in _____ Rōmānā habitābat.
8. Tunc Iūlius _____ vigintī duōrum annōrum erat.
9. Iuppiter 'Optimus Māximus' _____ [= appellātur].
10. In Capitōliō est _____ Iovis Optimī Māximī.
11. In Palātiō sunt domūs _____ [= magnae et pulchrae].
12. In _____ Rōmānum multī hominēs _____.

adulēscēns
amantēs
amor
columna
coniūnx
convenire
dea
domus
forum
magnificus
marītus
mātṛōna
pulchritūdō
signum
tēctum
templum
ūllus
uxor
virgō
vocāre

Exercitium 3

1. Cuius marītus est Iūlius? ...
2. Ubi sunt marītus et uxor et quid agunt? ...
3. Quōmodo sustinētur tēctum peristylī? ...
4. Quibus signīs peristylum ōrnātur? ...
5. Quae sunt Venus et Iūnō? ...
6. Cuius uxor est Iūnō? ...
7. Num Iuppiter bonus marītus est? ...
8. Cūr amantēs Venerem et Cupīdinem invocant? ...
9. Quot liberōs habent Iūlius et Aemilia? ...
10. Uter filius minor est, Mārcusne an Quīntus? ...
11. Quis est māximus liberōrum? ...
12. Quot annōs habet Iūlia? ...
13. Ante decem annōs ubi habitābat Aemilia? ...
14. Ubi est templum Iovis Optimī Māximī? ...
15. Estne Tūsculum oppidum māius quam Ōstia? ...
16. Quae est urbs māxima imperii Rōmānī? ...

Exercitium 4

1. Iūlius nōn du_____ filiās, sed ūn_____ filiam habet.
2. Cornēlius nōn du_____ filiōs, sed ūn_____ filium habet.
3. Cornēliō ūn_____ filius est, nōn du_____, neque eī du_____ filiae sunt, sed ūn_____ tantum.
4. Iūliō sunt tr_____ liberī: du_____ filiī et ūn_____ filia.
5. Iūlius est pater tr_____ liberōrum: du_____ filiōrum et ūn_____ filiae.
6. Māter in ātriō est cum tr_____ liberīs et du_____ ancillīs.
7. Iūlius ā du_____ servīs vehitur.
8. In peristylō sunt tr_____ signa: ūn_____ Cupīdinis, du_____ altera Iūnōnis et Veneris.
9. In peristylō sunt signa du_____ deārum et ūn_____ deī.
10. Signum Cupīdinis est minimum hōrum tr_____ signōrum (= ex hīs tr_____ signīs).
11. Via Aurēlia, Flāminia, Appia sunt tr_____ viae Italiae.
12. Via Appia longissima est hārum tr_____ viārum (= ex hīs tr_____ viīs).

ūnus -a -um
ūnum -am -um
ūnīus
ūnō -ā -ō
duo -ae -o
duōs -ās -o
duōrum -ārum -ōrum
duōbus -ābus -ōbus
trēs tria
trium
tribus

Lēctiō II

	(nunc)	(tunc)
	est	erat
	sunt	erant
[1]	-at	-ābat
	-ant	-ābant
[2]	-et	-ēbat
	-ent	-ēbant
[3]	-it	-ēbat
	-unt	-ēbant
[4]	-it	-iēbat
	-iunt	-iēbant
[1]	-ātur	-ābātur
	-antur	-ābantur
[2]	-ētur	-ēbātur
	-entur	-ēbantur
[3]	-itur	-ēbātur
	-untur	-ēbantur
[4]	-itur	-iēbātur
	-iuntur	-iēbantur

beātus
cotīdiē
dīves
dōnum
flōs
miser
mittere
pauper
possidēre
remittere
tamen

Lēctiō secunda (versūs 59–88)

Exercitium 5

1. Sextus, filius Cornēlii, est discipulus probus, quī magistrō pār____, bene comput____, pulchrē scrib____neque in lūdō dorm____.
2. Itaque Sextus saepe ā magistrō laud____, numquam reprehend____.
3. Ante vīgintī annōs Cornēlius, pater Sextī, ipse puer _____, quī Rōmae habit____.
4. Tunc is discipulus tam probus _____ quam filius eius nunc _____.
5. Cornēlius magistrō pār____, bene comput____, pulchrē scrib____neque in lūdō dorm____.
6. Omnia verba magistrī ā discipulō industriō aud____.
7. Itaque Cornēlius saepe ā magistrō laud____, numquam reprehend____.
8. Mārcus et Titus discipulī improbī sunt, quī in lūdō dorm____, male comput____, foedē scrib____ nec magistrō pār____.
9. Itaque saepe ā magistrō reprehend____ ac verber____.
10. Ante vīgintī annōs Iūlius, pater Mārcī, et Fabius, pater Titī, ipsī puerī _____, quī Rōmae habit____.
11. Tunc ii discipulī tam improbī _____ quam filiū eōrum nunc _____.
12. Iūlius et Fabius male comput____, foedē scrib____, nec magistrō pār____.
13. In lūdō Iūlius et Fabius aut dorm____ aut clām____ et rīd____.
14. Vōx magistrī ab illīs discipulis nōn aud____.
15. Iūlius et Fabius magistrum suum nōn tim____, quamquam saepe ab eō reprehend____ ac verber____.
16. In illō lūdō magister ā discipulis nōn tim____, sed discipulī improbissimī ā magistrō tim____!

Exercitium 6

1. Pater Iūlii homō _____ [= pecūniōsus] erat.
2. Pater Aemiliae homō _____ erat, quī ūnam domum exiguam _____.
3. Aemilia Iūlium nōn amābat, sed _____ Iūlius multa _____ eī dabat et _____ [= omnī diē] epistulās ad eam scribēbat.
4. Aemilia dōna eius nōn accipiēbat, sed omnia _____.
5. Quī fēminam amat nec ab eā amātur nōn _____, sed _____ est.
6. Virī epistulās et rosās aliōsque _____ ad amīcās suās _____ solent.

Exercitium 7

1. Vivitne pater Iūlii? ...
2. Ubi habitābat pater Aemiliae? ...
3. Num Iūlius propter pecūniam Aemiliam amābat? ...
4. Cūr tunc miser erat Iūlius? ...
5. Quem virum Aemilia amābat? ...
6. Cūr misera erat Aemilia? ...
7. Cūr Crassus Aemiliam nōn amābat? ...
8. Quid Iūlius ad Aemiliam mittēbat? ...
9. Omniane dōna Iūlii ab Aemiliā remittēbantur? ...
10. Cūr Iūlius et Aemilia hodiē beātī sunt? ...

Lectiō tertia (versūs 89–153)

Exercitium 8

1. Ante xx annōs Iūlius ipse malus discipulus erat, quī in lūdō aut dormi_____ aut clāmā_____ et rīdē_____ et aliās rēs ag_____ .
2. Ergō Iūlius ā magistrō nōn laudā_____ , sed reprehend_____ ac pūni_____ .
3. Iūlius nihil disc_____ , quamquam ā bonō magistrō docē_____ .
4. Mārcus: “Num tū melior discipulus _____ , pater, quam ego sum?”
5. Iūlius: “Ego discipulus multō melior _____ quam tū nunc es!”
6. Mārcus: “Nōne tū in lūdō dormi_____ aut clāmā_____ et rīdē_____ et aliās rēs ag_____ ?”
7. Iūlius: “Ego numquam in lūdō dormi_____ aut clāmā_____ et rīdē_____ aut aliās rēs ag_____ .”
8. Iūlius: “Ego multum disc_____ , quia ā bonō magistrō docē_____ , neque ab eō reprehend_____ aut pūni_____ , sed semper laudā_____ .”
9. Mārcus: “Sī numquam reprehend_____ aut pūni_____ , sed semper laudā_____ , certē ā malō magistrō docē_____ !”
10. Ante xx annōs Iūlius et Fabius malī discipulī _____ , quī in lūdō dormi_____ aut clāmā_____ et rīdē_____ et aliās rēs ag_____ .
11. Itaque Iūlius et Fabius ā magistrō suō nōn laudā_____ , sed reprehend_____ ac pūni_____ .
12. Iī discipulī nihil disc_____ , quamquam ā bonō magistrō docē_____ .
13. Quīntus: “Num vōs meliōrēs discipulī _____ quam nōs sumus?”
14. Iūlius: “Nōs discipulī multō meliōrēs _____ quam vōs nunc estis!”
15. Quīntus: “Nōne vōs in lūdō dormi_____ aut clāmā_____ et rīdē_____ et aliās rēs ag_____ ?”
16. Iūlius: “Nōs numquam in lūdō dormi_____ aut clāmā_____ et rīdē_____ aut aliās rēs ag_____ .”
17. Iūlius: “Nōs multum disc_____ , quia ā bonō magistrō docē_____ neque ab eō reprehend_____ aut pūni_____ , sed semper laudā_____ .”
18. Quīntus: “Sī vōs numquam reprehend_____ aut pūni_____ , sed semper laudā_____ , certē ā malō magistrō docē_____ !”

Exercitium 9

Exemplum: Fabius suum Lūcium filiū vocat: “Venī, Lūcī, filī mī!”

1. Iūlius Cornēliū salūtāt: “Salvē, Cornēl_____ !”
2. Aemilia virō suō “Ō Iūl_____ ” inquit, “m_____ optime vir!”
3. Aemilia, cum frātrī Aemiliō epistulam scrībit, sic finem facit: “Valē, Aemil_____ , m_____ frāter optime!”
4. Aemilia: “Ō Quīnte, m_____ fil_____ , doletne pēs?”

Exercitium 10

1. Iūlius Aemiliae ōsculum dat = Iūlius Aemiliam _____ .
2. Aemilia: “Amor meus _____ tē tempore nōn _____ [= minor fit], immō vērō _____ .”
3. Iūlius semper _____ Aemiliā cōgitābat.
4. Aemilia: “Tū sōlus amōre meō _____ es, Iūli.”
5. Aemilia mātrōna _____ [= tenuis] est quam virgō erat.
6. Aemilia nec minus nec _____ est quam _____ est [= necesse est].

Lectiō III

eram	erāmus
erās	erātis
erat	erant
[1, 2]	
-bam	-bāmus
-bās	-bātis
-bat	-bant
[3, 4]	
-ēbam	-ēbāmus
-ēbās	-ēbātis
-ēbat	-ēbant
[1, 2]	
-bar	-bāmur
-bāris	-bāminī
-bātur	-bantur
[3, 4]	
-ēbar	-ēbāmur
-ēbāris	-ēbāminī
-ēbātur	-ēbantur
-ius	
-ī! (voc)	
filius	
filī!	
meus	
mī!	
augēre	
dē	
dignus	
ergā	
gracilis	
minuere	
minus	
opus esse	
ōsculārī	
plūs	

Exercitium 11

1. Amorne coniugum tempore minuitur? ...
2. Quid Aemilia dicit? ...
3. Cūr rīdet Iūlius? ...
4. Cūr Crassus amōre Aemiliae dignus nōn erat? ...
5. Cūr Aemilia hodiē fēmina beāta est? ...
6. Quibus rēbus Aemilia cotīdiē dēlectātur? ...
7. Quōmodo Iūlius pulchritūdinem Aemiliae laudat? ...
8. Cūr Aemilia signum Veneris aspicit? ...
9. Estne Aemilia tam gracilis quam Venus? ...
10. Cūr Aemilia Iūlium virum stultum vocat? ...

Lēctiō grammatica

Lēctiō grammatica (versūs 154–208)

Exercitium 12

Āctīvum

tempus praesēns
tempus praeteritum

1. *Vocā|t, vidē|t, dīc|it, audi|t* tempus _____ est.
2. *Vocā|bat, vidē|bat, dīc|ēbat, audi|ēbat* est tempus _____ .
3. Praeteritum: persōna tertia: [1, 2] *-bat, -bant*, [3, 4] *-ēbat, -ēbant*;
persōna secunda: [1, 2] _____ , _____ , [3, 4] _____ , _____ ;
persōna p̄ima: [1, 2] _____ , _____ , [3, 4] _____ , _____ .

praeteritum

āctīvum

[1, 2] sing. plūr.
1 *-ba|m -bā|mus*
2 *-bā|s -bā|tis*
3 *-ba|t -ba|nt*
[3, 4]
1 *-ēba|m -ēbā|mus*
2 *-ēbā|s -ēbā|tis*
3 *-ēba|t -ēba|nt*

	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
4. Pers. 1	<i>vocā</i>	<i>vocā</i> _____	<i>vidē</i> _____	<i>vidē</i> _____
5. Pers. 2	<i>vocā</i> _____	<i>vocā</i> _____	<i>vidē</i> _____	<i>vidē</i> _____
6. Pers. 3	<i>vocā</i> _____	<i>vocā</i> _____	<i>vidē</i> _____	<i>vidē</i> _____
7. Pers. 1	<i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>audi</i> _____	<i>audi</i> _____
8. Pers. 2	<i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>audi</i> _____	<i>audi</i> _____
9. Pers. 3	<i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>audi</i> _____	<i>audi</i> _____
10. Praeteritum verbī esse: singularis: pers. 1 *eram*, 2 *er*_____, 3 *er*_____;
plūrālis: pers. 1 *er*_____, 2 *er*_____, 3 *er*_____ .

passīvum

[1,2] sing. plūr.
1 *-ba|r -bā|mur*
2 *-bā|ris -bā|mini*
3 *-bā|tur -ba|ntur*
[3,4]
1 *-ēba|r -ēbā|mur*
2 *-ēbā|ris -ēbā|mini*
3 *-ēbā|tur -ēba|ntur*

Passīvum

11. *Vocā|bātur, vidē|bātur, dūc|ēbātur, audi|ēbātur* tempus _____
passīvī est.
12. Praeteritum passīvī: persōna tertia: [1, 2] *-bātur, -bantur*, [3, 4] *-ēbātur, -ēbantur*; persōna secunda: [1, 2] _____ , _____ , [3, 4] _____ , _____ ;
persōna p̄ima: [1, 2] _____ , _____ , [3, 4] _____ , _____ .

	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
13. Pers. 1	<i>vocā</i> _____	<i>vocā</i> _____	<i>vidē</i> _____	<i>vidē</i> _____
14. Pers. 2	<i>vocā</i> _____	<i>vocā</i> _____	<i>vidē</i> _____	<i>vidē</i> _____
15. Pers. 3	<i>vocā</i> _____	<i>vocā</i> _____	<i>vidē</i> _____	<i>vidē</i> _____
16. Pers. 1	<i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>audi</i> _____	<i>audi</i> _____
17. Pers. 2	<i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>audi</i> _____	<i>audi</i> _____
18. Pers. 3	<i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>audi</i> _____	<i>audi</i> _____

CAPITVLVM VICESIMVM

Lēctiō prīma (versūs 1–46)

Exercitium 1

1. In Italiā Mēdus miser er____, quia dominum timē____ ac procul ab amicā suā habitā____.
2. In Graeciā Mēdus beātus er____, quia cum amicā suā habitā____ nec dominum timē____.
3. In Italiā Mēdus et Lȳdia miserī er____, quia dominum Mēdi timē____ nec in eādem urbe habitā____.
4. In Graeciā Mēdus et Lȳdia beātī er____, quia in eādem domō habitā____ nec dominum Rōmānum timē____.

Exercitium 2

1. Crās Mārcus rŭrsus in lūdō pugnā____ nec magistrō pārē____, aut dormi____ nec verba magistrī audi____.
2. Crās Mārcus tam male computā____ ac scrib____ quam hodiē.
3. Ergō Mārcus rŭrsus ā magistrō reprehend____ ac verberā____ aut aliō modō pūni____.
4. Crās discipulī pigrī rŭrsus in lūdō pugnā____ nec magistrō pārē____, aut dormi____ nec verba magistrī audi____.
5. Crās discipulī tam male computā____ ac scrib____ quam hodiē.
6. Ergō discipulī rŭrsus ā magistrō reprehend____ ac verberā____ aut aliō modō pūni____.

Exercitium 3

1. Puer quī nōndum _____ [= loquī] potest _____ dīcitur.
2. Īnfāns quī ambulāre nōndum potest in _____ iacet.
3. _____ [= parvus] Īnfāns multās hōrās dormit; _____ enim Īfantī nōn minus _____ est quam cibus.
4. Īnfāns quī cibō _____ magnā vōce _____; ita parvulus Īnfāns cibum _____ [= poscit].
5. Parvulus Īnfāns nōn pāne, sed _____ vivit.
6. Nōn omnēs mātērēs Īfantēs suōs ipsae _____ volunt.
7. Multī Īfantēs nōn ā mātribus suis, sed ā _____ aluntur.
8. Nūtrīx est _____ [= fēmina] quae nōn suum, sed _____ Īfantem alit.
9. Īnfāns prīma verba discit antequam prīmōs _____ facere potest.
10. Iūlius et Aemilia _____ novum Īfantem habēbunt.

Exercitium 4

1. Quid est Īnfāns? ...
2. Estne Quīntus Īnfāns? ...
3. Num Īnfāns in magnō lectō dormit? ...
4. Quōmodo parvulus Īnfāns cibum postulat? ...
5. Quid tum facit mātēr? ...
6. Quō cibō alitur Īnfāns parvulus? ...
7. Quid est nūtrīx? ...
8. Cūr tot Īfantēs Rōmānī ā nūtrīcibus aluntur? ...
9. Iūliane parvula Īnfāns est? ...
10. Cūr vacuae sunt cūnae Aemiliae? ...
11. Quādo Aemilia rŭrsus Īfantem habēbit? ...
12. Quot līberī tum erunt Iūliō et Aemiliae? ...
13. Quae verba Īnfāns prīmum dīcere solet? ...

Cap. XX

Lēctiō I

erat erant
-bat -bant
erit erunt
-bit -bunt

crās = diē post hunc
diem

[1, 2]

-bit -bunt
-bitur -buntur

[3, 4]

-et -ent
-ētur -entur

alere
aliēnus
carēre
cūnae
fārī
gradus
Īnfāns
lac
mox
mulier
necessārius
nūtrīx
parvulus
postulāre
sommus
vāgīre

Lēctiō II

erō erimus
eris eritis
erit erunt

[1, 2]
-bō -bimus
-bis -bitis
-bit -bunt

[3, 4]
-am -ēmus
-ēs -ētis
-et -ent

[1, 2]
-bor -bimur
-beris -biminī
-bitur -buntur

[3, 4]
-ar -ēmur
-ēris -ēminī
-ētur -entur

adversus
colloquī
colloquium
cūrāre
dēbere
filiola
futūrus
magis
manēre
nōli
officium
pergere
profectō
rārō
sermō

Lēctiō secunda (versūs 47–102)

Exercitium 5

1. Post decem annōs Mārcus miles er_____ et arma ger_____ ut avunculus eius.
2. Tum Mārcus fortiter pugnā_____, hostem nōn timē_____ nec ab eō fugi_____ .
3. Mārcus cum magnō exercitū in Italiam reveni_____ .
4. Mārcus: “Ego miles er_____ ut avunculus meus; bona arma ger_____, fortiter pugnā_____, hostem nōn timē_____ nec ab eō fugi_____ ; cum magnō exercitū in Italiam reveni_____ .”
5. Mārcus: “At tū numquam miles fortis er_____, Sexte. Etiam sī bona arma ger_____, nōn fortiter pugnā_____, nam hostem timē_____ atque ab eō fugi_____ et ad mātrem tuam reveni_____ !”
6. Mārcus et Quīntus militēs er_____ et arma ger_____ ut avunculus eōrum: fortiter pugnā_____, hostem nōn timē_____ nec ab eō fugi_____ ; cum magnō exercitū in Italiam reveni_____ .
7. Mārcus: “Ego et frāter meus militēs er_____ ut avunculus noster; bona arma ger_____, fortiter pugnā_____, hostem nōn timē_____ nec ab eō fugi_____ ; cum magnō exercitū in Italiam reveni_____ .”
8. Mārcus: “At vōs numquam militēs fortēs er_____ Sexte et Tite! Etiam sī bona arma ger_____, nōn fortiter pugnā_____, nam hostem timē_____ atque ab eō fugi_____ et ad mātres vestrās reveni_____ !”
9. Lŷdia: “Nōlī timēre, Mēde! Dominus nōs servā_____ et in portum veh_____ .”
10. Mēdus: “Egone quoque ā dominō tuō servā_____ et in portum veh_____ ?”
11. Lŷdia: “Certē tū quoque servā_____, Mēde, et mēcum in portum veh_____ . Nautae quoque servā_____ .”
12. Nautae: “Nōs ā Neptūnō servā_____ ; ab illō deō in portum veh_____ .”
13. Lŷdia: “Nōn ā Neptūnō, sed ā Dominō nostrō servā_____ , nautae, et in portum veh_____ .”

Exercitium 6

1. Iūlius et Aemilia iam nōn dē rēbus praeteritis _____ , sed dē rēbus _____ .
2. Iūlius: “ _____ [= certē] parvulam filiā amābō.”
3. Aemilia: “Sed tuam Iūliam _____ [= parvam filiā] minus amās quam filiōs.”
4. Iūlius: “Ego nēminem _____ amō quam filiā meam.”
5. Aemilia: “Filiōs saepe laudās, Iūliam _____ laudās.”
6. Aemilia, quae abire vult, gradum _____ ōstium facit.
7. Iūlius: “ _____ abire, Aemilia!”
8. Aemilia ā Iūliō nōn abit neque cum eō colloquī dēsinit: apud maritum _____ atque cum eō colloquī _____ .
9. _____ [< colloquī] est _____ inter duōs.
10. Aemilia: “Māter infantem suum alere _____ : id est mātris _____ .”
11. Nēmō infantem melius _____ potest quam māter.

Exercitium 7

1. Estne sermō parentum dē tempore praeteritō? ...
2. Cūr parentēs iam dē rēbus futūrīs colloquuntur? ...
3. Filiūne an filiā vult Aemilia? ...
4. Cūr Aemilia gradum adversus ōstium facit? ...
5. Discēditne Aemilia? ...

6. Num infāns Aemiliae ā nūtrīce alētur? ...
7. Cūr Aemilia ipsa infantem suum cūrāre vult? ...
8. Quid Aemilia officium māt̄ris esse dīcit? ...
9. In quō cubiculō novus infāns nocte dormiet? ...
10. Cūr Iūlius in eōdem cubiculō dormire nōn vult? ...
11. Quid Iūlius officium patris esse dīcit? ...

Lēctiō tertiā (versūs 103–164)

Exercitium 8

1. Iūlius et Aemilia in viā ante tabernam cōsistunt, quia flōrēs emere _____ .
2. Tabernārius rosās et lilia aliōsque flōrēs iīs ostendit et “Quōs flōrēs _____ ?” inquit.
3. Iūlius: “Nōn rōsās, sed lilia _____ .”
4. Tabernārius: “Cūr vōs rosās nōn _____ ?”
5. Iūlius: “Nōs rosās tuās emere _____ , quia in hortō nostrō multae sunt rosae.”
6. Aemilia: “Sed hae rosae pulchriōrēs sunt. Ego rosās _____ , lilia _____ .” Aemilia dīcit ‘sē rosās _____ , lilia _____ .’
7. Iūlius: “Sī tū lilia nōn _____ , ego nec rosās nec lilia emere _____ .”
8. Iūlius, quī nullōs flōrēs emere _____ , ā tabernā abit.
9. Aemilia “_____ mē relinquere” inquit eumque sequitur.
10. Tabernārius: “Manēte! _____ abire!”
11. Hominēs quī flōrēs emere _____ ad tabernam adeunt, quī flōrēs emere _____ ā tabernā abeunt.

Exercitium 9

1. Aemilia, quae exīre vult, Syrae in ōstiō _____ .
2. Syra _____ cum Iūliā ex hortō venit.
3. Iūlius et Aemilia _____ [= tacent]; Iūlia _____ parentum animadvertit et “Cūr silētis?” inquit.
4. Iūlius _____ Rōmam ibit et mox _____ [= ad domum suam] _____ [= redibit].
5. Parentēs liberōs suōs _____ [= amant].
6. Sermō infantium Iūliam nōn _____ .
7. Quī per imbrem ambulat _____ fit.
8. Nautae mercēs ex terrīs aliēnīs in Italiam _____ .

Exercitium 10

1. Cui Aemilia in ōstiō occurrit? ...
2. Cūr Syra et Iūlia ex hortō exeunt? ...
3. Estne caelum serēnum? ...
4. Quō tum it Iūlius? ...
5. Sōlusne Iūlius in ātrium it? ...
6. In ātriōne colloquantur coniugēs? ...
7. Quid silentēs aspiciunt? ...
8. Quis silentium eōrum animadvertit? ...
9. Quid Aemilia Iūliae interrogantī respondet? ...
10. Cūr miserī sunt liberī nautārum? ...
11. Quāndō Iūlius ā villā proficiscētur? ...
12. Quam saepe Iūlius Rōmā ad villam revertētur? ..
13. Cūr Iūlia patre suō carēre nōn vult? ...
14. Utrum Iūlia vult, frātrem an sorōrem? ...

Lēctiō III

velle	
volō	volumus
vīs	vultis
vult	volunt
nōlle	
nōlō	nōlumus
nōn vīs	nōn vultis
nōn vult	nōlunt
nōli	nōlite

advehere
crās
decēre
diligere
domum
occurrere
revertī
silentium
silēre
ūmidus
ūnā

Lēctiō grammatica

tempus praesēns
tempus praeteritum
tempus futūrum

futūrum

act.	sing.	plūr.
[1, 2]	1 -b ō	-b imus
	2 -b is	-b itis
	3 -b it	-b unt
[3, 4]	1 -a m	-ē mus
	2 -ē s	-ē tis
	3 -e t	-e nt
pass.	sing.	plūr.
[1, 2]	1 -b or	-b imur
	2 -b eris	-b imini
	3 -b itur	-b untur
[3, 4]	1 -a r	-ē mur
	2 -ē ris	-ē mini
	3 -ē tur	-ē ntur

Cap. XXI

Lēctiō I

-it -ērunt
[1] -āre
-āvit -āvērunt
[2] -ēre
-uit -uērunt
[4] -īre
-īvit -īvērunt

Lēctiō grammatica (versūs 165–207)

Exercitium 11

Āctivum

1. *Vocā|t, vidē|t, dūc|it, audi|t* tempus _____ est.
  2. *Vocā|bat, vidē|bat, dūc|ēbat, audi|ēbat* tempus _____ est.
  3. *Vocā|bit, vidē|bit, dūc|et, audi|et* est tempus _____ .
  4. Futūrum: persōna tertia: [1, 2] -bit, -bunt, [3, 4] -et, -ent; persōna secunda: [1, 2] -_____, -_____, [3, 4] -_____, -_____; persōna prīma: [1, 2] -_____, -_____, [3, 4] -_____, -_____.
	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
5. Pers. 1	<i>vocā</i> _____	<i>vocā</i> _____	<i>vidē</i> _____	<i>vidē</i> _____
6. Pers. 2	<i>vocā</i> _____	<i>vocā</i> _____	<i>vidē</i> _____	<i>vidē</i> _____
7. Pers. 3	<i>vocā</i> _____	<i>vocā</i> _____	<i>vidē</i> _____	<i>vidē</i> _____
8. Pers. 1	<i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>audi</i> _____	<i>audi</i> _____
9. Pers. 2	<i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>audi</i> _____	<i>audi</i> _____
10. Pers. 3	<i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>audi</i> _____	<i>audi</i> _____
11. Futūrum verbī esse: singularis: pers. 1 *erō*, 2 *er*_____, 3 *er*_____; plūrālis: pers. 1 *er*_____, 2 *er*_____, 3 *er*_____.

Passivum

12. *Vocā|bitur, vidē|bitur, dūc|ētur, audi|ētur* est tempus _____ passivī.
13. Futūrum passivī: persōna tertia: [1, 2] -bitur, -buntur, [3, 4] -ētur, -entur; persōna secunda: [1, 2] -_____, -_____, [3, 4] -_____, -_____; persōna prīma: [1, 2] -_____, -_____, [3, 4] -_____, -_____.

	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
14. Pers. 1	<i>vocā</i> _____	<i>vocā</i> _____	<i>vidē</i> _____	<i>vidē</i> _____
15. Pers. 2	<i>vocā</i> _____	<i>vocā</i> _____	<i>vidē</i> _____	<i>vidē</i> _____
16. Pers. 3	<i>vocā</i> _____	<i>vocā</i> _____	<i>vidē</i> _____	<i>vidē</i> _____
17. Pers. 1	<i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>audi</i> _____	<i>audi</i> _____
18. Pers. 2	<i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>audi</i> _____	<i>audi</i> _____
19. Pers. 3	<i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>audi</i> _____	<i>audi</i> _____

CAPITVLVM VNVM ET VICESIMVM

Lēctiō prīma (versūs 1–26)

Exercitium 1

1. Tergum Mārcō dolet: magister eum bis verber_____ .
2. Oculī puellae rubrī sunt: puella lacrim_____ .
3. Oculī puellārum rubrī sunt: puellae lacrim_____ .
4. Sextus ūmidus est, quod per imbrem ambul_____ .
5. Sextus sordidus est, quod humī iac_____ ; Titus et Mārcus eum ten_____, alter brachcium eius ten_____, alter crūra.
6. Puerī ūmidī sunt, quod per imbrem ambul_____, et sordidī, quod humī iac_____ .
7. Puella iam nōn dormit: ancilla eam excit_____ .
8. Neque puerī iam dormiunt: servī eōs excit_____ .
9. Puella fessa nōn est, nam bene dorm_____ .
10. Item puerī bene dorm_____ neque fessī sunt.
11. Iūlia, quae puerōs iam voc_____, iterum eōs vocat, nec enim puerī eam aud_____ .

12. Puerī, quī Iūliam iam voc _____ , iterum eam vocant, nec enim Iūlia eōs aud _____ .
13. Syra litterās nescit: nēmō eam litterās doc _____ .

Exercitium 2

Exempla: Pater filium vocāvit = Filius ā patre vocātus est.
 Pater filiam vocāvit = Filia ā patre vocāta est.
 Pater filiōs vocāvit = Filiī ā patre vocātī sunt.
 Pater filiās vocāvit = Filiae ā patre vocātae sunt.
 Ventus mare turbāvit = Mare ventō turbātum est.
 Ventī maria turbāvērunt = Maria ventīs turbāta sunt.
 Filius ā patre vocātus est nec eum audīvit = Pater filium vocāvit nec ab eō audītus est.

1. Servus puerum excitāvit = ...
2. Mārcus Iūliam pulsāvit = ...
3. Domina ancillās vocāvit = ...
4. Dominus servōs interrogāvit = ...
5. Mēdus Dāvum accūsāvit = ...
6. Mēdus vōcem dominī nōn audīvit = ...
7. Magister litterās Sextī laudāvit = ...
8. Magister discipulum pigrum pūnīvit = ...
9. Rōmānī oppidum hostium expugnāvērunt = ...
10. Hostēs castra Rōmāna oppugnāvērunt = ...
11. Verba Iūliī Aemiliam dēlectāvērunt = ...
12. Fulgur caelum illūstrāvit = ...
13. Puerī Iūliam vocāvērunt nec ab eā audītī sunt = ...
14. Puerī ā Iūliā vocātī sunt nec eam audīvērunt = ...

[1] -ārī
 -ātus | est
 -āta
 -ātum |
 -ātī | sunt
 -ātae
 -āta |

[4]
 -ītus | est
 -īta
 -ītum |
 -ītī | sunt
 -ītae
 -īta |

Exercitium 3

1. Hodiē māne Mārcus nōn sordidus, sed _____ [= pūrus] erat.
2. Vestīmenta eius tam _____ erant quam nix nova.
3. Nunc vērō _____ eius sordida est.
4. Nōn modo vestis Mārcī, sed etiam faciēs et manūs et _____ sordida sunt, Mārcus enim _____ iacuit.
5. _____ [= terra] propter imbrem ūmida est.
6. Pater filium suum sordidum nōn statim _____ .
7. Via quae ad villam _____ [= dūcit] nōn lāta, sed _____ est.

angustus
 candidus
 cognōscere
 ferre
 genū
 humī
 humus
 mundus
 vestis

Exercitium 4

1. Unde Mārcus revertitur? ...
2. Estne facile Mārcum cognōscere? ...
3. Cūr vestis eius ūmida est? ...
4. Quid dē nāsō Mārcī fluit? ...
5. Quis nāsum eius pulsāvit? ...
6. Nōnne Sextus ā Mārcō pulsātus est? ...
7. Quis est māximus ex tribus discipulīs? ...
8. Ubi puerī pugnāvērunt? ...
9. Cūr tam sordidus est Mārcus? ...
10. Quis Mārcum humī iacentem tenuit? ...
11. Quem Mārcus vocāvit? ...
12. Ā quō Sextus oppugnātus est? ...
13. Quōs vocāvit Sextus? ...
14. Ā quibus vōx Sextī audīta est? ...

Lēctiō II

cornū cornua
genū genua
-ū -ua
-ūs -uum
-ū -ibus

-ī -imus
-istī -istis
-it -ērunt

-us	sum	-ī	sumus
-a	es	-ae	estis
	est		sunt

ain'
āiō ais ait
aliquis
bōs
causa
cōspicere
cornū
cruor
excūsāre
indignus
interim

Lēctiō secunda (versūs 27–78)

Exercitium 5

1. In fronte bovis nōn ūnum corn____, sed duo corn____ sunt.
2. Bōs duo corn____ in fronte gerit.
3. Bōs est animal duōrum corn____.
4. Animal ūnius corn____ rārissimum est.
5. Ex corn____ bovis pōculum effīci potest.
6. Hominēs barbarī ē magnīs corn____ bibunt.
7. Gen____ est pars crūris.
8. Gen____ Mārci sordida sunt: in gen____ eius sunt sordēs.
9. Mārcus gen____ lavat, prīmum gen____ dextrum, tum gen____ sinistrum.
10. Color gen____ sordidōrum est āter.

Exercitium 6

1. Aemilia: "Vocā puerōs, Syra!" Iūlia: "Ego eōs iam vocāv____."
2. Aemilia: "Tūne puerōs iam vocāv____, Iūlia? Ego tē nōn audīv____ nec puerī tē audīv____."
3. Puerī veniunt, quia Iūlia eōs vocāv____.
4. Iūlia: "Nōnne vōs mē vocāre audīv____, puerī?"
5. Puerī: "Certē tē audīv____. Cūr nōs vocāv____?"
6. Aemilia: "Vocā Iūliam, Syra!" Puerī: "Nōs eam iam vocāv____."
7. Aemilia: "Vōsne eam iam vocāv____? Ego vōs nōn audīv____, nec Iūlia vōs audīv____."
8. Iūlia venit, quia puerī eam vocāv____.
9. Puerī: "Nōnne tū nōs vocāre audīv____, Iūlia?"
10. Iūlia: "Certē vōs audīv____. Cūr mē vocāv____?"
11. Sextus Mārcum pulsāv____ et ipse ā Mārcō et Titō pulsāt____, neque īi deinde ā Sextō pulsāt____.
12. Titus: "Ego et Mārcus Sextum pulsāv____, nec nōs deinde ab eō pulsāt____."
13. Quīntus: "Vōsne Sextum pulsāv____ nec ab eō pulsāt____?"
14. Titus: "Ego sōlus pulsāt____ nōn____."
15. Quīntus: "Cūr tū pulsāt____ nōn____, Tite?"
16. Puella plōrat, quia ā puerō improbō pulsāt____.
17. Māter filiā interrogat: "Ā quō pulsāt____?"
18. Filia respondet: "Ā puerō improbō pulsāt____."
19. Puellae plōrant, quia ā puerīs improbīs pulsāt____.
20. Māter filiās interrogat: "Ā quibus pulsāt____?"
21. Filiae respondent: "Ā puerīs improbīs pulsāt____."

Exercitium 7

1. Pater _____ [= sanguinem] in faciē filiī _____ [= videt].
2. Nōn sine _____ Sextus Mārcum pulsāvit.
3. Sextus, quī tam _____ est quam bōs, ā duōbus puerīs pulsātus est; neque enim Mārcus sōlus puerum validiōrem _____ potest.
4. Mārcus sē _____ cōnātur: "Sextus est puer māior et validior."
5. _____ est animal quod _____ gerit in fronte.
6. Mārcus tam sordidus est quam _____.
7. Iūlius iam satis audīvit dē _____ puerōrum.
8. Iūlius: "Nōlī mihi plūs _____ dē illā pugnā _____!"
9. In cubiculō suō Mārcus vestem sordidam _____ et aliam vestem pūram induit: Mārcus vestīmenta _____.

10. _____ [= dum haec aguntur] Aemilia atriū intrat.
11. Solum atriū sordidum est; māter _____ in solō cōspicit.
12. Aemilia: "_____ pedibus sordidīs in _____ mundō ambulāvit!"
13. Iūlius 'porcum atriū intrāvisse' _____ [= dicit].
14. Aemilia: "Quid _____?" Iūlius: "Porcum intrāvisse _____."
15. Aemilia: "_____ tū?"

mūtāre
nārrāre
pōnere
porcus
pugna
solum
sordēs
validus
vincere

Exercitium 8

1. Quid Iūlius in faciē filiī cōspicit? ...
2. Num bōs Mārcum pulsāvit? ...
3. Cūr Mārcus sōlus Sextum vincere nōn potest? ...
4. Quī Sextum humī iacentem tenuērunt? ...
5. Cūr Iūlius pugnam puerōrum 'indignam' dicit? ...
6. Quō Iūlius Mārcum ire iubet? ...
7. Quid agit Mārcus in cubiculō suō? ...
8. Quis puerō novam vestem dat? ...
9. Quid Aemilia in solō cōspicit? ...
10. Quid tum ait Iūlius? ...
11. Cūr Iūlius filiū suū 'porcum' appellat? ...
12. Tūne hāc nocte bene dormīvistī? ...

Lēctiō tertiā (versūs 79–149)

Lēctiō III

Exercitium 9

Exempla: Dāvus:

Dāvus dicit

"Filius/a dormīvit"

'filiū/am dormīvisse'

"Filiī/ae dormīvērunt"

'filiōs/ās

"Filius vocātus est"

'filiū vocātum esse'

"Filia vocāta

'filiā vocātam

"Filiī vocātī sunt"

'filiōs vocātōs

"Filiae vocātae

'filiās vocātās

1. Iūlius: "Mārcus intrāvit." Iūlius 'Mārc_____ intr_____ ' dicit.
2. Iūlius: "Puerī in viā pugnāvērunt et humī iacuērunt." Iūlius dicit 'puer_____ in viā pugn_____ et humī iac_____.'
3. Syra: "Iūlia ā Mārcō pulsāta est." Syra dicit 'Iūli_____ ā Mārcō puls_____.'
4. Sextus: "Magistrō pārui." Sextus dicit '_____ magistrō pār_____.'
5. Sextus: "Ā magistrō laudātus sum." Sextus '_____ ā magistrō laud_____ ' dicit.
6. Dāvus: "Quīntus tōtam noctem vigilāvit nec hōram dormīvit." Dāvus dicit 'Quīnt_____ tōtam noctem vigil_____ nec hōram dorm_____.'
7. Mārcus: "Ego bene dormīvī, sed ā Dāvō excitātus sum." Mārcus dicit '_____ bene dorm_____, sed a Dāvō excit_____.'
8. Iūlia. "Ā Syrā excitāta sum." Iūlia dicit '_____ ā Syrā excit_____.'
9. Aemilia: "Discipulī ā magistrō laudātī sunt." Aemilia dicit 'discipul_____ ā magistrō laud_____.'
10. Iūlius: "Mārcus nōn laudātus, sed pūnitus est ā magistrō." Iūlius dicit 'Mārc_____ nōn laud_____, sed pūn_____ ā magistrō.'
11. Aemilia: "Mārcus pulchrē scrīpsit." Aemilia 'Mārc_____ pulchrē scrīps_____ ' dicit.
12. Iūlius: "Eae litterae nōn ā Mārcō scrīptae sunt." Iūlius dicit 'e_____ litter_____ nōn ā Mārcō scrīpt_____.'

A:

'is | pugnāvit"

'ea |

'ii | pugnāvērunt"

'eae |

'ego pugnāvi"

A dicit

'eum | pugnāvisse'

'eam |

'eōs |

'eās |

'sē |

A:

'is vocātus | est"

'ea vocāta |

'ii vocātī | sunt"

'eae vocātae |

'ego vocātus/a sum"

A dicit

'eum vocātum | esse'

'eam vocātam |

'eōs vocātōs |

'eās vocātās |

'sē vocātum/am |

13. Iūlius: "Mārcus puer improbus fuit." Iūlius 'Mārc_____ puer_____ improb_____ fu_____ ' dicit.
14. Magister: "Epistula mea iam scripta et signata est." Magister dicit 'epistul_____ su_____ iam script_____ et sign_____ esse.'

Exercitium 10

- [1] numerā|re
numerāv|isse
- [2] pārē|re
pārū|isse
- [3] scrib|ere
scrips|isse
- [4] aud|ire
audiv|isse
- es|se
fu|isse
- ī -imus
-istī -istis
-it -erunt

- Magister: "Scribe M deciēs, Mārce!" Mārcus, postquam M M M M M M M M scrips_____ : "Iam tibi pār_____ : deciēs M scrips_____."
- Magister, postquam litterās numer_____ : "Nōn pār_____, puer pigerrime! Noviēs tantum M scrips_____, ego litterās numer_____. Nōnne aud_____ quod dix_____?"
- Mārcus: "Certē aud_____ quod dix_____. At tū prāvē numer_____!"
- Magister: "Vōs numerāte litterās, Tite et Sexte! ... Quid agitis? Nōn mē aud_____?"
- Titus et Sextus "Certē tē aud_____ " inquit, et postquam litterās numer_____ : "Litterās numer_____ : decem sunt."
- Magister: "Prāvē numer_____ ! Ipsī M deciēs scribite!"
- Uterque puer M M M M M scribit. Titus: "Iam tibi pār_____."
- Magister: "Nōn pār_____, puerī pigerrimī! Quīnquiēs tantum M scrips_____."
- Titus: "At quīnque et quīnque sunt decem: ergō deciēs M scrips_____."
- Titus et Sextus magistrō pār_____, quod bis quīnquiēs M scrips_____, nam bis quīnquiēs sunt deciēs.
- Mārcus vērō magistrō nōn pār_____, quod noviēs tantum M scrips_____.
- Sed tamen Mārcus dicit 'sē magistrō pār_____ et deciēs M scrips_____, at magistrum prāvē numer_____!'
- Magister discipulōs verba sua nōn aud_____ putat, sed Titus et Sextus omnia aud_____.
- Iūlius: "Hodiēne probus discipulus fu_____, Mārce?"
- Mārcus: "Certē probus fu_____. Nōs omnēs probī discipulī fu_____."
- Iūlius: "Id nōn crēdō! Vōs omnēs discipulī improbī fu_____!"
- Iūlius 'omnēs discipulōs improbōs fu_____ ' dicit, sed Mārcus sōlus improbus fu_____, cēterī probī fu_____.

Exercitium 11

- aliquid
crēdere
dubitāre
fallere
falsum
inter
mentīrī
multa
nōbis
omnia
postquam
tabella
vōbis

- Mārcus in ātrium redit, _____ vestem mūtāvit.
- Mārcus: "Magister _____ [= multās rēs] nōs docuit; primum _____ recitāvit, nesciō quid."
- Mārcus parentibus _____ [= parvam tabulam] ostendit, quam 'suam esse' dicit.
- Tabella vērō Sextī est, Mārcus enim tabellās mūtāvit _____ pugnam.
- Nōn vērū, sed _____ est id quod Mārcus dicit: puer _____.
- Māter filiō suō _____, sed pater dē verbīs eius _____.
- Mārcus patrem suum _____ nōn potest.
- Iūlius: "Falsa sunt _____ [= omnēs rēs] quae _____ nārrāvistī!"
- Mārcus: "Omnia quae _____ nārrāvī, pater et māter, vērā sunt!"

Exercitium 12

- Quō it Mārcus postquam vestem mūtāvit? ...
- Quem Mārcus in ātriō salūtāt? ...
- Cūr Aemilia filium suum laudat? ...
- Num Mārcus dicit 'sē malum discipulum fuisse'? ...
- Estne vērū id quod dicit Mārcus? ...

6. Cūr puerī magistrum recitantem nōn audīverunt? ...
7. Cūr tergum dolet Mārcō? ...
8. Quōmodo Mārcus mātrem fallit? ...
9. Cuius est tabella quam Mārcus ostendit? ...
10. Quis eās litterās pulcherrimās scripsit? ...
11. Quid Mārcus dicit mātī? ...
12. Num magister litterās Mārcī laudāvit? ...
13. Quid Mārcus dicit dē ceterīs discipulis? ...
14. Iūliusne filiō suō crēdit? ...
15. Cūr Iūlius Aemiliae interrogantī nōn respondet? ...

Lēctiō grammatica (versūs 150–206)

Exercitium 13

Exempla:

Lýdia trīstis domī sedēbat nec Mēdum exspectābat. Tum Mēdus ostium pulsāvit et intrāvit. Lýdia laeta amicum salūtāvit et ab eō salūtāta est. Iūlius adulēscēns saepe Aemiliam salūtābat nec ab eā salūtābātur.

1. Salūtābat nōn tempus praesēns, sed tempus _____ est; salūtāvit quoque tempus _____ est.
2. Sedēbat, exspectābat, salūtābat, salūtābātur nōn est praeteritum perfectum, sed _____.
3. Pulsāvit, intrāvit, salūtāvit, salūtāta est nōn praeteritum imperfectum, sed _____ est.

Exercitium 14

Activum

1. Infīnitivus: praesēns: vocā|re, perfectum: _____|isse; praesēns: pārē|re, perfectum: _____|isse; praesēns: scrib|ere, perfectum: _____|isse; praesēns: audī|re, perfectum: _____|isse.
2. Persōnae perfectī: singularis: pers. 1 ~ī, 2 ~_____, 3 ~_____; plūralis: pers. 1 ~_____, 2 ~_____, 3 ~_____.

	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
3. Pers. 1	vocāv_____	vocāv_____	pāru_____	pāru_____
4. Pers. 2	vocāv_____	vocāv_____	pāru_____	pāru_____
5. Pers. 3	vocāv_____	vocāv_____	pāru_____	pāru_____
6. Pers. 1	scrips_____	scrips_____	audīv_____	audīv_____
7. Pers. 2	scrips_____	scrips_____	audīv_____	audīv_____
8. Pers. 3	scrips_____	scrips_____	audīv_____	audīv_____

Passivum

9. Infīnitivus: praesēns: vocā|rī, perfectum: _____um esse; praesēns: audī|rī, perfectum: _____um esse.

	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
10. Pers.1	vocātus _____	vocāt_____	audītus _____	audīt_____
11. Pers.2	vocāt_____	vocāt_____	audīt_____	audīt_____
12. Pers.3	vocāt_____	vocāt_____	audīt_____	audīt_____
13. Participium perfectī: nōm. sing.: masc. voc _____, aud _____, fēm. voc _____, aud _____, neutr. voc _____, aud _____.				

Lēctiō grammatica

praeteritum perfectum
et imperfectumperfectum
āct.

īnf. ~isse

[1] vocāv|isse

[2] pārē|isse

[3] scrips|isse

[4] audīv|isse

īnd. sing. plūr.

1 ~ī ~imus

2 ~istī ~istis

3 ~it ~erunt

pass.

īnf. ≈um/am/ōs/ās/a esse

[1] vocāt|um esse

[4] audīt|um esse

īnd. sing. plūr.

≈us/a ≈ī/ae

1 sum sumus

2 es estis

3 est sunt

participium perfectī

[1] vocāt|us -a -um

[4] audīt|us -a -um

Cap. XXII

Lectiō I

-eus
-ea
-eum

admittere
anteā
aurum
cardō
catēna
cōnstāre
cūstōdire
extrā
faber
ferōx
foris
heus
iānitor
inter sē
intrā
lignum
limen
posteā
pretium
prius
quīn
(num) quis
rogitāre
sicut
tabellārius
tandem
vincire

CAPITVLVM ALTERVM ET VICESIMVM

Lectiō prima (versūs 1–55)

Exercitium 1

1. Ānulus ex aurō factus = ānulus aur_____ .
2. Baculum ē lignō factum = baculum lign_____ .
3. Catēna ex ferrō facta = catēna ferr_____ .
4. Nummī ex aurō factī = nummī aur_____ .
5. Stilus ferreus = stilus _____ .
6. Pōculum aureum = pōculum _____ .
7. Forēs lignae = forēs _____ .

Exercitium 2

1. Magna iānuā _____ ē duābus _____ , quae in _____ vertuntur.
2. Sub foribus est _____ .
3. _____ [= ōstiārius] dicitur servus quī hominēs advenientēs in ātrium _____ .
4. Iānitor cum cane suō villam dominī _____ .
5. Canis, quī prope tam _____ est quam lupus, catēnā _____ .
6. _____ nōn modo canēs, sed etiam iānitōrēs vinciēbantur.
7. _____ cōstat ē multīs ānulīs ferreīs quī _____ coniunguntur.
8. Ānulus Lȳdiae nōn ex ferrō, sed ex _____ factus est.
9. Ānulus aureus magnī _____ est.
10. Iānuā ē _____ facta est _____ [= ut] baculum Iūlii.
11. Servus quī epistulās fert _____ appellatur.
12. Tabellārius clāmat: “ _____ iānitor! _____ aperīs? Num _____ [= aliquis] hīc est?”
13. _____ iānitor surgit et tabellārium _____ [= multa interrogat].
14. Tabellārius: “ _____ admitte mē! _____ [= deinde] respondēbō.”
15. Hostēs nōn sunt _____ vāllum, sed _____ vāllum.
16. Vulcānus est deus _____ .

Exercitium 3

1. Ex quibus partibus cōstat iānuā villae? ...
2. Quid scrīptum est in limine? ...
3. Quis dicitur servus quī iānuam cūstōdit? ...
4. Quid facit is quī villam intrāre vult? ...
5. Ubi sedet iānitor? ...
6. Cūr canis iānitōris catēnā vincitur? ...
7. Ex quā materiā catēna facta est? ...
8. Num ānulus Lȳdiae ex ferrō factus est? ...
9. Utrum dūrius est, lignumne an ferrum? ...
10. Quis dicitur vir quī rēs ferreās efficit? ...
11. Cūr ‘tabellārii’ dīcuntur servī quī epistulās ferunt? ...
12. Quōmodo iānitor ē somnō excitatur? ...
13. Cūr tabellārius nōn statim iānitōrī respondet? ...
14. Quid huic tabellāriō nōmen est? ...
15. Unde Tlēpolemus sē venire dicit? ...
16. Quid Iūlius post merīdiem agere solet? ...

Exercitium 4

1. Post merīdiem Iūlius ambulā_____ ire solet.
2. Postquam ambulāvit, lavā_____ it.
3. Vesperī hominēs dormī_____ eunt.
4. Māne amīcī ad villam veniunt dominum salūtā_____ .
5. Mēdus et Lȳdia in Graeciam eunt habitā_____ .
6. Hostēs castra oppugnā_____ veniunt.
7. Tabellārius nōn mittitur pecūniam postulā_____ .
8. Facile est vōcem magistrī audīre = Vōx magistrī est facilis audī_____ .
9. Difficile est nōmina barbara dīcere = Nōmina barbara difficilia sunt dic_____ .
10. Quae est dea pulcherrima? Id difficile scī_____ est.

-tum
-tū

*Lēctiō secunda (versūs 56–121)***Exercitium 5**

1. Mēdus, quī rēs Mārcī fer_____ solet, hodiē abest.
2. Itaque Mārcus ad lūdum ambulāns rēs suās ipse fer_____ .
3. Titus et Sextus semper rēs suās ipsī fer_____ .
4. Titus: “Cūr tū ipse rēs tuās fer_____ hodiē, Mārce?”
5. Mārcus: “Ipse rēs meās fer_____ , quia Mēdus abest; sed cūr vōs semper rēs vestrās ipsī fer_____ ?”
6. Titus: “Nōs rēs nostrās ipsī fer_____ , quia in ipsō oppidō Tūsculō habitāmus, nōn procul ab oppidō.”
7. Mārcus: “Venite mēcum ac rēs meās fer_____ !”
8. Sextus: “Rēs tuās fer_____ nōlumus. Ipse rēs tuās_____ , Mārce!”
9. Tabula, quae ā Mēdō fer_____ solet, hodiē ā Mārcō fer_____ .
10. Epistulae ā tabellāriis fer_____ .

Lēctiō II

ferre
ferō ferimus
fers fertis
fert ferunt
fer! ferte!
ferrī
fertur feruntur

Exercitium 6

1. Canis, quī tabellārium _____ stantem videt, dentēs ostendit ac _____ : “Rrrr...”
2. Canis tabellārium _____ vult, sed catēnā _____ .
3. Iānitor eum dē cane ferōcī _____ : “_____ ! Canis tē mordēbit.”
4. Tabellārius nōn intrat, sed in līmine _____ .
5. “Nōlī canem tuum _____ !” inquit.
6. In solō intrā līmen est _____ canis ferōcis.
7. Tabellārius propius ad canem _____ [= adīre] audet; neque imāgō canis neque canis vērus eum _____ .
8. Canis catēnam _____ et vestem tabellāriū dentibus _____ .
9. _____ novum, quod Tlēpolemus _____ [= paulō ante] ēmit, ā cane ferōcī _____ .
10. Tabellārius ex ōstiō _____ nōn potest, quia canis eum tenet.
11. Homō territus nec _____ nec _____ audet.
12. Canis eum locō sē movēre nōn _____ .
13. Iānitor virum territum _____ : “Hahahae! Quīn intrās?”
14. Tlēpolemus intrāre cōnātur, sed canis irātus eum ex ōstiō _____ .
15. “Vincī _____ [= illum tuum] canem!” inquit tabellārius tōtō corpore _____ .
16. Iānitor: “Nōlī _____ [= putāre] mē canem solvisse!”
17. Iānitor catēnamprehendit et canem ā Tlēpolemō _____ .
18. Tlēpolemus: “_____ mē intrāre! Nōlī mē _____ in imbrem pellere!”

accēdere
arbitrārī
cavēre
cēdere
dēridēre
forās
forīs
fremere
imāgō
iste
monēre
mordēre
nūper
pallium
pellere
prehendere
prōcēdere
recēdere
removēre
resistere
retinēre
rumpere
scindere
sinere
solvere
terrēre
tremere

Exercitium 7

1. Cūr tabellārius in limine resistit? ...
2. Quae imāgō in solō intrā limen vidētur? ...
3. Quae verba infrā imāginem scrīpta sunt? ...
4. Num Tlēpolemus imāgine canis terrētur? ...
5. Quid agit canis cum Tlēpolemus ad eum accēdit? ...
6. Cūr canis excurrēns catēnā nōn retinētur? ...
7. Cūr tabellārius nōn audet locō sē movēre? ...
8. Quōmodo canis eum forās pellit? ...
9. Cūr tremit Tlēpolemus? ...
10. Cūr tabellārius iānitōrī pallium suum ostendit? ...
11. Quid tabellārius sēcum fert? ...
12. Quis epistulam in ātrium ad Iūlium fert? ...

Lēctiō grammatica

Lēctiō grammatica (versūs 122–135)

Exercitium 8 Exempla: *Dominus cotīdiē ambulātum it.**Vōx tabellārii difficilis audītū est.*

supīnum I

supīnum II

I ≈ *um*II ≈ *ū*

1. Ambulāt|um _____ est. Audīt|ū quoque _____ est.
2. Supīnum alterum in ≈ _____ dēsinit, alterum in ≈ _____ .
3. Supīnum in ≈um dēsiniēs pōnitur apud verba _____ , venīre, mittere, cēt.
4. Alterum supīnum, quod in ≈ū dēsinit, apud adiectiva _____ et difficilis et pauca alia pōnitur.

Exercitium 9

Themata verbī

thema -atis *n*terminātiō -ōnis *f**Thema* dīcitur prior verbī pars ad quam adduntur variae litterae vel syllabae (terminātiōnēs quae vocantur), ut *-re*, *-ō*, *-isse*, *-ī*, *-istī*, *-us*, *-a*, *-um*, cēt.

Verbī themata sunt tria:

thema praesentis [-]

(1) thema praesentis (= īnfīnītīvus praesentis āctīvī sine *-re*, *-ere*), ut *amā-*, *monē-*, *scrīb-*, *audī-*;

thema perfectī [-]

(2) thema perfectī (= īnfīnītīvus perfectī āctīvī sine *-isse*), ut *amāv-*, *monu-*, *scrīps-*, *audīv-*;

thema supīnī [≈]

(3) thema supīnī (= supīnum sine *-um* sive participium perfectī sine *-us* *-a* *-um*), ut *amāt-*, *monit-*, *scrīpt-*, *audīt-*.

īnfīnītīvus:

praes. āct.: *-re/-ere*perf. āct.: *-isse*perf. pass.: *≈um esse*

1. Īnfīnītīvī: *vocā|re*, *vocāv|isse*, *vocāt|um esse*: *vocā-* thema _____ est, *vocāv-* thema _____ , *vocāt-* _____ .
2. Īnfīnītīvī: *terrē|re*, *terrū|isse*, *terrīt|um esse*: thema praesentis: _____ -, thema perfectī: _____ -, thema supīnī: _____ -.
3. Īnfīnītīvī: *dīc|ere*, *dīx|isse*, *dīct|um esse*: thema praesentis: _____ -, thema perfectī: _____ -, thema supīnī: _____ -.
4. Īnfīnītīvī: *pūnī|re*, *pūnīv|isse*, *pūnīt|um esse*: thema praesentis: _____ -, thema perfectī: _____ -, thema supīnī: _____ -.

Exercitium 10

Īnfīnītīvī (adde themata perfectī et supīnī):

1. *aperīre*, _____ *isse*, _____ *um esse*
2. *claudere*, _____ *isse*, _____ *um esse*
3. *emere*, _____ *isse*, _____ *um esse*
4. *pellere*, _____ *isse*, _____ *um esse*
5. *posse*, _____ *isse*
6. *rumpere*, _____ *isse*, _____ *um esse*

7. *scindere*, _____ *isse*, _____ *um esse*
8. *solvere*, _____ *isse*, _____ *um esse*
9. *vincere*, _____ *isse*, _____ *um esse*
10. *venire*, _____ *isse*

CAPITVLVM VICESIMVM TERTIVM

Lēctiō prīma (versūs 1–40)

Exercitium 1

*Mūtā tempus praesēns [...] in perfectum. Exemplum:*Iānitor ōstium [claudit] clausit = Ōstium [clauditur] clausum est ā iānitōre.

1. Magister epistulam [scribit] _____ = Epistula ā magistrō [scribitur] _____ est.
2. Magister tabellārium ad Iūlium [mittit] _____ = Tabellārius ad Iūlium [mittitur] _____ est ā magistrō.
3. Tabellārius epistulam ad Iūlium [fert] _____ = Epistula ad Iūlium [fertur] _____ est ā tabellāriō.
4. Canis iānitōris pallium tabellārii [scindit] _____ = Pallium tabellārii ā cane iānitōris [scinditur] _____ est.
5. Iūlius signum [rumpit] _____ = Signum ā Iūliō [rumpitur] _____ est.
6. Iūlius litterās [legit] _____ = Litterae ā Iūliō [leguntur] _____ sunt.
7. Iūlius nūllum verbum [dicit] _____ = Nūllum verbum ā Iūliō [dicitur] _____ est.
8. Aemilia epistulam [sūmit] _____ = Epistula ab Aemiliā [sūmitur] _____ est.
9. Culter medicī puerum [terret] _____ = Puer cultrō medicī [terrētur] _____ est.

Exercitium 2

1. "Tabellārius Tūsculō vēnit; ecce epistula quam _____ [: Tūsculō] ad tē tulit" inquit iānitor epistulamque dominō suō _____ .
2. Iūlius: "Quid _____ hoc est? Quis _____ epistulam ad mē mīsīt?"
3. Iūlius iānitōrī imperat: "Recēde _____ ad canem tuum!" Hīs verbīs iānitōrem _____ [= ā sē mittit].
4. Iūlius _____ magistrī cognōscit.
5. Signum nōn ruptum, sed _____ est.
6. "Certē magister postulat pecūniam quam eī _____ " inquit Iūlius, sed Aemilia epistulam aliās rēs _____ putat.
7. Aemilia: "Quis scit? _____ magister aliquid scripsit dē Mārcō?"
8. Epistula sic incipit: "Diodōrus Iūliō _____ dicit."
9. Diodōrus scribit 'Mārcum male recitāre neque _____ [= et numquam] rēctē respondēre.'
10. Iūliō legente, _____ [= faciēs] Mārcī colōrem mūtāt.
11. Iam Mārcus vultum _____ gerit [: habet].
12. Mārcus _____ et tremit _____ [= propter] timōrem.

Exercitium 3

1. Quid iānitor Iūliō trādit? ...
2. Quid dicit iānitor? ...
3. Quōmodo Iūlius scit litterās ā Diodōrō missās esse? ...
4. Quid est signum magistrī? ...
5. Cūr Iūlius litterās magistrī legere nōn vult? ...

Cap. XXIII

Lēctiō I

dīc|ere, dīx|isse,
 dict|um esse
 fer|re, tul|isse,
 lāt|um esse
 leg|ere, lēg|isse,
 lēct|um esse
 mitt|ere, mīs|isse,
 miss|um esse
 rump|ere, rūp|isse,
 rupt|um esse
 scrib|ere, scrips|isse,
 script|um esse
 scind|ere, scid|isse,
 sciss|um esse
 sūm|ere, sūmps|isse,
 sūmpt|um esse
 terrē|re, terru|isse,
 territ|um esse

continēre
 dēbēre
 dīm|ittere
 fortasse
 hinc
 illinc
 integer
 -nam
 ob
 pallēre
 pallidus
 salūtem dicere
 signum
 trādere
 umquam
 vultus

6. Quid Iūlius magistrō dēbet? ...
7. Quid Aemilia magistrum scrīpsisse arbitrātur? ...
8. Quōmodo Iūlius epistulam aperit? ...
9. Quid magister dē Mārcō scrīpsit? ...
10. Quō diē epistula scrīpta est? ...
11. Dē quā rē hic diēs magistrum monuit? ...
12. Cūr Mārcus patrem aspiciēns pallet? ...

Lēctiō II

Lēctiō secunda (versūs 41–83)

Exercitium 4*Exempla:*Puer rubet / ...nōn respondet = Puer rubet neque respondet.Puer rubet / ...nūllum verbum respondet = Puer rubet neque ūllum verbum respondet.Puer rīdet / ...numquam plōrat = Puer rīdet neque umquam plōrat.

1. Puella plōrat / ...nōn rīdet = Puella plōrat _____ rīdet.
2. Aemilia Iūlium / ...nūllum alium virum amat = Aemilia Iūlium _____ alium virum amat.
3. Mēdus ex Italiā proficīscitur / ...numquam revertētur = Mēdus ex Italiā proficīscitur _____ revertētur.
4. Syra nūllam pecūniam / ...nūlla ōrnāmenta habet = Syra nūllam pecūniam _____ ōrnāmenta habet.
5. Puer vigilat / ...dormīre nōn potest = Puer vigilat _____ dormīre potest.
6. Māter infantem suum bene cūrat / ...numquam eum relinquit = Māter infantem suum bene cūrat _____ eum relinquit.

Exercitium 5

1. Mārcus _____ [= epistulā] magistrī nōn laudātur.
2. Epistula magistrī tōtam rem _____ facit.
3. Iam Iūlius _____ intellegit Mārcum falsum dīxisse.
4. Puer piger atque improbus nūllam _____ meret.
5. Mārcus vultum ā patre _____ .
6. Nōmen 'Sextī' _____ est in parte tabulae _____ .
7. Iam Mārcus nihil _____ , sed omnia _____ .
8. Mārcus ipse _____ suum indignum esse intellegit.
9. Iam Mārcus nōn ob timōrem pallet, sed _____ ob _____ .
10. Mārcum factī suī _____ .
11. Iūlius Diodōrō mercēdem _____ nōn vult, quia is male docet nec mercēdem suam _____ .
12. Magna tempestās et nāvēs et mercēs _____ [↔ servāre] potest.

Exercitium 6

1. Estne tōta epistula dē pecūniā quam Iūlius dēbet? ...
2. Cūr Aemilia magistrum mercēdem merēre putat? ...
3. Num magister Mārcum litterīs suīs laudat? ...
4. Cūr Mārcus laudem nōn meret? ...
5. Quālis discipulus laudem meret? ...
6. Quid Iūlius dicit dē Mārcō? ...
7. Quōmodo pater intellegit tabulam Sextī esse? ...
8. Num Mārcus hoc negat? ...
9. Quid Mārcus fatētur? ...
10. Cūr māter nescit puerōs in viā pugnāvisse? ...

nōn – neque
 nūllus – neque ūllus
 numquam – neque
 umquam

āvertere
 factum
 fatēri
 īnscrībere
 laus
 litterae
 merēre
 negāre
 perdere
 plānē
 plānus
 pudēre
 pudor
 rubēre
 solvere
 superior

11. Quid pater Sextī putābit? ...
12. Cūr Mārcus iam rubet? ...

Lēctiō tertia (versūs 84–155)

Exercitium 7

1. Iūlius baculum sūmēns “Ō Mārce!” inquit, “iam tē verberāt _____ sum [= verberābō]!”
2. Iūlius dīcit ‘sē Mārcum verberāt _____ esse.’
3. Mārcus: “Nōlī mē verberāre! Iam bonus puer fut _____ sum [= erō] nec umquam sorōrem meam pulsābō.”
4. Mārcus prōmittit ‘sē iam bonum puerum fut _____ esse nec umquam sorōrem suam pulsāt _____ esse.’
5. Iūlius nōn crēdit eum prōmissum fact _____ esse.
6. Magister virgam prōmit ac discipulōs verberāt _____ est [= verberābit].
7. Discipulī: “Nōlī nōs verberāre, magister! Iam tibi pārit _____ sumus [= pārēbimus].”
8. Discipulī prōmittunt ‘sē iam magistrō pārit _____ esse.’
9. Magister nōn crēdit eōs prōmissum fact _____ esse.
10. Magister calamum prōmit quia scrīpt _____ est [= scribet].
11. Mārcus interrogat: “Quid tū scrīpt _____ es, magister?”
12. Magister respondet ‘sē litterās ad patrem Mārcī scrīpt _____ esse’: “Litterās ad patrem tuum scrīpt _____ sum.”
13. Tandem Iūlius intellegit uxōrem suam rūsus mātrem fut _____ esse.
14. Aemilia dicit ‘sē semper īfantem sēcum habit _____ esse.’
15. Syra: “Quīntus numquam ab eō medicō sānābitur.” Syra dīcit ‘Quīntum numquam ab eō medicō sānāt _____ īrī.’

Exercitium 8

Exempla: Canē vīnctō tabellārius intrat (= Postquam canis vīnctus est...)

Mārcus veste mūtātā in ātrium redit (= postquam vestis mūtāta est [ab eō]: postquam vestem mūtāvit).

1. Epistul _____ trādīt _____ discēdit tabellārius.
2. Iānitōr _____ dīmiss _____ Iūlius signum rumpit.
3. Sign _____ rupt _____ epistula legitur.
4. Mārcus pallet nōmin _____ magistrī audīt _____ .
5. Mārc _____ in cubiculum duct _____ et inclūs _____ , Dāvus in ātrium redit.
6. Aemilia, litter _____ magistrī lēct _____ , Mārcum nōn laudat.
7. Iūlius: “Mercēdem solvere nōlō!” H _____ dict _____ Iūlius epistulam magistrī scindit.

Exercitium 9

1. Pater fīlium suum vērūm dīcere iubet: “Vērūm _____ , mī fīlī!”
2. Pāstor canem sē ad ovem dūcere iubet: “ _____ mē ad ovem, canis!”
3. Dominus servum officium facere iubet: “ _____ officium tuum!”
4. Iūlius Mārcum alterum mālūm tunc ēsse, alterum sēcum ferre iubet: “Alterum mālūm nunc _____ , alterum tēcum _____ , Mārce!”
5. Syra Iūliam laetam esse iubet: “ _____ laeta, Iūlia!”

Lēctiō III

≈ūrus		sum
≈ūra		es
		est
		≈ūrī
		sumus
		≈ūrae
		estis
		sunt
≈ūrum		esse

eum	≈ūrum		esse
eam	≈ūram		
id	≈ūrum		
eōs	≈ūrōs		
eās	≈ūrās		
ea	≈ūra		

sē		≈ūrum		esse
		≈ūram		
		≈ūrōs		
		≈ūrās		

≈um īrī

ablātīvus absolūtus III:
cum participiō perfectī

dīc!
dūc!
fac!
fer!
ēs!
es!

antehac
clavis
comes
comitari
heri
includere
nolle
perdere
posthac
promissum
promittere
verbera

Exercitium 10

1. Marcus: " _____ semper bonus puer ero. Hoc vobis _____ ."
2. Iulius vero non credit Marcum _____ facturum esse.
3. Marcus enim hoc idem saepe _____ promisit.
4. Iulius: "Profecto [verberare <] _____ meruisti, Marce!"
5. Davus puerum in cubiculum ducit eumque _____ .
6. Marcō includō, Davus _____ cubiculi Iuliō reddit.
7. Hodiē Mēdus Marcum ad lūdum _____ nōn potuit, quia _____ domō fugit; hodiē Marcus sine _____ ambulavit.
8. Iulius magistrō respondēbit 'sē mercēdem solvere _____ .'
9. Iulius pecūniam suam _____ nōn vult.

Exercitium 11

1. Quid Marcus parentibus suis promittit? ...
2. Cūr pater nōn credit eum promissum facturum esse? ...
3. Verberatne Iulius Marcum? ...
4. Quid Iulius Davum facere iubet? ...
5. Cūr Mēdus hodiē Marcum comitari nōn potuit? ...
6. Quis Marcum comitabitur crās? ...
7. Quid Aemilia Iulium facturum esse putat? ...
8. Num Iulius credit Marcum iam mutatum esse? ...
9. Ad quem Iulius epistolam scripturus est? ...
10. Ā quō epistula Iuli trādētur magistrō? ...
11. Quid Iulius magistrō respondēbit? ...
12. Cūr Iulius magistrō mercēdem negat? ...
13. Cūr magister Marcum nihil docere potest? ...

Lectiō grammatica

Lectiō grammatica (versūs 156–178)

Exercitium 12**Activum**

participium futūri
≈ūr|us -a -um
futūrum in praesenti
≈ūrus | sum
≈ūra | es
| est
≈ūrī | sumus
≈ūrae | estis
| sunt

1. Scribēns participium praesentis est; scriptūrus est participium _____ .
2. Participium futūri dēsinit in ≈ūr|us -a -um, quod ad thema supīni additur: amat _____ , monit _____ , lēct _____ , audīt _____ .
3. Participium futūri verbī esse: fut _____ .
4. Cum participium futūri coniungitur cum tempore praesentī verbī esse, fit futūrum alterum ('futūrum in praesentī' quod vocātur): _____ ūr|us sum = scribam, _____ = scribēs, _____ = scribet.
5. Cum participium futūri cum īfinitīvō esse coniungitur, _____ futūri fit: scriptūr|um esse.
6. Īfinitīvus praesentis: vocāre; īfinitīvus futūri: _____ ūrum esse.

Passivum

īfinitīvus futūri
āct.
≈ūr|um esse
pass.
≈um īrī

7. Cum supīnum I cum īrī (īnf. praes. pass. verbī ire) iungitur, _____ futūri passivī fit: scriptum īrī.
8. Scribī īfinitīvus praesentis passivī est; scriptum īrī est _____ passivī
9. Īfinitīvus praesentis passivī: mutārī; īfinitīvus futūri passivī: _____ um _____ .

Exercitium 13

Infinitivī:

1. afferre, _____ isse, _____ um esse.
2. dūcere _____ isse, _____ um esse.
3. ferre, _____ isse, _____ um esse.
4. facere, _____ isse, _____ um esse.
5. fugere, _____ isse.
6. inclūdere, in _____ isse, in _____ um esse.
7. legere, _____ isse, _____ um esse.
8. mittere, _____ isse, _____ um esse.
9. ostendere, _____ isse.
10. perdere, _____ isse.
11. trādere, _____ isse, _____ um esse.

faciō -iunt

fugiō -iunt

CAPITVLVM VICESIMVM QVARTVM

Lēctiō prīma (versūs 1–51)

Exercitium 1

1. Mārcus: "Ecce tabula mea. _____ ipse hoc scrīpsī. Nōne litterae meae pulchrae v_____ dēlectant? Cūr nōn laudor ā v_____?"
2. Iūlius: "N_____ t_____ nōn crēdimus, Mārce. T_____ hoc nōn scrīpsistī."
3. Mārcus: "Cūr v_____ m_____ nōn crēditis? Nōne m_____ pulchrē scrībere putātis?"
4. Iūlius: "Scīmus t_____ foedē scrībere! Hae litterae pulchrae ā t_____ scrīptae esse nōn possunt."
5. Mārcus: "Certē ā m_____ scrīptae sunt!" Mārcus 'litterās ā sscrīptās esse' dīcit.
6. Iūlius: "N_____ fallere nōn potes. Num t_____ Sextus nōmen est?"
7. Tandem Mārcus fatētur 's_____ tabulās mūtāvisse' neque s_____ excūsāre cōnātur.
8. Iūlius: "Nōne t_____ pudet ita fēcisse?"
9. Mārcus: "Nōlī m_____ verberāre, pater! Magister m_____ iam bis verberāvit: tergum adhūc m_____ dolet."
10. Mārcus dīcit 'tergum adhūc s_____ dolēre.'
11. Mārcus: "Posthāc v_____ pārēbō, pater et māter; id v_____ prōmittō."
12. Iūlius: "Id saepe antehāc n_____ prōmīsistī. Nōn crēdimus t_____ n_____ pārītūrum esse. Discēde ā n_____, puer!"

Cap. XXIV

Lēctiō I

ego nōs
 mē nōs
 mihi nōbīs
 (ā) mē (ā) nōbīs

tū vōs
 tē vōs
 tibi vōbīs
 (ā) tē (ā) vōbīs

–

sē

sibi
 (ā) sē

Exercitium 2

1. Puer _____ [= aeger] in lectō sē _____ nec dormire potest sive in _____ dextrō cubat sive in latere _____ [= sinistrō].
2. Puer surgere cōnātur, sed _____ [= statim] in lectō _____.
3. Pēs _____ [= rūsus] dolēre incipit: propter _____ puer surgere nōn potest.
4. Quīntus _____ quod pedēs nōn _____ [= aequī], sed _____ sunt.
5. Omnia quiēta sunt, nūllus _____ auditur, avēs nōn canunt, quia tempestāte magnā et _____ territae sunt.
6. At _____ silentium clāmōre et _____ māximō rumpitur!
7. Mārcus enim clāmāre ac forem _____ [= pulsāre] incipit.
8. Cūr Mārcus ita clāmat foremque tam _____ percutit?

aegrōtus
 aliter
 continuō
 convertere
 cupere
 dēnuō
 dolor
 etsī
 flēre
 frangere
 ignōrāre
 impār

intus
iūxtā
laevus
latus
mīrārī
nōscere
os ossa
pār
patī
percutere
recumbere
sonus
strepitus
subitō
subitus
valdē

9. Ita Mārcus inclūsus forem _____ cōnātur, neque enim _____ [= aliō modō] ē cubiculō exīre potest.
10. Cubiculum Mārcī _____ cubiculum Quīntī situm est.
11. Quīntus _____ crūris frāctum esse putat, sed Syra dīcit 'omnia _____ eius integra esse.'
12. Nōn decet puerum Rōmānum _____ [= lacrimāre], _____ [= quam-quam] gravem dolōrem _____ .
13. Quīntus _____ [= nescit] Mārcum ā Sextō pulsātum esse.
14. Quīntus enim _____ [↔ forīs] in lectō cubāns nihil _____ potest, etsī omnia scīre _____ [= vult].

Exercitium 3

1. Quiētēne iacet Quīntus in lectō? ...
2. Cūr dormīre nōn potest? ...
3. Quid puer facere cōnātur? ...
4. Quid mīrātur Quīntus? ...
5. Uter pēs māior est? ...
6. Cūr avēs in hortō silent? ...
7. Quō sonō silentium rumpitur? ...
8. Unde venit ille strepitus? ...
9. Quem vocat Quīntus? ...
10. Quid dīcit Quīntus dē pede suō aegrō? ...
11. Estne frāctum crūs eius? ...
12. Quārē Quīntus flēre incipit? ...
13. Quid agunt aliī puerī, dum Quīntus intus cubat? ...
14. Mārcusne cum aliīs puerīs lūdit? ...
15. Cūr Quīntus ignōrat Mārcum inclūsum esse? ...

Exercitium 4

Exemplum: Iūlius servum sē opperīrī iubet: "Opperīre mē, serve!"

Iūlius servum sē sequī iubet: "Sequere mē, serve!"

	<i>inf.</i>	<i>imp.</i>
	-rī/-ī	-re/-ere
[1]	-ārī	-āre!
[2]	-ērī	-ēre!
[3]	-ī	-ere!
[4]	-īrī	-īre!

1. Syra Quīntum laetārī iubet: "Laet _____, Quīnte!"
2. Quīntus Syram sē cōsōl _____ et sēcum loqu _____ iubet: "Cōsōl _____ mē, Syra! Loqu _____ mēcum!"
3. Mēdus Lȳdiam sē comit _____ iubet: "Comit _____ mē, Lȳdia!"
4. Nauta Mēdum caelum intu _____ iubet: "Intu _____ caelum!"
5. Mēdus nautam ventum secundum opper _____ iubet: "Ventum secundum opper _____, nauta!"

Lēctiō II

Lēctiō secunda (versūs 52–117)

~erat	~erant
≈us	erat ≈ī erant
≈a	≈ae
≈um	≈a

Exercitium 5

1. Mārcus ē lūdō rediēns ūmidus erat, quod per imbrem ambul _____ et sordidus quod humī iac _____ .
2. Puerī enim pugn _____, et Mārcus et Sextus humī iac _____ .
3. Sextus Mārcum puls _____ et ā Mārcō et Titō puls _____ erat.
4. Puerī ā magistrō verber _____ erant, quod in lūdō dorm _____ .
5. Māter Mārcum discipulum improbum fuisse nesciēbat, neque enim lēg _____ litterās quās magister scrips _____ .
6. Aemilia virgō remittēbat flōrēs quōs Iūlius eī mīs _____ .
7. Ancilla gaudēbat quod ā dominō laud _____ erat.
8. Ancillae gaudēbant quod ā dominō laud _____ erant.
9. Etsī pēs dolēbat, os frāct _____ nōn erat.

Exercitium 6

1. Herī Mēdus Mārcum ad lūdum comit_____ est.
2. Tabellārius canem iānitōris ver_____ est [= timuit].
3. Mēdus Lȳdiam ōscul_____ est et Lȳdia Mēdum ōscul_____ est.
4. Syra Quīntum mortuum esse arbitr_____ est [= putāvit].
5. Parentēs filiam lacrimantem cōsōl_____ sunt.
6. Syra: "Tūne ē lectō surgere cōn_____ es, Quīnte?"
7. Quīntus fatētur 'sē surgere cōn_____ esse': "Surgere cōn_____ sum."
8. Mārcus tabulam Sextī 'suam esse' dīxit: ita puer ment_____ est.
9. Falsa sunt omnia quae Mārcus locūt_____ est.
10. Tandem Mārcus 'sē ment_____ esse' fass_____ est: "Ment_____ sum, pater. Falsa sunt omnia quae locūt_____ sum."
11. Servī: "Semper vērum locūt_____ sumus: numquam ment_____ sumus."
12. Servī dicunt 'sē semper vērum locūt_____ esse nec umquam ment_____ esse.'

≈us	sum	≈ī	sumus
≈a	es	≈ae	estis
	est		sunt

≈um	esse
≈am	
≈ōs	
≈ās	

Exercitium 7

1. Mārcus ā patre verberātus nōn est, quia iam verberāt_____ ā magistrō, sed in cubiculum inclūsus est.
2. Puer enim nōn modo malus discipulus fu_____ et in lūdō dormīv_____, sed etiam in viā pugnāv_____ et falsum dīx_____ (= mentīt_____).
3. Mārcus: "Tū mē in cubiculum inclūsistī, pater, etsī iam ā magistrō verberāt_____ ! Nōnne satis pūnīt_____ ā magistrō?"
4. Iūlius: "Ego tē inclūsī, etsī iam ā magistrō verberāt_____, quia nōn modo malus discipulus fu_____ et in lūdō dormīv_____, sed etiam in viā pugnāv_____ ac falsum dīx_____. Certē nōn satis pūnīt_____ ā magistrō!"
5. Mārcus (ad Quīntum): "Pater mē in cubiculum inclūsit, quia nōn solum malus discipulus fu_____ et in lūdō dormīv_____, sed etiam in viā pugnāv_____ ac falsum dīx_____."
6. Herī magister puerōs verberāvit, quia malī discipulī fu_____ et in lūdō dormīv_____.
7. Malī discipulī bonīs: "Herī magister nōs verberāvit, quia malī discipulī fu_____ et in lūdō dormīv_____ ; at vōs laudāvit, quia bonī discipulī fu_____ atque omnia verba eius audīv_____."
8. Mārcus et Titus Sextum pulsāvērunt, quia ab eō 'barbarī' appellāt_____.
9. Iūlius: "Cūr Sextum pulsāvistis? Vōsne ab eō pulsāt_____?"
10. Mārcus: "Sextum pulsāvimus, quod ab eō 'barbarī' appellāt_____."

~eram	~erāmus
~erās	~erātis
~erat	~erant

≈us	eram	≈ī	erāmus
≈a	erās	≈ae	erātis
	erat		erant

Exercitium 8

Exempla: Pater prūdentior est filiō = Pater prūdentior est quam filius.

Leōne fortior = fortior quam leō.

1. Digitus quārtus minor est digit_____ medi_____ [= quam digitus medius].
2. Mōns Aetna altior est mont_____ Vesuvi_____ [= quam mōns Vesuvius].
3. Via Appia cēter_____ vi_____ longior est [= longior est quam cēterae viae].
4. Quae dea Vener_____ pulchrior est [= pulchrior est quam Venus]?
5. Quod ōrnāmentum pulchrius est ānul_____ gemmāt_____ ?
6. Nūllus discipulus Mārc_____ pigrior est.
7. Canis iānitōris lup_____ ferōcior est.
8. Toga Mārcī niv_____ candidior erat.
9. Nūllum mare māius est ōcean_____.
10. Nūlla stēlla sōl_____ clārior est.

ablātīvus
comparātiōnis

(comparātiō -ōnis f
< comparāre)

Lēctiō grammatica

Lēctiō grammatica (versūs 118–162)

Exercitium 9

Āctīvum

plūsquamperfectum

āct.

	sing.	plūr
1	~era m	~erā mus
2	~erā s	~erā tis
3	~era t	~era nt

pass.

	sing.	plūr.
	≈us -a -um	≈ī -ae -a
1	eram	erāmus
2	erās	erātis
3	erat	erant

cupiō -iunt

eō eunt

red-eō -eunt

1. Vocāv|it est praeteritum _____, vocāv|erat praeteritum _____.

2. Plūsquamperfectum (pers. 3 sing.) dēsinit in ~erat, quod ad thema _____ additur, ut dīx|erat.

3. Plūsquamperfectum: singulāris: pers. 1 ~eram, 2 ~_____, 3 ~_____; plūrālis: pers. 1 ~_____, 2 ~_____, 3 ~_____.

	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
4. Pers. 1	amāv_____	amāv_____	monu_____	monu_____
5. Pers. 2	amāv_____	amāv_____	monu_____	monu_____
6. Pers. 3	amāv_____	amāv_____	monu_____	monu_____
7. Pers. 1	dīx_____	dīx_____	audīv_____	audīv_____
8. Pers. 2	dīx_____	dīx_____	audīv_____	audīv_____
9. Pers. 3	dīx_____	dīx_____	audīv_____	audīv_____

10. Plūsquamperfectum verbī esse: singulāris: pers. 1 fu_____, 2 fu_____, 3 fu_____; plūrālis: pers. 1 fu_____, 2 fu_____, 3 fu_____.

Passivum

11. Vocāt|us est praeteritum perfectum passivī est; vocāt|us erat est praeteritum _____ passivī.

12. Plūsquamperfectum passivī cōstat ex _____ perfectī et praeteritō _____ verbī esse (eram, erās, erat...).

	Sing.	Plūr.
13. Pers. 1	vocātus _____	vocāt_____
14. Pers. 2	vocāt_____	vocāt_____
15. Pers. 3	vocāt_____	vocāt_____

Exercitium 10

1. cadere, _____isse

2. cognōscere, _____isse, _____um esse

3. cupere, _____isse

4. dare, _____isse, _____um esse

5. fatēri, _____um esse

6. frangere, _____isse, _____um esse

7. īre, _____isse

8. lavāre, _____isse, _____um esse

9. loquī, _____um esse

10. lūdere, _____isse

11. mordēre, _____isse, _____um esse

12. nōscere, _____isse

13. redīre, red _____isse

14. reprehendere, re _____isse, re _____um esse

15. velle, _____isse

16. vidēre, _____isse, _____um esse

CAPITVLVM VICESIMVM QVINTVM

Lēctiō prīma (versūs 1–41)

Exercitium 1

1. _____ et lupus _____ [= sine causā] ad eundem rīvum vēnerunt.
2. Quattuor equī currum Sōlis _____ ; nec facile est equōs Sōlis _____ .
3. Achillēs corpus Hectoris post _____ suum trāxit.
4. Rōmulus prīma _____ Rōmāna aedificāvit et frātre _____ .
5. Moenia, quae Rōmulus _____ , nōn alta, sed _____ erant.
6. Quīntus _____ dē Rōmulō et Remō iam audīvit.
7. Nunc fābulam dē _____ ferōcī quod hominēs vivōs _____ audīre cupit.
8. Tāle mōnstrum _____ [= ferōx] Quīntum nōn terrēbit, neque enim is puer _____ est.
9. In Crētā _____ [= tempore antiquō] vivēbat _____ mōnstrum, nōmine Mīnōtaurus, cui corpus virī, sed caput _____ erat.
10. _____ [= plūrēs quam duo] adulēscentēs virginēsque Athēniēnsēs _____ [= omni annō] ad Mīnōtaurum mittēbantur.
11. Labyrinthus est magnum _____ , unde nēmō potest exīre, quamquam iānuā _____ .
12. Daedalus complūrēs rēs _____ [< mīrārī] effēcerat praeter labyrinthum.

Exercitium 2

1. Quid Quīntus Syram sibi nārrāre iubet? ...
2. Quid fēcit Achillēs? ...
3. Quis primōs mūrōs Rōmānōs aedificāvit? ...
4. Quem Rōmulus interfēcit?
5. Cūr Quīntus fābulam dē Rōmulō audīre nōn vult? ...
6. Quālem fābulam Quīntus audīre cupit? ...
7. Quam fābulam Syra puerō nārrat? ...
8. Quāle mōnstrum erat Mīnōtaurus? ...
9. Ubi illud mōnstrum habitābat? ...
10. Quid est labyrinthus? ...
11. Clausane erat iānuā labyrinthī? ...
12. Quis illum labyrinthum aedificāverat? ...
13. Unde veniēbant hominēs quōs edēbat Mīnōtaurus? ...
14. Quālia vēla gerēbat nāvis eōrum? ..

Lēctiō secunda (versūs 42–88)

Exercitium 3

1. Iūlia: “Manē h_____ apud nōs, pater! Nōlī h_____ abīre!”
2. Iūlius: “Crās necesse erit mē h_____ Rōmam proficīscī, sed brevī h_____ ad vōs redibō.”
3. Iūlia: “Quārē rūsus Rōmam ībis? Necesse nōn est totiēs ill_____ īre nec tot diēs ill_____ manēre.”
4. Iūlius: “Rōmae vivere mē nōn dēlectat; itaque post paucōs diēs ill_____ discēdam atque h_____ revertar.”
5. Iūlia: “Quod dōnum mihi ill_____ afferēs?”

Cap. XXV

Lēctiō I

aedificāre
aedificium
agnus
complūrēs
currus
fābula
forte
humilis
interficere
mīrābilis
moenia
mōnstrum
ōlim
patēre
quotannis
regere
saevus
taurus
terribilis
timidus
trahere
vorāre

Lēctiō II

(ubi?) hīc illīc
(unde?) hīnc illīnc
(quō?) hūc illūc

auxilium
brevi
civis
constituere
cupidus
exitus
expugnatio
filium
gloria
mora
mors
necare
occidere
paratus
polliceri
rex

Exercitium 4

1. Minos, _____ Cretae, Athenas expugnaverat.
2. Post _____ urbis rex et pecuniam et homines postulavit.
3. Itaque quotannis complures Atheniensis ad _____ certam mittebantur.
4. Minos enim et pecuniae et sanguinis _____ erat.
5. Theseus, vir _____ cupidus, Minotaurum _____ [= interficere] atque _____ suos servare _____.
6. Theseus, qui gladium gerabat, ad pugnam _____ erat.
7. Ariadna Theseo _____ longum dedit; ita filia regis ei _____ tulit.
8. Theseus: " _____ [= mox] huc redibo, nec postea te relinquam, Ariadna: hoc tibi _____ [= promitto]."
9. Tum Theseus sine _____ [= continuo] labyrinthum intravit atque Minotaurum _____ [= necavit/interfecit].
10. Postea filium Ariadnae secutus _____ labyrinthi facile reperit.

Exercitium 5

1. Cur Atheniensis in Cretam mittebantur? ...
2. Cur Minos Atheniensibus inimicus erat? ...
3. Ubi Theseus vivebat? ...
4. Quam bestiam Theseus iam necaverat? ...
5. Quid Theseus tum agere constituit? ...
6. Solusne Theseus in Cretam profectus est? ...
7. Quo rex Minos Theseum duci iussit? ...
8. Quae fuit Ariadna? ...
9. Cur ea Theseum servare constituit? ...
10. Quomodo Ariadna Theseo auxilium tulit? ...
11. Quid Theseus Ariadnae promisit? ...
12. Quid fecit Theseus in labyrintho? ...
13. Quomodo exitum labyrinthi reperit? ...

Lectio III

-re -mini
[1] -are -aminī
[2] -ere -eminī
[3] -ere -iminī
[4] -ire -iminī

*Lectio tertia (versus 89–144)***Exercitium 6**

1. Iulius: "Nolo solus ambulare. Comit _____ me, Syre et Leander! Oppor _____ me ante portam!"
2. Lydia: "Noli me deserere, Mede! Hoc mihi pollic _____!"
3. Medus: "Proficisc _____ mecum, Lydia! Comit _____ me in Graeciam!"
4. Medus: "Navem solvite, nautae! Intu _____ caelum! Proficisc _____!"
5. Davus: "Sequ _____ me in cubiculum tuum, Marce!"
6. Dux: "Laet _____, milites! Hostes fugiunt. Sequ _____ eos, sed brevi huc revert _____!"
7. Lydia: "Noli deos Romanos vereri, Mede! Unum solum Deum ver _____! Eius auxilium oppor _____!"

Exercitium 7

1. Post _____ [> necare] Minotauri Theseus navem _____ atque cum Ariadna profectus est.
2. Naxi Theseus Ariadnam _____ [= reliquit].
3. Primo Ariadna amicum in _____ quaesivit.
4. Deinde in altum _____ ascendit, unde _____ navem Thesei procul in mari vidit.

conspectus
descendere
deserere
ibi
litus
maerere

5. Postquam nāvis ē _____ eius abiit, Ariadna dē saxō in litus _____ .
6. _____ [= illic] puella misera capillum et vestem scindēbat, sicut agunt hominēs quī _____ .
7. Post mortem Aegeī Thēseus multōs annōs Athēnās _____ .
8. Hīc Syra finem _____ facit.
9. Syra virum improbum amāvit, neque tamen illius viri _____ potest.

nārratiō
nex
oblīvīscī
prōspicere
regere
saxum
(nāvem) solvere

Exercitium 8

Exempla: Fābulās nārrāre mē dēlectat = Nārratiō fābulārum mē dēlectat.

Vir quī pecūniā cupit = vir pecūniae cupidus.

1. Difficile fuit urb_____ expugnāre: Expugnātiō urb_____ difficilis fuit.
2. Vocābul_____ Latīn_____ dēclīnāre dēbēmus: Dēclīnātiō vocābul_____ Latīn_____ facilis nōn est.
3. Thēseus patri_____ amābat atque glōri_____ cupiēbat: ille vir patri_____ amāns atque glōri_____ cupidus in Crētā profectus est.
4. Thēseus mort_____ nōn timēbat. Sine timōre mort_____ labyrinthum intrāvit.
5. Thēseus ob amōrem patri_____ atque glōri_____ cupiditatem Mīnōtaur_____ necāvit.
6. Post necem Mīnōtaur_____ Thēseus in patriam revertit.
7. Magister Mārc_____ nōn laudat: in epistulā eius nūlla laus Mārc_____ est.

acc./gen.

Exercitium 9

1. Quid Thēseus cīvibus suīs ostendit? ...
2. Num Thēseus sōlus ē Crētā profectus est? ...
3. Ubi Ariadnam reliquit Thēseus? ...
4. Ubi amīcum suum Ariadna quaesivit? ...
5. Quid puella ē saxō prōspiciēns vīdit? ...
6. Quid facere solent hominēs quī maerent? ...
7. Cūr Syra virīs nōn crēdit? ...
8. Quō Thēseus Nāxō profectus est? ...
9. Unde Aegeus rēx in mare prōspiciēbat? ...
10. Cūr Aegeus filium suum mortuum esse arbitrābatur? ...
11. Quid tum fēcit Aegeus? ...
12. Quod mare ab Aegeō rēge appellātum est? ...
13. Ubi situm est mare Aegaeum? ...
14. Quis rēx Athēniēnsium factus est post Aegeum? ...

Lēctiō grammatica (versūs 145–154)

Lēctiō grammatica

Exercitium 10

Exempla: Dominus servum sē comitārī iubet: “Comitāre mē, serve!”

Dominus servōs sē comitārī iubet: “Comitāminī mē, servi!”

1. Comitā|rī infinitivus verbī dēpōnentis est. Comitā|re nōn est infinitivus, sed _____ verbī dēpōnentis.
2. Comitā|re est _____ singulāris; comitā|minī imperatīvus _____ est.
3. Īnfinitivus: cōnārī; imperatīvus: sing. cōn_____, plūr. cōn_____ .
4. Īnfinitivus: verērī; imperatīvus: sing. ver_____, plūr. ver_____ .
5. Īnfinitivus: loquī; imperatīvus: sing. loqu_____, plūr. loqu_____ .
6. Īnfinitivus: partīrī; imperatīvus: sing. part_____, plūr. part_____ .

imperatīvus verbī
dēpōnentis
[1] -ā|re -ā|minī
[2] -ē|re -ē|minī
[3] -ere -i|minī
[4] -ī|re -ī|minī

a- dē-scendere
cōn-spiciō -iunt

iaciō -iunt
in-cipiō -iunt
inter-ficiō -iunt

Cap. XXVI

Lēctiō I

celer -eris -ere
equus celer (m)
nāvis celeris (f)
pilum celere (n)

audāx
carcer
celer
cōnficere
cōnsequī
cōnsilium
cōnsūmere
effugere
fuga
haud
invenīre
iuvāre
paene
persequī
quisquam
quoniam
reliquus
vērum

Exercitium 11

1. accēdere, ac_____isse
2. cōscendere, cōn_____isse
3. cōspicere, cōn_____isse, cōn_____um esse
4. cōstituere, cōn_____isse, cōn_____um esse
5. dēserere, dē_____isse, dē_____um esse
6. gerere, _____isse, _____um esse
7. iacere, _____isse, _____um esse
8. incipere, _____isse, _____um esse
9. interficere, inter_____isse, inter_____um esse
10. iubēre, _____isse, _____um esse
11. obliviscī, ob_____ - um esse
12. occīdere, oc_____isse, oc_____um esse
13. petere, _____isse, _____um esse
14. proficiscī, pro_____um esse
15. quaerere, _____isse, _____um esse
16. reddere, red_____isse, red_____um esse
17. regere, _____isse, _____um esse
18. relinquere, re_____isse, re_____um esse
19. reperire, _____isse, _____um esse
20. sequī, _____um esse
21. trahere, _____isse, _____um esse

CAPITVLVM VICESIMVM SEXTVM

Lēctiō prīma (versūs 1–31)

Exercitium 1

1. Asinus nōn tam cel_____ est quam equus.
2. Aquila est avis magna et cel_____ .
3. Nūllus deus tam cel_____ est quam Mercurius.
4. Fuga cel_____ hostēs perterritōs servāvit.
5. Ventus cel_____ et subitus mare turbāvit.
6. Nihil tam cel_____ est quam fulgur.

Exercitium 2

1. Rēx Mīnōs Thēseum fugientem _____ est.
2. Nāvis Mīnōis nōn tam _____ fuit quam Thēseī.
3. Itaque rēx Thēseum _____ nōn potuit.
4. Daedalus, quī filum _____ et Ariadnae dederat, ā rēge in labyrinthum inclūsus est sicut in _____ .
5. Hīc Syra, quae _____ [= nōn] paulum temporis iam _____ in nārrandō, finem facere vult.
6. _____ [= sed] Quīntus, quī magnam fābulae partem iam audīvit, partem _____ quoque audīre cupit.
7. Syra igitur dē _____ Daedalī et Īcarī nārrat.
8. Daedalus exitum labyrinthī _____ [= reperire] nōn potuit, neque _____ [= et nēmō] eum _____ [= eī auxilium tulit].
9. _____ igitur aliā viā exīre nōn potuit, vir _____ [= audēns] per āera _____ cōstituit.
10. Hoc _____ adhūc ab Īcarō ignōrābātur.
11. Puer fessus 'sē _____ [= prope] mortuum esse' dīxit.

Exercitium 3

1. Cūr rēx Thēseum fugientem cōsequī nōn potuit? ...
2. Quō Minōs Daedalum inclūdī iussit? ...
3. Quid Daedalus cōfēcerat et Ariadnae dederat? ...
4. Quis cum Daedalō in labyrinthum inclūsus est? ...
5. Cūr Syra hīc finem facere vult? ...
6. Quā viā Daedalus effugere cōstituit? ...
7. Cūr Īcarus labyrinthum 'carcerem' appellāvit? ...
8. Quārē fessus erat Īcarus? ...
9. Multumne cibi iis reliquum erat? ...
10. Quōrum auxilium Īcarus opperiēbatur? ...

*Lēctiō secunda (versūs 32–82)***Exercitium 4**

1. Nautae parātī sunt ad nāvig_____ .
2. Syra finem nārr_____ facit quia fessa est nārr_____ .
3. Puer autem cupidus est aud_____ neque parātus ad dorm_____ .
4. Stilus necessārius est ad scrīb_____ .
5. Sextus industrius est in scrīb_____ et in leg_____ et in comput_____ ;
is enim cupidus disc_____ est.
6. Puerī scribere discunt scrīb_____ ; ars scrīb_____ haud facilis est.
7. Capitulum xvi est dē mari et dē nāvig_____ .
8. Iūlia dēlectātur in hortō ambul_____ et flōrēs aspici_____ .
9. Mēdus cōsiliū ā dominō fugi_____ excōgitāverat.
10. Daedalus filium, quī vol_____ studiōsus erat, artem vol_____ docuit.
11. Paulum satis est ad beātē vīv_____ .
12. Quōmodo loquī discimus? Loquī discimus aliōs loquentēs aud_____ et imit_____ .

Exercitium 5

1. Quī in carcere inclūsus est nōn est _____ .
2. Avis _____ montēs et flūmina volāre potest.
3. Aquila circum labyrinthum in magnum _____ volābat.
4. Daedalus cōsiliū fugae iam _____ : ālās facere cōstituerat
atque ē labyrinthō _____ .
5. Ālās cōficere _____ difficile est, sed Daedalus ālās _____
[= mākīmās] cōnfēcit ex _____ , quās cērā in lacertis _____ .
6. Ille _____ [= certē] deus nōn erat, sed tamen arte suā ipsam
_____ mūtāre poterat.
7. "Opus iam _____ est" inquit Daedalus, "Ecce exemplum _____
meae novissimum. Iam avēs in volandō _____ possumus."
8. Puer, etsī _____ erat volandī, sē suprā humum _____ nōn potuit.
9. Pater filium ālās _____ movēre docuit _____
[= sicut] avis.
10. Tum filium sic monuit: "Nōlī volāre in _____ āere prope mare neque
in _____ āere prope sōlem, nam _____ sōlis cērā _____
ac pennās _____ poterit. _____ estō!"
11. _____ est pars brachii superior.

Lēctiō II

-nd|um -ī -ō
 [1] -andum -ī -ō
 [2] -endum -ī -ō
 [3] -endum -ī -ō
 [4] -iendum -ī -ō
 nārrāre
 ad nārrāndum
 ... nārrāndi
 (in/dē) nārrāndō

ars
 cautus
 deorsum
 ēvolāre
 excōgitāre
 figere
 ignis
 imitārī
 infimus
 ingēns
 lacertus
 levāre
 liber
 mollīre
 nātūra
 opus
 orbis
 penna
 perficere
 quidem
 studiōsus
 summus
 sūrsum
 tamquam
 trāns
 ūrere

Exercitium 6

1. Quid Daedalus excōgitāverat? ...
2. Quae via sōla iis patēbat ad fugiendum? ...
3. Quid Daedalus suprā sē vidit? ...
4. Quae animālia nātūrā volāre possunt? ...
5. Cūr homō volāre nōn potest? ...
6. Quās rēs mirābilēs Daedalus iam cōnfēcerat? ...
7. Quōmodo Daedalus ālās cōnfēcit? ...
8. Ubi fixae sunt ālae? ...
9. Cūr Īcarus nōn statim volāre potuit? ...
10. Quid Daedalus filium suum docuit? ...
11. Ubi pater Īcarum volāre iussit? ...
12. Cūr eī nōn licēbat in summum caelum ascendere? ...

Lēctiō III

Lēctiō tertiā (versūs 83–145)

Exercitium 7

Exempla: Thēseus, postquam ē Crētā profectus est, Naxum vēnit

= Thēseus ē Crētā profectus Naxum vēnit.

Quīntus, quī cultrum medicī verēbātur, oculōs clausit

= Quīntus cultrum medicī veritus oculōs clausit.

cultrum veritus :
cultrum verēns

1. Mīnōs Thēseum _____ [= postquam Thēseum persecūtus est] domum revertit.
2. Daedalus filium _____ [= postquam filium osculātus est] “Iam sequere mē!” inquit.
3. Ita _____ [= Postquam ita locūtus est] Daedalus cum filiō evolāvit.
4. Filium Ariadnae _____ [= Postquam filium Ariadnae secūtus est] Thēseus exitum labyrinthi repperit.
5. Tabellārius canem _____ [= quī canem verēbātur] intrāre nōluit.
6. Aegeus filium mortuum esse _____ [= quī filium mortuum esse arbitrābātur] in mare sē iēcit.

Exercitium 8

1. Peloponnēsus nōn insula, sed _____ est.
2. Daedalus et Īcarus ē labyrinthō evolantēs novā _____ gaudēbant ac _____ [= magnum numerum] insulārum mirābantur.
3. Īcarus _____ [= deorsum aspiciēns] paene tōtum _____ terrārum vidēre poterat, _____ [= sūrsus aspiciēns] sōlem lūcentem vidit.
4. Puer _____ [= nimis audāx] in summum caelum ascendit.
5. Tum _____ [= factum est] id quod pater timuerat: sōl _____ [*< prope*] cēram mollīvit et pennās ussit.
6. Puer, lacertōs nūdōs _____, in mare cecidit.
7. Haec fābula nōn solum dēlectandī, _____ [= sed] etiam monendī _____ nārrātur.
8. Ex omnibus fābulis haec dē _____ [*< cadere*] Īcarī Quīntum _____ dēlectat.
9. Puer fessus Syram abeuntem nōn _____.
10. Rēs quae procul absunt parvae esse _____.
11. In somnīs Quīntus volāre sibi _____ [= sē volāre putat].
12. Sī industrius es, multum discis, _____ [= sī autem] piger es, nihil discis.
13. Nōli ā rēctā viā _____ !

aberrāre
accidere
cāsus
dēspicere
causā (-ndī)
libertās
māximē
multitūdō
orbis (terrārum)
paeninsula
propinquus
quater
revocāre
sīn
suspiciere
temerārius
vērum (etiam)
vidēri

Exercitium 9

1. Quis fugam Daedalī et Īcarī animadvertit? ...
2. Quid arbitrātus est pāstor quī eōs volāre vīdit? ...
3. Cūr pater et filius nōn rēctā viā Athēnās volāvērunt? ...
4. Quid volantēs sub sē vidērunt? ...
5. Quid est Peloponnēsus? ...
6. Quōmodo Peloponnēsus cum reliquā Graeciā coniungitur? ...
7. Quid est Corinthus? ...
8. Quārē Īcarus ad sōlem ascendit? ...
9. Quid tum puerō temerariō accidit? ...
10. Quid appellātur id mare quō Īcarus cecidit? ...
11. In quā insulā inventum est corpus puerī? ...
12. Cūr Quīntus fessus nōn est fābulās audiendō? ...
13. Quārē nārrātur haec fābula? ...

Lēctiō grammatica (versūs 146–162)

Exercitium 10

Exempla: *Nāvigāre necesse est. Nautae nāvigāre cupiunt.*
Nāvēs necessāriae sunt ad nāvigandum.
Nautae cupidī sunt nāvigandī.
Nautae pecūniam faciunt nāvigandō.

1. *Nāvigāre* īnfinītivus est. *Nāvigandum* nōn īnfinītivus, sed _____ est.
2. *Nāvigandum* accūsātivus gerundiī est; *nāvigandī* est _____, *nāvigandō* _____ gerundiī.
3. Īnfinītivus: *vocāre*. Gerundium: accūsātivus *voca*_____, genetivus *voca*_____, ablātivus *voca*_____.
4. Īnfinītivus: *vidēre*. Gerundium: accūsātivus *vide*_____, genetivus *vide*_____, ablātivus *vide*_____.
5. Īnfinītivus: *legere*. Gerundium: accūsātivus *leg*_____, genetivus *leg*_____, ablātivus *leg*_____.
6. Īnfinītivus: *audīre*. Gerundium: accūsātivus *audi*_____, genetivus *audi*_____, ablātivus *audi*_____.

Exercitium 11

1. *accidere*, ac _____isse
2. *capere*, _____isse, _____um esse
3. *cōnsidere*, cōn _____isse
4. *-ficere*, - _____isse, - _____um esse
5. *figere*, _____isse, _____um esse
6. *invenīre*, in _____isse, in _____um esse
7. *iungere*, _____isse, _____um esse
8. *iuvāre*, _____isse, _____um esse
9. *mergere*, _____isse, _____um esse
10. *movēre*, _____isse, _____um esse
11. *-spicere*, - _____isse, - _____um esse
12. *ūrere*, _____isse, _____um esse

Lēctiō grammatica

gerundium

[1, 2] [3, 4]

acc. -ndum -endum

gen. -ndī -endī

abl. -ndō -endō

capiō -iunt

-ficiō -iunt

-spiciō -iunt

Cap. XXVII

Lectiō I

ablātīvus instrūmentī

ager
agere
agricola
amoenus
arāre
arātor
arātrum
cingere
colere
cōpia
crēscere
dēnique
falx
fertilis
frūgēs
frūmentum
instrūmentum
invehere
mātūrus
metere
negōtium
parum
pāscere
pecus
prae
regiō
rudis
sēmen
serere
spargere
ūtī
ūva
-ve
vīnum
vītis

CAPITVLVM VICESIMVM SEPTIMVM

Lectiō prima (versūs 1–49)

Exercitium 1

Exempla: Quō instrūmentō agricola metit? Falce metit.
Quī metit falce ūtitur.

1. Discipulus stil_____ in tabulā scribit.
2. Discipulus quī scribit stil_____ et tabul_____ ūtitur.
3. Miles gladi_____ et scūt_____ et ali_____ arm_____ pugnat.
4. Miles pugnāns gladi_____ et scūt_____ et ali_____ arm_____ ūtitur.
5. Quī in aliam terram it aut nāv_____ aut curr_____ aut equ_____ vehitur.
6. Avis volāns āl_____ ūtitur; homō ambulāns ūtitur ped_____.
7. In loquendō lingu_____ ūtimur, aur_____ ūtimur in audiendō.

Exercitium 2

1. Hortus Iūlii _____ [= pulcher] agrīs _____.
2. Mēse Augustō _____ metitur; deinde _____ arantur.
3. Vir cuius _____ est agrōs colere _____ dīcitur.
4. Agricola quī _____ arātrō _____.
5. Arātrum est _____ quō agricola arat.
6. _____ [= quī arat] duōs bovēs, quī _____ trahunt, _____ [= ante] sē _____.
7. Agricola quī serit sēmen manū _____.
8. Novum frūmentum _____ ex parvīs _____.
9. Agricolae mēse Augustō frūmentum _____ solent, quia eō mēse frūmentum _____ est.
10. _____ est instrūmentum quō frūmentum metitur.
11. Agricolae primum arant, deinde _____, _____ [= postrēmō] metunt: ita agricolae agrōs suōs _____.
12. Agrī Iūlii, quī magnās _____ ferunt, _____ sunt.
13. In campīs quī nōn arantur ovēs, porcī, bovēs _____.
14. Facilius est _____ pāscere quam agrōs colere.
15. In Italiā _____ [= nōn satis] frūmentī metitur; itaque magnā _____ frūmentī ex Āfricā in Italiam _____.
16. Aegyptiī bis ter _____ [= bis vel ter] in annō metunt.
17. Latium dīcitur ea _____ in quā urbs Rōma sita est.
18. Antiquī Latīnī hominēs _____ [= indoctī] ac barbarī erant.
19. Vineae sunt agrī quī _____ ferunt.
20. _____ efficitur ex frūgibus vītium, quae _____ dicuntur.

Exercitium 3

1. Quid Iūlius post merīdiem facere solet? ...
2. Quid crēscit in agrīs quī hortum cingunt? ...
3. Quō mēse metitur frūmentum? ...
4. Quid est agricolae negōtium? ...
5. Quid est arātrum?
6. Quae bēstiae arātrum trahunt? ...
7. Quōmodo serit agricola? ...
8. Quō instrūmentō ūtitur agricola quī metit? ...
9. Cuius pater est Sātūrnus? ...
10. Quid fēcit Sātūrnus postquam ē caelō pulsus est? ...
11. Cūr magna Italiae pars nōn arātur? ...

12. Quid est negōtium pāstōris? ...
13. Unde frūmentum Rōmam invehitur? ...
14. Cūr necesse est solum Āfricae rigāre? ...
15. Quotiēs in annō Aegyptiī metere possunt? ...

Lēctiō secunda (versūs 50–114)

Exercitium 4

Exempla: Pater filium surgere et stāre, tacēre et audire iubet =
Pater filiō imperat ut surgat et stet, taceat et audiat.

1. Magister discipulōs cōsiderere et tacēre iubet = Magister discipulīs imperat ut....
2. Magister Mārcum surgere et respondēre iubet = ...
3. Domina ancillam intrāre iubet = ...
4. Gubernātor nautās aquam haurire iubet = ...
5. Dominus servōs industriē labōrāre iubet = ...
6. Iūlius iānitōrem vigilāre et domum bene cūstōdire iubet = ...
7. Dux militēs oppidum hostium oppugnāre iubet = ...
8. Iūlius servum medicum arcessere iubet = ...
9. Medicus Quīntum ōs aperire et linguam ostendere iubet = ...
10. Medicus Iūlium brachium puerī tenēre iubet = ...
11. Iūlius servōs cōsistere et manēre iubet = ...

Exercitium 5

1. Iūlius _____ [= villam cum agrīs] habet sub monte Albānō.
2. Multī dominī Rōmānī, quī ipsī in agrīs nōn _____ , _____
[= opus] agricolārum indignum esse _____ [= putant].
3. Iūlius in praediō suō _____ [= sub urbe sitō] nōn labōrat,
sed _____ .
4. Itaque sē _____ agricolīs beātum esse _____ [= exīstimat].
5. Rōmae Iūlius multa negōtia _____ [urbs] cūrāre dēbet, neque
ūllum _____ ei est.
6. Post merīdiem dominus _____ [= circum] agrōs et vīneās ambulat.
7. Nōn urbs, sed _____ amoenum et quiētum Iūlium dēlectat.
8. _____ est agricola quī aliēnōs agrōs _____ dominō colit.
9. _____ colōnus dccc sēstertiōs Iūliō dēbet.
10. Iūlius colōnō imperat _____ mercēdem solvat: "Solve mercēdem, quam iam
saepe _____ tē [= ā tē] poposci!"
11. Colōnus pauperrimus, quī _____ nummum _____ possidet, sē ad pedēs
dominī _____ ; miser colōnus dominum _____ ut patientiam habeat.
12. Iūlius: "Vir _____ sum, sed hic finis est patientiae meae!"
13. Colōnus: "Nōlī mē ab uxōre gravidā _____ ! Per omnēs deōs tē ōrō."
14. Iūlius _____ colōnī movētur: colōnō imperat ut uxōrem _____
cūret ac mercēdem intrā _____ [xxx] diem solvat.
15. _____ infantium multum temporis magnamque _____ postulat.
16. Bona māter infantēs suōs nōn _____ , sed bene cūrat.

Exercitium 6

1. Ubi ambulat Iūlius? ...
2. Quālēs sunt villae quibus lacus Albānus cingitur? ...
3. In quā Italiae regiōne plūrimae sunt villae? ...
4. Quōs Iūlius ambulāns aspicit in agrīs? ...
5. Cūr Iūlius sē prae agricolīs beātum esse cēnsat? ...

Lēctiō II

- [1] -et -ent
[2, 3, 4,] -at -ant
[1] -āre
-et -ent
[2] -ēre
-eat -eant
[3] -ere
-at -ant
[4] -īre
-iat -iant

- abs
cūra
cēnsēre
circā
colōnus
exīstimāre
gravidā
labor
labōrāre
nē... quidem
neglegere
ōrāre
ōtium
patiēns
patientia
prae
praedium
precēs
prō
prōicere
quidam
quiēscere
rapere
rūs
suburbānus
trīcēsīmus
urbānus
ut

6. Quid est colōnus? ...
7. Omnēsne colōnī mercēdem ad diem solvērunt? ...
8. Quot sēstertiōs quīdam colōnus Iūliō dēbet? ...
9. Quid Iūlius illī colōnō imperat? ...
10. Quid colōnus Iūlium ōrat? ...
11. Cūr colōnus mercēdem statim solvere nōn potest? ...
12. Quot liberī illī colōnō sunt? ...
13. Cūr uxor colōnī liberōs cūrāre nōn potest? ...
14. Quid Iūlius colōnum monet? ...

Lēctiō III

Lēctiō tertiā (versūs 115–180)

Exercitium 7*Exempla:*

[1]

-em -ēmus
-ēs -ētis
-et -ent

Dominus servum monet ut industrius sit: ut labōret nēve quiēscat: “Moneō tē ut industrius sīs: ut labōrēs nēve quiēscās!” Servus: “Opus nōn est mē monēre ut industrius sim: ut labōrem nēve quiēscam.”

[2, 3, 4]

-am -āmus
-ās -ātis
-at -ant

Dominus servōs monet ut industrii sint: ut labōrent nēve quiēscant:

“Moneō vōs ut industrii sītis: ut labōrētis nēve quiēscātis.” Servi: “Opus nōn est nōs monēre ut industrii simus: ut labōrēmus nēve quiēscāmus.”

sim sīmus
sīs sītis
sit sint

1. Iūlius colōnō imperat ut mercēdem solv_____ : “Imperō tibi ut mercēdem solv_____ !”
2. Iūlius: “Hīs litterīs magister mē monet ut mercēdem solv_____ .”
3. Dux militēs monet ut fortiter pugn_____ et hostēs vinc_____ : “Moneō vōs ut fortiter pugn_____ et hostēs vinc_____ !”
4. Miles fortissimus: “Audīte, amīcī: dux nos monet ut fortiter pugn_____ et hostēs vinc_____ .”
5. Iūlius ad amīcum absentem scribit: “Tē ōrō ut ad mē scrib_____ aut ipse veni_____ . Cūrā ut vale_____ et mē am_____ !”
6. Iūlia: “Māter semper mē monet ut cauta s_____ , nec umquam monet vōs, puerī, ut cauti s_____ .”
7. Mārcus: “Māter tē monet ut cauta s_____ quia tū cauta nōn es; nōs vērō cauti sumus: itaque opus nōn est nōs monēre ut cauti s_____ .”

Exercitium 8*Exempla:*

[1]

-er -ēmur
-ēris -ēminī
-ētur -entur

Dominus imperat ut servus verberētur et inclūdatur (= Dominus servum

verberārī et inclūdī iubet). Servus: “Cūr imperās ut ego verberer et inclūdar?” (= “Cūr mē verberārī et inclūdī iubēs?”) Dominus: “Mē rīdēs!

Itaque imperō ut verberēris et inclūdāris!” (= “Itaque tē verberārī et inclūdī iubeō!”)

[2, 3, 4]

-ar -āmur
-āris -āminī
-ātur -antur

Dominus imperat ut servi verberentur et inclūdantur (= D. servōs verberārī

et inclūdī iubet). Servi: “Cūr imperās ut nōs verberēmur et inclūdāmur?”

(= “Cūr nōs verberārī et inclūdī iubēs?”) Dominus: “Mē rīdētis! Itaque imperō ut verberēminī et inclūdāminī!” (= “Itaque vōs verberārī et inclūdī iubeō!”)

1. Dominus imperat ut servus voc_____ et interrog_____ (= Dominus servum voc_____ et interrog_____ iubet).
2. Iūlius imperat ut pāstorprehend_____ et tene_____ (= Iūlius pāstōremprehend_____ et ten_____ iubet).
3. Colōnus: “Cūrā ut ovēs tuae ab agrīs prohibe_____ !”
4. Dux nūntium monet ut cautē ex castrīs ēgredi_____ et ōret ut sine morā sibi auxilium mitt_____ .

5. Dux: "Cavē nē vide_____ nēve audi_____ ab hostibus!"
6. Māter filium monet ut bene lav_____ : "Cūrā ut bene lav_____ , Mārce, nēve sordidīs manibus proficisc_____ !"
7. Mārcus: "Dāvus semper cūrat ut ego bene lav_____ nēve sordidīs manibus proficisc_____ ."
8. Māter filiōs monet ut bene lav_____ : "Cūrāte ut bene lav_____ , filiī, nēve sordidīs manibus proficisc_____ ."
9. Mārcus: "Dāvus semper cūrat ut nōs bene lav_____ nēve sordidīs manibus proficisc_____ ."

Exercitium 9

1. Iūlius agricolās interrogat dē rēbus _____ [< rūs].
2. _____ sōlis efficit ut vīnum bonum fiat.
3. Nihil vīneīs magis _____ quam sōl et calor, neque _____ [= ūlla rēs] iīs magis _____ quam imber et _____ .
4. Solum nōn ūmidum, sed _____ est.
5. _____ est magnus numerus bēstiārum quae simul pāscuntur.
6. Pāstor cūrat _____ ovēs ē grege aberrant _____ ā lupō rapiantur.
7. Servus quī officium suum neglegit _____ [= improbus] est.
8. Pāstor ovēs, quae frūmentum _____ [↔ mātūrum] carpere volunt, ab agrīs _____ dēbet.
9. Canis cavet _____ ūlla ovis ē grege aberrat.
10. Iūlius, quamquam sevērus exīstimātur, tamen _____ nōn est.

calor
frīgus
grex
immātūrus
inhūmānus
nē
nēquam
nēve
nocēre
prōdesse
prohibēre
quidquam
rūsticus
siccus

Exercitium 10

1. Dē quibus rēbus Iūlius agricolās interrogat? ...
2. Cūr agricola cēset vīnum bonum futurum esse? ...
3. Quid vīneīs māximē prōdest? ...
4. Quid Iūlius agricolās monet? ...
5. Cūr agrī Iūlii arte rigārī nōn possunt? ...
6. Quid est officium pāstōris? ...
7. Cūr ovis nigra ē grege aberravit? ...
8. Quōmodo servāta est ovis? ...
9. Quid Iūlius dē illō pāstōre exīstimat? ...
10. Cūr necesse nōn est pāstōrem arcessere? ...
11. Quid pāstor dominum ōrat? ...
12. Quid Iūlius duōbus agricolīs imperat? ...
13. Quid faciunt ovēs dum pāstor ita tenētur? ...
14. Agricolae hoc videntēs quid agunt? ...
15. Tūne Iūlium dominum sevērum esse cēnsēs? ...

Lēctiō grammatica (versūs 181–235)

Lēctiō grammatica

Exercitium 11**Āctivum**

1. *Intrat* est tempus praesens; *intrēt* quoque tempus _____ est.
2. *Intra|t* est indicātivus praesentis; *intr|ēt* nōn indicātivus, sed _____ praesentis est.
3. *Tace|t, claud|it, dormi|t* est indicātivus praesentis; *tace|at, claud|at, dormi|at* _____ est.
4. Coniūctivus praesentis: persōna tertia: [1] *-et, -ent*, [2, 3, 4] *-at, -ant*; persōna secunda: [1] *-es, -ent*, [2, 3, 4] *-at, -ant*; persōna prima: [1] *-em, -entem*, [2, 3, 4] *-at, -ant*.

indicātivus et
coniūctivus
coniūctivus
praesentis

act.	sing.	plūr.
[1]	-e <i>m</i>	-ē <i>mus</i>
	-ē <i>s</i>	-ē <i>tis</i>
	-e <i>t</i>	-e <i>nt</i>
[2, 3, 4]	-a <i>m</i>	-ā <i>mus</i>
	-ā <i>s</i>	-ā <i>tis</i>
	-a <i>t</i>	-a <i>nt</i>

pass.	sing.	plūr.
[1]	-e <i>r</i>	-ē <i>mur</i>
	-ē <i>ris</i>	-ē <i>minī</i>
	-ē <i>tur</i>	-e <i>ntur</i>
[2, 3, 4]	-a <i>r</i>	-ā <i>mur</i>
	-ā <i>ris</i>	-ā <i>minī</i>
	-ā <i>tur</i>	-a <i>ntur</i>

prō-sum -sumus -sunt
-*sim -sis -sit...*
rapiō -iunt

Cap. XXVIII

Lēctiō I

-ēs|*m*|*us* -a -um
40, 50, 60, 70, 80, 90:
-g|*ntā*
-gēs|*m*|*us* -a -um
200, 300, 600:
-cent|*i* -ae -a
-centēs|*m*|*us* -a -um
400, 500, 700, 800, 900:
-gent|*i* -ae -a
-gentēs|*m*|*us* -a -um

	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
5. Pers. 1	<i>voc</i> _____	<i>voc</i> _____	<i>vide</i> _____	<i>vide</i> _____
6. Pers. 2	<i>voc</i> _____	<i>voc</i> _____	<i>vide</i> _____	<i>vide</i> _____
7. Pers. 3	<i>voc</i> _____	<i>voc</i> _____	<i>vide</i> _____	<i>vide</i> _____
8. Pers. 1	<i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>audi</i> _____	<i>audi</i> _____
9. Pers. 2	<i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>audi</i> _____	<i>audi</i> _____
10. Pers. 3	<i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>audi</i> _____	<i>audi</i> _____
11. Coniūnctīvus praesentis verbī esse: singulāris: pers. 1	<i>sim</i> , 2 <i>s</i> _____			
	3 <i>s</i> _____	plūrālis: pers. 1 <i>s</i> _____	2 <i>s</i> _____	3 <i>s</i> _____

Passīvum

- Amā|tur* est indicātīvus praesentis passivī; *am|ētur* _____ praesentis passivī est.
- Tenē|tur, scrib|itur, pūnī|tur* est indicātīvus praesentis passivī; *tene|ātur, scrib|ātur, pūnī|ātur* _____ est.
- Coniūnctīvus praesentis passivī: persōna tertia: [1] -*ētur, -entur*, [2, 3, 4] -*ātur, -antur*; persōna secunda: [1] -_____, -_____, [2, 3, 4] -_____, -_____; persōna p̄ima: [1] -_____, -_____, [2, 3, 4] -_____, -_____.

	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
15. Pers. 1	<i>voc</i> _____	<i>voc</i> _____	<i>vide</i> _____	<i>vide</i> _____
16. Pers. 2	<i>voc</i> _____	<i>voc</i> _____	<i>vide</i> _____	<i>vide</i> _____
17. Pers. 3	<i>voc</i> _____	<i>voc</i> _____	<i>vide</i> _____	<i>vide</i> _____
18. Pers. 1	<i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>audi</i> _____	<i>audi</i> _____
19. Pers. 2	<i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>audi</i> _____	<i>audi</i> _____
20. Pers. 3	<i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>audi</i> _____	<i>audi</i> _____

Exercitium 12

- crēscere*, _____ *isse*.
- dēsinerē, dē*_____ *isse*.
- neglegere*, _____ *isse*, _____ *um esse*.
- poscere*, _____ *isse*.
- prōdesse*, _____ *isse*.
- quiēscere*, _____ *isse*.
- rapere*, _____ *isse*, _____ *um esse*.
- spargere*, _____ *isse*, _____ *um esse*.

CAPITVLVM DVOETRICESIMVM

Lēctiō p̄ima (versūs 1–55)

Exercitium 1

Exemplum: vīgintī annīs post = vīcēsīmō annō post.

20. vīcēsīmūs -a -um	80. octōgēsīmūs	500. quīngentēsīmūs
30. tricēsīmūs	90. nōnāgēsīmūs	600. sescentēsīmūs
40. quadrāgēsīmūs	100. centēsīmūs	700. septingentēsīmūs
50. quīnquāgēsīmūs	200. ducentēsīmūs	800. octingentēsīmūs
60. sexāgēsīmūs	300. trecentēsīmūs	900. nōngentēsīmūs
70. septuāgēsīmūs	400. quadringentēsīmūs	1000. millēsīmūs
- _____ [xxx] annīs post = _____ annō post.
  - _____ [xl] annīs post = _____ annō post.
  - _____ [l] annīs post = _____ annō post.
  - _____ [lx] annīs post = _____ annō post.
  - _____ [lxx] annīs post = _____ annō post.
  - _____ [lxxx] annīs post = _____ annō post.

7. _____ [XC] annīs post = _____ annō post.
8. _____ [C] annīs post = _____ annō post.
9. _____ [CC] annīs post = _____ annō post.
10. _____ [CCC] annīs post = _____ annō post.
11. _____ [CCCC] annīs post = _____ annō post.
12. _____ [D] annīs post = _____ annō post.
13. _____ [DC] annīs post = _____ annō post.
14. _____ [DCC] annīs post = _____ annō post.
15. _____ [DCCC] annīs post = _____ annō post.
16. _____ [CM] annīs post = _____ annō post.
17. _____ [M] annīs post = _____ annō post.

Exercitium 2

1. _____ angustum Siciliam ab Italiā _____ [= dīvidit].
2. Tempestāte mǎximā necesse fuit mercēs ē nāve _____ .
3. _____ Mēdi verbīs Lȳdiae turbātus est.
4. Mēdus: “ _____ deus an homō est iste dominus tuus, cui ventī _____ [= pārēre] videntur?”
5. Iēsūs Chrīstus _____ est in oppidō Bethlehem; _____ [= illūc] vērunt rēgēs ex oriente, quī infāntem _____ [= sicut] deum _____ .
6. Magna _____ hominum Chrīstum docentem sequēbātur.
7. Ex _____ [= tōtā] Iūdaea hominēs aegrī, quī _____ dē factīs eius mīrābilibus audīverant, ad Chrīstum conveniēbant.
8. Deus, quī semper vivit, nōn _____ , sed _____ est.
9. Hominēs, quī _____ ac _____ , mortālēs sunt.
10. _____ est quī vidēre nōn potest, _____ quī audire nōn potest, _____ quī loquī nōn potest, _____ quī ambulāre nōn potest.
11. Mēdus manum _____ et _____ [= parvum librum] Lȳdiae _____ .
12. Matthaeus facta et _____ Chrīstī _____ [= nārrat].

adōrāre
 animus
 apprehendere
 caecus
 claudus
 dictum
 disiungere
 ēicere
 eō
 extendere
 fāma
 fretum
 immortalis
 libellus
 memorāre
 morī
 mortālis
 mūtus
 nāscī
 nātus
 oboedire
 surdus
 turba
 ūniversus
 utrum
 velut

Exercitium 3

1. Quō nāvigant Mēdus et Lȳdia? ...
2. Estne mare adhūc turbidum? ...
3. Ubi est fretum Siculum? ...
4. Quā dē causā gaudent nautae? ...
5. Cūr nōn gaudet mercātor? ...
6. Dē quibus rēbus cōgitat Mēdus? ...
7. Cūr Lȳdia Mēdum aegrōtāre putat? ...
8. Ubi nātus est Chrīstus? ...
9. Ubi sita est Iūdaea? ...
10. Quī Chrīstum parvulum adōrāvērunt? ...
11. Cūr hominēs aegrī ad Chrīstum conveniēbant? ...
12. Quid Lȳdia Mēdō ostendit? ...

Lēctiō II

-ret	-rent
-rētur	-rentur
[1] -āret	-ārent
-ārētur	-ārentur
[2] -ēret	-ērent
-ērētur	-ērentur
[3] -eret	-erent
-erētur	-erentur
[4] -īret	-īrent
-īrētur	-īrentur
esset	essent

anima
cessāre
cōnstāre
ēvolvere
habērī
Īnferī
mundus
nāvicula
per
potestās
prīnceps
rēgnāre
rogāre
salvus
suscitāre
versārī
vigilia

Lēctiō secunda (versūs 56–108)

Exercitium 4*Exempla:*

Dominus servō imperāvīt ut tacēret et audiret, tum eum monuit ut labōraret
nēve quiēsceret: ut industrius esset.

Dominus servīs imperāvīt ut tacērent et audirent, tum eōs monuit ut
labōrarent nēve quiēscerent: ut industrii essent.

Dominus imperāvīt ut servus improbus vocārētur, prehenderētur, tenērētur,
pūnirētur.

Dominus imperāvīt ut servi improbi vocārentur, prehenderentur, tenērentur,
pūnirentur.

1. Iēsūs virō claudō imperāvīt ut surg_____ et ambul_____ .
2. Medicus Quīntō imperāvīt ut ōs aper_____ et linguam ostend_____ .
3. Dux militēs monuit ut fortiter pugn_____ nēve hostēs tim_____ .
4. Mīnōs postulāvīt ut Athēniēnsēs ad Mīnōtaurum mitt_____ .
5. Ariadna Thēseum monuit ut cav_____ nē ā mōnstrō occīd_____ .
6. Thēseus Ariadnam rogāvīt ut sē ante iānuam opper_____ .
7. Mīnōs imperāvīt ut Daedalus in labyrinthum inclūd_____ .
8. Daedalus filiū suū monuit ut cautus es_____ in volandō.
9. Chrīstus efficere poterat ut hominēs caecī vid_____, surdī aud_____,
mūtī loqu_____, atque ut aegrī sānī es_____ .

Exercitium 5

1. Mēdus Lȳdiam _____ [= ōrat] ut aliquid sibi legat.
2. Lȳdia librum _____ [= aperit] et legit dē Iairō, _____
Iūdaeōrum, cuius filiam mortuam Iēsūs _____ [= excitāvit].
3. Mēdus: “ _____ deōs immortalēs! Deus tuus māximam _____
habēre vidētur!”
4. Trēs diī ūniversum _____ inter sē dīvisisse dīcuntur.
5. Iuppiter deus māximus _____ [= existimātur].
6. Plūtō _____ [= rēx est] apud _____, ubi _____
mortuōrum velut umbrae _____ dīcuntur.
7. Quārtā _____ noctis discipulī, quī in _____ [= parvā nāve]
erant, Iēsū super mare ambulāntem vidērunt.
8. Discipulīs turbātīs Chrīstus “ _____ estōte!” ait.
9. Incipiēns mergī Petrus clāmāvit: “Domine, _____ mē fac!”
10. Paulō post ventus _____ .

Exercitium 6

1. Cūr Mēdus Lȳdiae libellum reddit neque ipse legit? ...
2. Quid Iēsūs virō claudō imperāvīt? ...
3. Quid Iairus rogāvīt Iēsū? ...
4. Quid fēcīt Iēsūs in domō Iairī? ...
5. Potestne Iuppiter hominēs mortuōs suscitāre? ...
6. Quī diī mundum inter sē dīvisērunt? ...
7. Quis deus rēx maris est? ...
8. Quis apud Īnferōs rēgnat? ...
9. Quōmodo Iēsūs ad nāviculam discipulōrum vēnit? ...
10. Cūr turbātī sunt quī in nāviculā erant? ...
11. Quid Iēsūs Petrum facere iussit? ...
12. Num Petrus mersus est? ...
13. Quid dīxērunt discipulī postquam Iēsūs in nāviculam ascendit? ...

Lectiō tertia (versūs 109–189)

Exercitium 7

Exempla:

Māter filiam monuit ut cavēret nē in fluvium caderet ac mergeretur; nec vērō opus erat monēre filiōs ut cavērent nē in fluvium caderent ac mergerentur.

Filia: “Māter mē monuit ut cavērem nē in fluvium caderem ac mergerer; sed cūr nōn monuit vōs, puerī, ut cavērētis nē in fluvium caderētis ac mergerēminī?”

Filiī: “Māter tē monuit ut cavērēs nē in fluvium caderēs ac mergerēris, quia cauta nōn es; nec vērō opus erat nōs monēre ut cavērēmus nē in fluvium caderēmus ac mergerēmur.”

1. Mēdus: “Dominus ā mē postulābat ut semper industrius es_____.”
2. Lȳdia: “Amīcae meae mē ōrābant ut Rōmae sēcum manē_____, sed tū mihi persuāsistī ut tēcum venī_____.”
3. Mēdus: “Gaudeō quod amīcae tuae tibi persuādere nōn potuērunt ut Rōmae manē_____ nēve mēcum venī_____.”
4. Iūlius: “Nōnne vōs monueram, filiī, nē arborem ascend_____?”
5. Quīntus: “Certē nōs monuerās ut cautī es_____ nēve arborem ascend_____, sed Mārcus mihi persuāsīt ut arborem ascend_____.”
6. Iūlius: “Quōmodo Mārcus tibi persuādere potuit ut arborem ascend_____, sī ego tē monueram ut cautus es_____ nēve id fac_____?”
7. Lȳdia: “Laetāminī, nautae! Chrīstus cūrāvit ut vōs salvī es_____ atque ē māximō periculō servā_____.”
8. Nauta: “Fortasse Chrīstus cūrāvit ut tū servā_____, at certē Neptūnus cūrāvit ut ego servā_____!”
9. Lȳdia: “Chrīstus cūrāvit ut nōs omnēs servā_____.”

Exercitium 8

Exempla:

Quārē Mēdus Rōmam venit? Rōmam venit, ut amīcam suam videat

[= ...quia amīcam suam vidēre vult].

Quārē Mēdus fugit? Mēdus fugit, nē serviat [= ...quia servīre nōn vult].

Quārē Mēdus Rōmam vēnit? Rōmam vēnit, ut amīcam suam vidēret

[= ...quia amīcam suam vidēre volēbat].

Quārē Mēdus fūgit? Mēdus fūgit, nē serviret [= ...quia servīre nōlēbat].

1. Magister calamum prōmit, _____ scrib_____ [= quia scribere vult].
2. Mercātōrēs mercēs vēndunt, _____ pecūniam faci_____ [= quia pecūniam facere volunt].
3. Pāstor umbram petit, _____ in sōle ambul_____ [= quia in sōle ambulāre nōn vult].
4. Hominēs vestīmenta gerunt, _____ frīg_____ [= quia frīgēre nōlunt].
5. Ariadna Thēsēō filium dedit, _____ eum serv_____ [= quia eum servāre volēbat].
6. Daedalus ālās cōnfēcit, _____ ē labyrinthō evol_____ [= quia ē labyrinthō evolāre volēbat].
7. Lȳdia oculōs clausit, _____ fulgura vid_____ [= quia fulgura vidēre nōlēbat].
8. Multī hominēs aegrī ad Chrīstum conveniēbant, _____ ab eō sān_____ [= quia ab eō sānārī volēbant]

Lectiō III

[1, 2, 4]

-rem -rēmus
-rēs -rētis
-ret -rent

[3]

-erem -erēmus
-erēs -erētis
-eret -erent

[1, 2, 4]

-rer -rēmur
-rēris -rēminī
-rētur -rentur

[3]

-erer -erēmur
-erēris -erēminī
-erētur -erentur

essem essēmus
essēs essētis
esset essent

coniunctivus post

ut, nē fināle

(< finis: id quod petitur)

admirārī
 attentus
 eundī
 impendēre
 mālle mālō māvult
 pecūlium
 periculōsus
 periculum
 perire
 persuādēre
 pervenire
 potius
 praedō
 salvāre
 servire
 spērāre
 tranquillitās
 tūtus
 vitāre
 vorāgō

Exercitium 9

1. Discipulī ad Iēsum accessērunt dīcentēs: “Domine, _____ [= salvōs fac] nōs! _____!”
2. Iēsūs ventis imperāvit et facta est _____ [< tranquillus] magna.
3. Nōn solum tempestātēs, sed multa alia _____ nautis _____.
4. _____ maritimī nāvēs persequuntur ut mercēs rapiant.
5. Nullum mare _____ est ā praedōnibus.
6. Scylla dicitur saxum _____ [< periculum] quō nāvēs franguntur.
7. _____ est loqus quō nāvēs flūctibus vorantur.
8. Difficile est omnia maris perīcula _____.
9. Mēdus _____ sē salvum in Graeciam perventūrum esse.
10. Is enim in Graeciā liber vīvere _____ quam in Italiā dominō sevērō _____; itaque cupidus est in Graeciam _____ [< ire].
11. Gubernātor dicit ‘sē morī _____ quam servīre’: “Ego morī _____ quam servīre.”
12. Intrā sex vel _____ octō diēs amīcī nostrī in Graeciam _____.
13. Haud facile fuit Lȳdiae _____ ut Rōmā proficiscerētur.
14. Gubernātor pulchritūdinem ānuli _____ [= mīratur].
15. Discipulus _____ est quī studiōsē audit.
16. _____ est pecūnia dominī quae servō datur.

Exercitium 10

1. Quem gubernātor putat potestātem maris habēre? ...
2. Iamne nāvis extrā periculum est? ...
3. Quārē praedōnēs maritimī nāvēs persequuntur? ...
4. Quae perīcula in fretō Siculō nautis impendent? ...
5. Cūr Mēdus in Graeciā vīvere māvult quam in Italiā? ...
6. Cui dominō Mēdus serviēbat? ...
7. Quid dominus Rōmānus ā Mēdō postulābat? ...
8. Quārē Mēdus ē villā dominī Rōmam fūgit? ...
9. Quōmodo Mēdus Lȳdiae persuāsit ut sēcum venīret? ...
10. Quid Lȳdia gubernātōrī ostendit? ...
11. Cūr gubernātor Mēdum ānulum ēmisit mīratur? ...
12. Cūr Mēdus rubet neque respondet? ...

Lēctiō grammatica

Lēctiō grammatica (versūs 190–232)

Exercitium 11**Āctivum**

coniunctivus imperfecti

1. *Amā|bat* est indicativus imperfecti; *amā|ret* nōn indicativus, sed _____ imperfecti est.
2. *Tacē|bat, leg|ēbat, dormi|ēbat* est indicativus imperfecti: *tacē|ret, leg|eret, dormi|ret* _____ est.
3. Coniunctivus imperfecti: singularis: pers. 1 - *rem*, 2 - _____, 3 - _____; plūralis: 1 - _____, 2 - _____, 3 - _____.

āct.

	sing.	plūr.
[1,2,4]	-re m	-rē mus
	-rē s	-rē tis
	-re t	-re nt
[3]	-ere m	-erē mus
	-erē s	-erē tis
	-ere t	-ere nt

	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
4. Pers. 1	<i>vocā</i> _____	<i>vocā</i> _____	<i>vidē</i> _____	<i>vidē</i> _____
5. Pers. 2	<i>vocā</i> _____	<i>vocā</i> _____	<i>vidē</i> _____	<i>vidē</i> _____
6. Pers. 3	<i>vocā</i> _____	<i>vocā</i> _____	<i>vidē</i> _____	<i>vidē</i> _____
7. Pers. 1	<i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>audī</i> _____	<i>audī</i> _____
8. Pers. 2	<i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>audī</i> _____	<i>audī</i> _____
9. Pers. 3	<i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>audī</i> _____	<i>audī</i> _____

10. Coniunctivus imperfecti verbi *esse*: singularis: pers. 1 *essem*, 2 *es* _____ ,
3. *es* _____ ; pluralis: pers. 1 *es* _____ , 2 *es* _____ , 3 *es* _____ .

Passivum

11. *Amā|bātur* est indicativus imperfecti passivi; *amā|rētur* _____
imperfecti passivi est.
12. *Tenē|bātur*, *leg|ēbātur*, *pūni|ēbātur* est indicativus imperfecti passivi;
tenē|rētur, *leg|erētur*, *pūni|rētur* _____
_____ est.
13. Coniunctivus imperfecti passivi: singularis: pers. 1 *-rer*, 2 *-* _____ ,
3 *-* _____ ; pluralis: pers. 1 *-* _____ , 2 *-* _____ , 3 *-* _____ .

	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
14. Pers. 1	<i>vocā</i> _____	<i>vocā</i> _____	<i>vidē</i> _____	<i>vidē</i> _____
15. Pers. 2	<i>vocā</i> _____	<i>vocā</i> _____	<i>vidē</i> _____	<i>vidē</i> _____
16. Pers. 3	<i>vocā</i> _____	<i>vocā</i> _____	<i>vidē</i> _____	<i>vidē</i> _____
17. Pers. 1	<i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>audī</i> _____	<i>audī</i> _____
18. Pers. 2	<i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>audī</i> _____	<i>audī</i> _____
19. Pers. 3	<i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>audī</i> _____	<i>audī</i> _____

Exercitium 12

- discere*, _____ *isse*
- dividere*, _____ *isse*, _____ *um esse*
- ēicere*, *ē* _____ *isse*, *ē* _____ *um esse*
- morī*, _____ *um esse*
- nāscī*, _____ *um esse*
- persuādēre*, *per* _____ *isse*
- prōmere*, _____ *isse*, _____ *um esse*
- surgere*, _____ *isse*
- vīvere*, _____ *isse*

CAPITVLVM VNDETRICESIMVM

Lēctiō prīma (versūs 1–59)

Exercitium 1

Exempla: Vir turbātus exclāmat: “Quid faciā? Quid spērem?”

Vir turbātus nescit quid faciat aut quid spēret.

- Mercātor queritur: “Quid faci _____ ? Quōmodo uxōrem et liberōs al _____ ?
Quōmodo nōs vīv _____ sine pecūniā?”
- Mēdus sē interrogat: “Quid Lȳdiae responde _____ ? Utrum vērum dīc _____
an tace _____ ? Quōmodo mē excūs _____ ?”
- Mēdus nescit quid Lȳdiae responde _____ .
- Ariadna: “Quid nunc ag _____ ? Nesciō quō mē vert _____ . Unde auxiliū
pet _____ ? Quem deū invoc _____ ?”
- Īcarus: “Inclūsī sumus, pater. Quid faci _____ ? Quōmodo exitum
inveni _____ ? Ā quō auxiliū pet _____ ?”
- Lȳdia: “Utrum Rōmae mane _____ an proficisc _____ ? Utrum rīde _____ an
plōr _____ ?” Lȳdia sē interrogat utrum rīde _____ an plōr _____ .

Exercitium 2

- Multae nāvēs mersae in _____ maris iacent.
- Nautae, quamquam _____ [= haud paucī] in marī pereunt, ā
nāvīgandō nōn _____ .
- Mercātōrēs perīcula maris adīre nōlunt, sed domī _____ .

pass.

	sing.	plūr.
[1,2]	<i>-re r</i>	<i>-rē mur</i>
[4]	<i>-rē ris</i>	<i>-rē minī</i> <i>-rē tur</i> <i>-re ntur</i>
[3]	<i>-ere r</i>	<i>-erē mur</i> <i>-erē ris</i> <i>-erē minī</i> <i>-erē tur</i> <i>-ere ntur</i>

ē-iciō -iunt
morior -iuntur

Cap. XXIX

Lēctiō I

coniunctivus
dubitativus (< dubitare)

adicere
aestimāre
afficere
āmittere

dēterrēre
 dīvitīae
 fēlix
 frūstrā
 fundus
 iactūra
 laetitīa
 lucrum
 maestus
 mīrus
 nōnnūllī
 nostrum
 perturbāre
 precārī
 querī
 remanēre
 spēs
 trīstītia
 vestrum
 vīta

4. Nōn decet mercēs plūris _____ quam vītam nautārum.
5. Mercēs vēndendō mercātor magnum _____ sē factūrum esse spērābat, sed ea _____ iam periit, postquam mercēs ēiectae sunt.
6. Mercātor sic _____ : “Heu, mē miserum! Omnēs mercēs meās _____ !”
7. Gubernātor: “Hominēs _____ sumus quod adhūc vīvimus: nēmō _____ [= ē nōbis] _____ āmisit.”
8. Ita nauta mercātōrem _____ [= trīstem] cōnsōlārī cōnātur, sed _____ .
9. _____ [< iacere] mercium mercātor māximās _____ [< dīves] āmisit.
10. Mercātor: “Nēmō _____ [= ē vōbīs] assem āmisit. _____ nōn est vōs laetārī.”
11. _____ [< laetus] nautārum mercātōrem nōn _____ , neque _____ [< trīstis] mercātōris nautās afficit.
12. Vir _____ [= valdē turbātus] deōs _____ [= ōrat] ut mercēs sibi reddant.
13. Adverbium ad verbum _____ [= additur].

Exercitium 3

1. Ubi sunt eae nāvēs quae in mare mersae sunt? ...
2. Cūr mercātōrēs domī remanēre solent? ...
3. Quōmodo lucrum faciunt mercātōrēs? ...
4. Quid mercātor Ōstiā proficiscēns spērābat? ...
5. Quōmodo mercātor iam pauper factus est? ...
6. Quā dē causā queritur mercātor? ...
7. Quōs mercātor alere dēbet? ...
8. Quōmodo gubernātor mercātōrem cōnsōlātur? ...
9. Quem accūsāt mercātor? ...
10. Cūr nautae sē fēlicēs esse cēsent? ...
11. Quid mercātor deōs precātur? ...
12. Quid sē interrogat miser mercātor? ...

Lēctiō II

Lēctiō secunda (versūs 60–126)

Exercitium 4

Exempla: Nēmō tam stultus est ut haec nōn intellegat.

Infāns ita vāgit ut māter excitētur.

Tanta erat potestās rēgis ut omnēs eum metuerent.

1. Sōl tam clārus est ut omnēs terrās lūce suā illūstr_____ .
2. Mārcus tam piger est ut nihil disc_____ .
3. Sextus tam industrius est ut cotīdiē laud_____ ā magistrō.
4. Mārcus ita sē laudat ut pater eī nōn crēd_____ .
5. Canis tantus ac tam ferōx est ut omnēs eum time_____ .
6. Mārcus tam sordidus erat ut pater eum vix cognōsc_____ .
7. Orpheus tantā arte canēbat ut ferae ad eum accēd_____ .
8. Ariōn tam pulchrē canēbat ut alter Orpheus appellā_____ .
9. Tantus erat numerus hostium ut Rōmānī in castrīs remanē_____ .
10. Magna tempestās facta est, ita ut nāvis operī_____ flūctibus.

coniūctivus post
 ut cōnsecūtivum
 (< cōn-sequi)

Exercitium 5

1. Orpheus omnibus _____ est: nēmō tam _____ est ut eum ignōret.
2. Ariōn quoque fidicen _____ [= multīs nōtus] fuit.
3. Mēdō Ariōn _____ est [= Mēdus Arionem nōn nōvit].
4. Tam pulchrē canēbat Orpheus ut fluvii _____ [= celerrimī] cōsisterent, nē _____ eius turbārent.
5. Ariōn nautās precātus est ut sibi _____ : “Nōlīte mē necāre! _____ mihi [= sinite mē] in patriam revertī!”
6. Nautae precibus eius ita _____ sunt ut manūs ab eō _____ .
7. Antequam in mare _____ , Ariōn _____ cēpit et in _____ [= altā] puppī stāns _____ cecinit.
8. Delphīnus, quī cantū _____ erat, Arionem natantem _____ eumque in _____ suō sedentem vēxit et in litus Graeciae _____ .
9. _____ [= illinc] Ariōn _____ [= statim] Corinthum iit.
10. Rēx Arionem _____ [= tamquam] virum _____ [< fallere] cūstōdīri iussit.
11. Dum rēx nautās interrogat, Ariōn _____ [= subitō] iīs _____ .
12. Tūm nautae _____ suum _____ sunt [= fassī sunt].
13. Haec est fābula dē mirābilī _____ Arionis.
14. Nōlī _____ ! Spēs est, dum anima est.

abstinere
allicere
appātere
cantus
carmen
celsus
cōnfītēri
dēsilitē
dēsperāre
dorsum
expōnere
fallāx
fidēs
ignārus
ignōtus
inde
malefīcium
nōbilis
nōtus
parcere
permittere
permovēre
prōtinus
quasi
rapidus
repente
salūs
subire

Exercitium 6

1. Quid Orpheus cantū suō efficiēbat? ...
2. Quārē Orpheus ad Inferōs dēscendit? ...
3. Quam fābulam nārrat gubernātor? ...
4. Cūr nautae Ariōnī invidēbant? ...
5. Quid Ariōn nautās precātus est? ...
6. Quid nautae Ariōnī imperāvērunt? ...
7. Quid fēcit Ariōn antequam in mare dēsilit? ...
8. Quōmodo servātus est Ariōn? ...
9. Cui Ariōn dē salūte suā nārrāvit? ...
10. Num rēx Periander Ariōnī crēdidit? ...
11. Quid rēx nautās interrogāvit? ...
12. Vērūmne iī respondērunt? ...
13. Cūr nautae malefīcium suum confessī sunt? ...
14. Quid nōs monet haec fābula? ...

Lēctiō III

Lēctiō tertiā (versūs 127–202)

Exercitium 7

1. Cum Ariōn in patriam suam nāvig_____ magnāsque dīvitiās sēcum hab_____, nautae eum necāre cōstituērunt.
2. Cum Ariadna nocte dorm_____, Thēseus eam dēsēruit.
3. Aegeus, cum vēla ātra vid_____, in mare sē iēcit.
4. Cum Īcarus sōlī appropinqu_____, pennae ustae sunt.
5. Ariadna, cum Thēseum abiisse intelleg_____, vestem scindēbat.
6. Aemilia virgō Iūlium salūtāre nōlēbat, cum alium virum am_____ [= quia alium virum amābat].
7. Lūdīa Rōmā proficīscēns et gaudēbat, cum amīcum sēcum hab_____, et trīstis erat, cum amīcās relinqu_____ .
8. Cum nāvis flūctibus iact_____, nautae mercēs eiēcērunt.
9. Perturbātī sunt discipulī, cum Iēsum super mare ambulāntem vid_____ .

coniūctivus post
(1) cum nārrātivum
(< nārrāre)

(2) cum causāle
(< causa)

10. Polycratēs, cum nimis fēlix es _____ et invidiam deōrum metu _____, ānulum suum abiēcit.
11. Volāre nōn possum, cum ālās nōn hab _____ [= quia ālās nōn habeō].

Exercitium 8

Exempla: Iūlius: “Ubi est Mēdus? Rōmaene est?”

Iūlius interrogat/nescit ubi Mēdus sit: num Rōmae/Rōmaene sit.

Iūlius interrogāvit/nesciēbat ubi Mēdus esset: num Rōmae/Rōmaene esset.

1. Aemilia: “Cūr Iūlia plōrat?” Aemilia interrogat cūr Iūlia plōr _____ .
2. Mercātor: “Quis est Arīōn?” Mercātor nescit quis Arīōn _____ .
3. Medicus: “Doletne pēs?” Medicus interrogāvit num pēs dol _____ .
4. Syra: “Quid dicit medicus?” Syra interrogābat quid medicus dic _____ .
5. Aemilia: “Medicus interrogat num pēs dol _____ .”
6. Magister Titum interrogat cūr librum nōn hab _____ .
7. Sextus: “Audī, Tite: Magister tē interrogat cūr librum nōn hab _____ .”
8. Mēdus Lȳdiam iam interrogāverat quis es _____ dominus eius.
9. Rēx nautās interrogāvit num scī _____ ubi es _____ Arīōn et quid fac _____ .
10. Syra dubitābat num Quīntus vīv _____ .

Exercitium 9

1. Lȳdia Mēdum _____ appellat, quia is nummōs dominī _____ .
2. Mēdus _____ [< fūr] fēcit, ut Lȳdiae ānulum _____ [= daret].
3. Lȳdia ānulum dē digitō _____ , ut eum in mare _____ .
4. Tanta fuit _____ [< fēlix] rēgis ut dī immortalēs eī _____ .
5. Polycratēs ānulum _____ [= magnī pretii] abiēcit, ut _____ deōrum ā _____ [= sē] āverteret.
6. Ānulus autem inventus est ā servō quī piscem _____ .
7. _____ [= haud rārō] vīta beāta morte miserrimā _____ .
8. Vir prūdēns bonam et malam _____ aequō animō fert.
9. Mēdus, quī nāvem _____ [= celerem] _____ [= propius venīre] videt, gubernātōrī _____ ut negōtium suum cūret.
10. Tum gubernātor imperat ut nāvis _____ agātur.
11. Mīnōtaurum occidere nōn maleficium, sed _____ fuit.

Exercitium 10

1. Quid Lȳdia Mēdum interrogāverat? ...
2. Quid nunc respondet Mēdus? ...
3. Quid Mēdus appellātur ā Lȳdiā? ...
4. Quōmodo Mēdus sē excūsāt? ...
5. Quārē Mēdus fūrtum fēcit? ...
6. Cūr Lȳdia ānulum suum abicere vult? ...
7. Cūr Polycratēs ānulum suum abiēcit? ...
8. Ubi inventus est ānulus Polycratis? ...
9. Quōmodo mortuus est ille tyrannus? ...
10. Quid nōs docet fortūna eius? ...
11. Cūr Mēdus gubernātōrem prōspicere iubet? ...
12. Cūr pallet gubernātor? ...
13. Quōmodo nāvis celerrimē vehī potest? ...
14. Cūr altera nāvis celerius vehitur? ...

abicere
 appropinquāre
 beneficium
 dētrahere
 dōnāre
 fēlicitās
 finīre
 fortūna
 fūr
 fūrtum
 invidēre
 invidia
 nōnnumquam
 pretiōsus
 rēmus
 secāre
 sēsē
 suādēre
 surripere
 vëlōx

Lēctiō grammatica (versūs 203–218)

Lēctiō grammatica

Exercitium 11

1. *allicere*, _____ *isse*, _____ *um esse*
2. *āmittere*, *ā* _____ *isse*, *ā* _____ *um esse*
3. *canere*, _____ *isse*
4. *cōnfītērī*, *cōn* _____ *um esse*
5. *crēdere*, _____ *isse*
6. *dēsīlire*, *dē* _____ *isse*
7. *ēripere*, *ē* _____ *isse*, *ē* _____ *um esse*
8. *lābī*, _____ *um esse*
9. *pōnere*, _____ *isse*, _____ *um esse*
10. *secāre*, _____ *isse*, _____ *um esse*
11. *suādēre*, _____ *isse*
12. *vehere*, _____ *isse*, _____ *um esse*

*alliciō -iunt**ēripiō -iunt*

CAPITVLVM TRICESIMVM

Cap. XXX

Lēctiō p̄rīma (versūs 1–38)

Lēctiō I

Exercitium 1

1. Vir prūdēns negōtia sua prūd _____ agit.
2. Agricola diligēns agrōs dīlig _____ colit.
3. Pāstor negligēns ovēs suās neglig _____ cūrat.
4. Sextus nōn rārō, sed frequ _____ laudātur.
5. Homō cōnstāns et patiēns dolōrēs cōnst _____ ac pati _____ fert.

-ēns -entis

-enter (*adv*)

-āns -antis

-anter (*adv*)

Exercitium 2

1. _____ dīcitur cibus quī _____ hōrā decimā sūmitur.
2. Cornēlius et Orontēs, amīcī et _____ Iūlii, ab Aemiliā _____ [= accipiuntur], dum Iūlius in _____ lavātur.
3. Aemilia marītum suum _____ excūsāt: "Iūlius tardē revertit ex agrīs, quod nimis _____ ambulāvit."
4. Tum _____ [= dēnique] Iūlius intrat et amīcōs _____ iubet: "Salvēte, amīcī!"
5. Cornēlius Iūlium prius _____ nōn potuit prae negōtiīs urbānīs.
6. In villā suā dominus ōtiō _____ [= dēlectātur] atque post negōtia _____ .
7. Iūlius, quī ipse in agrīs nōn labōrat, vītam rūsticā nōn _____ , sed _____ esse exīstimat.
8. Quī ex longō _____ revertit, rēs novās _____ [< nūntius] potest.
9. Quī omnia negōtia sua bene cūrat homō _____ est.
10. Dux magnī exercitūs multīs militibus _____ .
11. Quī irātus est frontem _____ .

balneum

cēna

circiter

contrahere

dēmum

diligēns

diū

frui

hospes

īter

iūcundus

molestus

nūntiāre

praeesse

recipere

requiēscere

salvēre

tardus

visere

Exercitium 3

1. Quid agit Iūlius ex agrīs reversus? ...
2. Lavāturne Iūlius aquā frigidā tantum? ...
3. Quī adveniunt dum Iūlius vestem novam induit? ...
4. Quī sunt Cornēlius et Orontēs? ...
5. Fabia et Paula quae sunt? ...
6. Quārē hospitēs eā hōrā adveniunt? ...
7. Quis hospitēs advenientēs recipit? ...
8. Quōmodo Aemilia marītum suum tardum excūsāt? ...

9. Quid Iūlius intrāns Cornēlium interrogat? ...
10. Quid respondet Cornēlius? ...
11. Quandō Orontēs ex itinere revertit? ...
12. Quid Iūlius audire cupit? ...
13. Num Iūlius ipse in agrīs labōrat? ...
14. Tūne vītam rūsticam molestam esse cēnsēs? ...
15. Utrum rūrī an in urbe vīvere māvis? ...

Lēctiō II

Lēctiō secunda (versūs 39–85)

Exercitium 4

Exempla: Discipulus scribit id quod magister dictavit.
 Discipulus scribēbat id quod magister dictāverat.
 Discipulus scribet id quod magister dictāverit.

~it ~erunt
 ~erat ~erant
 ~erit ~erint

1. Dominus servum laudat quod industriē labōrāv_____.
2. Herī servus laudātus est quod industriē labōrāv_____.
3. Crās rūsus laudābitur sī industriē labōrāv_____.
4. Dominus servōs laudat quod industriē labōrāv_____.
5. Herī servī laudātī sunt quod industriē labōrāv_____.
6. Crās rūsus laudābuntur sī industriē labōrāv_____.

Exercitium 5

~erit ~erint

≈us		erit	≈ī		erunt
≈a			≈ae		
≈um			≈a		

1. Cēnābimus, cum primum cocus cēnam parāv_____ et servī triclinium exōrnāv_____.
2. Cēnābimus, cum primum triclinium exōrnāt_____.
3. Puerī ūmidī erunt, sī per imbrem ambulāv_____.
4. Puellae plōrābunt, si ā puerīs pulsāt_____.
5. Cum Iūlius ūnam hōram dormīv_____, ambulābit, cum satis diū ambulāv_____, lavātum ībit.
6. Militēs ā duce laudābuntur, sī fortiter pugnāv_____.
7. Pater gaudēbit, sī filius industrius fu_____ et ā magistrō laudāt_____.

Exercitium 6

accubāre
 bīnī
 bonum
 cēnāre
 cocus
 convīva
 convīvium
 coquere
 culīna
 ēligere
 equidem
 exōrnāre
 famēs
 īmus
 minister
 parāre
 paulisper
 prīdem
 singulī
 sitis
 sternere

1. Rōmānī circiter hōrā decimā _____ [= cēnam sūmunt].
2. Sī quis nihil ēst nec bibit, _____ et _____ patitur.
3. Sine aquā _____ [= paulum temporis] vīvere possumus.
4. Orontēs: “ _____ [= ego quidem] sine vīnō vīvere nōn possum. Magnum _____ est vīnum.”
5. Ex malīs minimum _____ oportet.
6. _____ est locus ubi cibus _____ et cēna parātur.
7. Quī cibum coquit et cēnam _____ in culīnā, _____ dicitur.
8. _____ vocantur servī quī cibum et vīnum in triclinium ferunt.
9. Ante _____ triclinium flōribus _____ [= ōrnātur] et vestis pretiōsa super lectōs _____.
10. In _____ sunt trēs lectī: lectus summus, medius, _____.
11. Quot _____ in singulīs lectīs _____? _____ aut _____ aut _____.
12. Iūlius: “Cēnam iam _____ parātam esse oportuit!”

Exercitium 7

1. Utrum malum māius est, famēsne an sitis? ...
2. Quid Orontēs bibere māvult quam aquam? ...
3. Quārē hominēs edunt et bibunt? ...
4. Ubi coquitur cibus? ...

5. Cuius negōtium est cibum coquere? ...
6. Quot lectī et quot mēnsae sunt in tricliniō? ...
7. Quibus rēbus exōrnātur triclinium? ...
8. Num convīvae in sellis sedentēs cēnant? ...
9. Quot convīvae in singulis lectīs accubant? ...
10. Quandō convīvae in triclinium intrābunt? ...
11. Quot sunt bis bīna? ...

terni
triclinium

Lēctiō tertia (versūs 86–158)

Lēctiō III

Exercitium 8

1. Discipulus verberābitur, sī piger fu_____ : sī male computāv_____, foedē scrips_____ atque in lūdō dormīv_____ .
2. Magister: “Tē verberābō, sī piger fu_____ ac dormīv_____ !”
3. Discipulus: “Quid mihi dabis, sī industrius fu_____ ? sī bene comutāv_____, pulchrē scrips_____ nec in lūdō dormīv_____ ?”
4. Magister: “Nihil tibi dabō, sed laudābō tē, sī bene computāv_____ et pulchrē scrips_____ .”
5. Discipulī verberābuntur, sī pigrī fu_____ : sī male computāv_____, foedē scrips_____ atque in lūdō dormīv_____ .
6. Magister: “Vōs verberābō, sī pigrī fu_____ ac dormīv_____ !”
7. Discipulī: “Quid nōbīs dabis, sī industriī fu_____ ? sī bene computāv_____ et pulchrē scrips_____ ?”
8. Magister: “Nihil vōbīs dabō, sed laudābō vōs, sī bene computāv_____ et pulchrē scrips_____ .”
9. Quīntus: “Quid tū faciēs, Mārce, sī ab aliō puerō pulsāt_____ ?”
10. Mārce: “Sī ego ab aliō puerō pulsāt_____ , ipse eum puerum pulsābō.”
11. Quīntus: “Quid vōs faciētis, Mārce et Tite, sī ab aliīs puerīs pulsāt_____ ?”
12. Mārce: “Sī ab aliīs puerīs pulsāt_____ , ipsī eōs pulsābimus.”

~erō ~erimus
~eris ~eritis
~erit ~erint

≈us erit ≈ī erimus
≈a eris ≈ae eritis
erit erunt

Exercitium 9

Exemplum: Discēdāmus! = Quīn discēdimus?

coniūctivus *hortā-*
tivus (< hortārī)

1. “Quīn ambulāmus?” = “Ambul_____ !”
2. “Quīn gaudēmus?” = “Gaud_____ !”
3. “Quīn bibimus atque canimus?” = “Bib_____ atque can_____ !”
4. “Quīn pōcula exhaurīmus?” = “Pōcula exhaur_____ !”
5. “Quīn equōs cōnscendimus ac proficīscimur?” = “Equōs *cōnscend*_____ ac *cōn*proficīsc_____ !”

Exercitium 10

1. Convīvae triclinium intrant atque in lectīs_____ .
2. In mēnsā sunt_____ et pōcula_____ (= ex_____ facta).
3. Ministrī optimum cibum_____ .
4. Ōva, piscēs cum_____ , _____ porcī, varia_____ mālōrum convīvis_____ .
5. Servus carnem secat cultrō_____ .
6. Orontēs, cum primum carnem_____ , salem_____ ; nec enim carō sine_____ Orontī_____ .
7. Rōmānī vīnum cum aquā_____ solent; Orontēs vērō vīnum_____ [= sine aquā]_____ [= bibit].
8. _____ est vir quī servus fuit et _____ [= liber factus] est.
9. _____ est quod apēs ex flōribus quaerunt.
10. Vīnum cum melle mixtum nōn_____ , sed_____ est.

accumbere
acerbus
acūtus
appōnere
appōrtare
argenteus
argentum
aspergere
carō
complēre
dulcis
exhaurire
fundere
genus

glōriōsus
gustāre
holus
liberāre
libertīnus
mel
merus
miscēre
placēre
pōtāre
prōfferre
sāl
sānē
sententia
vās

11. Iūlius ministrum Falernum _____ et in pōcula _____ iubet.
12. Orontēs iam prīdem pōculum suum _____ .
13. Iam pōcula Falernō _____ [= implentur].
14. Omnēs sentiunt vīnum Falernum _____ [= certē] melius esse Albānō, nec quisquam _____ suam dīcere audet.
15. Quī dīvitiās suās ostendit et ipse sē laudat _____ est.

Exercitium 11

1. Utrum pretiōsius est, aurumne an argentum? ...
2. Num convivāe Iūlii ē vās aureis cēnant? ...
3. In quō lectō accumbit dominus convīvi? ...
4. Quid convīvis Iūlii appōnitur? ...
5. Quid est caput cēnae? ...
6. Quārē Orontēs salem carnī aspergit? ...
7. Quid ministri in pōcula fundunt? ...
8. Quid pōtat Orontēs? ...
9. In quō lectō accubant libertīni? ...
10. Quid est Falernum? ...
11. Quōmodo Paula vīnum suum dulce facit? ...
12. Quid Iūlius Orontem interrogat? ...
13. Cūr Orontēs sententiam suam dīcere nōn vult? ...
14. Quid tum Iūlius prōferri iubet? ...
15. Utrum vīnum convīvis magis placet? ...

Lēctiō grammatica

Lēctiō grammatica (versūs 159–201)

futūrum perfectum

Exercitium 12

Āctīvum

1. *Laudā|bit* tempus _____ est; *laudāv|erit* est tempus futūrum _____ .
  2. Futūrum perfectum (pers. 3 sing.) dēsinit in *~erit*, quod ad thema _____ adicitur, ut *scrīps|erit*.
  3. Futūrum perfectum: singulāris: pers. 1 *~erō*, 2 *~_____*, 3 *~_____*; plūrālis: pers. 1 *~_____*, 2 *~_____*, 3 *~_____*.
	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
4. Pers. 1	<i>amāv_____</i>	<i>amāv_____</i>	<i>monu_____</i>	<i>monu_____</i>
5. Pers. 2	<i>amāv_____</i>	<i>amāv_____</i>	<i>monu_____</i>	<i>mou_____</i>
6. Pers. 3	<i>amāv_____</i>	<i>amāv_____</i>	<i>monu_____</i>	<i>monu_____</i>
7. Pers. 1	<i>dūx_____</i>	<i>dūx_____</i>	<i>audīv_____</i>	<i>audīv_____</i>
8. Pers. 2	<i>dūx_____</i>	<i>dūx_____</i>	<i>audīv_____</i>	<i>audīv_____</i>
9. Pers. 3	<i>dūx_____</i>	<i>dūx_____</i>	<i>audīv_____</i>	<i>audīv_____</i>
10. Futūrum perfectum verbī esse: singulāris: pers. 1 *fu|erō*, 2 *fu_____*, 3 *fu_____*; plūrālis: pers. 1 *fu_____*, 2 *fu_____*, 3 *fu_____*.

āctīvum

	sing.	plūr.
1	<i>~er ō</i>	<i>~eri mus</i>
2	<i>~eri s</i>	<i>~eri tis</i>
3	<i>~eri t</i>	<i>~eri nt</i>

passīvum

	sing.	plūr.
	<i>~us/a/um</i>	<i>~i/ae/a</i>
1	<i>erō</i>	<i>erimus</i>
2	<i>eris</i>	<i>eritis</i>
3	<i>erit</i>	<i>erunt</i>

Passīvum

11. *Laudā|bitur* _____ passīvi est; *laudāt|us erit* est futūrum _____ .
  12. Futūrum perfectum passīvi cōstat ex _____ perfecti et tempore _____ verbī esse (*erō, eris, erit...*).
	Sing.	Plūr.
13. Pers. 1	<i>vocātus _____</i>	<i>vocāt _____</i>
14. Pers. 2	<i>vocāt _____</i>	<i>vocāt _____</i>
15. Pers. 3	<i>vocāt _____</i>	<i>vocāt _____</i>

Exercitium 13

1. *coquere*, _____ *isse*, _____ *um esse*
2. *ēligere*, _____ *isse*, _____ *um esse*
3. *exhaurire*, *ex* _____ *isse*, *ex* _____ *um esse*
4. *fundere*, _____ *isse*, _____ *um esse*
5. *induere*, _____ *isse*, _____ *um esse*
6. *miscere*, _____ *isse*, _____ *um esse*
7. *reverti*, *re* _____ *isse* / *re* _____ *um esse*
8. *sternere*, _____ *isse*, _____ *um esse*
9. *uti*, _____ *um esse*

CAPITVLVM VNVM ET TRICESIMVM*Lectiō prima (versūs 1–58)***Exercitium 1**

1. In _____dam urbe Asiae vivēbat rēx _____dam.
2. _____dam insula Graeca ab Īcarō appellāta esse dicitur.
3. Graecī putant _____dam insulam ab Īcarō appellātam esse.
4. Etiam mare _____dam ab Īcarō appellātum est.
5. Īcarus _____dam marī et _____dam insulae nōmen dedit.
6. Syra olim virum _____dam infidum amāvit.
7. Polycratēs est nōmen _____dam tyrannī, quī ā _____dam amīcō suō monitus est ut rem pretiōsissimam abiceret.
8. Christus in _____dam oppidō Iūdaee nātus est.
9. _____dam mēnsēs ā _____dam diīs Rōmānīs nōminantur.
10. _____dam mēnsibus ā diīs nōmina sunt.
11. Rōmānī _____dam stēllās 'errantēs' appellant.
12. In _____dam vocābulis cōnsonantēs dēsunt, ut ā, ē, ii, eō.
13. _____dam verba 'dēpōnentia' dīcuntur.
14. Nōmina _____dam oppidōrum et _____dam insulārum plūrālia sunt, ut Athēnae, Delphī, Pompēiī, Capreae.

Exercitium 2

1. Cornēlius, cui mala _____ est, nōmen Mēdī oblītus est.
2. Homō _____ nihil magis _____ [= cupit] quam dīvitiās.
3. _____ ā rēge tāctum erat in aurum mūtābātur.
4. Hoc _____ [= dōnum] mīrābile eī dederat deus Bacchus.
5. Etiam cibus et _____ ā rēge tācta aurum fiēbat.
6. Iūlius _____ [↔ patiēns], quia plūra dē Mēdō cognōscere cupit, Orontem dē Midae auribus _____ nārrantem interpellat.
7. Mēdus, quī herī domō _____, _____ pecūniae sēcum _____.
8. _____ [= quam multum] pecūniae abstulit Mēdus? xc sēstertiōs.
9. Iūlius, quī frūstrā Mēdō _____ [= crēdebat], 'ūnum sibi servum _____ esse' dīcit, 'cēterōs omnēs _____ nec _____ suā dignōs!'
10. Posthāc Iūlius nullī servō Graecō _____ [= fidet].
11. Dominus servum _____ [= quī adest] laudāre nōn vult.
12. _____ Mēdus pecūniam dominī surripuit? Ob amōrem Lȳdiae.
13. _____ militēs Rōmānī appāruērunt, hostēs fūgērunt.
14. Quī malā fortunā afficitur _____ [↔ fēlix] est.

Cap. XXXI*Lectiō I*

quīdam quīdam
 quendam quōsdam
 cuiusdam quōrundam
 cuidam quibusdam
 quōdam quibusdam
 quaedam quaedam
 quandam quāsdam
 cuiusdam quārundam
 cuidam quibusdam
 quādam quibusdam
 quoddam quaedam
 cuiusdam quōrundam
 cuidam quibusdam
 quōdam quibusdam

aliquantum
 asinīnus
 auferre
 aufugere
 avārus
 cōnfidere
 fidere
 fidēs
 fidus
 impatiēns
 infēlix
 infidus
 memoria
 mūnus
 optāre
 pōtiō
 praesēns
 quamobrem
 quantum
 quidquid
 simul atque

Exercitium 3

1. Dē quibus rēbus est sermō convīvārum? ...
2. Quid Iūlius hospitēs suōs interrogat? ...
3. Cūr paucās epistulās accipit Iūlius? ...
4. Quem Cornēlius in viā Latīnā vidit? ...
5. Quam fābulam nārrat Orontēs? ...
6. Cūr Iūlius Orontem interpellat? ...
7. Quōmodo Midās rēs in aurum mūtāre poterat? ...
8. Quis rēgī hoc mūnus dederat? ...
9. Num Midās illō mūnere mirābilī dēlectābatur? ...
10. Quid Bacchus rēgī suāsīt? ...
11. Quid accidit cum rēx in flūmine lavārētur? ...
12. Quid Iūlius Mēdum fēcisse nārrat? ...
13. Omnēsne servī Iūlii infidī sunt? ...

Lēctiō II

tam ... quam
[tam valdē ... quam]
tantus ... quantus
[tam magnus ... quam]
tantum ... quantum
[tam multum ... quam]
tot ... quot
[tam multī ... quam]
tālis ... quālis
[tam (bonus/malus) ...
quam]

clēmēns
cōram
cruciāre
crūdēlis
crux
fugitīvus
ideō
ignōscere
iniūria
iniūstus
iūs
iūstus
iuvenis
latēre
lēx
nimius
ōdisse
poena
praemium
priusquam
retrahere

*Lēctiō secunda (versūs 59–131)***Exercitium 4**

Exempla: Bonus sermō mē tam dēlectat quam bonum vīnum.
Numerus hostium tantus erat quantus Rōmānōrum.
Cornēlius nōn tantum bibit quantum Orontēs.
Tot ancillae sunt quot servī: quot servī, tot ancillae.
Tālis est filia quālis māter: quālis māter, tālis filia.

1. Pater filiam suam tam amat _____ māter.
2. Aemilia tot ānulōs habet _____ digitōs.
3. Villa Cornēlii nōn tanta est _____ Iūlii.
4. Iūlius tantum pecūniae prōmittit _____ Mēdus abstulit.
5. Tot sententiae sunt _____ hominēs: _____ hominēs, _____ sententiae.
6. _____ dux, tāles militēs.
7. _____ caelum stēllās, _____ habet tua Rōma puellās.

Exercitium 5

1. Facile est Rōmae _____ [= occultārī].
2. Iūlius magnum _____ dabit eī quī Mēdum ē fugā _____ ,
_____ [= antequam] Italiam reliquerit.
3. Servus _____ [< fugere] sevērē pūnītur: in _____ figitur vel
aliō modō _____ ; _____ [= ob eam rem] paucī servī aufugiunt.
4. Nōn sevērus, sed _____ est dominus quī servō improbō _____ .
5. Dominus _____ est quī numquam sine causā servum pūnīt.
6. _____ [↔ iūstus] est quī _____ facit.
7. Servī dominum iniūstum nōn amant, sed _____ .
8. Nex hominis est _____ , quod sevērē pūnītur, sed servum suum scelestum
_____ [= poenā capitis] afficere est _____ dominī Rōmānī.
9. Necesse est hominēs _____ [< scelus] sevērē pūnīre.
10. Solō, vir _____ , quī Athēniēnsibus _____ scrīpsit, nūllam
_____ in parricidās _____ .
11. Pater _____ fuit Mānlius, quī filium _____ exercitū necārī iussit.
12. Iūlius servōs clāmāre _____ : “Nōlite clāmāre, servī!”
13. Mēdus c sēstertiōs _____ [= nimis māgnum] pretium esse cēnsēbat.
14. Vir quadrāgintā annōrum adhūc _____ est.

Exercitium 6

1. Quid Iūlius faciet Mēdō sī eum invēnerit? ...
2. Ubi Cornēlius Mēdum latēre putat? ...
3. Estne facile servum fugitivum Rōmae reperire? ...
4. Quid Iūlius dabit eī qui Mēdum retrāxerit? ...
5. Quid Aemilia virō suō suādet? ...
6. Utrum clēmēns an sevērus dominus est Iūlius? ...
7. Cūr dominō sevērō tot hostēs sunt quot servī? ...
8. Cūr Iūlius sē dominum iūstum esse cēnset? ...
9. Quārē servī fugitivī sevērē pūniuntur? ...
10. Cūr Solō nūllam poenam statuit in parricidās? ...
11. Quid fēcit Titus Mānlius Torquātus? ...

sapiēns
scelestus
scelus
statuere
supplicium
vetāre

*Lēctiō tertia (versūs 132–204)**Lēctiō III***Exercitium 7**

1. Servī probī laud_____ sunt, improbī sunt pūn_____ .
2. Vir quī accūsātur dīligenter interrog_____ est.
3. Omnia mēda corrig_____ sunt: stilus saepe vert_____ est.
4. Dēl_____ sunt omnēs litterae quae supersunt.
5. Dē mortuīs nihil nisi bene dīc_____ est.
6. Dolōrēs gravēs aequō animō fer_____ sunt.
7. Ad amīcum absentem frequentēs epistulae scrīb_____ sunt.
8. Dāvus ‘manūs sordidās lav_____ esse’ dīcit.
9. Orontēs Christiānōs ad bēstiās mitt_____ esse cēnset.
10. Aemilia putat pecūniām dēbitam ad diem solv_____ esse.
11. Nunc est bib_____, dorm_____ nōn est!
12. Tac_____ est cum dominus loquitur.
13. Puella plōrāns cōnsōl_____ est.
14. Malum exemplum sequ_____ nōn est.
15. Semper vērūm dīc_____ est, numquam ment_____ est.

-nd|us -a -um
[1] -andus
[2] -endus
[3] -endus
[4] -iendus

-ndus		est	-ndī		sunt
-nda			-ndae		
-ndum			-nda		

-ndum		esse	-ndōs		esse
-ndam			-ndās		
-ndum			-nda		

Exercitium 8

Exempla: Ovēs pāstōrī [= ā pāstōre] cūstōdiēndae sunt.

“Cum dominus loquitur, tacendum est tibi, serve!”

1. Villa iānitōr_____ cūstōdiēnda est.
2. Quidquid dominus imperāvit serv_____ faciendum est.
3. Multa nova vocābula n_____ discenda sunt.
4. Iūlius: “Laetor quod m_____ in agrīs labōrandum nōn est.”
5. Mārcus: “Quid m_____ scrībendum est?” Magister: “Littera H t_____ scrībenda est deciēs.”
6. Servī: “Quid n_____ agendum est?” Dominus: “V_____ in hortō labōrandum est.”
7. Agricola est vir c_____ agrī colēndī sunt.
8. Discipulus piger cēter_____ imitandus nōn est.
9. Omn_____ moriendum est.

datīvus agentis apud gerundivum

(agēns -entis *m* = is
quī agit)

Exercitium 9

1. Īnfantēs _____ [= invalidōs] expōnere _____ inhūmānus erat.
2. Quod _____ [= dē] conviviīs Christiānōrum nārrātur _____ falsus est.
3. Paris ĩnfāns inventus ā pāstōribus cum liberīs eōrum _____ est.

abdūcere
dēbilis
ēbrius
ēducāre

fābulārī
funditus
invalidus
mōs
namque
nimium
nōnāgēsīmus
nūgae
quidquid
quisquis
rūmor
senex
super
vetus

4. Paris iuvenis Helenam ā marītō _____ , _____ [= nam] ea fēmina erat omnium pulcherrima.
5. Nestor _____ [↔ adulēscēns] ad _____ [XC] annum vixit.
6. Orontēs pōculum suum _____ [= ā fundō] exhaustit.
7. “_____ amat valeat!” cantat Orontēs.
8. Orontēs _____ est, quia _____ [= nimis multum] vīnī bibit.
9. Itaque ab ōvō ūsque ad māla _____ [= loquitur].
10. Aemilia tālēs _____ [= rēs stultās] audīre nōn vult.
11. Vīnum novum nōn tam bonum est quam vīnum _____ .
12. _____ dux imperāvit mīlitibus faciendum est.
13. Senex _____ [↔ validus] pugnāre nōn potest.

Exercitium 10

1. Quālēs īfantēs ōlim ad bēstiās expōnēbantur? ...
2. Quī hominēs ad bēstiās mittuntur? ...
3. Num omnēs īfantēs expositī perībant? ...
4. Cuius filius fuit Paris? ...
5. Quōmodo Paris īfāns servātus est? ...
6. Quid fēcit Paris iuvenis? ...
7. Nestor quis fuit? ...
8. Cūr cēterī convīvae Orontem tacēre iubent? ...
9. Quid Orontēs dīcit Aemiliae? ...
10. Quid Aemilia respondet? ...
11. Quid cantat Orontēs? ...
12. Cūr Orontēs carminis finem nōn facit? ...

Lēctiō grammatica

Lēctiō grammatica (versūs 205–219)

gerundivum
[1, 2]
-nd|us -a -um
[3, 4]
-end|us -a -um

Exercitium 11

1. *Laudandus -a -um* est _____ , quod est adiectivum primae et secundae dēclīnātiōnis.
2. Gerundivum (nōm. sing. masc.) dēsinit in -nd|us [1, 2] aut -end|us [3, 4], quod ad thema praesentis adicitur: *lauda*_____, *mone*_____, *leg*_____, *audi*_____ .
3. Gerundivum cum verbō *esse* coniūctum significat id quod fieri oportet: *epistula scrīb*_____ = *epistulam scrībī oportet*.

Exercitium 12

1. *accipere*, *ac*_____ *isse*, *ac*_____ *um esse*
2. *audēre*, _____ *um esse*
3. *auferrē*, _____ *isse*, _____ *um esse*
4. *bibere*, _____ *isse*
5. *statuere*, _____ *isse*, _____ *um esse*
6. *tangere*, _____ *isse*, _____ *um esse*

CAPITVLVM ALTERVM ET TRICESIMVM

Lēctiō prīma (versūs 1–59)

Exercitium 1

1. Ōlim _____ [= omnia] maria _____ erant praedōnibus.
2. Quī nāvīgābant mortem aut _____ [< servus] metuēbant.
3. Multae insulae ab _____ perterritis dēserēbantur.
4. Tanta erat _____ [= potestās] et _____ [< audāx] praedōnum ut etiam classem Rōmānam _____ [= nōn timērent] .
5. Tum classī Rōmānae _____ est Pompēius, dux _____ [= optimus], quī praedōnēs _____ [= omnibus locis] vicit.
6. Nūntius dē _____ Pompēiī ēgregiā cūctō _____ Rōmānō [= omnibus cīvibus Rōmānis] _____ fuit [= placuit].
7. Frūmentum, quod tam _____ fuerat ut _____ [= complūrēs] hominēs pauperēs _____ cibī perirent, rūsus _____ [↔ cārum] fuit.
8. Populus Pompēium _____ [= quī vicerat] māximis laudibus affēcit.
9. Mare Tūscum est mare Rōmae _____ .
10. _____ Rōmāna, quae cūcta maria _____ , nāvēs _____ [< mercātor] ā praedōnibus _____ .
11. Galli, Hispānī, Graecī, Iūdaeī sunt _____ imperiī Rōmānī.
12. Maria omnium gentium _____ sunt.
13. Caelum _____ [< nūbēs] et ventus _____ [↔ secundus] est.
14. Iam necesse est omnibus _____ [< vīs] _____ [= rēmīs ūti].

Exercitium 2

1. Cūr praedōnēs ā nautīs timentur? ...
2. Quōmodo Caesar ā praedōnibus liberātus est? ...
3. Cūr nōnnullae insulae ab incolīs dēserēbantur? ...
4. Quamobrem inopia frūmentī facta est Rōmae? ...
5. Quid tum populus Rōmānus postulāvit? ...
6. Quis classī Rōmānae praepositus est? ...
7. Unde praedōnēs primum pulsī sunt ā Pompēiō? ...
8. Quid victōriā Pompēiī effectum est Rōmae? ...
9. Quārē classis Rōmāna cūcta maria percurrit? ...
10. Quid mare Internum appellātur ā Rōmānis? ...
11. Quamobrem perturbātī sunt amīcī nostrī? ...

Lēctiō secunda (versūs 60–129)

Exercitium 3

Exempla: Iūlius Cornēlium interrogat quid sentiat =

Iūlius ā Cornēliō quaerit quid sentiat.

Iūlia frātre ōrat/rogat ut sē adiuvet =

Iūlia ā frātre petit ut sē adiuvet (= Iūlia ā frātre auxilium petit).

1. Iūlius _____ [= servōs interrogat] ubi nummī sint.
2. Rēx _____ [= nautās interrogāvit] ubi esset Ariōn.
3. Syra _____ [= Aemiliam interrogābat] quid medicus diceret.
4. Quīntus _____ [= Syram rogat] ut sibi fābulam nārret.
5. Mēdus _____ [= amīcam ōrāvit] ut sēcum veniret.
6. “Sī nihil _____ [= ā mē petis], nihil tibi negō!”

Cap. XXXII

Lēctiō I

adversus
aliquot
audācia
cārus
classis
commūnis
contemnere
cūctus
ēgregius
gēns
grātus
incola
infēstus
inopia
mercātōrius
nūbilus
percurrere
populus
praepōnere
proximus

rēmigāre
servitūs
tuērī
ubīque
victor
victōria
vīlis
vīrēs
vīs

Lēctiō II

ab aliquō quaerere =
aliquem interrogāre
ab aliquō petere = ali-
quem ōrāre/rogāre

~erim ~erimus
 ~eris ~eritis
 ~erit ~erint

≈us		sim	≈is		imus
≈a		sīs	≈ae		sītis
		sit			sint

amicitia
 deesse
 dissuādere
 dōnec
 ēdūcere
 flectere
 grātia
 grātiās agere
 grātiām habēre
 grātiām referre
 inermis
 intereā
 meminisse
 neu
 offerre
 poēta
 praeferre
 redimere
 reminiscī
 resistere
 voluntās

Exercitium 4

1. Pater ā filiō quaerit cūr verberāt_____ ā magistrō: "Dic mihi, fili, cūr tū ā magistrō verberāt_____?"
2. Filius respondet: "Nesciō cūr verberāt_____, ego enim bonus discipulus fuī."
3. Pater dubitat num filius vērum dīx_____ eumque interrogat num vēre bonus fu_____ ac magistrō pārū_____. Filius nōn respondet.
4. Pater: "Quīn respondēs? Quaerō ā tē num bonus discipulus fu_____ ac magistrō pārū_____."
5. Filius: "Cūr ā mē quaeris num bonus discipulus fu_____ ac magistrō pārū_____? Iam tibi dīxī 'mē bonum discipulum fuisse'."
6. Pater: "Id quaerō quia dubitō num vērum dīx_____."
7. Filius: "Tūne dubitās num vērum dīx_____? Nōnne filiō tuō crēdis?"
8. Pater ā filiīs quaerit cūr verberāt_____ ā magistrō: "Dicite mihi, filiī, cūr vōs ā magistrō verberāt_____?"
9. Filiī respondet: "Nescīmus cūr verberāt_____, nōs enim bonī discipulī fuimus."
10. Pater dubitat num filiī vērum dīx_____ eōsque interrogat num vēre bonī fu_____ ac magistrō pārū_____. Filiī nōn respondet.
11. Pater: "Quīn respondētis? Quaerō ā vōbīs num bonī discipulī fu_____ ac magistrō pārū_____."
12. Filiī: "Cūr ā nōbīs quaeris num bonī discipulī fu_____ ac magistrō pārū_____? Iam tibi dīximus 'nōs bonōs discipulōs fuisse'."
13. Pater: "Id quaerō quia dubitō num vērum dīx_____."
14. Filiī: "Quid? Tūne dubitās num nōs vērum dīx_____?"

Exercitium 5

1. Dominus servōs monet ut labōrent _____ [= nēve] quiēscant.
2. Mēdus gladium _____, nē _____ [= sine armīs] occidātur, sed gubernātor eī _____ [↔ persuādet] nē praedōnibus _____.
3. Mēdus: "_____ ego vīvam, nēmō tibi nocēbit, Lȳdia!"
4. _____ [= interim] Lȳdia, genibus _____, Deum precātur: "Pater noster, quī es in caelīs! Fīat _____ tua!"
5. Gubernātor praedōnibus magnam pecūniam _____ vult, namque is libertātem omnibus rēbus _____.
6. Sī ipse satis pecūniae nōn habet, amīcī eum ē servitūte _____ possunt; hanc _____ [= beneficium] ab amīcīs suīs petet.
7. Hoc audiēns mercātor duōs versūs _____ quōs scrīpsit _____ quīdam Rōmānus.
8. Gubernātor nōmen poētae oblītus est, sed mercātor nōmen eius _____ [= memoriā tenet].
9. Vērus amīcus numquam amīcō suō _____, sed vēra _____ rēs rara est.
10. Quī tibi _____ habet [= grātus est] prō beneficiō, nōn solum tibi grātiās _____, sed etiam grātiām _____ dēbet.

Exercitium 6

1. Quid agit Lȳdia cum nāvem appropinquāre videat? ...
2. Quōmodo Mēdus praedōnibus resistere potest? ...
3. Cūr Lȳdia ā Mēdō auxilium petere nōn vult? ...
4. Cūr gubernātor Mēdō dissuādet nē gladiō utātur? ...
5. Quōmodo gubernātor sē servātum irī spērat? ...

6. Cūr Mēdus nūllam sibi spem esse arbitrātur? ...
7. Num mercātor amicīs suis cōfidit? ...
8. Quid Ovidius dē amicīs exīstimābat? ...
9. Cūr gubernātor putat amicōs sibi grātiam habēre? ...
10. Quandō vērus amīcus cognōscitur? ...

Lēctiō tertiā (versūs 130–224)

Lēctiō III

Exercitium 7

Exempla: Nōlī dēspērāre! = Nē dēspērāveris!

Nōlite dēspērāre! = Nē dēspērāveritis!

nōlī –re = nē –eris
nōlite –re = nē –eritis

1. Nōlī plōrāre! = _____ !
2. Nōlite clāmāre! = _____ !
3. Nōlite timēre! = _____ !
4. Nōlī fūrtum facere! = _____ fūrtum _____ !
5. Nē fūgeritis! = _____ !
6. Nē mē reliqueris! = _____ mē _____ !

Exercitium 8

1. Mēdus _____ [= aliquō tempore] amīcum captum redēmit.
2. Pecūniam quam ipse nōn habēbat _____ sūmpsit eā _____ ut annō post omnis pecūnia redderētur.
3. Mēdus optat ut patriam videat: “ _____ patriam videam!”
4. _____ [= praedōnēs maritimī] vīgintī _____ ā Caesare postulāvērunt.
5. Caesar, vir _____, quīnquāgintā talenta pīrātis obtulit, ac simul iīs supplicium _____ est.
6. Redēptus Caesar nāvēs _____ [< arma] et ipse pīrātās cēpit.
7. Nautae rēmīgāre _____ [= dēsinent] ac rēmōs tollunt.
8. Servus fugitīvus timet _____ ā mīlitibus capiātur, ut ad bēstiās mittātur in _____ Rōmānō.
9. In magnā tempestāte difficile est _____ [< currere] tenēre.
10. Mēnsis decimus _____ [= adhūc] Octōber appellātur.

aliquandō
amphitheātrum
armāre
condiciō
cursus
dēsistere
etiāmnunc
minārī
mūtuis
nē
pīrāta
superbus
talentum
utinam

Exercitium 9

Exempla: Diī nōs servent!

Utinam pīrātae nōbīs parcant!

Utinam nē ā pīrātīs interficiāmur!

coniūctīvus optātīvus
(< optāre)

1. Quisquis amat vale _____ ! Pere _____ quī nescit amāre!
2. Utinam dī omnia bona tibi d _____ !
3. Vale _____ cīvēs meī! Beātī s _____ omnēs!
4. Iuppiter tē perd _____, homō scelestissime!
5. Bene ambulā, amīce! Utinam nē err _____ !
6. Utinam ego salvus in patriam revert _____ !
7. Utinam nē nāvis merg _____ ! Quod dī prohibe _____ !

Exercitium 10

Exemplum: Nauta: “Utinam nē peream!” Nauta timet nē pereat.

1. Pāstor: “Utinam nē ovēs aberrēt!” Pāstor timet _____ ovēs aberr _____.
2. Parentēs timent _____ quid (: aliquid) mali liberīs suīs accid _____.
3. Ariadna timēbat _____ Thēseus ā Mīnōtaurō occid _____.
4. Daedalus metuēbat _____ Īcarus solī appropinquā _____.
5. Vidēns ventum validum Petrus timuit _____ merg _____.

nē + conī. post
verba timendī

6. Nautae: "Utinam pericula vitēmus!" Nautae verentur _____ pericula nōn vit_____ (= ut pericula vitent).

Exercitium 11

1. Quōmodo Mēdus servus factus est? ...
2. Cūr nōn anteā id nārrāvit? ...
3. Quid optat Mēdus? ...
4. Quantum pretium pīrātae ā Caesare postulāvērunt? ...
5. Quantum pecūniae Caesar pīrātis obtulit? ...
6. Quōmodo Caesar pīrātās pūnīvit? ...
7. Cūr Mēdus ānulum reddit Lȳdiae? ...
8. Quid tum Lȳdia intellegit? ...
9. Quae sunt nāvēs persequentēs? ...
10. Quōmodo nautae nāvēs longās salūtant? ...
11. Quid Mēdus ā mīlitibus timet? ...
12. Quōmodo Lȳdia eum cōnsōlātur? ...
13. Quō classis cursum flectit? ...
14. Quid amicīs nostrīs optāmus? ...

Lēctiō grammatica

Lēctiō grammatica (versūs 225–273)

Exercitium 12**Āctivum**

coniūctivus perfecti

1. *Laudāv|it* est indicātivus perfecti; *laudāv|erit* nōn indicātivus, sed _____ perfecti est.
2. Coniūctivus perfecti (pers. 3 sing.) dēsinit in *-erit*, quod ad thema _____ adicitur, ut *scrips|erit*.
3. Coniūctivus perfecti: singularis: pers. 1 *-erim*, 2 ~ _____, 3 ~ _____; plūrālis: pers. 1 ~ _____, 2 ~ _____, 3 ~ _____.

āctivum

	sing.	plūr.
1	<i>~eri im</i>	<i>~eri imus</i>
2	<i>~eri s</i>	<i>~eri tis</i>
3	<i>~eri t</i>	<i>~eri nt</i>

	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
4. Pers. 1	<i>amāv_____</i>	<i>amāv_____</i>	<i>monu_____</i>	<i>monu_____</i>
5. Pers. 2	<i>amāv_____</i>	<i>amāv_____</i>	<i>monu_____</i>	<i>monu_____</i>
6. Pers. 3	<i>amāv_____</i>	<i>amāv_____</i>	<i>monu_____</i>	<i>monu_____</i>
7. Pers. 1	<i>dūx_____</i>	<i>dūx_____</i>	<i>audīv_____</i>	<i>audīv_____</i>
8. Pers. 2	<i>dūx_____</i>	<i>dūx_____</i>	<i>audīv_____</i>	<i>audīv_____</i>
9. Pers. 3	<i>dūx_____</i>	<i>dūx_____</i>	<i>audīv_____</i>	<i>audīv_____</i>
10. Coniūctivus perfecti verbī esse: singularis: pers. 1 *fu|erim*, 2 *fu_____*. 3 *fu_____*; plūrālis: pers. 1 *fu_____*, 2 *fu_____*, 3 *fu_____*.

passivum

	sing.	plūr.
	<i>≈us/a/um</i>	<i>≈ī/ae/a</i>
1	<i>sim</i>	<i>simus</i>
2	<i>sīs</i>	<i>sītis</i>
3	<i>sit</i>	<i>sint</i>

Passivum

11. *Laudāt|us* est indicātivus perfecti passivi est; *laudāt|us sit* est _____ passivi.
  12. Coniūctivus perfecti passivi cōnstat ex _____ perfecti et _____ praesentis verbī esse (*sim, sīs, sit...*).
	Sing.	Plūr.
13. Pers. 1	<i>vocātus _____</i>	<i>vocāt _____</i>
14. Pers. 2	<i>vocāt _____</i>	<i>vocāt _____</i>
15. Pers. 3	<i>vocāt _____</i>	<i>vocāt _____</i>

Exercitium 13

1. *adesse, _____isse*
2. *agere, _____isse, _____um esse*
3. *flectere, _____isse, _____um esse*
4. *offerre, _____isse, _____um esse*

5. *redimere*, *red* _____ *isse*, *red* _____ *um esse*
6. *tollere*, _____ *isse*, _____ *um esse*
7. *vincere*, _____ *isse*, _____ *um esse*

CAPITVLVM TRICESIMVM TERTIVM

Lēctiō prīma (versūs 1–47)

Exercitium 1

1. Bis _____ sunt quattuor [$2 \times 2 = 4$].
2. Bis _____ sunt sex [$2 \times 3 = 6$].
3. Ter _____ sunt duodecim [$3 \times 4 = 12$].
4. Quater _____ sunt vīgintī [$4 \times 5 = 20$].
5. Quīnquies _____ sunt trīgintā [$5 \times 6 = 30$].
6. Deciēs _____ sunt centum [$10 \times 10 = 100$].
7. Legiōnēs Rōmānae in _____ [x] cohortēs dīviduntur.
8. In singulīs legiōnibus sunt _____ [iv] vel _____ [v] vel _____ [vi] mīlia militum.
9. In _____ lectīs _____ [I] aut _____ [II] aut _____ [III] convīvae accubant.
10. Hominēs _____ digitōs habent, nam in utrāque manū _____ digitī sunt.
11. Hominibus _____ manūs sunt et _____ pedēs.

Exercitium 2

1. _____ Rōmāna in decem _____ dīviditur.
2. Exercitūi Rōmānō _____ [= adiciuntur] _____ ex prōvinciīs.
3. In itinere cohortēs alia post aliam in longō _____ prōcēdunt.
4. Exercitus quī ita _____ [= prōcēdit] _____ dīcitur.
5. Ante agmen fertur _____ legiōnis, aquila _____ .
6. Cum tempus _____ est ad pugnandum, cohortēs in trēs ōrdinēs _____ .
7. Exercitus ad _____ [= pugnam] instrūctus _____ dīcitur.
8. Ante proelium dux militēs _____ ut fortiter pugnent.
9. Tum peditēs _____ et pīla in hostēs mittunt, tum eōs gladiīs _____ [= occidunt].
10. Dux quī hostēs magnō proeliō vīcit _____ nōminātur.
11. Castra, quae fossā et vāllō _____ [= cinguntur], bene _____ sunt.
12. Aemilius, quī in capitulō XII _____ , est miles fortissimus, cuius _____ ēgregia ab omnibus laudātur.
13. Iam puer septem annōs _____ Aemilius cum aliīs puerīs eiusdem _____ proelia lūdēbat.
14. Adulēscēns nihil nisi rem _____ discere volēbat, neque pater, quī ipse litterīs _____ , filium ad _____ litterārum _____ potuit.
15. Ergō filius ad exercitum missus est, ut _____ merēret.
16. Epistulae quās pater ad filium dat sunt _____ [= māximē] dē rēbus _____ , sed Aemilia scribit dē rēbus _____ .
17. _____ [= diē ante] kalendās Iūniās Aemilia litterās accēpit, quās _____ diē [= diē post] in conviviō recitāvit.
18. Bonus miles longō itinere nōn _____ [= fessus fit].

Cap. XXXIII

Lēctiō I

singulī -ae -a (i)
 bīnī -ae -a (ii)
 ternī -ae -a (iii)
 quaternī -ae -a (iv)
 quīnī -ae -a (v)
 sēnī -ae -a (vi)
 .....
 dēnī -ae -a (x)

aciēs
 adiungere
 aetās
 agmen
 argenteus
 auxilia
 caedere
 circumdare
 cōgere
 cohors
 commemorāre
 fatigāre
 hortārī
 idōneus
 imperātor
 instruere
 legiō
 militāris
 mūnīre
 nātus
 ōrdō
 posterus
 praecipuē
 prīdiē
 privātus
 prōcurrere
 proelium
 prōgredi

pūblicus
signum
stipendium
studēre
studium
virtūs

Exercitium 3

1. Quot cohortēs sunt in singulīs legiōnibus? ...
2. Quae sunt arma auxiliōrum? ...
3. Quod signum ante legiōnem fertur? ...
4. Quid vocātur exercitus quī in itinere est? ...
5. Quōmodo legiō ad proelium instruitur? ...
6. Quid agit dux ante proelium? ...
7. Quō nōmine appellātur dux post magnam victōriam? ...
8. Quōmodo castra Rōmāna mūniuntur? ...
9. Quārē Aemilius puer gladiōs ligneōs sibi faciēbat? ...
10. Cui rei studēbat Aemilius adulēscēns? ...
11. Ad quod studium pater filiū hortābatur? ...
12. Quō Aemilius ā patre missus est? ...
13. Quālis miles est Aemilius? ...
14. Dē quibus rēbus Aemilia ad frātre[m] scribere solet? ...
15. Quid appāret ex epistulīs Aemiliī novissimīs? ...

Lēctiō II

Lēctiō secunda (versūs 48–104)

Exercitium 4

Exempla: parātus ad scribendum: parātus ad epistolam scribendam
cupidus scribendī: cupidus epistolae scribendae
(= cupidus epistolam scribendī)
fessus scribendō: fessus epistolā scribendā
(= fessus epistolam scribendō)

1. Quīntus Syram hortātur ad nārrand_____ : Quīntus Syram hortātur ad fābul_____ nārrand_____ .
2. Syra finem nārrand_____ facit quia fessa est nārrand_____ : Syra finem facit fābul_____ nārrand_____ (= fābulam nārrandī) quia fessa est fābul_____ nārrand_____ (= fābulam nārrandō).
3. Aemilius tempus ad scribend_____ nōn habet: Aemilius nūllum tempus habet ad epistolās scribend_____ .
4. Aemilia industria est in scribend_____ : Aemilia industria est in epistulīs scribend_____ .
5. Exercitia necessāria sunt ad discend_____ : exercitia necessāria sunt nōn modo ad grammaticam discend_____ , sed etiā ad vocābula discend_____ .
6. Sextus studiōsus est legend_____ : Sextus studiōsus est librōrum legend_____ (= librōs legendī).
7. Pāstor canem sēcum habet ovium cūstōdiend_____ causā (= ovēs cūstōdiendī causā).
8. Canis necessārius est ad ovēs cūstōdiend_____ .
9. Pāstor ipse neglegēns est in ovibus cūstōdiend_____ .
10. Equitēs mittuntur ad hostēs persequend_____ .
11. Mēdus cupidus est patri_____ vidend_____ .

Exercitium 5

1. Alpēs sunt montēs celsī et _____ .
2. xv _____ [= circiter] diēbus tabellārius pūblicus Rōmā in Germāniam _____ [= celeriter ire] potest.
3. Difficile est exercitum ex Italiā in Germāniam _____ .
4. Aemilius patriam et amīcōs, quī _____ [= procul] absunt, _____ .
5. Aemilius scribit: "Magnō cum _____ ex epistolā tuā cognōvī vōs omnēs bonā _____ fruī [= bene valēre]."

amnis
arduus
citrā
dēsiderāre
effundere
ferē
gaudium

6. Lacrimās _____ militem nōn decet.
7. Militēs Rōmānī _____ Dānūvium sunt, hostēs sunt _____ Dānūvium neque _____ [= flūmen] _____ possunt.
8. Exercitus Rōmānus _____ in Germāniā remanēbit _____ hostēs armātī ibi erunt.
9. Aemilius officium suum ergā patriam _____ [= facere] cupit.
10. Aemilia _____ litterās [= trēs epistulās] ad frātre[m] misit et _____ litterās [= ūnam epistulam] ab eō accēpit.
11. 'Vivimus ut bibāmus' est dictum _____ [< rīdēre].

longē
praestāre
properāre
quamdiū
rīdulus
tamdiū
trānsferre
trānsire
trīnī
ultrā
ūnī
valētūdō

Exercitium 6

1. Ubi sunt Alpēs? ...
2. Quid Aemilius cognōvit ex epistulā sorōris? ...
3. Cūr Aemilius permovētur epistulīs legēdis? ...
4. Quod flūmen praeter castra Aemiliī fluit? ...
5. Quis deus trāns montēs amnēsque volāre potest? ...
6. Quārē legiōnēs Rōmānae in Germāniā sunt? ...
7. Quamdiū legiōnēs in Germāniā remanēbunt? ...
8. Quot litterās Aemilius ā sorōre accēpit? ...
9. Cūr ipse neglegēns fuit in scribendō? ...
10. Cūr iam nullus hostis armātus citrā flūmen est? ...
11. Estne tibi ōtium ad multās epistulās scribendās? ...

Lēctiō tertia (versūs 105–192)

Lēctiō III

Exercitium 7

1. Herī magister epistulam ad Iūlium scripsit, cum filius eius in lūdō dormiv_____, prāvē scrips_____ nec magistrō pārū_____.
2. Iūlius, cum epistulam magistrī accēp_____ et lēg_____, ā filiō quae-sivit cūr malus discipulus fu_____.
3. Cum Mārcus sē malum discipulum fuisse negāv_____, pater "Profectō" inquit "malus discipulus fuisti! Nam si bonus discipulus fu_____ ac magistrō pārū_____, haec epistula ā magistrō tuō script_____ nōn _____." Filius tacet.
4. Pater: "Si attentē audiv_____ et rēctē scrips_____, tū ā magistrō laudāt_____ neque ego hanc epistulam accēp_____."
5. Filius: "Etiam si bonus discipulus fu_____ ac magistrō pārū_____, laudāt_____ nōn _____. Si attentē audiv_____ et rēctē scrips_____, tū eandem epistulam ā magistrō accēp_____!"
6. Aliquandō, cum puerī in lūdō dormiv_____, prāvē scrips_____ nec magistrō pārū_____, magister litterās ad parentēs eōrum scripsit.
7. Parentēs, cum litterās magistrī accēp_____ et lēg_____, ā filiīs quae-sivērunt cūr malī discipulī fu_____.
8. Cum filii sē malōs discipulōs fuisse negāv_____, parentēs "Profectō" inquiunt "malī discipulī fuistis! Nam si bonī discipulī fu_____ ac magistrō pārū_____, hae litterae ā magistrō vestrō script_____ nōn _____." Filii tacent.
9. Parentēs: "Si attentē audiv_____ et rēctē scrips_____, vōs ā magistrō laudāt_____ neque nōs hās litterās accēp_____."
10. Filii: "Etiam si bonī discipulī fu_____ ac magistrō pārū_____, laudāt_____ nōn _____. Si attentē audiv_____ et rēctē scrips_____, vōs eāsdem litterās ā magistrō accēp_____."

~issem ~issēmus
~issēs ~issētis
~isset ~issent

≈us | essem
≈a | essēs
≈um | esset

≈ī | essēmus
≈ae | essētis
≈a | essent

coniunctivus *irrealis*
[nunc]

[tunc]

caedēs
citerior
convocāre
cōpulāre
dīrus
diūtius
ēnsis
ērumpere
etenim
excurrere
fore
horrendus
incolumis
lēgātus
lūx
ōtiōsus
pāx
plērique
rātis
rīpa
ulterior
secundum
vulnerāre
vulnus

[1, 2, 4]
-tō -tōte
[3]
-itō -itōte
estō estōte

11. Rōmulus, cum mūrōs aedificāv_____ [= postquam... aedificāvit], frā-
trem suum necāvit. Cum frātre[m] necāv_____, sōlus rēgnāvit.

Exercitium 8

Exempla: Aquam bibō quia vīnum nōn habeō. Utinam vīnum habērem!

Sī vīnum habērem, aquam nōn biberem.

Aquam bibī quia vīnum nōn habēbam. Utinam vīnum habuissem!

Sī vīnum habuissem, aquam nōn bibissem!

1. Cornēlius: "Utinam ego tot servōs habē_____ quot Iūlius habet. Sī tot servōs habē_____, numquam sōlus ambulā_____."
2. Sextus: "Utinam ego linguam Graecam scī_____ ac doctus es_____ ut magister; multōs librōs Graecōs leg_____, sī eam linguam scī_____."
3. Dominus: "Ēbrius es!" Servus: "Nōn sum, sed utinam ita es_____!"
4. Daedalus: "Nisi ego illās ālās fēc_____, Īcarus etiam nunc vīv_____. Utinam nē ālās fēc_____! Utinam filius meus vīv_____!"
5. Lēander: "Utinam ego liber es_____ et tū libera es_____, Dēlia! Sī nōs liberī es_____, in Graeciam ī_____."
6. Quīntus: "Doleō quia arborem ascendī. Nisi arborem ascend_____, nunc sānus es_____ neque hīc cubā_____. Utinam nē eam arborem ascend_____! Utinam sānus es_____!"

Exercitium 9

1. Germānī, cum nāviculīs et _____ [= coniunctis] flū-
men trānsiissent, celeriter _____ flūmen ad castra prōgressī sunt.
2. Rōmānī, quī statim _____ sunt, hostēs ē silvīs _____
vidērunt.
3. Equitēs portā dextrā _____ atque hostēs perturbāvērunt.
4. Cum diū pugnāvissent, Germānī impetum Rōmānōrum _____
sustinēre nōn potuērunt; _____ [= namque] omnēs fūgērunt.
5. Multī in flūmen sē prōiēcērunt, ut ad _____ [
natārent, aliī in ripā _____ ab equitibus nostrīs caesi sunt.
6. Aemilius tantam _____ hostium aspiciere horruit.
7. Ipse sagittā in brachiō _____ erat, nec grave erat _____.
8. _____ [= prope omnēs] Rōmānī _____ [= salvī] erant.
9. Germānī _____ in castra misērunt ut _____ peterent.
10. Post longum bellum omnēs spērant pācem _____ [= futūram esse].
11. Tibullus mortem ' _____ ' et _____ [= gladiōs] ' _____ ' vocat.
12. Is quī semper ōtiō fruitur _____ esse dīcitur.

Exercitium 10

1. Industrius es_____, discipule! Semper magistrō pārē_____!
2. Industrii es_____, discipuli! Semper magistrō pārē_____!
3. Respondē_____ ad id quod tē interrogāverō! Vērūm dīc_____!
4. Fac_____ quidquid dominus imperāverit, servi!
5. Cum tē vocāverō, statim venī_____!
6. Sī quid novī audīveris, mihi nūntiā_____!
7. Posthāc plūrēs litterās ad mē scrib_____, mī frāter!

Exercitium 11

1. Quid mediā nocte in castra nūntiātum est?
2. Cūr militēs Rōmānī dubitābant an vērūm dīxisset nūntius? ...
3. Quid factum est paulō ante lūcem? ...
4. Num Germānī vāllum ascendere potuērunt? ...

5. Quōmodo hostēs perturbātī sunt et quō fūgērunt? ...
6. Quot hominēs Germānī eō proeliō amīsērunt? ...
7. Cūr dux militēs suōs laudāvit? ...
8. Quārē lēgātī Germānōrum ad castra vēnērunt? ...
9. Quōmodo Valerius interfectus est? ...
10. Quid amīcus moriēns Aemilium ōrāvit? ...
11. Cūr Aemilius puer Tibullum poētā dēspiciēbat? ...
12. Quid postrēmō sorōrem monet Aemilius? ...

Lēctiō grammatica (versūs 193–248)

Exercitium 12

Āctīvum

1. *Laudāv|erat* est indicātīvus plūsquamperfectī; *laudāv|isset* nōn indicātīvus, sed _____ plūsquamperfectī est.
2. Coniūctīvus plūsquamperfectī (pers. 3 sing.) dēsinit in *~isset*, quod ad thema _____ adicitur, ut *scrīps|isset*.
3. Coniūctīvus plūsquamperfectī: singulāris: pers. 1 *~issem*, 2 *~_____*, 3 *~_____*; plūrālis: pers. 1 *~_____*, 2 *~_____*, 3 *~_____*.

	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
4. Pers. 1	<i>amāv_____</i>	<i>amāv_____</i>	<i>monu_____</i>	<i>monu_____</i>
5. Pers. 2	<i>amāv_____</i>	<i>amāv_____</i>	<i>monu_____</i>	<i>monu_____</i>
6. Pers. 3	<i>amāv_____</i>	<i>amāv_____</i>	<i>monu_____</i>	<i>monu_____</i>
7. Pers. 1	<i>dūx_____</i>	<i>dūx_____</i>	<i>audīv_____</i>	<i>audīv_____</i>
8. Pers. 2	<i>dūx_____</i>	<i>dūx_____</i>	<i>audīv_____</i>	<i>audīv_____</i>
9. Pers. 3	<i>dūx_____</i>	<i>dūx_____</i>	<i>audīv_____</i>	<i>audīv_____</i>
10. Coniūctīvus plūsquamperfectī verbī *esse*: singulāris: pers. 1 *fu_____*, 2 *fu_____*, 3 *fu_____*; plūrālis: pers. 1 *fu_____*, 2 *fu_____*, 3. *fu_____*.

Passīvum

11. *Laudāt|us* erat est indicātīvus plūsquamperfectī passīvī; *laudāt|us* esset _____ passīvī est.
12. Coniūctīvus plūsquamperfectī passīvī cōnstat ex _____ perfectī et _____ verbī *esse* (*essem, essēs, esset...*).

	Sing.	Plūr.
13. Pers. 1	<i>vocātus_____</i>	<i>vocāt_____</i>
14. Pers. 2	<i>vocāt_____</i>	<i>vocāt_____</i>
15. Pers. 3	<i>vocāt_____</i>	<i>vocāt_____</i>

Exercitium 13

1. *Laudā, laudā|te* est imperātīvus praesentis; *laudā|tō, laudā|tōte* imperātīvus _____ est.
2. *Laudā|tō* est _____ futūrī singulāris; *laudā|tōte* _____ est.
3. Imperātīvus futūrī dēsinit in *-tō, -tōte* [1, 2, 4] aut *-itō, -itōte* [3], quod ad thema _____ adicitur.
4. Imperātīvus: praesēns: *amā, amāte*; futūrūm: *amā_____*, *amā_____*.
5. Imperātīvus: praesēns: *monē, monēte*; futūrūm: *monē_____*, *monē_____*.
6. Imperātīvus: praesēns: *lege, legite*; futūrūm: *leg_____*, *leg_____*.
7. Imperātīvus: praesēns: *audī, audīte*; futūrūm: *audī_____*, *audī_____*.
8. Imperātīvus: praesēns: *es, este*; futūrūm: *es_____*, *es_____*.

Lēctiō grammatica

coniūctīvus plūsquamperfectī

āctīvum

	sing.	plūr.
1	<i>~isse m</i>	<i>~issē m</i>
2	<i>~issē s</i>	<i>~issē tis</i>
3	<i>~isse t</i>	<i>~isse nt</i>

passīvum

	sing.	plūr.
	<i>≈us/a/um</i>	<i>≈ī/ae/a</i>
1	<i>essem</i>	<i>essēmus</i>
2	<i>essēs</i>	<i>essētis</i>
3	<i>esset</i>	<i>essent</i>

imperātīvus futūrī

	sing.	plūr.
[1, 2, 4]	<i>-tō</i>	<i>-tōte</i>
[3]	<i>-itō</i>	<i>-itōte</i>

Exercitium 14

1. *caedere*, _____ *isse*, _____ *um esse*
2. *cōgere*, _____ *isse*, _____ *um esse*
3. *dēsistere*, *dē* _____ *isse*
4. *effundere*, *ef* _____ *isse*, *ef* _____ *um esse*
5. *īnstruere*, *īn* _____ *isse*, *īn* _____ *um esse*
6. *percutere*, *per* _____ *isse*, *per* _____ *um esse*
7. *intelligere*, *intel* _____ *isse*, *intel* _____ *um esse*
8. *prōcurrere*, *prō* _____ *isse*
9. *prōgredi*, *prō* _____ *um esse*

percutiō -iunt

-gredior -iuntur

Cap. XXXIV

Lēctiō I

fore = futūrum -am
-ōs -ās -a esse= M. spērābat sē salvum
reversūrum esse= spērābat Minotaurum
ā Thēseō occisum iri

ācer

aurīga

certāmen

certāre

circēnsis

circus

cōmoedia

dummodo

fāvēre

geminī

gladiātor

implicāre

ingenium

iuvāre

laedere

libēre

lūdis

lūgēre

misellus

opera

palma

plaudere

plērumque

ratiō

rēte

scaenicus

scalpellum

CAPITVLVM TRICESIMVM QVARTVM

Lēctiō p̄ima (versūs 1–58)

Exercitium 1

1. Mārcus prōmittit 'sē bonum puerum _____' (= futūr _____ esse).
2. Omnēs patriam salvam _____ (= futūr _____ esse) spērāmus.
3. Nautae ventōs secundōs _____ (= futūr _____ esse) spērant.
4. Mēdus id _____ (= futūrum esse) spērābat ut salvus in patriam reverterētur.
5. Ariadna spērābat _____ (= futūrum esse) ut Mīnōtaurus ā Thēseō occiderētur.

Exercitium 2

1. Quī hominī surdō fābulam nārrat, _____ suam perdit.
2. Medicus _____ suō _____ [= miserum] puerum _____ [= vulnerāvit], cum eī sanguinem mitteret.
3. Pueris lūdentibus paulum interest inter _____ et _____ [= pugnam].
4. Sextus facile vincit, _____ cum singulis _____ [= pugnet].
5. In amphithēatrō _____ armātī pugnant, dum _____ dēlectātī clāmant et manibus _____.
6. Quidam gladiātōrēs _____ gerunt tamquam piscātōrēs.
7. Alter gladiātor alterum in rēte _____ cōnātur.
8. Gladiātor victus _____ [= prope semper] occīditur, nisi spectātōrēs eī _____ [= bene volunt]; victor _____ accipit.
9. Iūliō nōn _____ [= placet] gladiātōrēs spectāre; cursūs equōrum in _____ aut lūdōs _____ in _____ spectāre māvult.
10. _____ est vir quī lūdīs _____ [< circus] equōs regit.
11. Fīliō mortuō, parentēs _____ [= maerent].
12. Fabia spectāvit Plautī _____ dē Amphitryōne, duce _____ [= impigrō] et fortī, cuius uxor _____ peperit.
13. Ovidius, quī _____ mulierum bene nōverat, _____ [= causam] reddit cūr mulierēs _____ [= dēlectet] spectātum ire.

Exercitium 3

1. Quid Aemilia Fabiae nārrat? ...
2. Num Aemilia medicum prūdentem esse cēnsat? ...
3. Quid Fabia nārrat Aemiliae? ...
4. Cum quibus pueris pugnavit Sextus? ...
5. Quōmodo Sextus, puer validus, vincī potuit? ...
6. Iisdemne rēbus student Mārcus et Sextus? ...

7. Dē quā rē Cornēlius loquī incipit? ...
8. Quid Aemilia quaerit ā Cornēliō? ...
9. Semperne occiditur gladiātor victus? ...
10. Quid Rōmānī in circum spectātum eunt? ...
11. Quid Fabia spectāre māvult? ...
12. Quis est Plautus? ...

spectātor
theātrum

Lēctiō secunda (versūs 59–154)

Lēctiō II

Exercitium 4

1. Syra: “Nesciō quōmodo Mēdus fēminam Rōmānam nōscere potuerit; tantum sciō eum fēminam Rōmānam nōv_____.”
2. Quīntus dicit ‘sē fābulam dē Rōmulō iam nōv_____’: “Illam fābulam iam nōv_____.”
3. Canis Quīntum bene nōv_____, tabellārium ignōrat.
4. Ovidius ingenium mulierum bene nōv_____.
5. “Ōd_____ et amō!” incipit versus Catullī.
6. Quōmodo poēta eandem fēminam amāre et ōd_____ poterat?
7. Iūlius: “Servī mē metuunt, nec vērō ōd_____.”
8. Mēdus dominum nōn modo timēbat, sed etiam ōd_____.
9. Gubernātor: “Tūne nōmen eius poētae memin_____?”
10. Virī versūs Ovidiī memin_____ et ē memoriā dīcunt.
11. Difficile est beneficia aliōrum memin_____.

nōscere nōvisse
nōvisse ↔ ignōrāre
nōvī ↔ ignōrō
nōveram ↔ ignōrābam

ōdisse ↔ amāre
ōdī ↔ amō
ōderam ↔ amābam

meminisse ↔ oblītus
esse
meminī ↔ oblītus sum
memineram ↔ oblītus
eram

Exercitium 5

1. Iūlius, quī artis _____ studiōsus est, _____ [= initium] carminis Ovidiī _____ [= cum gaudiō] recitat.
2. Ovidius carmen scrīpsit dē puellā _____ [= bellā] quae in _____ poētae sedēns mille _____ [= ōscula] eī dedit.
3. Puella eum prohibēbat carmen scrībere dē _____ rēgis Priamī.
4. Vesperī, postquam _____ factae sunt, servī lucernās _____.
5. _____ accēnsīs, Iūlius carmen recitat dē _____ Lesbiae: “Passer mortuus est meae puellae, passer, _____ meae puellae.”
6. Catullus dīcit ‘Orcum omnia _____ [= vorāre].’
7. Versūs _____ [= postrēmī] sunt dē _____ [= oculīs] Lesbiae _____ rubentibusque.
8. Catullus, quī ‘amōrem suum _____ fore’ _____, Lesbiam uxōrem _____ cupiēbat, illa vērō nōlēbat Catullō _____.
9. “Ōdī et amō!” Hīs verbīs dēmōnstrātur _____ [= animus] poētae _____ [= incerta] inter amōrem et _____.
10. Catullus carmina scrīpsit et _____ et iocōsa, ut carmen illud ad Fabullum dē sacculō suō plēnō _____.

accendere

affirmāre
arānea
bāsium
bellus
dēliciae
dēvorāre
dubius
fātum
gremium
libenter
lucerna
mēns
nūbere
ocellus
odium
passer
perpetuus
poēticus
prīncipium
sērius
tenebrae
turgidus
ultimus
uxōrem dūcere
venustus

Exercitium 6

1. Quārē Ovidius in circum vēnerat? ...
2. Cūr equōs nōn spectābat? ...
3. Num Ovidius bellum Trōiānum cecinit? ...
4. Cuius poētae carmina Fabia audire cupit? ...
5. Quod carmen Iūlius prīmum recitat? ...
6. Quamobrem ocelli Lesbiae turgidī rubēbant? ...
7. In Catullī carmine quid significat ‘nox perpetua’? ...
8. Cūr Catullus Lesbiam uxōrem nōn dūxit? ...
9. Quālis fēmina erat Lesbia? ...

Lectiō III

dativus ad verba:

appropinquāre	nocēre
adesse	nūbere
cōnfidēre	oboedīre
crēdere	parcere
deesse	pārere
favere	permittere
fidere	persuādēre
ignōscere	placere
impēdere	plaudere
imperāre	praeesse
invidēre	prōdesse
libere	resistere
licere	servire
minārī	suādere

anus
epigramma
erubescere
iocōsus
nīl
niveus
opēs
ōscitāre
prōsilire
rīsus
sapere
sinus
testis
versiculus

10. Versibus recitātis quid faciunt convīvae? ...
11. Quālēs versūs Paula audīre māvult? ...
12. Quōmodo Catullus Fabullum ad cēnam vocāvit? ...
13. Cūr hospitem suum rogāvit ut ipse cēnam afferret? ...

Lectiō tertia (versūs 155–217)

Exercitium 7

1. Dominus mult_____ serv_____ imperat, servī domin_____ su_____ pārent.
2. Mēdus domin_____ sevēr_____ serviēbat neque e_____ oboediēbat.
3. Operā suā medicus puer_____ nōn prōfuit, sed potius e_____ nocuit.
4. Mēdus Lydi_____ persuāsit ut sēcum proficiscerētur.
5. Sī perīcula naut_____ impendent, Neptūnus i_____ adest.
6. Nautae Arion_____invidēbant e_____que mortem minātī sunt, sed Arion_____ōrāvit ut s_____ parcerent: "Parcite m_____! Permittite m_____ domum redire!"
7. Hostēs castr_____ Rōmān_____ appropinquant, sed dux quī castr_____ praest milit_____ su_____ (cōn)fīdit.
8. Difficile est amīc_____, quī t_____ dēfuit, ignōscere.
9. Gubernātor Mēd_____ suāsit nē praedōn_____ resisteret.
10. Spectātōrēs gladiātōr_____ qu_____ favent plaudunt.
11. Iūlius litter_____ studet neque e_____ libet gladiātōrēs spectāre.
12. Idem nōn omn_____ placet, neque idem omn_____ licet.
13. Lesbia dīxit 'sē Catull_____ nūbere velle', neque Catullus amīc_____ su_____ crēdidit.

Exercitium 8

1. Versūs _____ sunt quī _____ [< rīdēre] movent.
2. Mārtiālis versūs iocōsōs, _____ quae vocantur, scrīpsit.
3. Cornēlius semper libellōs Mārtiālis in _____ fert.
4. Quī fessus est audiendō, _____ incipit.
5. Nēmō _____ [= parvōs versūs] Cinnae legit.
6. "Quod petō _____ [= nihil] est" inquit Cinna.
7. _____ dīcitur rēs quae tam candida est quam nix.
8. Paula, quae nūbere cupiēbat, nōn puella, sed _____ erat.
9. Ille _____ [= sapiēns est] cui paulum satis est.
10. Versibus dē Bassā recitātis, Paula _____ [= rubere incipit].
11. Sine _____ Gellia patrem mortuum nōn flet; sī quis adest, lacrimae _____ .
12. Poētae pauperī _____ [= dīvitiae] nōn dantur

Exercitium 9

1. Quālēs versūs scrīpsit Mārtiālis? ...
2. Num omnēs Rōmānī libellōs eius laudābant? ...
3. Cūr Mārtiālis Pontiliānō libellōs suōs nōn mīsīt? ...
4. Cūr nēmō carmina Cinnae legēbat? ...
5. Num Sabidius amīcus Mārtiālis erat? ...
6. Quid tū Faustum puellis scribere putās? ...
7. Cūr dentēs niveōs, nōn nigrōs habēbat Laecānia? ...
8. Cūr Prīscus Paulam uxōrem dūcere nōlēbat? ...
9. Quālis fēmina 'sē fōrmōsam et puellam esse' dīcit? ...
10. Num Gellia patrem mortuum vērē lūgēbat? ...
11. Quamobrem vir pauper numquam dives erit? ...
12. Quot epigrammata recitat Cornēlius? ...

Lēctiō grammatica (versūs 218–287)

Lēctiō grammatica

Exercitium 10

- Nōn amo tē, Sabidī, nec possum dīcere quārē.
Hic versus ex xv _____ cōnstat: nō-n[^]a-mo- tē- sa-bi-dī- nec- pos- sum- dī-ce-re- quā-rē. Syllabae sunt aut _____ [∪] aut longae [—].
- Syllaba brevis est quae in _____ brevem (a, e, i, o, u, y) dēsinit.
- Syllaba _____ est quae dēsinit in vōcālem longam (ā, ē, ī, ō, ū, y) aut in _____ (ae, oe, au, eu, ei, ui) aut in _____.
- Ex quīndecim syllabīs nō-na-mo-tē-sa-bi-dī-nec-pos-sum-dī-ce-re-quā-rē brevēs sunt sex: _____, _____, _____, _____, _____, _____, longae novem: _____, _____, _____, _____, _____, _____, _____.
- Dīvide hunc versum in syllabās brevēs et longās appositīs notīs [∪ et —]:
Implicuitque suōs circum mea colla lacertōs
im-pli-cu-it-.....
- Eōdem modō dīvide hunc versum in syllabās brevēs et longās iungendō cōnsonantēs vocābulōrum ultimās cum vōcālibus sequentibus [∧]:
Quisquis amat valeat! Pereat quī nescit amāre!
quis-qui-s[∧]a-.....
- Item hunc versum dīvide in syllabās brevēs et longās dēlētīs vōcālibus quae ēlīduntur [ʹ]:
Ōdī et amō! Quārē id faciam, fortasse requīris?
Ō-d^ʹe-t^ʹa-mō-.....
- Nōn amo tē, Sabidī, nec possum dīcere quārē.
Īdem versus in sex _____ dīviditur hōc modō:
nō-n[^]a-mo| tē sa-bi|dī nec| pos-sum| dī-ce-re| quā-rē
- Ex hīs pedibus trēs sunt dactylī [—∪∪]: _____-_____-, _____-_____-, _____-_____-, trēs spondēi [— —]: _____-_____, _____-_____, _____-_____.
- Pēs _____ cōnstat ex syllabā longā et duābus brevibus [—∪∪].
- Pēs quī ē duābus syllabīs longīs [— —] cōnstat dīcitur _____.
- Quī cōnstat ex syllabā longā et brevī [— ∪] dīcitur pēs _____.
- Versus _____ cōnstat ex sex pedibus, quōrum quattuor sunt dactylī aut _____, quīntus _____, sextus _____ aut trochaeus:
— ∪∪| — ∪∪| — ∪∪| — ∪∪| — ∪∪| — ∪[∪]
Exemplum: Quot cae|lum stē||lās to|ha|bet tua| Rōma pu|ellās
- Versus unō pede brevior quī hexametrum sequitur _____ vocātur; utraque versūs pars cōnstat ē bīnīs pedibus et dīmidiō:
— ∪∪| — ∪∪| — || — ∪∪| — ∪∪| —
Exemplum: sī nīl,| Cinna, pe|tis ||nīl tibi,| Cinna, ne|gō
- Versus undecim syllabārum _____ appellātur:
Sōlēs occidere et redīre possunt
sō-lē-s[∧]oc-ci-de-r^ʹet-re-dī-re pos-sunt

littera: cōnsonāns
vōcālis
diphthongus

syllaba: brevis [∪]
longa [—]

dēlē|re -ēv|isse -ēt|um

pēs: trochaeus [—∪]
dactylus [—∪∪]
spondēus [— —]

versus: hexameter
pentameter
hendecasyllabus

16. Versūs quī sequuntur dīvidendī sunt in pedēs dactylōs et spondēōs appositīs notīs:

Nīl mihi | dās vī vus, dī cis 'post fāta da tūrum.'

Lauda t, amat, can tat nostrōs mea Rōma libellōs.

Cui lēgisse satis nō n^o est epigrammata centum,

nīl illī satis^o est, Caediciāne, malī!

Exercitium 11

1. accendere, _____isse, _____um esse.
2. dēlēre, _____isse, _____um esse.
3. implicāre, _____isse, _____um esse.
4. laedere, _____isse, _____um esse.
5. parere, _____isse, _____um esse.
6. plaudere, _____isse.
7. retinēre, re _____isse, re _____um esse.
8. sapere, _____isse.
9. sedēre, _____isse.

pariō -iunt

sapiō -iunt

Cap. XXXV

Lēctiō I

appellātivum
cāsus
comparāre
coniūctiō
dēmōnstrātivum
genus
gradus
inflectere
interiectiō
interrogātivum
ōratiō
persōnāle
positivus
possessivum
proprium
quālitās
relātivum
sacerdōs

Lēctiō II

admīratiō
affectus
causalīs
cōpulātivus
dēmere
disiūctivus
explānāre
īra
mentiōnem facere
modus

CAPITVLVM TRICESIMVM QVINTVM

Lēctiō prīma (versūs 1–56)

Exercitium 1

1. Partēs _____ sunt: nōmen, prōnōmen, verbum, adverbium, _____ [*< coniungere*], praepositio, _____.
2. Cornēlius, Capua, Aetna sunt nōmina _____, vir, oppidum, mōns nōmina _____ sunt.
3. _____ est vir quī – aut fēmina quae – diīs servit.
4. Adiectiva quae _____ [*< quālis*] significant nōn modo dēclinārī, sed etiam _____ possunt, ut celer, celerior, celerrimus
5. _____ comparatiōnis sunt: _____, comparātivus, superlātivus.
6. _____ nōminum sunt masculinum, fēmininum, neutrum.
7. Nōminātivus, accūsātivus, genetivus, cēt. sunt _____ nōminum.
8. Ego, tū, nōs, vōs sunt prōnōmina _____.
9. Meus, tuus, suus, noster, vester prōnōmina _____ sunt.
10. Hic, iste, ille, ipse prōnōmina _____ sunt.
11. ...quī quae quod est prōnōmen _____.
12. Quis? et uter? sunt prōnōmina _____.
13. Difficile est prōnōmen hic haec hoc _____ [= dēclināre].

Lēctiō secunda (versūs 57–221)

Exercitium 2

1. _____ verbōrum sunt indicātivus, coniūctivus, imperātivus, infīnitivus.
2. Loquor est _____ prīma singulāris praesentis indicātivī verbī dēpōnentis; sī -r _____ [*< additur*], hoc verbum Latīnum nōn est.
3. Adverbium verbō adicitur et _____ [*< significāre*] eius _____ [= plānum facit].
4. Et coniūctiō est _____ [*< cōpulāre*], aut _____ [*< disiungere*], quia _____ [*< causa*].
5. Ab, cum, dē, ex, prae, prō, sine sunt _____ casūs ablātivī.

6. In iungitur accūsātīvō _____ [= cum] 'nōs in locum īre' dīcimus.
7. Cornēlius _____ Solōnis facit [= Solōnem memorat].
8. Odium et amor sunt mentis _____ contrārii; _____ est affectus eius quī irātus est, _____ eius quī admirātur.
9. Numerō plūrālī cāsibus datīvō et ablātīvō fōrmae _____ sunt.

Lēctiō grammatica (versūs 222–237)

Exercitium 3

1. Nōmina dīviduntur in v _____, quārum genētīvus singulāris dēsinit in [1] -_____, [2] -_____, [3] -_____, [4] -_____, [5] -_____.
2. Dēclīnā haec nōmina: via, annus, ōvum, leō, pars, opus, lacus, rēs! .....
3. Verba in iv _____ dīviduntur, quārum īnfīnītīvus (praes. āct.) dēsinit in [1] -_____, [2] -_____, [3] -_____, [4] -_____.
4. Dēclīnā haec verba: laudō, claudō, audeō, audiō, nūntiō, rapiō! .....
5. Adverbia, praepositiōnēs, coniūctiōnēs, interiectiōnēs sunt partēs ōrātiōnis _____ [= quae nōn dēclīnantur]; sed multa adverbia comparantur, ut celeriter, celer_____ , celer_____.
6. Vocābula quae idem significant _____ vocantur, ut fēmina et mulier, gladius et ēnsis, ōrāre et rogāre, fortasse et _____.
7. Verba anōmala [= quae exemplis nōn conveniunt]: dēmere, _____isse, _____um esse; adicere, ad_____isse, ad_____um esse.

persōna
 praepositiō
 quāndō
 significātiō
 similis

Lēctiō grammatica

dēclīnātiōnēs I–V

coniūctiōnēs I–IV

in-dēclīnābilis -e

synōnymum -ī n

anōmalus -a -um

ad-iciō -iciunt

INDEX GRAMMATICVS

A

- ab/ā 6.3; (quaerere/petere →) 32.3
ablātīvus 1.10; 5.4,10
 – (= ab/ex →) 6.6
 – (absolūtus) 16.3,5; 23.8
 – (ad comp., ante/post) 16.9; 28.1
 – (comparātiōnis) 24.8
 – (instrūmenti) 6.9; 27.1
 – (post praep.) 1.10; 5.4,8
 – (pretiū) 8.10
 – (temporis) 13.10
accūsātīvus 3.2,6,10; 5.1,9
 – (= ad →) 6.6
 – (post praep.) 6.4
 – /ablātīvus (post in) 7.4
 – cum infīnitivō 10.9; 11.5,6,8,10, 13; 17.9; 21.9
 – (temporis) 13.4
āctīvum/passivum 6.7,8,11; 10.5; 17.5; 21.2
adiectīvum (dēcl. i/ii) 1.4; 9.4; 12.13,18
 – (dēcl. iii) 12.6,13,19
 – (comparātiō) 13.5,13; 19.1
adverbium (-ē,-iter) 18.7,15
 – (-nter) 30.1
 – (comparātiō) 18.8,9,16
 – (loci) 25.3
 – (numerāle) 18.12
 alter 14.1

B

- bonus melior optimus 19.1

C

- celer -eris -ere 26.1
comparātiō (adiectivī) 13.5,13; 18.6; 19.1
 – (adverbii) 18.9,16
comparātīvus (adiectivī) 2.7,14,20
 – (adverbii) 18.8,16
coniugātiōnēs I–IV 35.3
coniūctīvus (praes.) 27.4,7,8,11
 – (imperf.) 28.4,7,11
 – (perf.) 32.4,7,12
 – (plūsquamperf.) 33.7,12
 – (post verba cūrāndī+ut/nē) 27.4,7
 – (post ut/nē fināle) 28.8
 – (post ut cōsecūtīvum) 29.4
 – (post cum) 29.7
 – (interrogat... num/-ne/qu- →) 29.8
 – (dubitātīvus) 29.1
 – (hortātīvus: -ēmus!-āmus!) 30.9
 – (irreālis) 33.8
 – (optātīvus) 32.9
 – (post verba timendī +nē) 32.10

D

- datīvus** 7.7,11
 – (possessivus: esse) 12.1
 – (ad verba: pārere...) 12.9; 34.7
 – (agentis, ad gerundivum) 31.8
dēclinātiō I 9.9
 – II 9.10
 – III (m., f.) 9.1,5,11; 10.3; 12.2,5; (n.) 10.7; 11.1,12
 – IV (m., f.) 12.10,17; (n.) 21.5
 – V 13.6,12; 14.9
dēpōnentia, verba 16.4,12; 17.8; (imp.) 24.4; 25.6,10; (perf.) 24.6; (perf. part.) 26.7
 duo -ae -o 2.9; 19.4

E

- er -ra -rum 11.4
 -errimus (sup.) 18.6
 esse 1.1; 15.1,7; 19.8; 20.5; 27.7; 28.7
 et/-que 2.4; et... et 7.6
 -eus 22.1

F

- fēmininum** 2.12
 ferre 22.5
 fierī/facere 18.4
 fore 34.1
futūrum 20.2,5,11
 – /praeteritum 20.1
 – (part., inf.) 23.7,12
futūrum perfectum 30.5,8,12
 – –/perfectum/plūsquamperf. 30.4

G

- genetīvus** 2.3,5,11,13
 – (numerus →) 2.7.8
 – (locātīvus) 6.6
 – (partitīvus) 12.8
 – (multum/paulum →) 16.8
 – /accūsātīvus (amor →, cupidus →) 25.8
gerundium 26.4,10
gerundivum 31.7,11
 – /gerundium 33.4

H

- hic haec hoc 7.8; 8.15
 hīc, hīnc, hūc 25.3

I

- īdem eadem īdem 18.1
 ille -a -ud 8.15
 illīc, illīnc, illūc 25.3
imperātīvus (praes.) 4.8,11; 5.7,11;
 (dīc, dūc, fac, fer, ēs, es) 23.9
 – (verbī dēp.) 24.4; 25.6,10
 – (fut.) 33.10,13

- imperfectum** (ind.) 19.5,8,12;

- (coni.) 28.4,7,11
 – /perfectum 21.13
 in (+ abl.) 1.10; 5.4; (+ acc./abl.) 7.4
infīnitīvus (praes.) 10.4,5,11
 – (perf.) 21.9
 – (fut.) 23.7,12

- is ea id 5.6; 8.12-14

L

- locātīvus** 6.6

M

- magnus māior māximus 19.1
 malus pēior pessimus 19.1
masculinum/fēmininum 2.12; 9.4,5
 meminisse 34.4
 multī plūrēs plūrīmī 19.1

- multō (+ comp., ante, post) 16.9

N

- nē (fināle) 28.8
 nē (timēre →) 32.10
 nē -eris! 32.7
 -ne/num (...?) 1.7
 neque 23.4; n. ... n. 7.6
 neuter 14.1
neutrum 2.12; 10.7; 11.12; 21.5
 nōli -ite 20.8; 32.7
 nōlle (praes. ind.) 20.8
nōminātīvus/accūsātīvus 3.6,10
 nōvisse 34.4
 num/nōnne 8.5
 numerī 4.1,2; 17.1,2; 28.1
 – (ūnus, duo, trēs) 2.9; 19.4
 – (prīmus... -ēsīmus) 13.1; 28.1
 – (singulī, binī...) 33.1
 – (adv. semel... -iēs) 18.12

O

- ōdisse 34.4

- optātīvus** (coni.) 32.9

P

- participium** (praes.) 14.4,7,11;
 (perf.) 21.9,14; 26.7; (fut.) 23.7,12
 parvus minor minimus 19.1
 passīvum 6.7,8,11; 17.5,12
 paulō (+ comp., ante, post) 16.9
perfectum (ind.) 21.1,2,6,10,14;
 23.1; (inf.) 21.9; (coni.) 32.4,7,11
 – (verbī dēp.) 24.6; 26.7
 – /imperfectum 21.13
persōnae verbī (āct.) 15.1,4,7,10;
 (pass.) 17.4,5,12
plūsquamperfectum (ind.) 24.5,7,
 9; (coni.) 33.7,12
 posse (praes. ind.) 15.7

praepositionēs (+ abl.) 5.7; (+ acc.) 6.4; (+ abl./acc.: in) 7.4
praesēns (ind. āct.) 15.1,4,7,10; (ind. pass.) 17.4,5,12; (coni.) 27.4,7,8,11
– /praeteritum (imperf.) 13.9; 19.5
praeteritum (imperfectum) 19.5,8,12
prōnōmina 8.12-15
– (dēmōnstrātīva: hic, ille) 7.8; 8.15
– (interrogātīva) 3.8,9; 8.12-14; 14.1
– (persōnālīa) 15.1,7; 24.1
– (possessīva) 2.10; 4.5
– (reflexīva: sē, suus) 4.5; 7.3; 17.9; 24.1
– (relātīva) 3.7; 6.5; 8.12-14
– (is ea id) 5.6; 8.12-14

Q

quālis, quam, quantus 31.4
-que 2.4
quī quae quod 3.7; 6.5; 8.12-14

quia 3.5
quīdam 31.1
quis/quī quae quid/quod 2.6; 3.8,9; 8.12-14
quisque 18.5
quot 2.9; 31.4

R

rēs reī (dēcl. v) 14.9

S

sē 7.3; 17.9; 24.1
sī, nisi + coni. 33.8
singulāris/plūrālis 1.4,5,11
– / – (verbī) 1.1; 5.3,7,11
superlātīvus (adiectīvī) 13.5,13; 18.6
– (adverbīi) 18.9,16
supīnum 22.4,8
suus 4.5; 17.9

T

tālis, tam, tantus, tot... qu- 31.4
themata verbī 22.9; 23.1,13

U

trēs tria 2.9; 19.4
ūllus, neque ū. 23.4
umquam, neque u. 23.4
ūnus -a -um 2.9; 19.4
ut + coni. 27.4,7; 28.8; 29.4
uter, uterque 14.1
utinam + coni 32.9

V

velle (praes. ind.) 20.8
verba 3.3
verba anōmala 22.10; 23.13; 24.10; 25.11; 26.11; 27.12; 28.12; 29.11; 30.13; 31.12; 32.12; 33.15; 34.11; 35.3; (-ere -iō -iunt) 8.8; 15.10
verba dēpōnentīa 16.4,12; 17.8; (imp.) 24.4; 25.6,10; (perf.) 24.6; (perf. part.) 26.7
vocātīvus 4.6,10; 19.9

This is the Focus edition of *Exercitia Latina I*, designed to accompany *Lingua Latina I Familia Romana*, the outstanding international book by Hans Ørberg which uses the Natural Method to provide an introduction to the Latin language. This edition is identical to the most current edition published in Denmark and is the version available for sale in North America, South America, Australia and New Zealand and other English speaking countries throughout the world.

Further information on the complete series can be found at www.pullins.com.

Focus Publishing
R. Pullins Company
PO Box 369
Newburyport, MA 01950
www.pullins.com

ISBN 10: 1-58510-212-1

ISBN 978-1-58510-212-9

